

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeriön Artilin raportti no 53.

Moskova.

8/1 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa tammikuun 3 p:nä 1929.

No 26.

Salainen.

ULKOASIAIN		
No 1/385 hu. D. D 29		
5/1-29	70	LVA
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 18	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.53 tältä päivältä:

1. Sovjetin taloudellisista sopimuksista.
2. Kellogin sopimus paikalliseksi hyökkämättömyy sopimukseksi.
3. Kahnauksia tulossa Kiinan ja sovjetin välillä.
4. Huhut Tshitsherinin paluusta.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

P. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Tammik. 3 p. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N° II.53.

Sovjetin taloudellisista sopimuksista.

1/285 h. D. 1929		
5/1-29	3	LII
RYHMÄ	LUKIO	ASIA
5	Ces	

Saksan ja neuvostohallituksen väliset neuvottelut kauppasopimusta täydentävistä taloudellisista lisäsopimuksista päättyivät äkkiä ja melkein odottamatta myönteisesti. Ratkaisuun tultiin seuraavalla mielenkiintoisella tavalla. Joulukuun 18 päivänä oli vielä tietämätöntä, päästäisiinkö tulokseen ollenkaan, sillä neuvostolaiset olivat siihen saakka olleet epämääräisiä vastauksissaan. Saksalainen delegatio oli seuraavaksi päiväksi tilannut piletit kotimatkaa varten, ja iltapäivällä alkoi kokous, jota oletettiin viimeiseksi. Yöllä kahdentoista aikaan oli täällä oleskelevat saksalaiset lehtimiehet kutsuttu delegation puheille saamaan tiedon ratkaisusta.

Illan kokouksessa kävikin ilmi, että oli mahdollista päästä positiviin tuloksiin. Tilatut matkaliput peruutettiin ja päätösten muotoilemista sekä tekstien kirjoittamista tehtiin tulisella kiireellä. Saksalainen delegatio halusi välttämättä päästä kotiin 21 päivänä lähtevällä junalla. Pöytäkirjan ja sen liitteiden allekirjoitus saattoi kuitenkin tapahtua niin myöhään, että ulkoasiain komisariaatin täytyi antaa asemalle määräys junan lähdön viivästyttämisestä. Juna odotti kunnes allekirjoittaminen oli suoritettu ja valtuutetut ehtineet mukaan. Neuvostohallituksen näissä neuvotteluissa noudattama taktiikka ansaitsee tulla pannuksi muistiin.

Pöytäkirjan sisällyksestä julaistiin täällä joitakin tietoja jouluk. 25 päivän lehdissä. Tästä lähtien Saksan

lähetyksestä saimme kuulla, että julkaiseminen tapahtui Saksan hallituksen tietämättä. Lupasivat kuitenkin meille jäljennöksen asiakirjoista, jos saavat siihen Berlinistä pyytämänsä luvan. Siinä tapauksessa, että tekstit saadaan, lähettää kauppa-attaseamme ne erikseen Ministeriölle; ellei saada, lähettää hän suomennoksen siitä, mitä täällä on julaistu.

Sovjet tuntuu olevan tyytyväinen saavuttamiinsa tuloksiin. Kun kysyin tätä hra Litvinowilta, vastasi hän vakuuttavasti, että he ovat todella tyytyväisiä, vaikkei pöytäkirja liitteineen erikoisemmin suuria asioita sisälläkään. Kieltämättä sopimuksen aikaansaamisella on heille moraalista merkitystä, ja ainakin eräät kohdat ovat muutenkin edullisia, esim. se, joka koskee saksalaisen pankkiyhtymän liittymistä kansainväliseen Venäjän velkojain liittoon. Niistä toistaiseksi verrattain niukoista lehtilausunnoista, jotka vielä ovat ehdineet tänne, näkee Saksassakin voitavan olla tyytyväisiä tuloksiin. On vaikea täälläpäin tietää, missä määrin on vaikuttamassa se, että sopimus ehkä on osaksi syntynyt samoista syistä kuin aikanaan Rapallon sopimus ja siis tarkoittaa välillisesti vaikuttaa länsivaltoihin. Mutta kun Saksa kerran tahtoo jatkaa taloudellista yhteistoimintaa Neuvostoliiton kanssa - eikä siitä ole epäilystä - niin on joulukuun 21 päivänä allekirjoitettu sopimussikermä kiistämättä sille hyödyllinen.

Olen täällä havainnut saksalaisten piireissä taipumusta arvostelemaan moittivasti eräitä pöytäkirjan yksityiskohtia ja pitämään tuloksia osittain epätyytyttävänä. Niinpä pidetään Saksan hallitukselle arvottomana, että se tässä asiakirjassa suostui tuomitsemaan pankki-

yhtymän liittymistä Venäjän velkojain liittoon. Väitetään myöskin, että sopimuksessa olisi jollakin tavalla saksalaisten taholta perädytty siitä Saksan teollisuuden järjestöstä, joka viime vuonna luotiin tarkoituksin saada aikaan vastapaino sovjetin kauppamonopolille. Ei ole tätä kirjoitettaessa vielä ollut tilaisuutta todeta, onko sellaista kohtaa ja mitä se sisältää, mutta eräs tieto on tätä väittänyt, vieläpä arvostelevassa sävyssä, pitäen sitä liian suurena myönnytyksenä sovjetille. Seli-tykseksi on sanottu, että sovjetin delegatio sitä ankarasti vaati. Edelleen pidetään laihana tulosta, johon päästiin yrityksissä vapauttaa Saksan tšekkiläinen virallinen taloudellinen edustus ulkoasiainkomisariaatin holhouksesta. Pöytäkirjassa myönnetään Saksan tšekkiläisen suurli-
hetystön taloudelliselle osastolle oikeus suoranaiseen suulliseen ja kirjalliseen yhteyteen kaikkien Liiton komisariaattien kanssa tietojen hankintatarkoituksessa. Mutta tärkeämpää olisi Saksalle ollut saada suoranainen yhteys pääkonsessiokomitean kanssa. Sitä yritettiin, mutta ei saatu. Täysin tyydyttävänä eivät myöskään kaikki pidä tulosta, joka saavutettiin taloudellisen urkinnan määrittelyä koskevassa kysymyksessä. Sovittiin kyllä esim. siitä, ettei urkintana ole enää pidettävä tšekkiläisissä sanomalehdissä julaistujen tietojen keräämistä, mikä tähän saakka, kuvaavaa kylläkin, on ollut raskas rikos, niin kuin Shahtin jutussa nähtiin, mutta näiden seikkain määrittelyä pidetään kuitenkin vieläkin liian ylimalkaisena. Sitäpaitsi lienee sopimuksessa yleisesti korostettu, että Neuvostoliiton sisäinen lainsäädäntö on oleva määrävä. Jotkut ovat senvuoksi sitä mieltä, ettei usikaan sopimus riittävästi turvaa saksalaisia mielivallalta heidän taloudellisessa toiminnassaan Neuvostoliitossa. On siis

tällä olemassa mielipide, joka ei ole joka suhteessa valmis onnittelemaan Saksan hallitusta saavutettujen tulosten johdosta.

Olen kuitenkin taipuvainen siihen käsitykseen, ettei ole syytä kokonaan vähäksyä saksalaisten saavuttamia tuloksia ja että sopimusten lähempi tarkastaminen on osoitettava niissä olevan koko joukko saksalaisille hyödyllisiä ja muillekin ulkomaalaisille varteenotettavia seikkoja.

Mikäli olen tällä voinut saada selkoa Viron suunnitelmista kauppasopimukseen nähden, tuntuu siltä kuin olisi Viron hallitus taipuvainen ryhtymään käytännöllisiin keskusteluihin sovjetin kanssa, siirtymään "from sounds to things". Tämän tapaiseen ratkaisuun on kaiki tultu niissä keskusteluissa, joita Viron täkäläisellä lähettiläällä on ollut Tallinnassa hänen käydessään juuri ennen joulua uuden hallituksensa puheilla.

Viro näyttää lähiaikana aikovan koettaa saada selville, minkälaisuista kauppasopimusta neuvostohallitus puolestaan on ajatellut Viron kanssa solmittavaksi. Virossa lienee muodostunut varma vakaumus, ettei ole tavoiteltava Latvian kauppasopimuksen mallista sopimusta, koska sitä pidetään suorastaan vaarallisena. Mutta jos neuvostohallitus suostuu lyhyehköön suosituimmuuden pohjalle rakennettuun sopimukseen, niin Viron hallitus mahdollisesti on sellaiseen valmis. Silloin meneteltäisiin siten, toivovat virolaiset, että neuvostohallitus lähettäisi edustajan Tallinnaan keskustelemaan. Missään tapauksessa eivät halua lähettää tänne delegaatiota neu-

votteluja varten. Kun tiedustelin, millä tavalla Tallinnassa ajatellaan pitää puoliaan, jos myönnetään sovjetille suosituisuus ja vastassa täällä on valtion monopoli, en saanut selvää vastausta, ainoastaan viittauksen siihen, että Tallinnassa on olemassa suuri komitea kauppasopimusasioita käsittelemässä. Yhtenä seikkana, joka virolaisten mielestä puolustaa kauppasopimuksen solmimista sovjetin kanssa, on minulle mainittu, että sovjetin Tallinnassa olevan kauppavaltuuskunnan asema on järjestämittä, joten se esim. ei maksa veroa. Ruotsin ja sovjetin solmimaa, kauppavaltuuskunnan oikeudellista asemaa koskevaa sopimusta pidetään päämääränä ja esikuvana, johon olisi pyrittävä.

Tässä yhteydessä kiintyy ajatus kysymykseen, olisiko syytä muodossa tai toisessa virittämässä kauppasopimuskeskustelut Suomen ja neuvostoliiton välillä. Sallittakoon minun lyhyesti selostaa, minkä verran siitä viime aikoina on ollut täällä puhetta.

Vuosi sitten, juuri joulun alla 1927, otin, niinkuin Ministeriö tietää, omin ehdoin ja omaa informaatiota syyksi selittämisen komisariaatissa hra Stomonjakowin kanssa puheeksi kauppasopimusasian. Tiedustelin, mikä hänen oma mielipiteensä on siitä. Hän vastasi heti, että hän itse pitää sopimusta erittäin suotavana, ja lisäsi, että neuvostohallitus kokonaisuudessaan tervehtisi sitä tyydytyksin ja olisi valmis tekemään kaikkensa, jotta sopimus saataisiin syntymään, jos keskustelut alkaisivat. Puheltuamme asiasta jonkun aikaa ja m.m. todettuamme olavamme yhtä mieltä, että, jos keskusteluihin avoimesti ryhdyttäisiin ja ne keskeytyisivät tuloksettomina, olisi

siitä suhteillemme siinä määrin haittaa, että siinä tapauksessa olisi paras olla aloittamattakaan, ehdotti hän lopuksi yksityisluontoisia keskusteluja meidän kesken. Niissä koettaisimme ilman enempiä sitoumuksia kumaltakaan puolelta ottaa selville, olisiko mahdollista päästä sopimukseen. Jos havaittaisiin, että sopimus voidaan saada syntyväksi, olisi helppoa virallisissa neuvotteluissa laatia sopimuksen lopullinen muoto. Täähän hänen ehdotuksensa en voinut vastata muuta kuin että niin pitkälle en voi mennä ilman erityisiä valmisteluja ja jonkunlaisia valtuutuksia.

Tämän jälkeen emme ole koskettelleet kauppasopimusasiaa. Ainoastaan kerran hra Tshitsherin, niiden keskustelujen kuluessa, joita minulla oli hänen kanssaan viime vuoden alkupuolella ja joihin eräiden Suomessa oleskelevien emigranttien täällä harjoittama toiminta antoi aihetta, kysyi, olinko hallitukselleni ehdottanut kauppasopimusneuvottelujen aloittamista, niinkuin hän sanoi kuulleen. Suhteemme neuvostohallitukseen ei silloin ollut parhaita tšekkiläisten lehtien häikäilemättömyyden vuoksi ja siksi, että neuvostohallitus itsepintaisesti pysyi väitteissään, etteivät toimenpiteemme emigrantteihin nähden muka olleet riittäviä Neuvostoliiton turvallisuudelle, ja niinpä en vastannutkaan muuta kuin että voi ajatellakaan sellaisen ehdotuksen tekemistä aikana, jolloin tšekkiläiset lehdet alinomaan sattuivat Suomea ja Suomen hallitusta. Olisihan mieletöntä valita ehdotukselle ajankohta, jolloin oma lehdistömme hyökkäysten ärsyttämänä tappaisi koko ajatuksen. Tshitsherin ei vastannut siihen mitään. Viime vuoden kuluessa on lähestyksen kauppasopimusta jonkun kerran, eräiden taloudellisten yritysten johtajain luona käydessään ja kaupallisia

suhteitamme kosketellessaan, saanut kuulla huomautuksen siitä, etteihän meillä ole kauppasopimustakaan. Sen enempiä ei asiasta ole ollut puhetta. Mutta ei pitäisi olla epäilystäkään, että neuvostohallituksen kanta kauppasopimukseen nähden on yhä sama kuin vuosi sitten.

Viime vuoden jälkipuoliskolla odotettiin Saksan ja sovjetin neuvottelujen alkamista, joka viipyikin vuoden lopulle saakka. Näiden neuvottelujen luultiin muodostuvan mielenkiintoisiksi senvuoksi, että oletettiin Saksan tavalla tai toisella saattavan käsitteilyn alaiseksi sovjetin kauppamonopolin. Siitäkin syystä oli meillä, samoin kuin eräillä muillakin mailla, syystä odottaa kunnes nähtäisiin saksalaisten neuvottelujen tulos. Neuvotteluissa ei lopulta tullutkaan kysymys kauppamonopolista. Allekirjoitettujen sopimusten muu sisältö joutunee piakkoin tunnetuksi. Ajankohta on siis sopiva harkinnalle, olisiko nyt syytä ottaa kauppasopimuksen solmiminen puheeksi.

Sanottakoon heti, ettei päätöksen tekeminen tällä hetkellä ole ensinkään helpompi kuin ennen. Pikemmin se on vaikeampikin, nimenomaan ottaen huomioon sen, että neuvostovallan taloudellinen asema on viime vuoden aikana entisestään huonontunut. Ulkomaalaisen rahan puute pakottaa sen suureen pidättyvyyteen ostoissaan ulkomailta, todennäköisesti suurempaan kuin mitä sovjet oman teollisuuden kehittymistä silmällä pitäen noudattaisi. Pääasialliset ostot ulkomailta tarkoittavat koneiden ja raaka-aineiden hankkimista omaa teollisuutta varten. Lisäksi tulee, että valtion kauppamonopolin suojassa nämä ostot tehdään mitä ankarimmin poliittisia näkökohtia silmällä pitäen. Suomella ei ole suuria mahdollisuuksia

menestyä kilpailussa neuvostohallituksen ulkomailta tekemiä ostoista.

Pelkää suosituvuussopimuksesta ei näinollen, se täytyy yhä edelleen todeta, nähtävästi olisi suurtakaan käytännöllistä nykyhetken hyötyä Suomelle paitsi ehkä siinä tapauksessa, että pitkäaikaisella luotolla voisimme järjestää Suomessa tehtävät ostot neuvostohallitukselle edullisiksi. Siinäkin suhteessa mahdollisuutemme ovat tietenkin rajoitetut. Kontingenttisopimus Latvian malliin olisi taas meillekin vaarallinen, siitä on minulla edelleen mielipide, jonka olen Ministeriölle aikanaan esittänyt. Se ennen pitkää antaisi ostajalle liian suuren merkityksen taloudellisessa elämässämme ja nähtävästi johtaisi vain kahnauksiin. Mutta toiselta puolen olisi kuitenkin tärkeää saada jonkinlainen varmuus, ettei kauppasopimus vaikuttaisi yksinomaan tai suhteettomasti Venäjän eduksi antaen sille tilaisuuden myydä tavaroitaan Suomessa, samalla kun sen omat ostot poliittisista syistä menevät muihin maihin.

Ennen kaikkea olisi tarpeellista saada maataloustemme tuotteille ja Suomenlahden kalastajain tuotteille takaisin edes osa niistä Pietarin markkinoista, jotka ne ovat menettäneet. Tulokoon tässä kohdassa sanotuksi, että, jos tuo etu onnistuttaisiin saamaan, tällä nykyisin vallitseva järjestelmä olisi tavallaan hyödyksi, koska se estäisi yksityisiä tuottajia pääsemästä persoonalliseen kosketukseen venäläisen ostajiston kanssa, he kun olisivat kosketuksissa vain järjestöihin. Tarkoitetaan sitä, että täten välttyisi venäläisen vaikutuksen tunkeutuminen uudelleen Kannaksen väestöön, jonka elpyville taloudelle Pietarin markkinat olisivat erityisesti terveelliset. Millä tavalla nämä markkinat voitaisiin

jälleen saavuttaa, siinä kuitenkin vaikea kysymys, jota tuskin kykenemme yksin ratkaisemaan, koska se riippuu siitä, miten asia täällä tahdottaisiin järjestää. Me saisimme koettaa mukautua tšekkiläisten tahtoon.

Vaikeudet ovat siis erittäin suuret siihen peruskysymykseenkin nähden, onko ollenkaan syytä ajatella kauppasopimuksen solmimista. Toisaalta on kuitenkin muistettava, että kauppasopimuksen puuttuminen kahden naapurimaan väliltä on luonnottomuus, silloin kun lukuisat kaukaisemmat maat ovat sopimuksin järjestäneet taloudelliset suhteensa Neuvostoliittoon. Poliittisesti tämä puutteellisuus on meille haitallinen ollen alituisena muistutuksena neuvostolaisille siitä, että Suomi pysyy ynsessä heitä kohtaan. Kun tämän yhteydessä kysyy, milloin olisi edullisinta solmita sopimus, on selviö, että se on tehtävä sellaisena ajankohtana, jolloin sopimus merkitsee vastapuolelle mahdollisimman paljon. Ei luonnollisesti ole viisasta odottaa hetkeä, jolloin vastapuoli ehkä on vaikeutensa voittanut, jolloin sen itsetunto ja jäykkyys jälleen kasvavat ja jolloin sopimuksen aikaansaaminen pienen ja taloudellisesti suhteellisesti heikon naapurin kanssa menettää sen silmissä suuren osan merkitystään. Siinä suhteessa nykyhetki on niin edullinen kuin suinkin, ja tämä seikka tuntuu voimakkaasti kehoittavan ryhtymään neuvotteluihin ja koettamaan saavuttaa niin edulliset tulokset kuin suinkin. Jos voitaisiin hankkia esim. ne maatalouden ja kalastuksen edut, joista edellä mainitsin, merkitsisi se jo paljon. Lisäksi voisimme odottaa neuvostolaisen kauppavaltuuskunnan juridisen aseman säännöstelemistä, voisimme odottaa jonkunverran turvaa täällä oleskeleville tai tänne toimimaan tuleville kansalaisillemme ja muita konsulisopimuksen kautta saatavia etuja, voisimme odottaa

suojaa tavaramerkeille ja patenteille, millä seikalla neuvostolaisen teollisuuden kehittyessä tulee kyllä olemaan merkitystä. Pidän nimittäin selvänä, ettemme voi saada konsulisopimusta emmekä sopimusta tavaramerkkien suojasta, ennenkuin kauppasopimus on solmittu. Ja kauppasopimuksella voisimme myöskin saavuttaa transito-oikeuden neuvostoliiton alueen kautta.

Jos komisariaatti, niinkuin oletan, on yhä edelleen halukas yksityisluontoisesti keskustelemaan asiasta ja selvittämään kauppasopimuksen solmimisen mahdollisuuksia, tuntuu minusta olevan syytä yrittää. Keskustelu, jossa sovjet saisi havaita, että pidättymisemme kauppasopimusneuvotteluista on johtunut asiallisista syistä eikä vihamielisyydestä, olisi tältäkin kannalta jo hyödyksi. Esitykseni on siis, että panisimme alulle salaiset, yksityisluontoiset, sondeeraavat keskustelut, mutta tietoisina siitä, että jos sopimus on näyttäytyvä mahdolliseksi, se myöskin on ilman verukkeita tehtävä.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti - tammik. 3 p.1929-
 № II.53.)

Kellogin, sopimus paikalliseksi
hyökkäämättömyyssopimukseksi.

Kertoessani ulkopoliittisesta puheesta, jonka Litvinow piti Neuvostoliiton toimeenpanevan keskuskomitean istunnossa, mainitsin hänen Kellogin^g sopimuksesta puhuessaan sanoneen, ettei Puola, yksi sopimuksen allekirjoittajista, ole sitä vielä ratifioinut, ja etteivät Liiton muut balttilaiset naapurit, Liettuaa lukuunottamatta, ole siihen edes yhtyneet. Tällaisella väitteellä hän tahtoi osoittaa, että sovjetin naapurit harrastavat rauhan vakiinnuttamista vähemmän kuin se itse, ja siksi olikin aikomukseni, niinkuin myöskin raportissani mainitsin, tilaisuuden tullen kysyä Litvinowilta, miten tämä hänen lauseensa on käsitettävä, koskapa täkäläinenkin lehdistö on kertonut Suomen hallituksen päättäneen liittymisestä mainittuun sopimukseen.

Tapasin hänet sittemmin erällä kutsuilla, mutta en voinut muuta kuin ilmoittaa aikovani hänen puheilleen, minkä johdosta hän pyysi, että hänen sihteerinsä kautta sopisimme ajankohdasta. Hän sairastui sittemmin muutamaksi päiväksi, ja niinpä kohtaamisemme tapahtui vasta jouluk. 29 päivänä. Siinä tilaisuudessa sanoin hänelle, että eräs kohta hänen puheessaan oli minulle käsittämätön, jos se koski Suomea; ellei se koskenut Suomea, ei asia minua liikuta. Kysymys on siitä, tarkoittaako hän Suomeakin

puhuessaan balttilaisista naapureista? Hän myönsi tarkoitavansa, koska Suomikin sijaitsee balttilaisen meren rannalla. Jatkoin sitte, että minulle näin ollen on vaikea käsittää hänen sanojaan, ettei Suomi ole edes liittynyt (adheroinut) Kello⁹gin sopimukseen, vaikka neuvostolehdetkin ovat julkaisseet Helsingistä tulleen tiedon Suomen hallituksen liittymistä koskevasta päätöksestä.

Litvinow selitti tämän johdosta, ettei Neuvostohallitus ole saanut selville, että Suomi olisi jo liittynyt sopimukseen. Sanomalehti uutisiin he eivät uskalla luottaa. Ovat pyytäneet Ranskan lähettilästä, joka on välittänyt sovjetin liittymisen, hankkimaan heille luettelon muista liittyneistä, mutta sellaista he eivät ole saaneet. Ovatpa he, sanoi hän, antaneet Alexandrovskinkin Helsingissäkin koettaa ottaa selkoa asiasta, mutta hänkään ei ole onnistunut.

Antaessaan näitä omituisia selityksiä hän samalla kertoi odottamattoman uutisen. Neuvostohallitus oli päättänyt esittää niille naapureilleen, jotka olivat sopimuksen allekirjoittaneet tai sittemmin siihen liittyneet, että sopimus niiden kesken saatettaisiin voimaan välittämättä siitä, tuleeko se ja milloin yleisesti voimaan. Hän selitti tätä toimenpidettä sillä, että sopimus on juuri läheisten naapurien kesken tärkeä ja ettei näillä ole mitään syytä odottaa, kunnes sopimus sellaisenaan tulee toisessa tai toisessa kaukaisessa maassa ratifioiduksi ja voi astua voimaan. Kysyin nimenomaan, onko tällainen päätös jo tehty, ja hän vastasi myöntäen, kertoen samalla odottavansa Puolan lähettiläsen tulevan minun jälkeeni hänen luokseen saamaan tiedon

sovjetin ehdotuksesta. Olin siis puolelmentia Ministeri Patekista edellä saamassa tietoa asiasta.

Mitä Suomen suhtautumiseen Kello^gin sopimukseen tulee, pyysi hän, että hänelle annettaisiin siitä täsmällinen tieto, kernaimmin jäljennös Yhdysvaltain hallitukselle lähetetystä ilmoituksesta, jos sellainen on tehty. Kysyttävään, milloin seuraava kuriiri saapuu lähetystöön ja kuultuaan sen tapahtuvan ensi torstaina, hän pyysi, että sähköteitse pyytäisin jäljennöstä jo siinä postissa. Lupasin tämän tehdä, vaikka sanoin heti, ettei vastauksen saaminen siinä postissa voine olla mahdollista, koska Ministeriössä tuskin ollaan uudenvuodenaattona täysin voimin työssä. Sanoin myös tietäväni Suomen hallituksen ilmoittaneen Suomen liittyvän Kello^gin sopimukseen. Tämänlaatuinen sopimus on kuitenkin alistettava Eduskunnan hyväksyttäväksi ja voidaan vasta sen jälkeen saattaa meillä voimaan. Sanoin myöskin olettavani, että ratifioiminen saattaa Suomessa tulla kysymykseen vasta sen jälkeen, kun Yhdysvallat itse ovat ratifioineet. Tähän Litvinow vilkkaasti kysäsi: mitä varten sitä tarvitsee odottaa? Olisihan parempi, että muut maat ratifioisivat ja siten harjoittaisivat painostusta Yhdysvaltoihin, niin että niiden olisi vaikeampi olla ratifioimatta. Vastasin siihen, että ellei sopimuksen allekirjoittaminen ja useiden maiden yhtyminen siihen ole riittävä painostus, niin ei ole helppo käsittää, mitä painostusta merkitsisi, että esim. Suomi sen ratifioisi.- Litvinow jätti tämän puolen asiasta sikseen.

Seuraavana päivänä kävi ministeri Patek luonani ja

sain häneltä lähempiä tietoja asiasta, Litvinow oli antanut hänelle nootin, jossa ehdotettiin, että Puolan hallitus ja neuvostohallitus allekirjoittaisivat pöytäkirjan, jossa sovitaan, että Kello^ggin sopimus saatetaan voimaan näiden maiden kesken huolimatta siitä, milloin sopimus yleisesti astuu voimaan. Noottiin liittyi pöytäkirjanehdotus. Pöytäkirja oli ratifioitava tavallisessa järjestyksessä. Nootissa oli myöskin sanottu, etteivät Suomi, Viro ja Lat^gvia olleet Kello^ggin sopimukseen liittyneet. Keskustelussa Patek oli huomauttanut, ettei hän luonnollisesti voinut minkäänlaista vastausta antaa, mutta hän oli kysynyt, miten on käyvä Puolan ja sovjetin kesken paljon puheena olleen hyökkäämättömyyssopimuksen? Siihen L. oli vastannut, että näitä keskusteluja luonnollisesti voidaan jatkaa ja että tulokseen pääseminen niissä olisi suotavaa, koska tämä hyökkäämättömyyssopimus sentään on paljon laajempi ja merkittävämpi kuin Kelloggⁱn sopimus. Patek oli myöskin huomauttanut siitä, että Puola oli aina hyökkäämättömyyssopimuksesta keskusteltaessa ilmoittanut, ettei suostu saattamaan sitä voimaan, ennenkuin sellainen on saatu aikaan myöskin sovjetin sekä toisaalta Suomen, Viron ja Latvian välillä.

Uudenvuodenpäivänä julaistiin täkäläisissä lehdissä Patekin saama nootti sekä pöytäkirjaehdotus kokonaisuudessaan. Samalla ilmoitettiin, että samansisältöinen ehdotus oli samana iltana tehty Liettuan täällä olevalle lähettiläisille. Sekä nootin että pöytäkirjan suomennos seuraa tämän raportin liitteenä. Nootissa sanotaan m.m., ettei ehdotusta ole voitu tehdä Suomelle, Virolle ja Latvial-

le, koska nämä maat eivät ole Kelloggⁱⁿ sopimukseen yhtyneet, mutta että ehdotus tehdään niin pian kuin yhtyminen tapahtuu. Muutenkin pöytäkirjassa sanotaan, että se on avoinna toisten maiden yhdyntää varten. ~~xxx~~ Vielä mainittakoon lehtien samalla kertovan, että ehdotuksesta on Ranskan tšekkiläisen lähettilään kautta annettu tieto myöskin Yhdysvaltain hallitukselle.

Neuvostohallituksen keksintö Kelloggⁱⁿ sopimuksen muuttamisesta paikalliseksi, aluksi kolmen valtion väliseksi hyökkäämättömyyssopimukseksi on aika nokkela tuuma. Alussa mainitussa ulkopoliittisessa puheessaan Litvinov ivansekaisesti huomautti, että Puola, joka sovjetin kanssa käymissään neuvotteluissa on aina vaatinut non-agressiosopimukseen reservatiota Kansain Liiton jäsenyyden sille tuottamiin velvoituksiin nähden, on allekirjoittanut Kelloggⁱⁿ sopimuksen, jossa tuollaista reservatiota ei ole. (Huomautin tästä Patekille, ja hän vastasi, että on vielä avoinna, eikö Kelloggⁱⁿ sopimusta ratifioitaessa ole tehtävä reservatiota, joka kohteliaisuudesta Yhdysvaltoja kohtaan jäi itse sopimukseen vaatimatta.) Sovjet koettaa nyt saada Puolan kiedotuksi nuoraan, jonka tämä itse on punonut, ja jonka toista päätä Yhdysvallat pitelevät: saada Kelloggⁱⁿ sopimuksen kautta aikaan paikallinen hyökkäämättömyyssopimus ilman Kansain Liittoa koskevaa reservatiota, tai ainakin jotta Puola tässä suhteessa välikäteen. Motiivina voi olla sovjetin taholta osaksi halu tehdä kiusaa Puolalle, mutta ennen kaikkea propagandanteko omalla rauhanrakkautella. Se tahtoo näyttää maailmalle omaa valmeuttiaan rauhan turvaamiseen; jos Puola hylkää ehdotuksen, käyttää sovjet sitä todistellakseen, että Puola ja koko porva-

rillinen maailma sen mukana tahtoo pitää kätensä vapaina hyökätäkseen sovjetia vastaan. Tämän propagandan alkusoinnut oli jo havaittavissa työväestön lehtien otsikoissa niiden julaistessa nootin ja pöytäkirjan sekä pääkirjoituksessa, jonka Isvestija on omistanut sovjetin ehdotukselle.

Voidaan tietysti kysyä, mistä tämä epäluuloisuus, miksi ei uskottaisi, että sovjet todella sydämestään harrastaa rauhan asiaa, jota se aina kielellään pitää? Epäluulon tekee oikeutetuksi se, että samaan aikaan rauhanrakkauden julistusten kanssa Neuvostoliitossa kehitetään ja varustetaan armeijaa niin paljon kuin varat sallivat, ja vielä enemmän se, että tämä armeijaa tuon tuostakin eri tilaisuuksissa ja eri tavoin ylistetään ja ihannoidaan ei suinkaan vain oman maan puolustajana vaan vieläpä ensi sijassa maailman vallankumouksen hyökkäysjoukkona. Tämä puhe on ristiriidassa niiden sanojen kanssa, jotka vakuuttelevat rauhallista mieltä koko maailmaa kohtaan, ja jälkimmäiset ovat kalpeita edellisen rinnalla jo sen vuoksi, että jälkimmäiset ovat virallista vakuuttelua, mutta edellinen sydämen kyllyydestä tulevaa intoilua, jonka kautta omassa keskuudessa todelliset tunteet purkautuvat ilmi. Ja toisaalta: onko Kellogin sopimus sitä laatua, että siihen yhtyminen ja yrittäminen voimaan saattamiseksi voi todistaa sovjetin todella haluavan pysyä rauhallisissa suhteissa muuhun maailmaan kauemminkin kuin mitä sille itselleen on edullista? Kellogin sopimuksessa sitoudutaan olemaan käyttämättä sotaa kansallisen politiikan välikappaleena. Mutta eihän sovjet milloinkaan ole tunnustanut eikä tunnusta harjoittavansa kansallista politiikkaa. Jos olettaisimmekin, että sovjet tarkoittaa rehellisesti sitä, mitä lupaa,

niin eihän Kellogin sopimus siis sanallisesti estäkään sovjetia käyttämästä sotaa esim. kommunistisen politiikan, maailmanvallankumouspolitiikan välikappaleena. Niinpä onkin oikeutettua epäillä, ettei todellinen rauhanrakkaus, todellinen halu kaikissa tapauksissa välttää aseellista toimintaa toista valtakuntaa vastaan ole sovjetin rauhanpropagandan todellisena lähteenä.

Nootissa sanotaan, ettei sovjet ole voinut tehdä ehdotusta naapureilleen Suomelle, Latvialle ja Virolle, koska nämä eivät ole liittyneet Kellogin sopimukseen. Huomiota kiinnittäen täällä m.m. se, ettei mainita sovjetin itäisistä naapureista siitä Kellogin sopimuksen allekirjoittajaa, jonka kanssa ei ole olemassa hyökkäysmättömyyssopimusta, nimittäin Japania. Satun tietämään seikan, joka selittää, miksi sovjet ei ole voinut ajatellakaan tässä yhteydessä Japania, vaikka olisi halunnutkin. Joitakin aikoja sitten Karahan ehdotti täällä olevalle Japanin lähettiläälle non-agressioneuvottelujen aloittamista. Lähettiläs vastasi heti, että on liian aikaista siitä puhua, ja Karahanin pyytessä selitystä tähän, sai hän kuulla: liian aikaista siksi, ettemme tiedä, mitä sovjet oikeastaan Mongoliassa puuhaa; ennenkuin se asia on selvä, emme voi keskustella hyökkäysmättömyyssopimuksesta. Karahan oli tähän vastannut vain: se on omi asia. Tämän sananvaihdon jälkeen olisi Kellogin sopimusta koskevan ehdotuksen esittäminen Japanille jokseenkin vaikeaa.

Viro ja Latvia ovat täällä selittäneet, etteivät ole vielä yhtyneet Kellogin sopimukseen. Tätä asiaa on nimittäin niiden tukelaisilta lähetystöiltä usein kysytty. Senpövuoksi onkin Viron lähetystössä vallalla

se käsitys, ettei sovjet ole jättänyt niitä maita ehdotuksensa ulkopuolelle senvuoksi, että sille jostakin syystä on mieluisempaa ja tarkoituksenmukaista rajoittaa ehdotus Puolaan ja Liettuaan. En voi suorastaan väittää tätä käsitystä vastaan, varsinkin kun nootissa nimenomaan sanotaan, että ehdotus esitetään muille kolmelle naapurimaalle, kun ne lopullisesti yhtyvät Kello^ggin sopimukseen. Mutta toisaalta ei voi olla ottamatta huomioon, että, jos sovjet tekisi ehdotuksensa yhtä aikaa kaikille näille läntisille naapureilleen, voisivat nämä sen hyväksyä ja järjestää siten, että jouduttaisiin sovjetin tähän saakka kaikissa hyökkäämättömyyssopimusta koskeneissa keskusteluissa pelkäämään tilanteeseen, nimittäin siihen, että puheena olevilla mailla olisi yhteinen hyökkäämättömyyssopimus sovjetin kanssa. Voisi nimittäin tapahtua samanaikainen samaan sopimukseen (sovjetin ehdottamaan pöytäkirjaan) liittyminen ja tämän liittymisen voisivat nämä valtiot yhteisestä päätöksestä tehdä siinä muodossa, että tulos olisi: ne ovat yhdessä hyväksyneet Kello^ggin sopimuksen yhteiseksi hyökkäämättömyyssopimukseksi niiden ja Neuvostoliiton välillä. En ole sittenkään aivan varma siitä, ettei sovjetin taipuisat taktikot ole ottaneet tätä huomioon ja ettei komisariaatin herrain monet tiedustelut, onko Viro ja onko Latvia liittynyt Kello^ggin sopimukseen, olisi merkinneet vain selon hankkimista siitä, mitä toimenpiteitä tarvitaan, jottei ^{tästä} Kello^ggin sopimuksesta muodostuisi puitteita sen "sovjetvastaisen balttilaisen blokin" ympärille, jonka varjoakin sovjet on non-agressioneuvotteluissa pelännyt. Viron ja Latvian vastaukset, etteivät ole vielä liittyneet Kello^ggin sopimukseen, ovat osoittaneet, ettei toistaiseksi muita toimenpiteitä

tarvita kuin jättää ne syrjään. Olisi erittäin kiintoisaa nähdä, mikä olisi sovjetin kanta, jos mainitut kolme maata yrittäisivät näin toimia, koska ne kuitenkin voivat olla varmoja siitä, että saavat ennemmin tai myöhemmin vastaanottaa saman ehdotuksen kuin Puola ja Liettua, - ellei nimittäin Kellogin sopimus sattuisi tulemaan yleisesti voimaan niin äkkiä, ettei sovjetille jää aikaa jatkaa toimenpiteitään nyt alettuun suuntaan.

Mitä Suomeen tulee, riippuu vastauksestamme ja Yhdysvalloille tekemämme ilmoituksen sisällyksestä, saammeko heti vaiko myöhemmin vastaanottaa samanlaisen ehdotuksen kuin Puola ja Liettua. Joka tapauksessa tunnetaan viisaimmalta antaa edes muutamia päiviä kuluu ennenkuin annamme vastauksen, tapahtukoon se sitte siinä muodossa, että Litvinow saa Yhdysvalloille lähettämämme kirjeen jäljennöksen tai että vain suullisesti hänelle ilmoitetaan, mitä Suomen hallitus katsoo tehneensä Suomen liittymiseksi Kellogin sopimukseen. Litvinow on, kuten edellä kerroin valmistautunut odottamaan kirjeen jäljennöstä vielä viikon. Suullinen vastaus voidaan kyllä antaa hänelle aikaisemminkin sähköteitse saadun ohjeen nojalla.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.53. - tammik.
3 p. 1929.)

Kahnauksia tulossa Kiinan
ja sovjetin välillä.

Neuvostolainen sanomalehdistö virallisesti vieläkin silloin tällöin kehasee, että neuvostoliiton vaikutus Kaukaisessa idässä, nimenomaan Kiinassa, on suuri ja merkityksellinen, mutta silti on sovjetin politiikka siellä kuitenkin kiistämättä kärsinyt yhden pahimpia ulkopoliittisia tappioitaan. Vaikka kommunistinen kiihoitus Kiinassa tuottikin suurvalloille paljon vaikeuksia ja toisaalta välillisesti avusti Kiinaa holhouksesta vapautumisen tiellä, eivät sovjetin omat pyrkimykset menestyneet. Kiinasta ei tullut kommunistista valtiota vaan päinvastoin sikäläiset kansallismieliset selvästi alkoivat vastustaa bolshevien kiihoitustoimintaa heti, kun saivat riittävästi valtaa sitä tehdäksään. Silti ei kuitenkaan ole syytä luulla, että bolshevikit ovat irroitaneet kyntensä Kiinasta. Voidaan päinvastoin odottaa niiden yrittävän uutta otetta, ja on oleva erittäin mielenkiintoista nähdä, missä muodossa bolshevikit jälleen alkavat virittää Kiinaan sitä sisäistä sekasortoa, joka on niiden toiminnan paras edellytys.

Toistaiseksi Kiina tarmokkaasti ponnistelee torjuakseen bolshevikit, tai oikeammin sanoen Venäjän bolshevistisen imperialismin pois maailmasta. Vaarallisimpana tämän imperialismin pyyteet näyttävät Kiinalle sen läntisissä rajamaakunnissa, Mandshuriassa ja Mongoliassa, varsinkin viimeainitussa. Siellähän on sovjetin myötävaikutuksella, niinkuin tiedetään, luotu eräänlainen neuvostosys-

teemin tapainen valtiomuodostus, jolla on Moskovassa oma diplomaattinen edustuskin. Tämän valtion hallinto on suurimmaksi osaksi venäläisten käsissä, ja varsinkin sen talouselämä on Moskovasta riippuvainen. Tämän osoitukseksi tarvitsee vain mainita, että Mongolian valtionpankin (Mongolian Industrial and Commercial Bank) pääoma on puoliksi Mongolian hallituksen ja puoliksi Neuvostoliiton valtiopankin ja Raha-asiainkomisariaatin rahaa. Pankin johtajat ja koko henkilökunta ovat venäläisiä, lukuunottamatta yhtä mongolia, joka on muodollisesti johtajana pankissa. On todettava, ettei Kiina vielä ole tuntenut itseään riittävän vahvaksi aloittaakseen sovjetin kanssa sen kiistan Mongoliasta, jonka ennustetaan välttämättä tulevan. Mongolit itse ovat osoittaneet taipumusta tekemään yrityksiä, vaikka vielä vain heikkoja, venäläisten ja kiinalaistenkin työntämiseksi syrjään ja omien kansalaisten, lähinnä kai burjaattien, jotka ovat osoittautuneet alotekykyisemmiksi ja vilkkaammiksi kuin mongolit, vetämiseksi yhä enemmän ja enemmän järjestettyyn taloudelliseen elämään, varsinkin maanviljelykseen.

Sen sijaan venäläisten Mandshuriassa saavuttama asema on jo nostattanut Kiinan vastustuskannalle. Tuttua on, että venäläisen vaikutuksen tukikohtana siellä on Mandshurian rautatie, jonka hallintoon venäläiset ottavat osaa ja jonka kautta siis bolshevikkien kiihoitus helpoimmin tunkee maahan. Olen juuri näinä päivinä kuullut taholta, joka erittäin hyvin tuntee Mandshurian oloja, että Kiinan hallitus on jo esittänyt sovjetille halunsa saada rautatie kokonaan omiin käsiinsä. Toistaiseksi keskuste-

telu on viritetty rauhallisin muodoin. Kiina on nimittäin tarjoutunut lunastamaan Venäjälle kuuluvan osuuden rautatiestä maksamalla takaisin siihen kiinnitetyn venäläisen pääoman. Mutta samalla on myös mainittu, että Harbiniin on jo saapunut jokunen partaljoona kiinalaisia joukkoja antamaan pontta tälle kaupan hieronnalle. Väitetään, että sovjetin piireissä vallitsee suuri suuttumus tämän yrityksen johdosta.

Ja juuri näkettäin on Euroopaan alkanut saapua hälyyttäviä tietoja sisäisten taisteluiden viriämisestä Kiinassa uudestaan. Eräiden kenraalien kerrotaan valmistautuvan taistelemaan Nankinin hallitusta vastaan. Ehkäpä Karahan Moskovan ulkoasiainministeriössä tietää yhtä ja toista niistä vaikutteista, jotka panevat kiinalaiset kenraalit liikkehtimään.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.53.- tammik. 3 p.
1929)

Huhut Tshitsherinin paluusta.

Ulkomaalaisessa sanomalehdistössä on viime viikkoina kiertänyt runsaasti huhuja, että Tshitsherin on aikeissa jo lähitulevaisuudessa palata Moskovaan ja ryhtyä hoitamaan tehtäviään. Tätä odottamattoman pikaista palaamista virkaan on selitetty sillä, että sovjetin johtomiehet ovat tyytymättömiä Litvinowin toimintaan ulkokomisariaatin päällikkönä. Että tästä on Moskovassakin liikkunut huhuja, olen toisessa yhteydessä maininnut.

Keskittain kysäsin Litvinowilta itseltään, onko Tshitsherinin terveys niin parantunut, että on voitu muuttaa suunnitelmia sikäli, että hän tulee kotiin jo lähitulevaisuudessa? Hän vastasi olevan hyvä, jos Tshitsherin saa lääkäreiltään luvan tulla jo huhtikuussa. Samassa L. kosketteli erästä Tshitsherinin paluuta koskevien huhujen yksityiskohtaa, nimittäin, että tämä aikoisi tulla Varsovan kautta. L. sanoi sitä puolalaisten itsensä levittämäksi juoruksi, yhdeksi heidän tavallisia temppujaan, joilla he koettavat puolustella omaa "passiivista vastarintaansa". Eivät nyt muka voi ryhtyä mihinkään Puolan ja sovjetin suhteitten parantamiseksi, koska on odotettava Tshitsherinin tuloa Vrasovaan. Tshitsherin ei mene sinne.

Varsovan matkan tekee mahdolliseksi eräs muodollisuuskin, josta olen kuullut puolalaiselta taholta ja jonka Litvinow myönsi oikeaksi. Tshitsherin on jo kerran komisarina tehnyt matkan Varsovaan eikä siihen

käyntiin ole Puolan taholta vastattu. Sovjetin omanarvon tunto ei salli ulkoasiain komisarin juosta Varsovassa vieraillemassa, kun ei vastakäyntiä tapahtu.

Juuri Eskettäin saapuneissa ulkomaalaisissa lehdissä on uutisia niistä paljastuksista, joita Parisissa vangittu Litvinowin veli on tehnyt ja joista varsinkin ulkoasiain komisarin ja hänen ensimmäisen apulaisensa välisiä suhteita koskevilla on erikoinen hävhistysjutun luonne. Niiden vastakaikua ei täällä ole vielä ehtinyt havaita. Tunnettua kuitenkin on ollut, etteivät suhteet ole olleet erityyppisiä hyviä, ja niinpä ei näitä kahta ole kernaasti samalla kertaa kutsuttu päivällisille. Suoranaisesti sitä luonnollisesti ei havaitse. Kun joku aika sitten ohimennen Litvinowille lausuin olettamuksen, että ulkoasiain komisarin tehtävien hoitaminen kaiketi lisää huomattavasti hänen työtaakkaansa, vastasi hän ylimielisesti: ei toki mainittavasti. Kiinnitin huomiota tähän vastaukseen, koska siinä oli pieni vakinaisen komisarin työn laatua ja määrää vähensyvä sivumaku.

Moskovassa, 3 p. tammikuuta 1929.

Pietari Antti

Liite Suomen Moskovan-lähetystön raporttiin N° II.53.

Neuvostohallituksen Puolan lähettiläälle 29/XII 28 antama
nootti ja siihen liittyvä Ehdotus pöytäkirjaksi.

Herra ministeri.

Elokuun 24 päivänä 1926 neuvostohallitus Varsovassa olevan täysivaltaisen edustajansa kautta antoi Puolan Tasavallan hallitukselle ehdotuksen hyökkäämättömyyssopimukseksi. Tämä neuvostohallituksen toimenpide oli molempain valtioiden välillä neuvostohallituksen aloitteesta käytyjen valmistavien neuvottelujen tulos, mutta samalla sen ulkopoliittisen suunnan ilmaus, jota neuvostohallitus järkähtämättä on noudattanut suhteissaan toisiin valtioihin ja jonka mukaisesti se on esittänyt aseistariisumisehdotuksensa, ensi kerran jo v. 1922 itse koollekutsumassaan Moskovan konferenssissa ja sittemmin Kansainliiton yhteydessä olevassa valmistavassa aseistariisumiskomissiossa.

Pitäen yleistä aseistariisumista rauhan säilyttämisen tehoikkaimpina takeena neuvostohallitus samalla on sitä mieltä, että hyökkäämättömyyssopimukset ovat vakava tekijä, joka voi edistää valtioiden välisten selkkauksien ehkäisemistä.

Neuvostohallituksen on pakko todeta, että, vaikka neuvottelut Puolan kanssa mainitunlaisen sopimuksen tekemisestä aloitettiin eräitä vuosia sitten, ne eivät ole edistyneet, huolimatta Neuvostoliiton mitä vakavimmista yrityksistä yksimielisyyden saavuttamiseksi.

Huomioonottaen hyökkäämättömyyssopimuksen allekirjoittamisen merkityksen Neuvostoliiton ja Puolan välisten suhteiden lujittumisen ja kehittymisen sekä yleisen rauhan vakiinnuttamisen kannalta neuvostohallitus valittaa, että sen ponnistukset ovat jääneet tuloksitta, ja ilmoittaa kerran vielä olevansa puolestaan yhä valmis allekirjoittamaan hyökkäämättömyyssopimuksen Puolan Tasavallan hallituksen kanssa.

Samalla kuin hyökkäämättömyyssopimusneuvottelut Puolan ja Neuvostoliiton kesken ovat jääneet tuloksettomiksi, Puolan hallitus, kutsuttuna ottamaan osaa Kellogin paktiin, toisin sanoen monijäseniseen sopimukseen, joka tarkoittaa luopumista sodasta kansallisen politiikan välikappaleena, allekirjoitti muiden valtioiden joukossa 27. VIII. 1928 Parisissa tämän sopimuksen, johon sittemmin myöskin Neuvostoliiton hallitus liittyi.

Saadessaan liittymiskutsun Parisin sopimukseen (Kellogg-paktiin) neuvostohallitus Ranskan hallitukselle antamassaan nootissa viittasi siihen, että paktiin ei sisälly aseistariisumista koskevia sitoumuksia, jotka ovat rauhantakeiden olennaisin perusta, että itse sodankiellon formulointi on epätyydyttävä ja epämääräinen, sekä muihin sopimukseen sisältyviin kohtiin, jotka heikentävät sen merkitystä. Neuvostohallitus on edelleen siitä mieltä, että tämä pakti ei tarjoa sellaisia rauhan loukkaamattomuuden takeita, jotka sisältyivät neuvostohallituksen ehdottamiin hyökkäämättömyys- ja pidättymistä vihamielisistä ryhmittä koskeviin sopimuksiin.

Kun neuvostohallitus kuitenkin katsoi, että Parisin sopimus (Kellogg-pakti) asettaa osanottajainsa noudatettaviksi eräitä rauhanluontoisia velvoituksia, se viipymättä liittyi siihen ja, suhtautuen mitä vakavimmin toimintaansa rauhan turvaamiseksi, toivoisi näkevänsä sopimuksen mahdollisimman pian voimaan saatettuna, erikoisesti Neuvostoliiton ja sen läheisimpien naapurivaltioiden kesken.

Valitettavasti Parisin sopimuksen voimaantulo sopimuksen 3 artiklan mukaisesti riippuu 14 määrätyn valtion ratifiointista. Neljän kuukauden aikana, jotka ovat kuluneet sopimuksen allekirjoittamispäivästä, ei ainoakaan näistä 14 valtiosta ole toimittanut ratifiointia; tämä seikka pakottaa pelkäämään, että sopimus vielä pitkiksi ajoiksi voi jäädä asiakirjaksi, joka muodollisesti ei velvoita ketään. Ilmeistä on, että sopimuksen

aikaisempi voimaansaattaminen yksityisten valtioiden kesken on mahdollista ainoastaan siten, että nämä valtiot allekirjoittavat erikoisen täydentävän sopimuksen.

Ottaen huomioon, että rauhan turvaaminen Itä-Europassa on ensisijaisen tärkeä asia ja että Neuvostoliiton kanssa rajatusten olevista läntisistä valtioista Puola on allekirjoittanut Parisin sopimuksen, neuvostohallitus on päättänyt kääntyä Puolan hallituksen puoleen ehdottaen, että allekirjoitettaisiin lisäpöytäkirja, jonka mukaan Parisin sodasta luopumista koskeva sopimus tulisi voimaan Neuvostoliiton ja Puolan kesken heti, kun nämä molemmat valtiot ovat sen ratifioineet, riippumatta sopimuksen III artiklan määräämästä ehdosta. Allekirjoittamalla sanotunlaisen pöytäkirjan Puolan hallitus luonnollisesti moraalisesti sitoutuisi huolehtimaan siitä, että sekä Parisin sopimus että itse pöytäkirja mitä pikimmin, asianmukaisessa järjestyksessä ja samanaikaisesti ratifioitaisiin. Mitä Neuvostoliittoon tulee, on Neuvostojen Toimeenpanevan Keskuskomitean Puhemiehistö jo ratifioinut sen liittymisen Parisin sopimukseen.

Kiinnittäen huomionne, hra ministeri, pöytäkirjan IV artiklaan, jossa määrätään, että mitkä hyvänsä muut, Parisin sopimukseen liittyvät tai vastaisuudessa liittyvät valtiot voivat allekirjoittaa pöytäkirjan, neuvostohallitus ilmoittaa varman vakaumuksensa olevan, että sen tekemän ehdotuksen toteuttaminen nykyhetkellä Neuvostoliiton ja Puolan kesken huomattavasti edistää rauhan vakiinnuttamista Itä-Europassa.

Katsoen tarpeelliseksi huomauttaa, että neuvostohallitus tällä esityksellään ei peruuta Puolan hallitukselle aikaisemmin tekemänsä hyökkäämättömyyssopimusta koskevaa ehdotusta, tällaisen sopimuksen tekeminen myötävaikuttaisi vastaisuudessa Neuvostoliiton ja Puolan Tasavallan välisten hyvien naapurisuhteiden yhä lujempaan vahvistumiseen.

Neuvostohallitus toivoo saavansa nyt tekemälleen ehdotukselle Puolan hallituksen kannatuksen, sillä viimeainitulla,

joka jo on allekirjoittanut monijäsenisen Parisin sopimuksen,¹ jonka osanottajana on myös Neuvostoliitto, ei voi olla esitettävänä vastaväitteitä sitä vastaan, että sopimus näiden kahden maan kesken saatetaan nopeammin voimaan.

Samalla neuvostohallitus saattaa Puolan hallituksen tietoon, että neuvostohallitus samanaikaisesti tekee analogisen ehdotuksen myöskin Liettuan Tasavallalle, joka on ainoa Parisin sopimukseen jo liittynyt Itämeren-valtio. Suomelle, Virolle ja Latvialle neuvostohallitus toistaiseksi ei esitä ehdotuksiaan ainoastaan siitä syystä, että nämä valtiot eivät vielä ole muodollisesti liittyneet Parisin sopimukseen. Neuvostohallitus pidättää kuitenkin itselleen oikeuden kääntyä niiden puoleen sen jälkeen, kuin ne ovat Parisin sopimukseen liittyneet.

Pyydän teitä, hra ministeri, saattamaan edelläesitetyn hallituksenne tietoon ja vastaanottamaan j.n.e.

Ulkoasiainkansankomisarin sijainen

Litvinov.

Moskova 29/12 1928.

Ehdotus pöytäkirjaksi.

I

Parisissa 27/8 1928 allekirjoitettu, luopumista sodasta kansallisen politiikan välikappaleena koskeva sopimus, joka jäljennöksenä liittyy tähän pöytäkirjaan sen erottamattomana osana, tulee voimaan SNTL:n ja Puolan kesken sen jälkeen kuin SNTL:n ja Puolan asianomaiset lainsäädäntöelimet ovat ratifioineet mainitun 1928 tehdyn Parisin sopimuksen.

II.

Tämä pöytäkirja on SNTL:n ja Puolan asianomaisten lainsäädäntöelimien ratifioitava näissä maissa voimassa olevien perustuslaillisten säännösten mukaisesti.

Tämä pöytäkirja tulee voimaan SNTL:n ja Puolan kesken ratifiointiasiakirjojen vaihtopäivästä alkaen; vaihto tapahtuussa viikon kuluessa siitä, kun kumpikin puoli on pöytäkirjan ratifioinut.

III.

Vuoden 1928 Parisin sopimuksen voimaansaattaminen sopimuspuolten kesken tämän pöytäkirjan perusteella tapahtuu seuraavalla tavalla.

Kun, tämän pöytäkirjan II artiklansa mukaan astuttua voimaan SNTL:n ja Puolan lainsäädäntöelimet ratifioivat vuoden 1928 Parisin sopimuksen, kumpikin sopimuspuoli välittömästi ratifioinnin tapahduttua tekee siitä diplomaattista tietä ilmoituksen toiselle sopimuspuolelle.

Ajankohdaksi, jolloin vuoden 1928 Parisin sopimus tulee voimaan SNTL:n ja Puolan kesken, lasketaan hetki, jolloin myöhempi mainituista ilmoituksista tulee perille.

IV.

Tähän pöytäkirjaan voivat liittyä kaikkien maiden hallitukset. Ilmoitus liittymisestä siihen on tehtävän hallitukselle, joka saattaa tapahtuneen liittymisen kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen tietoon. Mainitun liittymistä koskevan tiedoksiannon perilletulohetkestä alkaen tämä pöytäkirja tulee voimaan liittyneen valtion ja kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken.

V.

Vuoden 1928 Parisin sopimuksen voimaansaattaminen tämän pöytäkirjan perusteella pöytäkirjaan liittyvän valtion ja kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken tapahtuu seuraavalla tavalla.

Kun, jonkin kolmannen maan tämän pöytäkirjan IV artiklan perusteella liityttyä pöytäkirjaan, tämän valtion lainsäädäntöelimet ratifioivat vuoden 1928 Parisin sopimuksen, tämän liittyneen maan hallitus viipymättä tekee asiasta diplomaattista tietä ilmoituksenn hallitukselle, joka tästä ilmoittaa kaikille muille tämän pöytäkirjan osanottajavaltioille.

Ajankohdaksi, josta alkaen vuoden 1928 Parisin sopimus tulee voimaan liittyneen valtion ja kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken, lasketaan hetki, jolloin ...hallitus saa edellämainitun ilmoituksen.

VI.

Tällä pöytäkirjalla sovittu vuoden 1928 Parisin sopimuksen voimaansaattaminen tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken tapahtuu riippumatta vuoden 1928 Parisin sopimuksen voimaantulosta siinä järjestyksessä kuin sanotun sopimuksen III artiklassa on määrätty.

IV.

Tähän pöytäkirjaan voivat liittyä kaikkien maiden hallitukset. Ilmoitus liittymisestä siihen on tehtävän hallitukselle, joka saattaa tapahtuneen liittymisen kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen tietoon. Mainitun liittymistä koskevan tiedoksiannon perilletulohetkestä alkaen tämä pöytäkirja tulee voimaan liittyneen valtion ja kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken.

V.

Vuoden 1928 Parisin sopimuksen voimaansaattaminen tämän pöytäkirjan perusteella pöytäkirjaan liittyvän valtion ja kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken tapahtuu seuraavalla tavalla.

Kun, jonkin kolmannen maan tämän pöytäkirjan IV artiklan perusteella liityttyä pöytäkirjaan, tämän valtion lainsäädäntöelimet ratifioivat vuoden 1928 Parisin sopimuksen, tämän liittyneen maan hallitus viipymättä tekee asiasta diplomaattista tietä ilmoituksenn hallitukselle, joka tästä ilmoittaa kaikille muille tämän pöytäkirjan osanottajavaltioille.

Ajankohdaksi, josta alkaen vuoden 1928 Parisin sopimus tulee voimaan liittyneen valtion ja kaikkien muiden tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken, lasketaan hetki, jolloin ...hallitus saa edellämainitun ilmoituksen.

VI.

Tällä pöytäkirjalla sovittu vuoden 1928 Parisin sopimuksen voimaansaattaminen tämän pöytäkirjan osanottajavaltojen kesken tapahtuu riippumatta vuoden 1928 Parisin sopimuksen voimaantulosta siinä järjestyksessä kuin sanotun sopimuksen III artiklassa on määrätty.

52

523

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Ministeri Arvi raportti no 54.
Moskova

20 p 1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa tammikuun 10 p:nä 1929.

No 66.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	3/24/29	29
Selainen.	5	18
12/2-29		

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.54 tältä päivältä:

- I. Tilanne Neuvostoliitossa.
- II. Kelloggin paktista vielä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakautuksen.

P. Anttonen

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Tammikuun 10 p. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N II.54.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
3 885 he D. 19 29		
12/1-29	№	LIH.
RYHMÄ	ALASTO	ASIA
5	Col	

Tilanne Neuvostoliitossa.

Neuvostoliitossa vallitsevassa tilanteessa ei Toimeenpanevan Keskuskomitean kokouksesta saakka ole ainakaan jyrkkiä muutoksia tapahtunut. Puolueessa vallitsee ulkonainen rauha. On aivan ilmeistä, että johtajat ajoissa havaitsivat vaaran, johon sisäiset riidat olivat puolueen johtamassa, ja saivat aikaan "linnarauhan": porvarillinen maailma ei vielä ollut saava katsella, miten bolshevikijohtajat julkisesti raatelevat toisiaan. Senvuoksi käydään taistelua "oikeistosuuntaa" vastaan ainostaan puoluejärjestöissä, joiden oikeauskoisia lausuntoja silloin tällöin julaistaan. Muutamat Stalinia vastaan nousseista johtajista ovat kadonneet näkyvistä, eivät saa esiintyä. Niinpä esim. Buharinista ei ole kuulunut mitään sen jälkeen, kun hän Toimeenpanevan Keskuskomitean kokouksen jälkeen sai pitän puheen kyläkirjeenvaihtajain kokouksessa. Voroshilow taas on otettu jälleen armoihin, ainakin mikäli ulospäin näyttää, sillä lehdissä julaistaan tuon tuostakin eri järjestöjen hänelle osoittamia "tervehdyksiä". Totta on kyllä, että sotilasasiamiesten näyttämä olevan vaikea häntä tavata. Niinpä ei majuri Puomi ole vielä päässyt hänen puheilleen, vaikka tilaisuus siihen onkin luvattu järjestää. Ruotsin sotilasasiamies, joka kuukausi sitten siirtyi täältä vuorostaan toiseen toimipaikkaansa Berliniin, kertoi, ettei ollut millään keinoin päässyt Voroshilowia tapaamaan. Loppujen lopuksi oli hänelle ilmoitettu eräs päivä, jolloin hän saisi tulla, mutta onnettomuudeksi tämä päivä sattui olemaan pari vuorokautta hänen läh-

töppäivänsä jälkeen. Kauaskantavia johtopäätöksiä ei näistä tapaamisvaikeuksista kuitenkaan ole syytä tehdä, vaikka ne hieman omituiselta vaikuttavatkin.

Armeijassa väitetään olevan kosolta sisäisiä ~~riis~~ ~~xiri~~itaisuuksia upseeriston kesken, mutta onhan niitä pienemmisiäkin armeijoissa. Pitkin talvea on saanut lehdissä, varsinkin sotilaallisissa lehdissä lukea anteeksi-pyyntöjä poliittisten hairahdusten vuoksi: oikeistosuunnan likvidointia tietenkin. Huhut ovat myöskin kertoneet kurinpidollisista selkkauksista eräissä joukoissa, varsinkin maseudulla. Väitettiin eräissäkin garnisonipaikassa sotilaiden parin päivän aikana kieltäytyneen lähtemästä harjoituksiin. Myöskin ollaan tietävinäkin tapauksia sotilaiden huonosta kohtelusta upseerien taholta. Mutta minun täytyy sanoa, etten suinkaan ota vastuuta niiden kertomusten todenperäisyydestä ja vielä vähemmän voin väittää, että niillä olisi erikoista merkitystä, vaikka olisivatkin tosia.

Nykyisen tilanteen vaikeus johtuu ravitsemiskysymyksestä. Mitä Moskovaan tulee, pidetään siitä niin hyvää huolta, ettei vielä ole erityisen suurta moitteen syytä. Tosin kyllä sattui lopulla vuotta sellainen tapaus, että leipä näytti loppuvan, niinkuin Ministeriölle aikanaan ilmoitettiin. Mutta päätettiin siitä, että vika poistettiin eikä ole sen jälkeen uudistunut, olivat viranomaiset oikeassa väittäessään, ettei syynä ollut jauhojen todellinen puute Moskovassa vaan jokin järjestelyvika. Ei ole myöskään kuulunut, että tällä suunniteltaisiin korttijärjestelmän käyttäntöön ottamista ainakaan siinä muodossa kuin esim. Pietarissa, vaikka kyllä jotain tavaraa on voitu ostaa vain erilaisia jäsenkortteja näyttämällä. Tällöinkin on ollut kysymys vain osuustointamyymälöistä, sillä yksityisliikkeiltä on kyllä saanut

ostaa vapaasti, sikäli kuin niillä on tavaraa ollut. Ja ruokatavaraa niilläkin sentään enimmäkseen näkyy jossakin määrin olevan, vaikka silloin tällöin joku laatu käy vähin. Pietarissa ovat olot pääkonsulinviraston ilmoituksen mukaan paljon pahemmat, mikä johtuu osaksi siitäkin, että Pietarista on viety melkoiset määrät elintarpeita maaseudulle, jota ei Moskovassa tapahdu mainittavammassa määrässä.

Kuitenkaan ei elintarvetilanne yleisesti koko maassa ole lohdullinen. Viljankokoaminen on jatkuvasti menestynyt huonosti marraskuun jälkeen, syistä, jotka lähetystä on aikaisemmissa raporteissaan selittänyt. Tammi-kuun alkuun mennessä puuttui vielä lasketusta koko vuoden tarpeesta noin 2,5 tuhatta tonnia. Vastaavana aikana viime vuonna puute oli noin kaksinkertainen tähän vuoteen verraten. Mutta kuitenkin on tilanne tällä kertaa vakavampi kuin silloin. Sillä vuosi sitten tuli tieto keruun huonosta tuloksesta yllätyksenä, jota ei oltu odotettu, kun oli laiminlyöty riittävän huolellisesti seurata keruutyötä. Silloin olikin eräitä keinoja vielä käyttämättä - varsinkin ne pakkokeinot, joihin silloin osaksi turvauduttiin ja jotka niin suuressa määrässä pilasivat neuvostovallan asemaa talonpoikain keskuudessa. Nyt on nimenomaan kielletty käyttämästä pakkokeinoja, mutta muut keinot onkin jo käytetty pitkin syksyä ja talvea. Juuri tästä syystä onkin aihetta katsoa, että tilanne nyt on vakavampi kuin vuosi sitten. Vielä on edellä mainittuja lukuja toisiinsa verrattaessa muistettava, että viljantarve kasvaa vuosi vuodelta huomattavasti, yksistään väestön luonnollisen lisäyksen kautta sekä siitä syystä,

että karjan, varsinkin hevosten ruokintaan on tänä vuonna käytetty entistä enemmän leipäviljaa. Siihen on epäviisas hintapolitiikka johtanut.

Sisäpolitiikassa on huomio uudesta vuodesta saakka ollut mitä suurimmassa määrässä kiintyneenä neuvostovaa-
leihin. Sen yhteydessä käydään vimmittua taistelua "kulak-
keja" vastaan. Lehdistä päätäten luulisi vaaran uhkaavan,
että "kulakit" valtaavat neuvostoja, sillä niin suurta
häntä pidetään näiden tarmokkaista vaalivalmistuksista.
Mutta tuskinpa tämä on muuta kuin taktiikkaa omien jouk-
kojen innostamiseksi. Sovjetilla on kyllä keinonsa hoi-
taa niin yksinkertaiset asiat kuin vaalit. Pienenä mut-
ta kuvaavana esimerkkinä näistä keinoista mainittakoon
erään tšekkiläisen lääkärin selitys, että jos he ottavat
hoitaakseen ulkomaalaisten diplomaattikunnan jäseniä, niin
heillä voi uhata kansalaisoikeuksien, esim. äänioikeuden
menetyks. (Tietysti tämä on siten ymmärrettävä, että he
kyllä saavat näitäkin vaarallisia olentoja hoitaa, jos
ovat samalla GPU:n tiedoittajia; mutta sittenkin: mikä
kuva tšekkiläisistä oloista!) Sellainen tulee kyllä luon-
nollisesti kysymykseen vain Moskovaassa ja ehkä Pietaris-
sa konsulikuntaan nähden, mutta maaseudulla on toisia
vielä tehokkaampia keinoja pitää huolta siitä, etteivät
yllätykset pääse sotkemaan vaalien tuloksia.

"Kulakkien" taistelu vallanpitäjien mielivaltaa vas-
taan jatkuu sekun. Murhia tapahtuu, ja murhapoltot roi-
huavat ympäri maaseutua. Tämä taistelu on hirvittävä.
Vallanpitäjien taholta näytetään otetun kamalalla tavalla
huomioon vihollispuolien todelliset voimasuhteet mitä lu-
kuisuuteen tulee. Sovjettivirkailijoita on vähän verrat-
tuna vihamielisen maalaisväestön joukkoihin. Mutta niinpä
näkyykään käyvän siten, että jokaisesta murhatusta kylä-

kirjeenvaihtajasta tuomitaan kuolemaan ja teloitetaan useita. On vaikea sanoa, mikä vaihe Venäjän vallankumouksen historiassa on kamalampi, sekä verinen taistelu, jota käytiin sivistyneen siviilin tuhoamiseksi ja joka luonnollisesti keskittyi etupäässä kaupunkeihin, vai sekö, jonka kautta nyt pitkin Venäjän mittamatonta maaseutua yritetään tuhota venäläinen talonpoika.

Moskovaan saapuu tästä taistelusta hajanaisia tietoja, jotka antavat vain aavistaa, minkälainen tilanne todellisuudessa on. Kuvatakseni, miten vaikeata täällä on saada osapuillekaan kuvaa oloista ympäri maan, voin kertoa, mitä eräs kansankomisari minulle hskettiin melkein huomaamattaan sanoi. Eräänseen hänen kysymykseensä vastaten huomautin, miten vaikeata täällä on ulkomaalaisen valtion virallisen edustajan toimia, kun on mahdoton saada selkoa pienimmistäkään asioista, sillä jos tahtoo kontrolloida vaikkapa vain sitä, mikä lukee sanomalehdistä, niin useimmissa tapauksissa ei saa vastausta ollenkaan. Hän naurahti ja sanoi: onko kumma, etlette te saa selvyyttä asioista, kun emme me hallituksessakaan saa. Meillä ei myöskään ole täysin selvää kuvaa oloista maassa. Kun minä esim. lähdän maaseudulle matkustamaan, sanotaan minulle: koeta nyt katsoa ja tutkia, miten siellä on. Mutta mitä minä voin? Matkustan päiviä ehkä viikkoja, mutta en voi tutkia kuin pienen pientä osaa maasta, ja siitäkin osasta saamani tiedot ovat puutteellisia.

Yleistunnelma täällä hetkellä on omituinen hiljaisuus ja epä tietoisuus. Ei edes huhuja kiertele. Se vaikuttaa oikeastaan kaamealta. Litvinowin Kelloggin paktia koskeva keksintö tuli oikeaan aikaan siirtämään

huomiota ulospäin ja antamaan sanomalehtiä lukeville ja niissä käsitellyistä asioista huvitetuille kommunisteille aihetta puheiden pitoon ja kirjoitteluun. Mutta sen vaikutus ei, ulotu "kylmän", missä kommunistien suhteellisesti harvalukuiset edustajat käyvät talonpoikain kanssa taistelua puustavillisesti sanoen elämästä ja kuolemasta.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.54.-Tammik. 10 p.
1929.)

Kelloggin paktista vielä.

Litvinowin ehdotus, että Kelloggin pakti saatettaisiin Puolan-Liettuan-sovjetin välisenä sopimuksena voimaan, on antanut hyvin paljon aihetta hänenpitoon neuvostolaisille sanomalehdille. Mikäli lähetystösihteerri Vesterlund on kuullut komisariatissa, on Litvinow todellakin tämän ajatuksen isä, joten se tyytyväisyys, mikä neuvostolehdissä ilmenee ehdotuksen synnyttämästä hälinästä, on tietenkin merkittävä hänenkin hyväkseen.

Minussa on yhä vahvistunut se käsitys, että sovjetille oli oikeastaan yhäentekevää, voiko se ehdottaa samaa Suomelle, Virolle ja Latvialle. Mutta tämäkin otettiin Patekin saamassa nootissa varovaisuuden vuoksi huomioon. Kun sitten eräät ulkomaalaiset lehdet alkoivat epäluuloisina udella, mikä mahdtoi olla tarkoituksena, kun ei ehdotusta tehty toisille läntisille naapureille, on sovjet luonnollisesti käyttänyt varaamaansa takaporttia, vieläpä alkanut lehdissä kuvata erittäin tärkeäksi, että ehdotus voitaisiin esittää näillekin. Onpa alettu tehdä eräitä vähemmän mairittelevia johtopäätöksiä siitä, että nämä naapurit eivät ole Kelloggin sopimukseen liittyneet. Niitä teki Sovremennik viime tiistaisessa katsauksessaan. Hän huomauttaa, että olisi luullut näiden maiden liittyvän sopimukseen, jonka ovat allekirjoittaneet sellaisetkin valtiot, joiden mielipidetä ne ovat tottuneet ottamaan huomioon. Kun ne kuitenkin

kaan eivät ole liittyneet, vaatii tämä seikka selvitystä, jota niiden oma lehdistö ei ole antanut. Kirjoittaja huomauttaa olevan oletettavissa, että nämä maat itse tai joku niiden suojelija eivät pidä suotavana niiden joutumista tilanteeseen, joka estäisi niitä ryhtymästä sotaan. Sama ilkeämielinen tulkinta on ilmennyt muissakin kirjoituksissa. On huomautettu esimerkiksi siitä, että valtioilla, jotka eivät ole liittyneet Kelloggin sopimukseen tai jotka eivät ole sitä ratifioineet, näyttää olevan "kiire sotaan" sen sijaan, että sovjetilla on nyt jälleen todistettu "kiire rauhaan".

Rumanian suhde sovjettiin on myöskin tämän asian yhteydessä tullut esille. Ei ole tiedossani, onko ehkä sovjet tehnyt jotain suoransaisia ehdotuksia Rumanialle, mutta en ole taipuvainen sitä uskomaan. Tämäkin lehdistö on useitakin kertoja viitannut siihen, että Kelloggin paktia koskeva ehdotus on avoin kaikille valtioille, joten siis Rumaniallakin on täysi tilaisuus siihen yhtyä. Eräs keskustelu, joka minulla jouluk. 29 päivänä oli Litvinowin kanssa, ei kyllä sulje pois mahdollisuutta, että sovjet voi kääntyä suoraan tai jonkun välityksellä Rumanian puoleen, mutta ei sitä vahvistakaan. Silloin oli kysymys erästä uutisesta, joka oli rumanalaisista lehdistä saanut alkunsa ja sieltä kulkeutunut m.m. Saksan lehtiin. Siinä sanottiin, että Tshekkoslovakia oli puuhassa saada sovjetin ja Pikku-ententen maiden suhteet paranemaan ja oli tässä suhteessa tarjonnut palveluksiaan. Kysyin Litvinowilta, mitä perää tässä mahtaa olla, ja hän vastasi: onhan Tshekkoslovakia sentapaisia ajatuksia meille esittänyt, mutta me katsom-

me, että Tšekkoslovakian pitäisi järjestää omat suhteensa sovjetiin, ennenkuin ryhtyy yrittämään välittömästi sovjetin ja muiden välillä.

Kelloggin paktia koskeva Litvinowin ehdotus asettaa ratkaistavaksi erään ongelman, joka on aikalailla lyystikäs. Mahdollistahan on, että se on huomattu ulkomaalaisessa sanomalehdissä, vaikka en ole täällä siitä mitään havainnut. Litvinow ehdottaa, että koko Kelloggin pakti saatettaisiin kolmen maan kesken viipymättä voimaan. Siis asetettaisiin heti voimaan myöskin se artikla, joka sanoo, että pakti tulee voimaan, kun 14 allekirjoittajamaata ovat sen ratifioineet. Jos siis Litvinowin esityksen mukainen voimaansaattaminen tapahtuisi, niin voidaan kysyä, mitä silloin oikeastaan on voimaan saatettu: sekä vain, että sopimus tulee voimaan, kun 14 maata on sen ratifioinut, vai enemmänkö?

Huomautin edellisessä raportissani siitä, ettei Kelloggin sopimus muodollisesti oikeastaan estäisi neuvostohallitusta käyttämästä sotaa vallankumouksellisen politiikan aseena. Olen tämän johdosta sittemmin kuulut mielenkiintoisesta keskustelusta, joka eräällä tällä olevista lähettämistä on aikaisemmin ollut Litvinowin kanssa. Olen siitä luottamuksellisesti kuullut ja luottamuksellisesti tässä kerron. Lähettämäs oli kysynyt, katsooko Litvinow, että Kelloggin sopimus estäisi sovjetin lähettämästä apua jonkun maan kommunisteille, jos nämä yrittäisivät vallankumousta? Litvinow ei ollut pitänyt tästä kysymyksestä ja oli vastaan udellut, oliko lähettämäs saanut tehtäväkseen tiedustaa tätä virallisesti. Kun vastaus oli kieltäinen, ei

11 L. suostunut kysymykseen vastaamaan huomauttaen, että sillä on ainoastaan teoreettinen merkitys. Nähdäkseni on tällä keskustelulla huomattava sekä teoreettinen että käytännöllinenkin merkitys.

Kelloggin paktia koskevasta tuoreimmasta keskustelusta puheen ollen on syytä vielä kajota Helsingin Sanomain ulkopoliittisen osaston pääkirjoitukseen. Se on tältä saanut vastauksen, joka rajuudessa on vertaansa vailla ja jossa kirjoittajalta nähtävästi ovat loppuneet painetussa sanassa käyttökelpoiset sanat, joten hän päästyään siihen, että sanoi kirjoitusta "mielipuolisen houreiksi", oli pakotettu lisäämään, ettei siihen kannata vastata. Helsingin Sanomain kirjoitus oli mielestäni esimerkki siitä, että nekin artikkelit, jotka eivät esiinny suorastaan pääkirjoituksina vaan julaitaan ulkopoliitikalle omistetussa erikoisosastossa, vaativat vakaan harkinnan. Tällainen harkinta ei varmaankaan olisi nykyvaiheessa johtanut kirjoituksen julkaisemiseen, jossa puhutaan Neuvostoliiton aseistuksen kontrolloimisesta muiden valtioiden taholta. Tällainen vaikuttaa sovjetijohtajain arkoihin ja ärtyneisiin hermoihin tahallisen ja mitä verisimmän loukkauksen tavoin, jollaista meillä ei pitäisi olla mitään syytä tehdä. Se ei ainakaan edistä suhteittemme parantamista sovjettiin, päinvastoin.

Toinen kohta, joka mielestäni olisi sietänyt tulla huolellisemmin punnituksi, oli se, jossa ikänkuin vahingoniloisesti viitattiin siihen, että olemme pelastuneet ikävästä asemasta, johon Puola on joutunut. Puola on kyllä ja tuntee olevansa ikävässä asemassa, paljon ikävämmässä kuin me olisimme, jos meille sama ehdotus tehtäisiinkin. Puolan täkäläinen ministeri onkin

fr
 tätä kuvannut sanomalla: jos hyväksymme ehdotuksen, parane-
 nee sovjetin kansainvälinen asema, jos sen hylkäämme,
 paranee se myöskin. Tilanne on siis ikävä, jos pitää
 ennen kaikkea tärkeänä, ettei sovjetin kansainvälinen ase-
 ma saa parantua. Hankalaa olisi meidänkin antaa vastaus-
 ta tuollaiseen ehdotukseen juuri nyt. Mutta toinen ky-
 symys on, onko viisasta lähteä tätä sanomalehtikirjoituk-
 sessa toteamaan. Sitäpaitsi on vain ajan kysymys, mil-
 loin olemme samassa tilanteessa. Puola tekee parhaansa
 vetäytyäkseen Suomen ja balttilaiset maat samaan verkkoon
 - ja sovjet voi kyllä milloin tahansa kietaista meidät
 siihen. En kyllä katso olevan syytä kovinkaan pelätä
 tämän ehdotuksen tekemistä meille, sillä meille asia näyt-
 täytyy yksinkertaisempaan: kaikki, mikä suinkin vähänkään
 edistää rauhan säilymistä rajoillamme, on meille terve-
 tullutta ja edullista. Mutta siitä huolimatta meillä ei
 ole syytä hännäilyyn.

Toistaiseksi ei täällä ole virallisesti puoleeni
 käännytty. Hra Vesterlundille oli asiainme esittelijä
 komisariaatissa, hra Iljinski, kertoessaan, että Alexandrov
 ki saisi ottaa Helsingissä selville, onko Suomi yhtynyt
 Kelloggin sopimukseen, maininnut, että olisi hyvä, jos
 Suomen lähetystökin koettaisi heitä auttaa tässä selvit-
 tämisessä. Olen siihen nyttemmin valmis, saatuani tämän
 aamun kuriiripostissa jäljennökset Suomen hallituksen Yh-
 dysvaltain hallitukselle lähettämästä Kelloggin paktia
 koskevasta kirjeestä.

Moskovassa, tammikuun 10 p:nä 1929.

S. M. K.

55

✓

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Arlin raportti no 55. x/

Moskova

17/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa tammikuun 17 p:nä 1929.

N:o 104.

<u>Salainen.</u>		
5/886 p. D. D. 29		
19/1-29	N:o	LIE
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	Ces	

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i -
n i s t e r i, oheenliitettyinä lähettää viisi
kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II.55
tältä päivältä:

- 1) Sisäisestä tilanteesta.
- 2) Sovjet ja Kelloggin sopimus.
- 3) Kenraali Slashtshewin murha.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i,
vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni
vakuutuksen.

Protopé

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. P r o c o p é,
Helsinki.

Tammik. 17 p. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön

№ II.55.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
raportti		
No 51886 Sac. D. 19 29		
19/1.29	№	Liik.
RYHMÄ	LUKUSTO	ALIA
5	Cell.	

Sisäisestä tilanteesta.

Ulkomaalaisessa sanomalehdistössä ja niiden mukaan myöskin suomalaisessa näkyy kiertelevän eräs uutinen täydellisestä leivänpuutteesta Moskovassa ja sen yhteydessä tapahtuneista lukuisista vangitsimisista leipäspekulanttien keskuudessa. Tämä uutinen tarkoittaa ilmeisesti joulukuun alussa tapahtunutta leivän puutetta jota kesti kolme-neljä päivää ja josta lähetystö on tarkkaan tehnyt selkoa. Sen seurauksena tapahtui joukko vangitsemisia, kun virallisessa tutkimuksessa väitettiin havaitun, että puute syntyi eräiden yksityishenkilöiden laiminlyönnin johdosta.

Samassa uutisessa kerrottiin myöskin korttien käyttäntöön ottamisesta elintarpeiden kaupassa, Pietariin ja lukuisiin maaseutupaikkoihin nähden tämä pitää paikkansa, mutta ei vielä Moskovaan, jossa ammattiyhdistysten jäsenkirjat ovat vielä riittäneet niissä tapauksissa, jolloin jotain tavaraa on ollut pakko säännöstellen myydä. Kuitenkin väitetään, että täälläkin on jo valmiiksi painettuja leipäkortteja varastossa odottamassa hetkeä, jolloin havaitaan, ettei muu enää auta. Voi hyvinkin olla mahdollista, ettei se hetki ole enää kaukana, sillä kaikesta päätän asianomaisia alkaa huolettua kysymys armeijankin muonittamisesta. Viljan keruu käy myöskin yhä vain huonosti, ja lehtien kirjoitukset koskevat tuon tuostakin tätä seikkaa

ja varsinkin siihen liittyvää erikoiskysymystä (jota myöskin on jo ennemmin selvitetty): miten aiheuttaa talonpoikain keskuudessa rahantarvetta, jotta nämä alkaisivat myydä viljaa. Tepsiviä keinoja ei näy löytyvän. Mitä leipäkorttien käyttäntöön ottamiseen tulee, on se omiaan erityisesti huolestuttamaan suurta osaa väestöstä, sillä esim. Pietarissa on menetelty siten, että osa väestöstä on jätetty ilman kortteja. Oli ollut tarkoitus jättää esim. ulkomaalaiset työmiehet niitä ilman, mutta niiden edustajat ovat työväen kokouksissa ajottua toimenpidettä vastustaneet ja, mikäli kerrotaan, saaneet kommunistisenkin työväen puolelleen. Varmana on kuitenkin kerrottu sellaisia tapauksia, että varsinaiseen "työntekevien" ryhmään kuulumattomia ulkomaalaisia on jätetty ilman korttia. Nämä saavat jättäytyä yksityisten elintarvekauppiaitten varaan. Mutta saa pitää varmana, että näitä aletaan ahdistella, kun puute lisääntyy, ja silloin on korttittomien henkilöiden tulevaisuus synkkä.

Poliittisesti saa nykyhetki erikoisleiman siitä, että eletään jälleen G.P.U:n vallan nousun merkeissä. Vangitsemisia on viime viikkoina tapahtunut erittäin runsaasti kaupungeissa, etenkin Moskovassa. Kommunistien omissa piireissä vallitsee ankara vangitsemisen tai ainakin kotitarkastuksen pelko. Kysymyksessä on taistelu trotskilaisuutta vastaan, se kun jälleen nostaa päätään vaikean tilanteen suodessa sille otollisen pohjan. Tietenkin lisää levottomuutta huoli vaaalien tuloksista. Kiireellä riistetään oikein tukuttain valtiollisia oikeuksia pois sellaisilta henkilöiltä, joilla ne tähän saakka ovat olleet, ja tällöin riittävät syyksi mitä järjettömimmät seikat. Niinpä on tiedossa eräs tapaus, jolloin muuan nainen menetti

äänioikeutensa senvuoksi, että hän johonkin aikaan viime vuonna oli käynyt viemässä ruokaa vankilaan pistetylle pojalleen. Tällantapaisia kuvauksia kuulee miten paljon tahansa. Tuskinpa on kuitenkaan syytä luulla, että vaalien tulokset kaupungeissa olisivat millään tavalla vaarassa, kommunistien kannalta katsoen. Mutta mitä maaseutuun tulee, pidetään selvänä, että siellä kommunistit eivät kaikkine keinoineen onnistu entistä paremmin hoitamaan vaaleja ja että siellä siis neuvostoihin, ainakin alempiin, nytkin valitaan "kulakkeja" tai näistä riippuvaisia henkilöitä. Kommunistit ovat tähänkin saakka avoimesti myöntäneet, että kyläneuvostot ovat "kulakkien" käsissä. Tästä ei kuitenkaan heille nyt enempää kuin ennenkään ole koitava poliittista vaaraa, kun ylemmät neuvostot jäävät heidän johdettavikseen. Kyläneuvostojen kokoonpanolla on kuitenkin heille tällä haavaa erikoinen merkitys senvuoksi, että ne "kulakeista" riippuvaisina voivat vakavasti jarruttaa taistelua maatalouden saattamiseksi kommunistisen järjestelmän välikappaleeksi.

Ulkomaalaisesta valuutasta on, jos mahdollista vielä suurempi puute kuin aikaisemmin. Syynä on, että Berlinissä tapahtuneen maksun suorituksiksi on saatu raapia kassojen pohjatkin, vieläpä, kaikesta päättäen, turvautua varsin kuvaaviin keinoihin. Ulkomailla tarjottujen tshervonetsmäärrien suuruutta on vaikea selittää muuten kuin siten, että neuvostohallitus on itse niitä vienyt maasta ja myynyt ulkomaille. Suoranaisia todistuksia tästä ei ole, mutta kyllä seikkoja, jotka panevat sitä vahvasti epäilemään. Neuvostorahaa myydään kaikilla rajoilla: Konstantinopolissa hyvin runsaasti, mutta myöskin ilman mitään puutetta Varsovassa, Berli-

nissä sekä balttilaisten maiden pääkaupungeissa. Vaikka ottaisikin huomioon, että neuvostoraha täysin laillisesti voi siirtyä pois maasta esim. Persian rajan yli, ei tällä voida tyydyttävästi selittää sen tavaran runsautta ulkomailla, enempää kuin salakuljetuksellakaan, vaikka se kyllä ilmeisesti on suuri. Vielä vähemmän saattaa tavallisen salakuljetuksen kautta selittää sitä, että esim. Kaunasissa kuuluu äskettäin nähdyin pinkotain aivan uusia tshervonets-seteleitä. Omituiselta tuntuu tietysti ensi katsaukselta sekin olettaus, että neuvostoviranomaiset itse vastoin ankaria määräyksiä salakuljettaisivat rahaansa ulkomaille, mutta kun ajattelee vallitsevaa suurta pulaa, niin käy asia uskottavammaksi. Sillä onhan se vientitavaraa sekin. Jos neuvostolaisella paperirahalla saisikin vain esim. 20 prosenttia sen nimellisarvosta, niin saadaan tšysiarvoista rahaa, jota välttämättä tarvitaan. Ja kun kerran kaikki muikin tuotanto myydään ulkomaille - mikäli sitä myydään - dumpinghintoihin, niin miksi ei paperirahatuotantoakin voisi siten myydä. Tämä olettaus selittää myöskin sen, että neuvostoraha ulkomailla viime vuoden lopulla laski aivan uskomattoman nopeasti, mutta että se nyt taas tänä vuonna on osoittanut oireita heikkoon nousuun, mikä on luonnollista poikkeuksellisen suuren tarjonnan lakattua.

Yhtenä ilmauksena rahanpuutteesta on tietysti sekin, että sovjet, saksalaisista piireistä kuulemani mukaan, ehtimiseen peruuttelee Saksasta tekemiään tilauksia.

Yhdysvaltoihin ovat katseet yhä kaikessa hiljaisuudessa toivorikkaina kiinnitetyt. Scheinman on vihdoin viimein äskettäin ehtinyt Amerikkaan. Hän lähti, kuten muistetaan, heti vallankumouksen vuosijuhlan jäl-

keen suurella kiireellä matkaan, mutta ei päässytkään kauemmas kuin Berliniin. Hänen kerrotaan olleen siellä sairaana, mutta mainitaan myöskin, ettei hänen passinsa ollut täysin kunnossa ja että sekin viivästytti hänen matkaansa. Kun luulisi voitavan olettaa, että sovjet on tälle tärkeälle asiamiehelleen varustanut tyydyttävän passin, niin kysyy, olisiko hänen passi-vaikutensa olleet samaa laatua kuin Askettain mainitsemassani Ossinskin tapauksessa. Että Yhdysvallat virallisesti eivät ole antaneet sovjetille suoranaista syytä toivoon, se on kyllä täälläkin ollut selvillä, ja siksi sovjet onkin koko ajan kiinnittänyt huomiotaan yksityisiin amerikalaisiin toiminimiin. Erään tänne Askettain ulkomailta palanneen amerikalaisen sanomalehtimiehen kertoman mukaan on kyllä totta, ettei Yhdysvaltain hallituksen kanta ole millään tavalla muuttunut sovjettiin nähden, mutta yhtä totta on, lisää hän, että Yhdysvaltain Berlinissä olevan suurlähetystön virkailijoista kolme opettelee täyttää päätä venäjää. Tietysti tämä ei ole todistus muusta kuin korkeintaan siitä, että siis mainitut herrat pitävät karrieerinsa vuoksi edullisena tätä kieltä opetella.

Olen kuullut väitettävän, että sovjet olisi tavalla tai toisella ilmoittanut olevansa valmis järjestämään Yhdysvaltoihin sijoitetut ent. tsaarinaikaiset velat, mutta että Yhdysvaltain hallitus oli vastauksiksi antanut ymmärtää mieluummin vielä odottelevansa.

On kai tarpeen vielä huomauttaa, että tätä kaikkea kerron kuvatakseni tilannetta ja sitä hiljaisella tulella paistumista, jonka alaisena sovjetit on, muun maailman kylmästi ja tyynesti odotellen kypsymistä. On selvää, että sovjet itse tulta kohentaa ja ylläpitää lisällin sen virikkeeksi milloin minkin lastun,

s.o. kiinnittään huomiotaan milloin mihinkin seikkaan, joka näyttää voivan sille jotakin luvata. Tuskin on mikään kapitalistinen valtio koskaan rahavaltaa sillä tavalla avukseen huutanut kuin ensimmäinen niinsanottu proletääri-valtio. Miten suuri hätä tässä suhteessa nykyisin vallitsee, käy ilmi siitä, että täällä on asetettu erityinen salainen komitea käsittelemään valuuttakysymystä koko laajuudessaan. Siihen kuuluu m.m. pari finanssimiestä sekä - G.P.U:n edustaja. Ja puheenjohtajana on itse Stalin!

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti № II.55.-Tammik. 17 p.
1929.)

Sovjet ja Kelloggin sopimus.

Eilen illalla saapui tänne tieto, että Kelloggin sopimus oli Yhdysvalloissa ratifioitu. Keskustelu Litvinowin tunnetusta tähän sopimukseen liittyvästä ehdotuksesta jäh näinollen merkityksettömäksi, sillä tämän jälkeen ei voine enää olla epäilystä siitä, että sopimus aikanaan, eikä ehkä kovin pitkän ajan jälkeen, tulee yleisenä sopimuksena voimaan. Toisaalta on ilmeistä, että sovjet tulee tekemään parhaansa ylläpitääseen keskustelua ehdotuksestaan, varsinkin siinä tapauksessa, että toisten allekirjoittajavaltioiden ratifiointit viipyvät. Tähän viittaavat myöskin ne lausunnot, joita jo tämäänpäiväisiin lehtiin on ehditty saada. Niinpä Ivestija on vakuutettu, että Litvinowin ehdotus on pysyvä nykytärkeensä, koska länsi-euroopalaiset valtiot tulevat tietenkin kaikin tavoin koettamaan viivytellä ratifiointia ja sopimuksen voimaan astumista. Tämä oletettu viivyttely siis antaa perustetta sovjetin toivolle, että se vielä saisi harjoittaa propagaandaansa omalla rauhanrakkaudellaan, vaikka mainitun lehden täytyykin happamesti huomauttaa, ettei nyt tietysti ainoakaan länsieuroopalainen valtio uskalla kieltäytyä ratifiointista.

Mikäli tällä on selville käynyt, on Litvinowin tekemä esitystä tällä valmisteltu pitkin syksyä. Se olisi luultavasti saatu tehdyksi jo aikaisemmin, ellei Tshitslerin jostakin syystä, ehkä vastustukseen Litvi-

nowia, olisi pannut vastaan. Litvinow kuitenkin vei voiton. Tämä tapahtui vähäistä ennen kuin Scheinman pääsi Amerikkaan. Yhdysvalloissa tapahtunutta ratifiointia tähän koskevasta maininnastakin kuultaa läpi, että ehdotus tehtiin tarkoituksella vaikuttaa Yhdysvaltoihin. Tämä ennenkin mainitsemani seikka käy päivä päivältä yhä varmemmaksi.

Mitä Suomen suhtautumiseen Kelloggin paktiin tulee, en, saamieni ohjeiden mukaisesti, ole kiiruhtanut Litvinowin luokse tekemään siitä selkoa. Sitä vähemmän pidin tätä tarpeellisena kuin Alexandrowski on saanut tilaisuuden tiedottaa siitä riittävän selvästi hallitukselleen. Tapaan huomenna Litvinowin ja olen utelias näkemään, haluaako hän lisäselvityksiä, ja nimenomaan, kysyykö hän asiaa koskevan Yhdysvaltain lähettiläälle osoitettujen Suomen hallituksen kirjeiden jäljennöksiä, jossa tapauksessa ne hänelle näytän. Tästä asiasta puhuttaessa tulkoon kuitenkin mainitaksi, mitä tšekkiläinen Ranskan lähettiläs, jonka välityksellä sovjetin liittyminen Kelloggin sopimukseen tapahtui, on kertonut Yhdysvaltain hallituksen käsityksestä mitä tulee Suomen sekä balttilaisten maiden suhtautumiseen sopimukseen. Hänen mukaan Yhdysvaltain hallitus on sitä mieltä, että niin hyvin Suomi kuin Latvia ja Liettua ovat sopimukseen yhtyneet. Niiden välillä on vain se eroitus, että kaksi ensinmainittua ovat vastauksissaan puhuneet sopimuksen ratifiointistakin, jotavastoin Liettua ei ole siitä mitään maininnut. Tämän mukaan siis katsottaisiin, että Liettua on liittymistä varten tehnyt oikeastaan vähemmänkin kuin nuo toiset, vaikka sille yksin on ehdotus tehty sopimuksen voimaansaattamisesta paikallisena so-

pimuksena. Käsitän, että sovjetkin tietää tämän yhdysvaltalaisen käsityksen asiasta, joten on sitä kiintosempää nähdä, onko Litvinow tyytyväinen Alexandrovskin kautta saamaansa selitykseen.

Puolan sovjetille antama vastaus on täällä käsitetty siten, että Puola haluaa aikaansaada kansainvälisen konferenssin, johon sovjetin ohella ottaisivat osaa sen läntiset naapurit lukuunottamatta Rumaniaa ja jossa Kelloggin paktia koskeva kysymys otettaisiin yhteisen neuvottelun alaiseksi. Tšekkiläinen lehdistö taistelee täyttää päätä sellaista suunnitelmaa vastaan, varsinkin Sovremennik. Jossakin määrin on asia muutenkin täällä herättänyt huomiota päättäen siitä, että tšekkiläiset lehtikirjeenvaihtajat ovat olleet huvitettuja "uudesta balttilaisesta non-agressiokonferenssista".

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti № II.55.-Tammik. 17 p.1929)

Kenraali Slashtshewin murha.

Mahdollista on että täällä t.k. 11 päivänä tapahtunut kenraali Slashtshewin murha on herättävä huomiota ulkomaalaisessa sanomalehdistössä. Murhaaja on eräs Kolenberg ja on selittänyt tehneensä murhan kostakseen siitä, että S. kansalaissotien aikana oli antanut määräyksen hänen veljensä teloittamisesta.

Slashtshew oli entinen emigranttikenraali. Hän otti osaa kansalaissotiin huomattavassa asemassa Wrangelin ja Denikinin armeijoissa, mutta joutui sotaretken lopulla riitoihin ja tuomittiin upseeriarvonsa menettäneeksi. Jo v. 1922 hän palasi Venäjälle ja astui Punaisen armeijan palvelukseen saaden kuitenkin varsin vähäpätöisen toimen ammunnan opettajana eräässä sotakoulussa. Se hänellä oli kuolemaansa saakka.

Omituiselta tuntuu, että hänet nyt vasta, seitsemän vuotta sovjettia palveltuaan, on murhattu kostoksi noin vanhoista teoista. Täällä kiertää senlaatuinenkin selitys, että murhan teettäjät olisivat myöskin ent. emigrantteja, mutta sellaisia, jotka ovat saapuneet tänne näennäisesti sovjettia palvellakseen, mutta todellisuudessa lietsoakseen salakähmäisesti tyytymättömyyttä bolshevikeja vastaan. Nämä muka ovat raivanneet pois tämän miehen, joka heistä oli täysi ja todellinen luopio. Olisi siis kysymys todellisesta terroristisesta teosta. Kieltämättä tämä selitys vaikuttaa josakin määrin keinotekoiselta.

Murhaajan oma selitys saattaa olla lähinnä to-

tuutta, mutta se pakottaa kysymään, minkä syyn vuoksi sovjet sitten on näin kauan tätä miestä suojellut ja vasta nyt antanut murhaajan ulottaa kätensä häneen vieläpä syyttä, joka oikeastaan on vuosi vuodelta menettänyt aktualisuuttaan? Luontevin vastaus tähän kysymykseen on: sovjet on sallinut yliloikkarille hyvin käydä, jotta menestyksellä tapahtunut isännän vaihto rohkaisisi toisia emigrantteja noudattamaan esimerkkiä. Näiden joukossa on paljon sellaisia, jotka sovjet avosylin ottaisi vastaan - tukahuttaakseen heidän syleilynsä. Syy olisi siis sama, jonka vuoksi Shulgin sai "salaa" ja "salapukuisena", mutta todellisuudessa GPU:n miesten opastamana tehdä pitkän matkan Neuvostoliittoon ja päästä sieltä takaisin Euroopan. Jos tämä selitys on oikea, merkitsee Slastshewin murha sitä, ettei sovjet katsonut enää maksavan vaiivaa häntä suojella vaan antoi verikoston tapahtua. Oikeudenkäyntiin entistä valkokaartilaisista vastaan ei tietenkään enää voinut ryhtyä, joten persoonalliseksi kostoksi selitettävä salamurha oli mukavampi ja vähemmän melua herättävä "likvidoiminen".

Moskovassa, tammikuun 17 p. 1929.

Pavel Asti

293

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Artti Raportti no 55. x)

Moskova

7/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa helmikuun 7 p:nä 1929.

N:o 180.

Salainen.

10/387 lae. 1.10.29		
8/2-29	?	EMM.
HÄMÄ	LUOTO	ALIA
5	Civ.	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II.55 tältä päivältä:

1. "Litvinowin pöytäkirja".
2. Trotskin kohtalo.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

Protopopoff

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Helmik. 7 p. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N II.55.

10/1887/1929		
8/2-29	?	1929
RIA	OLIN	ACIA
5	C18.	

"Litvinowin pöytäkirja".

Keskustelu n.s. Litvinowin pöytäkirjasta on parin viime viikon aikana paisunut ja laajentunut ja tavaltaan muuttanut muotoaan. Oltuaan alussa Litvinowin ja Patekin keskeistä vähittelyä, jota sanomalehdistö hieman epävarmana säesti, kun nähtävästi ei oikein tiennyt, mistä on kysymys, on se kehittynyt ensiluokkaiseksi diplomaattiseksi peliksi, jota tätä nykyä pelataan ehkä enemmän Riassa ja Tallinnassa kuin Moskovassa. Rauha on pelaajilla yhä vielä huulilla, mutta ei ole käynyt sen varmemmaksi kuin alussakaan, onko tässä jutussa rauhan asia rehellisesti pohjallakaan, vai eikö olekin niin, että kun asia tuli pantua alulle eräin salaisiin poliittisin laskelmin, esim. tarkoituksin heikentää Puolan ja vahvistaa omaa kansainvälistä asemaa varsinkin Amerikan silmissä, niin nyttemmin on näiden tarkoituserien lisäksi vielä tullut taistelu vaikutusvallasta Baltian maissa. Tosin Saksan sanomalehdistö tšekäläisen sanomalehdistön mukana hartaasti vakuuttaa, että Itä-Europan rauha on kysymyksessä ja että pöytäkirjan raukeaminen olisi sille taka-askel. Mutta näiden lehtien lämmin rauhanharrastus on kieltämättä joutunut hieman omituiseen valoon, kun ne ovat lausuneet ilmi tyytymättömyytensä sen johdosta, että pöytäkirjan allekirjoittaminen muodostuisi pohjaksi sille n.s. baltilaiselle yhtymälle, jota sovjet niin kovasti pelkää. Eräs saksalainen sanomalehtimies lausui täällä ikäänkuin an-

teeksi pyytään: Saksa on siinä asemassa, että meidän täytyy kannattaa kaikkia tuumia, jotka näyttävät edistävän rauhan vakiinnuttamista ja aseiden riisumista. Sen kyllä ymmärtää, mutta kysyä voi, mikä pakottaa saksalaisen lehdistön vastustamaan rauhan vakiinnuttamista siinä muodossa, että sitä tarkoittavat asiakirjat allekirjoittaisi Puola ja balttilaiset maat sekä Rumania yhdessä samalla kertaa? Saa mennä sängen syvälle poliittisten laskelmien salakäytäviin, ennenkuin löytää selityksen tälle omituiselle seikalle. Se kyllä sieltä löytyy eikä se ole erittäin mieluisa katseltava Venäjän läntisille naapureille. Selvästi tuomitsemalla Litvinowin pöytäkirjan yhteisallekirjoittamisen, samalla kun kuitenkin selittävät sen erikseen allekirjoittamisen suurta jopa ensiluokkaista tärkeyttä, nämä saksalaiset sanomalehdet, joista ensimmäinen näyttää olevan Berl. Tageblatt ja sen tšekkiläinen kirjeenvaihtaja Paul Scheffer, osoittavat niiden salattujen poliittisten laskelmien olemassa oloa niinkuin pajunoksa vesisuonta.

Saksalaisten lehtien kirjoituksissa esitetään Litvinowin ehdotuksen syyksi yksinomaan halu vakiinnuttaa rauhaa Venäjän läntisillä rajoilla ja vakuutetaan, että sovjet todella, vieläpä syystä, pelkää Puolan rikkovan tämän rauhan. Moskovassa kuitenkin yritetään selittää sovjetin Kelloggin paktia koskevaa toimenpidettä monella muullakin tavalla. Kaikki nämä selitykset ovat siksi mielenkiintoisia ja kuvaavia, että niissä sietää hetkiäsen viipyä.

Yksi selitys on siis se, että sovjet todella on peloissaan Puolan vuoksi ja haluaisi sitoa sen kädet niin pian kuin mahdollista. Monelta taholta tätä vakuutetaan ja viitataan Ukrainan ja Valko-Venäjän oloihin,

jotka voivat muodostua Puolalle ylivoimaiseksi kiusaukseksi käydä toimintaan. Puolan sitominen olisi tärkeää, paitsi sen taholta suoranaisesti uhkaavan vaaran vuoksi, myöskin siitä syystä, että sovjet pelkää hetkellä, jolloin sen ehkä täytyy käyttää sotavoimiaan toisilla tahoilla. Tällaisia vaaranpaikkoja on sekä n.s. sisäisellä rintamalla että rajoilla. Viimemainituista on alettu puhua erityisesti Turkestanista, jonne Afganistanin sisäisen palon väitetään olevan leviämässä. Tämä vaara uhkaa nimenomaan sen kautta, että yksi Afganistanin kruununtavoittelijoista, Bätshäi-Sakkao (Habib-ullah) polveutuu heimosta, jota asuu enemmän Turkestanissa kuin Afganistanissa, ja jonka keskuuteen levottomuuden sanotaan olevan leviämässä. Jos näin on, on helposti käsitettävissä, että tilanne on huolestuttava, sillä palo, alettuaan kerran Afganistanin rajaseuduilta, saattaa mitä helpoimmin levitä yli Turkestanin Kaukasiala kohti, ja niinpä on selvää, että sovjet toivoo läntisten rajojen turvaamisesta niin suuressa määrässä kuin kansainvälisillä sopimuksilla rajaa voidaan turvata.

Sisäisen rintaman tilanteen myöskin katsotaan vaativan toimenpiteitä ulkonaisen rauhan turvaamiseksi, jottei huomion tarvitsisi kiintyä viimemainittuun vaan voisi keskittyä sisäpolitiikkaan. Kun ottaa huomioon, että sovjetin tähänastisen taktiikan mukaan ulkopoliittista jännitystä päinvastoin on käytetty huomion siirtämiseksi pois sisäisistä vaikeuksista, on syytä selittää, miten tämän kokemuksen kanssa ristiriitainen selitys on käsitettävä. Sen mukaan ei ole enää kysymys sellaisesta sisäisestä tilanteesta, josta yleensä voi huomion johtaa pois, vaan kriisistä, joka uhkaa puhjeta vakavalla, ^{tavalla} ehkä johtaa sisälliseen sotaan. Ja

tätä "viimeistä taistoa" varten sovjet tarvitsee edes suhteellista turvallisuutta rajoillaan. Ellei tilanne kehittyisikään lähiaikana vielä näin lähimmilleen ja jos sitä alettaisiinkin koettaa pelastaa - josta eräät merkit myöskin näyttävät puhuvan - käänteellä oikealle, niin on niidenkin yritysten onnistumiseksi tarpeen turvata rajoja.

Kaikki nämä selitykset ovat nähdäkseni yrityksiä luoda kaavoja ilmiölle, jotka eivät ole kaavojen avulla laskettavissa. Se käsitykseni ei ole muuttunut, ettei enää vuosikausiin ole ollut syytä etsiä sovjetin johtohenkilöiden toiminnasta varmoja tarkoituksia ja tarkoituspäristä toimintaa, ei edes maailmanvallankumouksen synnyttämisen tarkoitusta. Perikato silmien edessä olemisestaan taisteleva harvoin voi pitää toimintaansa määrällisenä eikä sitä luonteen lujutta ole sovjetin johtajissa. Koko heidän politiikkansa on viime vuosina ollut hätkähtyneen ihmisen menettelyä, joka vaarojen ympäröimästä paikasta etsii pois pääsyä, pölyilee ympärilleen ja on valmis käyttämään jokaista kuppia ja takaporttia, josta vain pääsee liivahtamaan muutamakaan askeleen kohtaloaan pako. Niin käsittän myöskin Litvovin pöytäkirjaehdotuksen syntymisen: yritys saada aikaan yleensä vain jotakin, joka ei ainakaan huonontaisi sovjetin asemaa ja jonka lopputili ehkä onnellisessa tapauksessa osoittaisi jotain voittoa. Niinkuin edellä kuvatuista selityksistä näkyy, on useitakin mahdollisuuksia hyötyä.

Tämä voittopuoli uhkasi kuitenkin eräissä kohdassa hävitä kokonaan, nimittäin Puolan selittäessä olevansa valmis allekirjoittamaan pöytäkirjan, mutta vain yhdessä toisten balttilaisten maiden kanssa. Olen ollut alusta saakka sitä mieltä, että sovjetilla on tässä asiassa

mielestään vain yksi suuri vaara vältettävänä, nimittäin se, että pöytäkirjan ympärille muodostuisi se "balttilainen blokki", jota se aina on pelännyt sairaloisuuteen saakka ja jota vastaan se on m.m. lehdistään niin vimmatusti taistellut, että sen syntyminen olisi sovjetille ensiluokkainen poliittinen tappio. Tämän käsityksen kanssa näytti ensin olevan ristiriidassa se, että sovjet suostui allekirjoittamaan pöytäkirjan yhdessä toisten kanssa. Mutta mitä sovjet oikeastaan olisi muuta voinut vastata? Jos se olisi kieltäytynyt ja ajanut tälle karille suurin elein alkamansa toiminnan rauhan turvaamiseksi, niin olisi sen ollut suorastaan mahdoton saada maailma käsittämään, että rauhan turvaamiseksi niin tärkeäksi selitetty pöytäkirja menettä merkityksensä, jos kaikki asianomaiset sen yhdessä ja yhdellä kertaa allekirjoittavat. Sovjetin täytyi vastata myöntävästi ja sen jälkeen taistelun polttopiste siirtyi koskemaan kysymystä allekirjoittamisen muodosta: yhdessäkö allekirjoitettava, vaiko siten, että Puola ja Rumania allekirjoittavat, ja toiset yhtyvät myöhemmin?

Tapasin Patekin hänen ilmoitettuaan Litvinowille, että Viro ja Latvia haluavat allekirjoittaa pöytäkirjan yhdessä Puolan ja Rumanian kanssa. Hän samalla antoi minun ymmärtää saaneensa aikaan, että Suomi, joka tunnetusta syystä ei voi olla mukana siinä tilaisuudessa, saa myöhemmin liittyä pöytäkirjaan. (Siinä tietysti ei ollut suurta vaivaa, koska jälkeempään tapahtuvan liittymisen mahdollisuus on koko ajan ollut auki.) Litvinow oli lausunut, että tietysti Suomi saa tulla mukaan niin pian kuin se vain "tuntee"

olevansa valmis siihen. Patek mainitsi Suomen kannasta, että Varsovasta oli siitä hänelle ilmoitettu täysin ymmärtäen ja "ilman katkeruutta". Hän kertoi muuten menneensä Litvinowin luokse sillä kertaa "raskain sydämin" ja pitkillä ennakkoselityksillä valmistelleensa Litvinowia vastaukseen, niin että tämä oli pelkästä jännityksestä ollut hermostua. Kuitenkin oli L. ottanut vastaan tiedon aivan rauhallisesti ja luvannut esittää sen kollegiolle. Kiinnitin jo heti huomiotani siihen, että Patek kertoi Litvinowin viittailleen heillä olleen aikaisemmin se käsitys, että Viro ja Latvia eivät vaadi yhteistä allekirjoittamista.

Neuvostohallituksen vastaus oli, kuten tiedetään, myönteinen. Se suostui allekirjoittamaan yhdessä viiden maan kesken. Liettua on koko ajan pysynyt sillä kannalla, että liittyy vasta jälkeempään. Syynä tähän oli lähinnä pelko kohdata puolalaiset, koska nämä voisivat ottaa allekirjoittamisen yhteydessä puheeksi status quon vahvistamisen. Minulle on tämän johdosta sanottu liettualaiselta taholta: kun olemme Genevessä, Luganossa y.m. välttäneet tunnustamasta status quota, niin miksi menisimme Moskovassa siihen vaaraan. Kuitenkin on yhä auki se mahdollisuus, että Liettuan kanta muuttuisi, jos todella tulisi kysymys useiden maiden kesken tapahtuvasta yhteisestä allekirjoittamisesta. Mitä sovjetin suostumiseen yhteisallekirjoitukseen tulee, kävi heti seuraavina päivinä selville, että se oli annettu siinä vakaumuksessa, että ainakin Latvia, ehkä Virokkin, saadaan luopumaan kannalta, jolle Puola oli ilmoittanut niiden asettuneen. Alkoi mitä kiivain taistelu Riassa ja Virossa, ja tällä hetkellä näyttää siltä, että sovjet tässä taistelussa vie voiton.

T.k. 4 päivänä pääsin sairauteni jälkeen ottamaan selkoa tilanteen kehityksestä. Sain silloin tietää, että Patek ja Litvinow olivat keskustelleet pöytäkirjasta ja sopineet sen lopullisesta muodosta. Vain vähäisiä muutoksia alkuperäiseen ehdotukseen oli tehty, etenkin tietysti muutokset, jotka johtuvat siitä, että allekirjoittajia tulee olemaan useampia. Oli myöskin nimenomaan sovittu, että pöytäkirja on voimassa kunnes Kellogin pakti yleensä tulee voimaan. Mitä allekirjoittamiseen tulee, oli jätetty sovituksi, että se voi tapahtua seitsemäntenä, jos Puola on silloin valmis, mutta voi siirtyäkin tarpeen mukaan. Litvinow oli Patekille samalla ilmoittanut, että, mikäli riikalaiselle sovjetilähettiläälle oli sikhäläisessä ulkoministeriössä ilmoitettu, Latvia ei suinkaan ole vielä valmis yhteiseen allekirjoittamiseen, vielä vähemmän on voinut ~~xxxx~~ sitä haluta. Tilanne oli tietysti kiusallinen Patekille, joka ei voinut muuta kuin vetäytyä ministeriönsä selän taa ja huomauttaa ilmoittaneensa vain, mitä hänelle oli Varsovasta annettu tehtäväksi ilmoittaa.

Tässä keskustelussani Patekin kanssa sain vielä havaita, että Puola on hyvin halukas lykkäämään allekirjoittamista niin kauan kuin on tarpeen, jos Suomen hallituksen taholta vain ilmoitetaan Varsovaan, että Suomi on valmis tulemaan mukaan yhteiseen allekirjoitukseen Eduskunnan hyväksyttyä pakti. Vielä selvisi tässä keskustelussa, miten avoimesti sovjet ja Puola kilpailevat vaikutusvallasta Baltian maissa. Litvinow oli nimittäin jälleen syyttänyt Puolaa pyrkimyksistä saada Baltikum vaikutusvaltansa alle, johon Patek oli vastannut suorasukaisesti: emme me tavoittele mitään

johtoasemaa Baltikumissa, "mutta emme laske teitäkään sinne". Tämä lause, jonka Patek melkein huomaamattaan toisti minulle venäjänkielillä, jolla keskustelunsa komissariaatissa tapahtuvat, välikseltä valaisi tilannetta, vieläpä osoitti, mistä johtuu, että sovjet niin ilmeisellä epäluulolla seuraa kaikkea yhteyttä Puolan ja Baltian välillä. Suomalaiseen tuo vaistomaisesti vaikuttaa: siitä kiistasta on paras pysyä erillään.

Olen sen jälkeen tavannut vielä Seljamaan ja Latvian juuri muutama päivä sitte tänne palanneen lähettämään, Ozolsin. Viro on paljon lähempänä Puolaa kuin Latvia konsanaan, ja niinpä onkin ymmärrettävissä, että Seljamaa kaikesta sydämestään toivoo yhteisallekirjoittamista. Ozolsin kanta oli minulle hieman yllätys, sillä hän ei yleensä ole suinkaan puolalaisystävällinen. Tällä kertaa hän kuitenkin mitä jyrkimmin kannatti yhteisesiintymistä ja kertoi tehneensä kaikkensa saadaakseen hallituksensa siihen suostumaan. Minun täytyy kuitenkin mainita, ettei kukaan näistä virkaveljistäni eikä toisistakaan ole millään tavalla koettanut vaikuttaa minuun, yhtä vähän kuin sovjetkaan.

Miten epäselvä tilanne täällä on, kuvaa seuraava seikka. Lähetettyäni eilen illalla, 6 päivänä, Ministeriölle sähkösanoman N 30, jossa koetin edellisenä päivänä lähetetyn sähkösanoman N 28 lisäksi selvittää tilannetta täällä ja jossa olin maininnut Rumanian edustajan saapuvan tänne Varsovasta seuraavana päivänä, siis tänään, mutta allekirjoittamisen kuitenkin joitakin päiviä lykkäytyvän, tuli luokseni illalla eräs ulkomaalainen sanomalehtimies. Hän kertoi kuulleensa komissariaatissa, että rumonialainen oli jo saapunut, ja

saaneensa kehoituksen tulla vielä samana yönä saamaan tiedot, millä tunnilla seuraavana päivänä allekirjoitus tapahtuu sekä muita asiaa koskevia tietoja. Ennen lähtöään komisariaattiin hän kuitenkin luotani puhelimella tiedusteli, kannattiko tulla, ja sai vastaukseksi, että rumonialainem oli saapuva vasta seuraavana päivänä ja että allekirjoitus nähtävästi lykkeytyy muutamia päiviä. Näin hataria olivat siis vielä komisarriaatin sanomalehtiosastonkin tiedot.

Tätä kirjoitettaessa tilanne on vain sikäli selvä, että Suomen kannanotosta näyttää riippuvan, onnistuuko Puola saamaan aikaan yhteisen allekirjoittamisen vai saako sovjet toivonsa täytetyksi. Olin yleensä saanut tämän vaikutuksen, mutta kysyin varmuuden vuoksi Ozolsilta omaa informatiotani varten, miten hän asian käsittää. Hän vastasi olevansa vakuutettu, että Latvian epäilykset heti haihtuisivat, jos Suomi ilmoittaisi tulevansa mukaan, ja ettei siis Latvia panisi suurtakaan painoa sille, että Liettua vielä jäisi pois. Hänkään ei kuitenkaan voinut olla myöntämättä Suomen hallituksen kantaa johdonmukaiseksi. Saman myönnytyksen ovat kaikki muut tehneet, Puolakin, kuten edellä jo mainitsin. Puola toivoo ainoastaan ilmoitusta siitä, että Suomi tulee mukaan heti kun Eduskunta on asian käsitellyt. Sovjet on joka tapauksessa tyytyväinen, ja se onkin selvään sanottu tämän päivän Isvestijassa, joka puolalaisen Glos Pravdin kiivaaseen hyökkäykseen Suomen hallitusta vastaan liittää huomautuksen, että Suomen kanta on ollut johdonmukainen ja selvä alusta alkaen.

Nähdäkseni onkin asemamme kiistämättä selvä siihen saakka, jolloin Eduskunta on Kelloggin paktin hyväksynyt. Vasta hyväksymisen jälkeen joudumme tilan-

teeseen, jolloin vaikeampi ratkaisu on edessämme. Joka tapauksen varalta olen täällä Puolan lähettiläälle selittänyt, miten suhteellisen pitkälinen menettely sopimuksen hyväksyminen Eduskunnassamme on ja miten se vie määrätyn aikansa riippuen valtiopäiväjärjestyksestä. Tosin kyllä voi käydä niin, että Puola Rumanian kanssa yhdessä allekirjoittaa pöytäkirjan odottamatta toisia (ellei Riiasta lopultakin tule tieto Latvian ja Viron mukaantulosta), ja silloin on meillä ratkaistavana kysymys vain jälkeempään tapahtuvasta liittymisestä. Mutta voihan olla mahdollista - jota en vielä tällä hetkellä varmasti tiedä - että Puola lykkää allekirjoittamista niin että Eduskunta ehtii hyväksyä paktin. Tällaisessa tapauksessa riippuu meidän kannastamme, kumpiko, sovjet vai Puola, nykyisessä kiistassa voittaa. Samalla ei tietenkään voi ummistaa silmiään siltä tosiseikalta, että pöytäkirjan allekirjoittaminen tarjoaa sellaisen tilaisuuden Venäjän läntisten naapurien solidarisuuden osoittamiseksi, jommoista ei vielä ole ollut ja tuskin tuleekaan. Sillä onhan sovjet itse vaatinut pöytäkirjaa, ja onhan sovjet sitäpaitsi suoraan ilmoittanut suostuvansa yhteiseenkin allekirjoittamiseen, joten sillä ei ole mitään syytä vihoitella, vaikka toiset sen mukaan menettelisivätkin. Siinäkin tapauksessa, että pakti tulisi voimaan verrattain pian, esim. maaliskuussa, jäisi yhteisesiintymiselle demonstrativinen merkitys solidarisuuden osoituksena. Toiselta puolen kyllä nykyisessä kiistassa on puolia, jotka tekevät vähemmän miellyttäväksi siihen sekaantua. Pöytäkirjan arvohan on nyttemmin, Amerikan ratifioinnin jälkeen, minimalinen, ja sen nostama hälinä keinotekoinen. Se osoittaa vain sovjetin ja Puolan keskinäisen kilpailun kiihkeyttä ja niiden kummankin kunnianarkuuden herkkyyttä. Latvian ja Viron asema tämän kiistan lähimpänä kohteina on tietysti kiu-

sallinen, varsinkin, jos painostusta vielä harjoitetaan Ranskan ja Englannin taholta, mihin minulle on täällä balttilaiselta taholta viittailtu. Tottahan on sekä, että Puolan ja Rumanian ehkä allekirjoitettua pöytäkirjan sovjetin kanssa, toisten kyseessä olevien maiden merkitys vähenee tykkänään, ja että niiden myöhempi liittyminen olisi paljon vähemmän juhlallinen toimenpide kuin jos ne nyt esiintyisivät Puolan ja Rumanian jälkijoukkona yhteisessä allekirjoituksessa Moskovassa. Meidän asiamme ei ole arvostella, mitä nämä tällaiset seikat merkitsevät Latvialle ja Virolle. Meille ne toivottavasti eivät merkitse mitään.

Sen kantamme mukaista, jolle olemme asettuneet, on nähdekseni edelleenkin pysytellä passivisena ottamatta osaa kiistaan, joka, kuten sanottu, koskee sisimmältään rauhan asialle vieraita seikkoja. Niinpä meidän olisi vaikea tähänastisen kantamme mukaan antaa Varsovalle ennakoilmoituksia siitä, että tulemme mukaan, jos meitä odotetaan, kunnes Eduskunta on paktin hyväksynyt. Olemme kerta kaikkiaan paktiin ja senmukaisesti pöytäkirjaankin nähden ilmoittaneet, että Suomen hallitus on myönteellinen, mutta että ratkaisu riippuu Eduskunnasta. Nähdäksemme emme voisi mennä ennakoimaan Eduskunnan päätöstä ja saamaan aikaan pöytäkirjan allekirjoittamisen lykkäämistä.

Mutta jos niin käy, että meistä riippumattomista syistä ja meidän asiaan millään tavalla vaikuttamatta pöytäkirjan allekirjoitus viipyy niin kauan, että Eduskunta ehtii paktin hyväksyä, tuntuu minusta yhtä johdonmukaiselta, että olemme valmiit pöytäkirjankin allekirjoittamaan, sikäli kun allekirjoittamisella enää paktin yleiseen voimaantuloon nähden on ollenkaan käytännöllistä merkitystä. Ja siinä tapauksessa tuntuu minusta yh-

tä luonnolliselta, että olemme kernaammin mukana yhteisessä allekirjoittamistilaisuudessa, s.o. valitsemme menettelyn, jota toiset pitävät parhaana ja johon sovjet myöskin on virallisesti ja julkisesti ilmoittanut suostuvansa. Ei tosin tätä kirjoitettaessa ole oikein luultavaa, että kysymystä allekirjoittamisesta voidaan pitää niin kauan avoinna, mutta varmahan siitä ei voi olla, siihen nähden, miten nokkelasti ja häikäilemättömästi tässä asiassa vehkeillään.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.55.- Helmik. 7 p.
1929.)

Trotskin kohtalo.

Jo useita viikkoja oh sovjet neuvotellut tšekkiläisen Turkin lähettilään kanssa Trotskin päästämisestä Turkin valtakunnan rajojen sisälle. Aluksi turkkilaiset itämaisen kohteliaasti lupailivat puolittain, ja seurauksena oli, että Trotski suoraan päätti tuotiin Kaukasiaan. Sitten Turkki äkkiä asettuikin kielteiselle kannalle, ja Trotski sai jälleen siirtyä kauemmas sisämaahan, kunnes Angora vihdoinkin antoi suostumuksensa luvaten Trotskille muutaman viikon läpikulkuviisumin. Kun tämä diplomaattinen keskustelu tuli täällä tiedoksi, alkoivat tšekkiläiset kirjeenvaihtajat pommittaa komisariaattia sähkösanomilla, joita he halusivat lähettää lehdilleen, mutta saivat kiellon. Vasta sitte, kun asia oli selvä ja Trotski nähtävästi jo oli matkalla Trapetsuntiin, saivat lehtimiehet komisariaatista ilmoituksen: nyt olkaa hyvä, sähköttäkää. Mutta sittenkin pyyhittiin pois kaikki tiedot asian alkuvaiheista.

Trotski tuskin jäänee Turkkiin, vaikka saisikin luvan siihen. Todennäköiseltä näyttää, että hän pyrkii Saksaan, eikä ole syytä luulla, ettei Saksan hallitus antaisi lupaa siihen. Oletetaan myöskin, että hän asettuu asumaan Berliniin. Siellä on oleva helpointa häntä suojella. Sillä hänen henkensä ei katsota olevan ulkomaille niinkään turvassa kuin se on ollut Venäjällä. Trotski itse on aina kieltänyt lähtemästä pois tästä maasta, ilmeisesti sen-

vuoksi, että hän katsoi tällä olevansa paremmin turvassa. Hänen surmaamisensa tällä olisi nostattanut erinomaisen kuohunnan. Mutta jos hän menettää henkensä ulkomaille, viipyy aikaa, ennenkuin siitä ehtii varma tieto tänne, ja sitäpaitsi voidaan välttää teko "valkokaartilaiden" tekemäksi. Karkoitukseen on vielä toinenkin syy, nimittäin sellainen laskelma että ulkomaille oleskeleva Trotski vaikuttaa paljon vähemmän mielialaan tällä kuin Neuvostoliitossa oleva. Siten toivotaan saatavan parempaa rauhaa niitä toimenpiteitä varten, joihin tällä täytynee ryhtyä tilanteen pelastamiseksi. Missä määrin nämä toiveet toteutuvat, sen näyttää ehkä läheneikin tulevaisuus. Tuskinpa Trotskin päästämien ulkomaille, jossa hän on saava puhua ja kirjoittaa vapaasti, on edistävä rauhan säilymistä ainakaan kominternin riveissä. Mutta ehkäpä tämä ei Stalinia eikä Politbyroota huoletakaan, kunhan tällä omassa maassa näennäinen rauha saadaan säilymään ja johtajain kädet edes hieman vapautuvat.

Ei voi välttää sitä ajatusta, että Trotskin karkoittaminen on valmistusta johonkin toimenpiteeseen, joka on tulossa, vaikka vielä on liian aikaista sanoa, mikä se on oleva. Sisäinen tilanne maassa kehittyy nimittäin jatkuvasti sellaiseen suuntaan, joka pian vaatii erikoisia toimenpiteitä. Elintarvetilanne huononee, se on selvä, ja lähellä alkaa olla hetki, jolloin täydellinen säännöstely on pantava toimeen ^Q ~~puh~~ kaupungissakin. Mutta tämä ei ole tulevaisuuteen nähdessä pahinta. Enemmän on omiaan huolestuttamaan se, että kylvöala nähtävästi tulee kaikista ponnistuksista huolimatta huomattavasti pienenemään. Jo joulukuun laskelmat osoittivat tässä suhteessa vähenemistä ja si-

tä on yhä suuremmissa määrässä jatkunut tammikuulla. Kuulin äskettäin eräistä tilastoista, joita ei ole julaistu mutta valmistettu johtomiesten varalta. Niiden mukaan tammikuun aikana on todettu kylvöalan vähenevän noin 5,6 prosenttia. Tämän selitettiin merkitsevän niin suurta sadon vähennystä, että se tieto yksin vaikuttaa musertavasti. Tämän kertoja, joka on kommunisti vaikka trotskilaisuuteen kallistuva, piti tilannetta epätoivoisena sanoen, että alkanut vuosi nähtävästi tulee ratkaisemaan kommunismin kohtalon Venäjällä. Hän lisäsi, että, joskin oikeistoon päin perääntymällä koetettaisiin pelastaa tilannetta, ei se auta muuta kuin korkeintaan pariksi vuodeksi, jolloin kommunismi on oleva likvidoitu.

Hyvin suurella jännityksellä näin ollen odotetaan tämän kevään aikana pidettäviä suuria kokouksia, joissa oletetaan jotain ratkaistavan. Juuri näinä päivinä kokoontuu aluksi kommunistisen puolueen keskuskomitea valmistelemaan puolueen maaliskuussa tapahtuvaksi suunniteltua kokousta. Ja se taasen todellisuudessa valmistaa myöhemmin pidettävää suurta neuvostokongressia. Tätä viimeainittua taas odotetaan melkoisen huolestuneina senvuoksi, että neuvostovaalit eivät suju tyydyttävästi: puolueettomia valitaan niihin enemmän kuin terveellistä on.

Moskovassa helmikuun 7 p. 1929.

Pavel A.

59m

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Ca.

ASIA:

Ministeri Artilin raportti no 56.

Moskova

14/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa helmikuun 14 p:nä 1929.

No 201.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
52 11/387 lae D. 1929		
26/2-29	5	Liit.
KYHMÄ	OLASTO	ASIA
J. C. a.		

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i -
n i s t e r i, oheenliitettyinä lähettää viisi
kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.56
tältä päivältä:

1. Litvinow saa pöytäkirjansa allekirjoi-
tetuksi.
2. Sovjet ja Kaukainen itä.
3. Trotsky.
4. Amerikalaisen suurmaanviljelijän Campbellin
toiminta Venäjällä.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vas-
taanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuu-
tuksen.

P. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. P r o c o p é.

HELSINKI.

14 p. helmik. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

11/887 h. D. 19 29

N II.56.

SUOMEN MINISTERO		
16/2-29	2	Liik.
OSASTO	ASIA	
5	Cor.	

Litvinow saa pöytäkirjansa allekirjoitetuksi.

Olen jatkuvasti sähkösanomilla Ministeriölle tehnyt selkoa niistä eri vaiheista, joiden kautta vihdoin päästiin niin pitkälle, että Litvinowin pöytäkirja t.k. 9 päivänä klo 7 illalla allekirjoitettiin. Lähemmällä selostuksella näistä samoista seikoista ei näin ollen enää ole juuri muuta kuin historiallinen kiintoisuus, joka kuitenkin riittänee sen esittämisen syyksi.

Tapasin pari päivää sitten Litvinowin eräessä kutsutilaisuudessa ja kysyin häneltä, tuntee ko hän suurta helpotusta, kun pöytäkirja on allekirjoitettu? Hän vastasi: "kyllä"; rauhanpöytäkirja toi minulle personallistekin rauhan". Miten lienee tuon seikan. Totta kyllä allekirjoitus toi rauhan siten, että se erittäin kiihkeä diplomaattinen peli saattoi lakata, jota viime päivinä käytiin pöytäkirjan allekirjoittamisesta. Mutta kyseenalaista on, päästiinkö vielä silti rauhaan.

Lähetessäni viikko sitten viimeisen raporttini, oli asema senlaatuinen, että sovjet näytti olevan voitolla sen ja Puolan välisessä kilpailussa Latvian ja Viron mukaantulosta yhteiseen pöytäkirjan allekirjoitukseen, vaikka ratkaisu ei ollutkaan aivan selvä. Niinkuin siinä raportissa mainittiin, näytti Viron osanotto koko varmalta, mutta Latvia pysytteli kannalla, joka oli vielä ylivoittoisesti kielteinen. T.k. 8 päivänä tilanne kuitenkin alkoi taas muuttua. Kosketukset puheena

olevien maiden, nim. Puolan, Viron ja Latvian täkäläisten lähettiläiden kesken olivat erittäin vilkkaat, ja kaksi viimeainittua teki ilmeisesti kaikkensa saadakseen hallituksensa yhteisesiintymisen kannalle. Torstaina Latvian lähettiläs kertomansa mukaan kävi komisariaatissa hra Stomonjakowin luona huomauttamassa hänelle, että Latvian hallitukselle oli tieto sovjetin suostumisesta allekirjoittamaan yhtä aikaa Puolan, Rumanian, Viron ja Latvian kanssa tullut liian myöhään jotta se olisi voinut asiaa ratkaista. Stomonjakow oli ilmeisen hermostuneena kysynyt, tekikö lähettiläs ilmoituksensa virallisesti hallituksensa nimessä, johon Ozols oli vastannut tekevänsä sen ulkoministerin henkilökohtaisen toimeksiannon johdosta eikä siis hallituksensa nimessä. Edelleen oli Stomonjakow kysynyt, merkitseekö tämä tiedustelu sitä, että Latvia on valmis yhteiseen allekirjoittamiseen, johon Ozols oli vastannut, ettei tiedustelu sisällä kannanottoa itse allekirjoitukseen nähden suuntaan eikä toiseen.

Tilanne kehittyi kuitenkin niin nopeasti, että Latvian lähettiläs saattoi vielä samalle päivälle päivätyllä, vaikka vasta yöllä 9 p:nä komisariaattiin lähetetyllä kirjeellä virallisesti pyytää, että allekirjoitusta lykättäisiin muutamia päiviä, jotta Latvia voisi tulla mukaan yhteiseen allekirjoitustilaisuuteen. Tämän pyynnön johdosta Puola ja Rumania - jonka edustaja, Varsovaan valtuutettu ministeri Davila oli sovjettilaisella salonkivaunulla noudettu rajalta saakka saapuen Moskovaan 7 päivänä - ilmoittivat puolestaan olevansa valmiit lykkäykseen. 9:nnen päivän aamulla Litvinow antoi vastauksen ilmoittaen, ettei lykkäykseen voitu suostua vaan että allekirjoitus oli tapahtuva vielä samana päivänä. Muutamia tun-

teja myöhemmin Latvian lähettiläs ilmoitti aikovansa hallituksensa nimessä allekirjoittaa pöytäkirjan yhdessä toisten kanssa vielä samana päivänä. Hän vakuutti minulle, ettei tämä ilmoitus ollut suinkaan ilahuttanut komisariaattia. Klo 16 ajoissa iltapäivällä komisariaatti ilmoitti hänelle puhelimitse, että allekirjoitus oli tapahtuva klo 7 komisariaatin kokoussalissa.

Viron kanta oli ollut selvä jo aikaisemmin. Ministeri Seljamaa oli varma, että hän puolestaan saa allekirjoittaa toisten kanssa siinäkin tapauksessa, että Latvia jää pois. Liettua taas pysyi lopullisesti syrjässä. Mikä tähän oli sisimpänä syynä, on minun mahdoton sanoa. Siinä ei luonnollisesti enää näin monen osanottajan ollessa kysymyksessä voinut olla pelko joutua tunnustamaan Vilnon status quon. Liettuan kanta tässä suhteessa olisi tietenkin ollut yhtä helposti turvattavissa kuin sovjetin kanta Bessarabiaan nähden. Siinä suhteessa Litvinow allekirjoitustilaisuudessa pitämässään puheessa huomautti nimenomaan, ettei pöytäkirjan allekirjoittaminen Rumanian taholta merkitse sovjetin luopumista kannaltaan Bessarabiaa koskevassa kysymyksessä vaan ai-noastaan sitä, että kysymys on tämän jälkeen ratkaistava rauhallisin keinoin. En voi muuten asiaa selittää, kuin, että Liettua tässä suhteessa, niinkuin pöytäkirjaan nähden koko ajan, toimi sovjetin antamien ohjeiden mukaan, mikä sitte lienee ollut sovjetin tarkoituksena.

Allekirjoitustilaisuudessa Patek oli pyynnöstään saanut edeltäksin nähdykseen puheen, jonka Litvinow aikoi pitää, ja hän kertoi sen "hyväksyneensä". Luultavasti hän oli saanut samoin esittää oman puheensa Litvinowille. Viron ja Latvian ministerien valtakirjat eivät ehtineet tänne vaan meneteltiin siten, että valtakirjat jätettiin kummankin maan pääkaupungissa siellä valtuute-

tulle sovjetlähettiläille, joka sähköiteitse ilmoitti Litvinowille tästä. Ozolsin oman kertoman mukaan hän oikeastaan allekirjoitti vaan oman kirjallisen ilmoituksensa nojalla, sillä sähkösanoma valtakirjan jättämisestä saapui Riiastä vasta joitakin minutteja allekirjoittamisen jälkeen. Muuten oli allekirjoittaminen tapahtunut tšekkiläisin juhlamenoin, s.o. elokuvaajien valonheittäjien valaisemana ja valokuvauskoneiden raksutellessa. Komisariaatti oli ollut hyvin runsaslukuisesti edustettuna, samoin asianomaiset lähetystöt kokonaisuudessaan ja lisäksi joukko sanomalehtimiehiä.

Niistä vehkeilyistä, joiden keskipisteenä Riika ja Tallinna ovat olleet allekirjoittamiskysymyksen johdosta, sietää mainita pari seikkaa. Toinen on tietenkin Suomenkin lehtien kautta tunnettu, nim. se väite, että Puola oli muka saanut erään tärkeän latvialaisen puolueen ja sen mukana Latvian hallituksen kannan muuttamaan antamalla erälle yksityiselle toiminimelle yksinoikeuden Puolan hiilien myyntiin Latviassa. Onko tässä perää, siitä en tietenkään mitenkään voi muodostaa mielipidettä. Mutta surkeata on jo se, että tällaisia likaisia syytöksiä voidaan julkisesti tehdä, ja se antaa valitettavan ikävän kuvan Latvian julkisen elämän siveellisestä tasosta. Toinen seikka, jonka haluan mainita, on että ennen Latvian hallituksen viimeistä kannanmuutosta Tallinnassa oleva sovjetlähettiläs koettaessaan onnistumatta taivuttaa hallitusta olemaan lähettämättä allekirjoittamassa ^{ta} pöytäkirjaa yhdessä toisten kanssa, oli harmistuneena sanonut: joka tapauksessa on Lorens Riiaassa onnistunut paremmin kuin minä täällä.

Allekirjoittamisen jälkeen piti ministeri Patek päivälliset, joihin, paitsi toimitukseen osaaottaneiden lä-

hetystöjen päälliköitä, oli vielä kutsuttu Ranskan ja Italian suurlähettiläät sekä Tšekkoslovakian edustuston päällikkö ja Suomen lähettiläs. Päivällisen jälkeen saapuivat näiden lähetystöjen sekä vielä Japanin suurlähetystön virkamiehet iltaa viettämään. Naisia ei oltu kutsuttu. Kun tässä tilaisuudessa tapasin Litvinowin (komisariaatista oli paitsi häntä saapuneet Sabanin, Karski ja Florinski) ja toivotin hänelle onnea, hän sanoi: valitan suuresti ettette olleet mukana tänään, sekä lisäsi ohimennen: mutta toivon, että te liitytte pöytäkirjaan. T.k. 11 päivänä tapasin hänet jälleen eräessä kutsutilaisuudessa Tanskan lähetystössä, ja siellä minulla oli hänen kanssaan vähän pitempi keskustelu, joka alkoi leikinlaskulla, mutta siirtyi sitte vakavammaksi. Hän kysyi oliko mitään päätetty Suomen liittymisestä pöytäkirjaan, minkä liittymisen he odottavat tapahtuvan. Vastasin, ettei minulla ole mitään tietoja siinä suhteessa mutta että luulen tämän asian yleensä tulevan meillä esille aikasintaan sen jälkeen kun Eduskunta on Kelloggin paktin käsitellyt. Tämän johdosta hän tiedusteli, milloin sen voidaan odottaa tapahtuvan, johon en myöskään voinut antaa täsmällisempää vastausta kuin selittämällä ylimalkaan, miten pitkän ajan valtiopäivjärjestyksemme mukaan tämmentapaisten asiain käsittely vie, huomioon ottaen, että asia on tullut esille juuri valtiopäiväin alkessa, jolloin työn muodollinen järjestelykin vie Eduskunnalta aikaa. Litvinow huomautti sitten, että kun me saamme Kelloggin paktin hyväksytyksi ja ratifioiksi, niin voimmehan oikeastaan ratifioida pöytäkirjan samaan aikaan. Tässä tapauksessa olisi todennäköistä, että ehtisimme ratifioimaan pöytäkirjan ennen allekirjoittaneita - sovjetia itseään tietenkin lukuunotta-

matta, sillä he ratifioivat heti. Siihenkään en voinut vastata mitään muuta kun jotain ylimalkaista sellaisen ajatuksen kiintoisuudesta. (Minulla ei yleensä ole aavistusta siitä, mitä Suomessa ajatellaan suhtautumisestamme Litvinowin pöytäkirjaan, senjälkeen kun Kellogin pakki tulee Eduskunnassa hyväksytyksi.)

Olen tahtonut näin tarkkaan mainita näistä kahdesta itsessään vähäarvoisesta keskustelusta, koska ne ovat ainoat tilaisuudet, jolloin minulle on sovjetin taholta pöytäkirjan allekirjoittamisen jälkeen mainittu jotakin liittymisestämme siihen. Niinkuin näkyy, on se tapahtunut epävirallisissa tilaisuuksissa ylimalkaisessa keskustelussa. En ole myöskään tahtonut komisariaatista pyytää pöytäkirjan lopullisen muodon jäljennöstä, joka on liitetty tähän raporttiin, vaan olen saanut sen Viron lähettiläältä. (Täydellisyyden vuoksi liitän tähän raporttiin myöskin jäljennökset niistä vastauksista, jotka annettiin Viron ja Latvian hallitusten puolesta Lietuan hallitukselle tämän tehtyä asian alkuvaiheiden aikana tunnetun ehdotuksensa liittymisestä pöytäkirjaan.)

Vielä saanen mainita pari Kellogin paktin yleistä voimaantuloa koskevaa seikkaa. Italian täkäläinen lähettiläs kertoi, ettei ole toivoa paktin tulevan Roomassa ratifioituksi, ennenkuin toukokuussa, ja ettei se siis heihin nähden voi tulla voimaan ennen toukokuun loppupuolta. Sittemmin olen suomalaisista lehdistä lue-
nut uutisen, jonka mukaan Italian kuningas on jo ratifioinnin allekirjoittanut. En ole sittemmin tavannut lähettilästä Cerrutia tiedustellakseni selitystä tähän ristiriitaisuuteen, koska luulisi hänen tietävän, mitä näistä asioista puhuu. Sikäli kuin Japanin asiainhoitaja on kertonut, viipyy myöskin Tokiossa ratifiointi toukokuul-

le. Siellä ei tarvita eduskunnan hyväksymistä ratifiointia varten, mutta sisäisistä syistä ei keisarin salainen neuvosto (privy counsel) halua ottaa kysymystä ratifiointista käsiteltäväkseen, ennenkuin parlamenti on hajaantunut, siis ei ennen toukokuuta. Samalla hän myöskin kertoi olevan todennäköistä, että Japanissakin tehdään joitakin reservatioita ratifiointin yhteydessä. Nämä seikat kerron sen vuoksi, että ne vaikuttavat paktin yleiseen voimaantuloon eivätkä siis ole valla merkitystä ratkaistaessa meidän suhtautumistamme Litvinowin pöytäkirjaan.

(Suomen Moskovon-lähetystön raportti N II.56.- 14 p. helmik.
1929.)

Sovjet ja Kaukainen itä.

Maailman sanomalehdistölle on viime aikoina saapunut eräitä hälyttäviä tietoja tilanteen kehityksestä Kaukaisessa idässä ja sovjetin kahnauksista sekä Kiinan etä Japanin kanssa. Niissä uutisissa on kerrottu sovjetin neuvotteluista, jotka koskevat Itä-Kiinan rautatien Venäjälle kuuluvan osan myymistä; niissä on mainittu sellainenkin mahdollisuus, että Japani katkaisi diplomaattiset suhteensa sovjetiin, ja on myöskin huhuttu jostakin konferenssista, jonka pitäisi kokoontua Harbiniin selkkauksia selvittämään. Näistä seikoista on lähetystö jo aiemmin raportoanut ker-
toen viime marraskuun 15 päivän raportissaan N 48 m.m. Japanissa eräissä piireissä vallalle pyrkivästä halusta katkaista diplomaattiset suhteet sovjetiin, sekä viime tammikuun 3 päivän raportissaan N 53 m.m. Kiinan kansallisen hallituksen yrityksistä saada Itä-Kiinan rautatien venäläisten hallussa oleva osuus näiden käsistä pois. Tilanteen kehityksestä kerrottakoon nyt edellisen lisäksi seuraavaa.

Ensiksikin mainittakoon etten ole täällä voinut saada mitään tietoja edellä mainitusta Harbinissa mu-
ka Japanin ja sovjetin välillä pidettävästä kokouk-
sesta. Pikemminkin luulisin, että koko tämä uutinen on johtunut harhakäsityksestä ja tarkoittaa jotain Itä-Kiinan rautatietä koskevaa järjestely- ja neuvot-

telukohtausta. Sitävastoin näyttävät todenperäisiltä huhut, jotka koskevat sovjetin kaupankäyntiä tämän rautatien osakkeilla. Tiedän, että täällä Moskovassa on Karahanilta kysytty, onko niissä perää, ja että K. on vastannut myöntäen, vieläpä kysyen, miksi he eivät voisi olla halukkaita rautatieosuuttaan myymään, vieläpä kenelle tahansa, jolla siihen on mielenkiintoa. Kysymys tästä rautatiestä on tällä haavaa kaikessa salaisuudessa mitä tärkein kysymys, varsinkin sen vuoksi, että Japani on Mandshurian rautatien vuoksi mitä suurimmassa määrässä kiinnostunut Itä-Kiinan rautatien asioihin, nuo kaksi rataa kun ovat mitä lähisimmin yhteydessä keskenään. Ei voi olla tekemättä sitä johtopäätöstä, että Japanin nykyisen hallituksen äkillinen halu järjestää suhteensa Kiinaan osaksi on johtunut siitä, että Itä-Kiinan rautatie on käynyt niin polttavaksi, joten Japanin Mandshuriassa valvottavien etujensa vuoksi on ollut pakko osoittaa myönteisyyttä Kiinalle toisissa kohdissa, etenkin Shantungin niemimaata koskevassa riitakysymyksessä. Asettuessaan täten sovinnollisemmalle kannalle Kiinan hallitukseen nähden, on Japanin nykyinen hallitus luopunut tieltä, n.s. "vahvan käden politiikasta", jonka vuoksi sitä on ankarasti kotimaassa oppositiopuolueen taholta arvosteltu, koska tämä politiikka oli saanut aikaan, että Japani oli vihatuin maa Kiinassa. Oppositioimieliset japanilaiset itse kertoivat, että Englanninkin päästyä siedettäviin suhteisiin Kiinaan, heidän maansa tuotteet yksin olivat vielä boikotin alaisia Kiinassa. Itä-Kiinan rautatiekysymyksen tuleminen nykytärkeäksi mielestäni sitä luontevammin tarjoutuu tärkeäksi selitykseksi Japanin hallituksen halulle nyt juuri järjestää

suhteensa Kiinaan niin hyväksi kuin suinkin, koska sama seikka ilmeisesti vaikuttaa huomattavasti myöskin Japanin ja sovjetin suhteisiin tällä hetkellä. Se kysymys siis japanilaisten silmissä luo varjonsa sekä Kiinaan että sovjettiin päin, mutta vaikutus on erilainen: suhteet Kiinaan paranevat, mutta suhde sovjettiin huononee.

Senjälkeen kun viimeksi kirjoitin näistä asioista, on sovjetin ja Japanin suhde ollut kiintoisan kehityksen alaisena. Kysymys kauppasopimuksen solmimisesta näiden maiden kesken oli huomattavasti kehittymässä suotuisaan suuntaan. Japanin tällä valtuutetun suurlähettilään oli määrä nyt helmikuun alussa palata Moskovaan lomamatkaltaan, jolle hän lähti useita kuukausia sitten. Kuulemani mukaan oli tarkoituksena, että hän aloittaisi keskustelut kauppasopimuksen solmimisesta. Mutta niinpä onkin käynyt, että hänen tulonsa on lykätty, ehkä ensi kuuhun, ehkä vielä paljon pitemmäksikin ajaksi. Tämä merkitsee ensiksikin sitä, että kysymys kauppasopimuksesta on taas tällä haavaa lykkäytynyt, ja toiseksi sitä, että ajatus diplomaattisten suhteitten katkaisemisesta on todellakin astunut askeleen eteenpäin. Olen kuullut - ja pidän tietojani luotettavina - että tämä mieliala, jonka ilmenemisestä keisarin "salaisen neuvoston" jäsenten keskuudessa olen aikaisemmin kertonut, on viime aikoina yhä levinnyt, onpa se ilmennyt jossakin japanilaisessa sanomalehdessäkin ja siitä kulkeutunut Europan lehtiin, kuten alussa mainitsin. Tämä mieliala on siksi voimakas, että lähettiläs Tanakan loman pidennyksen lisäksi on Japanissa suunniteltu yksityisen kehoituksen esittämistä neuvostohallitukselle antamaan Tokiossa olevalle lähettiläälleen, Trojanovskille, lomaa

epämääräiseksi ajaksi. Tapahtuisi siis huomattava diplomaattisten suhteiden mielenosoituksellinen heikentäminen. Olen kuullut tämän seikan ehdottomimmin luottamuksellisesti, niinkuin luonnollista on, ja pyydän, että sitä sellaisena käsiteltäisiin.

Kysytään, mikä olisi aiheena tähän erittäin vakavaan toimenpiteeseen? Japanilaiset vastaavat siihen, että syynä on ensiksikin seikat, jotka on saatu ilmi kotoisia kommunisteja vangittaessa ja jotka osoittavat neuvostohallituksen sekaantuneen kommunistiseen propagan-
daan. Tämän havainnon tekemää huonoa vaikutusta ovat vielä lisänneet ne kokemukset, joihin on tultu vuosikausi sitten solmittua Japanin ja sovjetin välistä kalastussopimusta käytäntöön pantaissa. Se on kuulema sovjetin taholla suoritettu tavalla, joka on tuottanut katteria kokemuksia ja tappioita japanilaisille kalastuksen harjoittajille. Veisi liian pitkälle näitä tässä luettelaa, eikähän niillä yksityiskohdilla ole meille mielenkiintoakaan. Riittää mainita, että rauhansopimuksen jälkeen ensimmäisen ja ainoan Japanin sekä sovjetin välisen sopimuksen toteuttaminen on edellisessä maassa herättänyt ylen suurta tyytymättömyyttä.

Ehkäpä näissä seikoissa on riittävästi syytä japanilaisille ruveta ajattelemaan jyrkkiä toimenpiteitä sovjetin kesyttämiseksi. On vaikea näin kaukaa näitä asioita tarkkaan arvioida. Mutta tekee kuitenkin mieli vielä etsiä syytä suuremmistakin asioista. Tuntuu nimittäin kuin nuo kaksi syytä eivät vielä olisi riittäviä. Kuinka olisi mahdollista, että kommunistinen myyräntyö olisi saanut vuosikymmenen jatkua Japanissa heidän tietämät-

tä, ennenkuin nyt, missä määrässä se on vaarallinen, ja osaamatta ajoissa ryhtyä toimenpiteisiin sitä vastaan? Sitä en halua ollenkaan uskoa, vaikka sitä niin vakuutetaan. Eivätkä riittäisyydet joidenkin kalastuspaikkain vuokrasta, venäläisten pyrkiminen sellaisiin paikkoihin, joihin japanilaisilla pitäisi olla sopimuksen mukaan etusija, ole suinkaan riittäviä syitä sellaisiin toimenpiteisiin kuin kehoituksen antamiseen neuvostohallitukselle kutsua lähettihänsä pois Tokiosta lomalle.

Japanilaiset eivät ole niin huonoja politikkoja, että heillä olisi vain yksi tai kaksi heikonpuoleista jännettä joustaan varten. Siksi olen taipuvainen uskomaan, että sovjetin ja Japanin välillä vallitsevan kiireyden painavimpana syynä on juuri kysymys Itä-Kiinan rautatiestä. Epäilen tarkoituksena olevan pehmittää sovjetia käsittämään, kenen etuja tässä asiassa huomioonottamaan heidän oma etunsa vaatii. Muuta maailmaa varten ovat nuo muut helppotajuiset syyt, sovjettiin nähden on taktiikka toinen: sovjetin tulee käsittää, että Itä-Kiinan rautatien joutuminen joidenkin toisten ulkomaalaisten kuin Japanin haltuun, sen siirtyessä pois venäläisiltä, tuo mukanaan seurauksia, jotka ovat hyvin epämieluisia sovjetille. Minun täytyy kyllä suoraan myöntää, etten keneltäkään japanilaiselta ole näitä ajatuksia suoraan kuullut: niin pitkälle he eivät mene aikeitaan paljastaessaan. Mutta niistä tosiseikoista, joita olen todennut, en ole voinut tulla muihin päätelmiin. Muuten minun olisi mahdoton käsittää sitä sovjetin houkuttelua ja peloittelua, joka viime aikoina on alkanut tapahtua: ilmoittelut siitä, miten sovjetille vihamieliseksi ajatustapa on Japanissa muuttumassa, viittaukset

kalastussopimuksen irtisanomisen mahdollisuuteen, vieläpä siihen mahdollisuuteen, että rauhansopimuskin tavallaan irtisanottaisiin mielenosoituksellisesti lakkauttamalla täydellisten diplomaattisten suhteitten ylläpitäminen. Tämä käsitykseni selittää molemmat viime aikoina huomiota herättävät piirteet, Kaukaisen idän poliittisessa elämässä: niin hyvin välien kiristymisen sovjetin ja Japanin välillä kuin välien paranemisen Japanin ja Kiinan välillä. Selvästi on nimittäin, ettei edellisestä poliittisesta toiminnasta olisi odotettavissa tuloksia, jos suhteet Itä-Kiinan rautatien toiseen omistajaan, Kiinaan, olisivat huonot.

Minusta näyttää myöskin, että sovjet ymmärtää pelin, sillä muuten se ei kai voisi pysyä niin rauhallisena siihen nähden, mitä idässä tapahtuu. Tosin kyllä saattaa käsittää, että yhtenä Litvinowin pöytäkirjan syntymisen sivutuotteena oli Kaukaisen idän kiistarintaman vahvistaminen rauhoittamalla rintamaa länessä, mutta muuten ei vielä ole merkkejä siitä, että sovjet olisi levottomuuden vallassa idän tapauksiin nähden. Vain rauhalliseen kaupanteon haluun viittaa sekkin, että Karahan oli suoraan myöntänyt sovjetin olevan valmis myymään osuutensa Itä-Kiinan rautatiestä kenelle tahansa halukkaalle ostajalle, s.o. tietenkin: enimmäin tarjoavalle. Japani ei halua eikä voi maksaa yhtä paljon kuin joku toinen suurspekulantti; mutta sillä on muita, raskaita poliittisia punnuksia heitettävänä vaakakuppiin, johon joku toinen kasa vain kultaa.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.56.- 14 p.
helmik. 1929.)

Trotsky.

Kirjoittaessani viikko sitten Trotskista ja hänen kohtalostaan, tulin kertoneeksi asioita, jotka sittemmin on havaittu vääriksi. En ole suinkaan yksin sitä erehdystä tekemässä. Vielä tänä päivänä ei täällä tiedetä, miten hänelle on käynyt eikä missä hän on. Viisumin hän sai ja Kaukasiaan hänet tuotiin tarkoituksella lähettää hänet ulkomaille. Mutta sinne hän nähtävästi ei ole vielä päässyt. Huhuja kierteää: toiset väittävät hänen jo olevan Turkinmaalla, mutta toiset kertovat, että hän on myrskyssä Mustalla merellä hukunut. Ohpa niitäkin, jotka sanovat hänen saapuneen Moskovaan. Sovjettiviranomaiset eivät ilmoita mitään.

Olen juuri kuullut erään uuden selityksen. Sen mukaan hänen pitäisi olla Kaukasiassa Mustanmeren rannalla pohjoiseen Batumista olevassa Suhumin kaupungissa, jonne hänet jo muutamia viikkoja sitten tuotiin Alma-Atasta. Selitykseksi hänen pitkälliseen oleskeluunsa siellä sanotaan, että hän on siinä määrin sairas, ettei ole voinut jatkaa matkaa. Ehkäpä uskaltaa tässä yhteydessä mainita toisen huhun, jonka jo kaksi viikkoa sitten kuulin mutta jota pidin järjettömänä, nimittäin että Politbyroo oli saanut tietää Trotskin vastaanoton Konstantinopolissa uhkaavan tulla siinä määrin juhlalliseksi, ettei ole uskaltanut antaa hänen sinne lähteä. Turkkilaiset ovat tämän huhun mukaan halukkaat Trotskia juhlimaan senvuoksi, että hän oli

sovjetin sotakomisarina sinä aikana, jolloin sovjet
auttoi Turkkiä sen vaikeina hetkinä. Kiitollisuus
ei siis olisi sammunut turkkilaisista ja uhkaksi il-
metä Trotskin saapussa Stambuliin, ja tätä ei
Politbyroo ole halukas sallimaan.

Toistaiseksi on toinen selitys yhtä mahdollinen
tai yhtä mahdoton kuin toinen. Täytyy odottaa kun-
nes mysteriö selvenee.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.56.- 14 p. helmik.
1929.)

Amerikalaisen suurmaanviljelijän
Campbellin toiminta Venäjällä.

Jonkunverran huomiota näytti ulkomailla herättävän se, että eräs amerikalainen suurmaanviljelijä, Campbell, saapui tammikuussa Moskovaan ja että avoimesti kerrottiin hänen matkansa tarkoitukseksi neuvoa sovjetiviranomaisille, miten heidän unelmansa kollektivisten suurmaanviljelysten, "viljatehtaiden", perustamisesta on toteutettava. Campbell itse on nimittäin tuollainen "tehtailija", jolla on Dakotassa suunnattomat vehnänviljelykseen käytetyt maanviljelysalueet. Tämän suurimittaisen maakapitalistin piti nyt opastaa proletarista hallitusta hoitamaan suurtiloja, siirtää amerikalainen koneellinen suurviljelysmuoto "kommunistiseen" valtioon.

Tammikuussa saapui Campbell vaimoineen Moskovaan ja oleskeli täällä pari-kolme viikkoa. Mitä hän siinä aikana oikein puhasi, ei ole tunnettua, mutta paljon hauskoja kaskuja siltä ajalta täällä liikkuu. Olen niitä kuullut amerikalaisilta, jotka melkein joka päivä hänet tapasivat ja jotka itse sanoivat ihailleen ja ihmetellen tutustuneensa tähän aito amerikalaiseen, reippaaseen ja toimeliaaseen, mutta yleensä maailman asioissa täydellisesti naiviin maanviljelijätyyppiin. Campbell ja vaimonsa olivat ensi kertaa Europassa, ja sovjetivaltion oloista heillä ei ollut kaukaisinta käsitystä.

Kaikki heille oli uutta ja mielenkiintoista, ja kun heitä tietenkin pidettiin täällä "hyvänä" ja näytettiin heille vain olojen parhaat puolet, oli heidän saamansa vaikutus mitä ruusuisin. Tulkin avulla he työskentelivät täällä korkeiden sovjetiherrain kanssa Stalinista ja Kalininista alkaen. Venäläiset nimetkin menivät heidän päässään niin sekaisin, että he enimmäkseen nimittivät kaikkia sovjettilaisia yleisnimellä "Mr Kálin".

Oman kertomansa mukaan heidän matkansa kotifarmiltaan saakka oli maksettu ja sen lisäksi luvattu 100.000 dollaria vuosittaiselta 3 kuukauden oleskelulta Neuvostoliitossa. Tällä kertaa hän ei viipynyt kauan, koska Hoover oli hänelle sanonut - tämän hän oli kymmenkunnan henkilön läsnäollessa "luottamuksellisesti" kertonut - että "olisi erittäin iloinen, jos voisi ottaa hänet hallituksensa maatalousministeriksi". Vastaisten matkojensa tänne hän myöskin oli sanonut riippuvan siitä, voiko Hoover toteuttaa tämän aikeensa. Ellei siitä tule mitään, on hän itse puolestaan valmis työskentelemään täällä vuosittain.

Eräessä keskustelussa jonkun korkean sovjetiherran kanssa hän oli kertonut kysyneensä Hooverin mielihoidettua suunnitellusta matkastaan tänne. Hoover oli matkan hyväksynyt sanoen, että se on oleva mielenkiintoinen ja hyödyllinen Amerikallekin, sekä lisännyt, että "kyllähän Amerikan hallitus olisi valmis tunnustamaan neuvostohallituksen, jos nämä vaan lopettavat kirotun propagandansa". Myöskin oli hän ihmeissään kysynyt neuvostolaisilta finanssimiehiltä, mitä merkitsee, että hän oli Varsoyassa voinut ostaa ruplia puoleen hintaan? Hänen rouvansa oli ollut yhtä herttaisen suorapuheinen. Eräillä päivällisillä oli joku isännistä mai-

ritellut hänen somuuttaa ja sanonut jotain hänen kauniista tukastaan, johon rouva kertoi harmistuneena vastanneensa: Mitä, en koskaan elämässäni ole kuullut tuollaisia huomautuksia. Te olette juonut liiaksi viinaa. Ja lähdettäessä jälkeempään ajoretkelle, oli hän yhä suuttuneena huomauttanut: Minä en lähde tuon herran kanssa, sillä hän on humalassa. Ja paras kaikista: Kun rouva kerran oli ajanut erään kirkon ohitse ja samassa autossa istuva Kalinin oli lausunut jotain halventavaa kirkoista, minkä huomautuksen tulkki oli hänelle kääntänyt, oli hän vastannut silmät pyöreinä: Why, Mr Kalinin, you must be a heathen! (Mitä, hra Kalinin, te olette varmasti pakanana.)

Jos herra Campbellin toiminta täällä on jatkuva, tulee häntä säälä. Sillä hänellä on ylivoimainen tehtävä. Onnistuakseen siinä hänen pitäisi saada aikaan ensi sijassa kaksi eri muutosta: ihmisluonteen, varsinkin venäläisen kansanluonteen muutoksen ja hallitusjärjestelmän muutoksen. Tai ainakin toinen niistä.-

Moskovassa kiertää niin tuiskuamalla toinen toistaan parempia kaskuja nykyoloista, että näkyy olevan vaikea estää niitä tunkeutumasta esiin sielläkin, minne ne eivät oikeastaan kuulu, kuten esim. lähetystön vakaviin raportteihin. Ehkäpä ei ole sentään kovin suuri synti niillä vähän elvyttää politiikkaa, kun ei vaadita niille sen suurempaa merkitystä kuin niille tulee. Tämä puolustukseksi.

Moskovassa, 14 p. helmikuuta 1929.

Perstin A. H.

*Latvija
P. Pauri
Ukrainin*

P R O T O C O L E.

LE GOUVERNEMENT DE LA REPUBLIQUE ESTONIENNE,
LE PRESIDENT DE LA REPUBLIQUE DE LETTONIE,
LE PRESIDENT DE LA REPUBLIQUE DE POLOGNE,
SA MAJESTE LE ROI DE ROUMANIE et
LE COMITE CENTRAL EXECUTIF DE L'UNION DES
REPUBLIQUES SOVIETISTES SOCIALISTES,

Animés du désir de contribuer au
maintien de la paix existante entre
leurs Pays et de mettre à ces fins
sans délai en vigueur entre les peu-
ples de ces Pays le Traité de renon-
ciation à la guerre, en tant qu'instru-
ment de politique nationale, signé à
Paris le 27 Août 1929,

Ont décidé de réaliser ces inten-
tions par l'effet du présent Protocole
et ont nommé comme Plénipotentiaires,
savoir:

LE GOUVERNEMENT DE LA REPUBLIQUE ESTONIENNE:

Monsieur Julius SELJAMAA, Envoyé Extraordi-
naire et Ministre Plénipotentiaire d'Estonie
à Moscou,

LE PRESIDENT DE LA REPUBLIQUE DE LETTONIE:

Monsieur Charles OZOLS, Envoyé Extraordi-
naire et Ministre Plénipotentiaire de Lettonie
à Moscou,

LE PRESIDENT DE LA REPUBLIQUE DE POLOGNE:

Monsieur Stanislaw PATEK, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire de Pologne à Moscou,

SA MAJESTE LE ROI DE ROUMANIE:

Monsieur Charles A. DAVILA, Son Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire à Varsovie et

LE COMITE CENTRAL EXECUTIF DE L'UNION DES REPUBLIQUES SOVIETISTES SOCIALISTES:

Monsieur Maxime LITVINOFF^W, Membre du Comité Central Exécutif, Commissaire du Peuple ad interim aux Affaires Etrangères,

lesquels, après s'être communiqué leurs pleins-pouvoirs, reconnus en bonne et due forme, sont tombés d'accord sur ce qui suit:

Article Premier.

Le Traité de renonciation à la guerre en tant qu'instrument de politique nationale, signé à Paris le 27 Août 1928, dont copie est jointe au présent Protocole comme sa partie intégrante, entre en vigueur entre les Parties Contractantes après la ratification dudit Traité de Paris de 1928 par les organismes législatifs compétents des Etats Contractants respectifs.

Article II.

La mise en vigueur par le présent Protocole du Traité de Paris de 1928 dans les relations mutuelles des Parties au présent Protocole sera valable indépendamment de l'entrée en vigueur du Traité de Paris de 1928, comme elle est stipulée par l'article III de ce

dernier.

Article III.

1. Le présent Protocole sera ratifié par les organismes législatifs compétents des Parties Contractantes, conformément aux exigences de leurs constitutions respectives.

2. Les instruments de ratification seront déposés par chacune des Parties Contractantes au Gouvernement de l'Union des Républiques Soviétistes Socialistes dans le délai d'une semaine à partir de la date de la ratification du présent Protocole par la Partie respective.

3. Dès le jour du dépôt de l'instrument de ratification par deux des Parties Contractantes le présent Protocole entrera en vigueur entre ces deux Parties. Dans les relations mutuelles des autres Parties Contractantes et des Etats pour lesquels le Protocole est déjà entré en vigueur, il entrera en vigueur au fur et à mesure du dépôt de leur instrument de ratification.

4. Le Gouvernement de l'Union des Républiques Soviétistes Socialistes notifiera immédiatement chaque dépôt à tous les signataires du présent Protocole.

Article IV.

Afin de donner effet à l'article premier du présent Protocole, chaque Partie Contractante après ratification par ses organismes législatifs du Traité de Paris de 1928 en notifiera immédiatement par voie diplomatique le Gouvernement de l'Union des Républiques Soviétistes Socialistes et toutes les autres Parties au présent Protocole.

Article V.

Le présent Protocole est ouvert à l'adhésion des

Gouvernements de tous les pays. La notification de l'adhésion définitive devra être faite au nom du Gouvernement de l'Union des Républiques Soviétistes Socialistes qui en notifiera toutes les autres Parties au présent Protocole. Dès la réception de ladite notification concernant l'adhésion, le présent Protocole sera mis en vigueur dans les relations mutuelles de l'Etat adhérent et de toutes les autres Parties au présent Protocole.

Article VI.

La mise en vigueur par l'effet du présent Protocole du Traité de Paris de 1928 dans les relations mutuelles de l'Etat adhérent et de toutes les autres Parties au présent Protocole devra être réalisée dans la voie prévue à l'article IV du présent Protocole.

Article VII.

Le présent Protocole est dressé en un seul exemplaire, dont copie authentique sera communiquée par le Gouvernement de l'Union des Républiques Soviétistes Socialistes à chacun des Etats signataires ou adhérents.

EN FOI DE QUOI les Plénipotentiaires susnommés ont signé le présent Protocole et y ont apposé leurs sceaux.

FAIT à Moscou, le Février 1929.

(L.S.)	(signé)	JUL. SELJAMAA
(L.S.)	(signé)	C. OZOLS
(L.S.)	(signé)	St. PATEK
(L.S.)	(signé)	DAVILA W
(L.S.)	(signé)	Maxim LITVINOFF.

~~Pour copie conforme~~

~~LE COMMISSAIRE DU PEUPLE ad interim~~
~~AUX AFFAIRES ETRANGERES~~
 (signé) Litvineff.

Viron hallituksen vastaus Liettuan
hallitukselle.

29 janvier 1929.

Monsieur le Ministre,

J'ai l'honneur d'accuser réception à Votre Excellence de sa note N° 4, en date du 7 courant, par laquelle Elle a bien voulu m'informer que le Gouvernement lithuanien s'est décidé à adhérer au protocole que le Gouvernement de l'Union des R.S.S. a proposé au Gouvernement polonais et qui a trait à la mise en vigueur anticipée du Pacte Kellogg; en même temps Votre Excellence m'a fait savoir que le Gouvernement lithuanien serait heureux de voir la République estonienne accéder audit pacte, au cas où le protocole proposé par les Soviets serait accepté par la Pologne.

En remerciant Votre Excellence de Son aimable communication, je tiens à faire mien le voeu exprimé par le Gouvernement de Lithuanie de voir s'établir entre nos deux Etats un contact plus étroit, dans l'espoir que le développement progressif de cette collaboration produira les plus heureuses conséquences.

L'Estonie a toujours été animée du désir sincère de contribuer dans toute la mesure du possible à la sauvegarde de la paix et elle ne peut que saluer avec plaisir toute nouvelle initiative manifestée à cet égard. C'est dans ce but qu'elle a signé des conventions de conciliation et d'arbitrage avec de nombreux pays et c'est dans ce même esprit que le Gouvernement de la République a été heureux de pouvoir aviser offi-

ciellement le Gouvernement des Etats-Unis de sa décision d'adhérer au Pacte Kellogg, signé à Paris le 27 août 1928.

Pour ce qui est du protocole proposé par le Gouvernement de l'URSS à la Pologne et dont copie, à titre d'information, a été communiquée au Gouvernement estonien par le Gouvernement de Lithuanie, mon Gouvernement estime que les heureux résultats que le Gouvernement soviétique a recherchés en adressant à la Pologne sa proposition pourront être atteints d'une manière plus complète et dans un délai qu'il se plaît à espérer très court, étant donné que les Etats-Unis viennent de ratifier le Pacte Kellogg et que, selon toute probabilité, cette ratification sera suivie d'ici peu par celle des autres Etats signataires. Toutefois, sans attendre l'entrée en vigueur générale du Pacte, mon Gouvernement, de concert avec les autres pays intéressés, serait prêt à participer à un accord qui fût de nature à constituer une nouvelle garantie de la consolidation de la paix dans l'Europe Orientale et auquel pourraient aboutir les négociations engagées au sujet du protocole polono-soviétique.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, les assurances

Liite 3.

Latvian hallituksen vastaus Liettuan hallitukselle.

Ministre des Affaires
Etrangères de
Lettonie
Riga.

A i d e - m é m o i r e .

Le Gouvernement de la République de Lettonie a pris bonne note de la communication du 4 janvier a.c. dans laquelle il se plait à voir un effort pour consolider la paix et il exprime sa profonde satisfaction d'y constater le désir du Gouvernement de Lithuanie de toujours rechercher une collaboration étroite avec les Etats Baltiques, espérant que cette collaboration atteindra une forme concrète et se manifesterà dans des domaines variés.

En ce qui concerne le contenu des documents transmis en même temps que la susdite communication du Gouvernement de Lithuanie et que le Gouvernement de Lettonie a soumis à un examen détaillé, ce Gouvernement ne peut voir qu'avec faveur la signature d'un protocole entre la Pologne et l'U.R.S.S. pour autant que ce protocole correspond au pacte signé à Paris le 27 août 1928, pacte auquel le Gouvernement de Lettonie a depuis le mois d'août de l'année passée décidé d'adhérer et qu'il soumettra à la ratification selon l'ordre constitutionnel et en conformité avec les stipulations de l'article 3 dudit Pacte.

La participation de la Lettonie au protocole polono-soviétique dépendra de la forme qui lui sera

donnée définitivement pendant les pourparlers actuellement en cours. En plus, le Gouvernement de Lettonie verrait avec satisfaction les autres Etats intéressés donner leur consentement à participer audit protocole.

Riga, le 29 janvier 1929.

592

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Artilin raportti no 57.

Moskova.

28/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa helmikuun 28 p:nä 1929.

No 262.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
14/387 (s. 10. 13 29)		
2/3-79	19	132
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	Ces.	

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i -
n i s t e r i, oheenliitettyinä lähettää viisi
kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.57.
tältä päivältä:

1. Litvinowin pöytäkirja.
2. Leipäkysymys.
3. Trotskin karkoitus.
4. Sovjetti ja ulkomaalaiset diplomaatit.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vas-
taanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuu-
tuksen.

P. Anttonen

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. P r o c o p é,
Helsinki.

Helmikuun 27 p. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

II.57.

SUOMEN SUKUPOLKUNMINISTERIÖ		
Päivä 17/28/29 h. D. 1929		
2/3-29	10	LII.
RYHMÄ	LUKASTO	ASIA
5	Cu	

Litvinowin pöytäkirja.

Näyttää siltä, ettei n.s. yleinen mielipide Neuvostoliitossa sittenkään ole aivan jakamattomasti ja ehdottomasti tyytyväinen Litvinowin pöytäkirjaan, vaikkei epäilyksiä tässä suhteessa olekaan suorastaan tuotu julki. Lähinnä tämä on käsitettävissä siten, ettei neuvostolaisille piireille ole mieleen se muutos, minkä alaiseksi pöytäkirja joutui, ennenkuin se allekirjoitettiin. Oltuaan alkuaan tarkoitettu kahden valtion, Puolan ja sovjetin, väliseksi sopimukseksi, johon Liettua kolmantena yhtyisi, se lopulta allekirjoitettiin viiden valtion keskeisenä ja tavallaan muodosti juuri sen "sovjetvastaisen blokin", jota täällä aina on pelätty. Ei voida olla muistamatta, miten juuri tämä ryhmitystä vastaan aina on sodittu, ja samassa määrässä kuin sitä muistetaan, tuntuu asia karvaalta. Suuremmista puoluejärjestöistä ei vielä mikään tietävästi ole lausunut ajatustaan pöytäkirjasta. Vain yksi keskiasteinen järjestö, sellaisena kylläkin tärkeä, on sen tehnyt, nimittäin Moskovan kuvernementin puoluekonferenssi, jonka päätöslauselmaa neuvostohallituksen politiikasta odotettiin melkoisella mielenkiinnolla, nimenomaan mitä Litvinowin pöytäkirjaan tulee. Onpa täällä sellaistaakin oletettu, että Litvinowin viime viikkokauden sairaus on jossakin määrin johtunut epätietoisuudesta mainitun konferenssin mielipiteisiin nähden, mikä epätietoisuus on pidättänyt häntä toistaiseksi ryh-

tymästä mihinkään toimenpiteisiin. Siitäkin panna merkille, että alempana mainitussa pöytäkirjaa koskevassa minulle ja kaikille täällä oleville lähettäjille annettussa nootissa (meidän ja eräiden toisten vaikka ei kaikkien saamassa kappaleessa) on kaksi päivämäärää merkittynä, 18/26 helmikuuta. Litvinowin oman selityksen mukaan tämä merkitsee sitä, että nootti oli valmiiksi kirjoitettu jo 18 päivänä, mutta hän ei sairautensa vuoksi voinut sitä ellekirjoittaa eikä asianomaisille antaa ennenkuin 26 päivänä. Miten lie, mutta tällöin johtuu mieleen, että edellä mainitun konferenssin päätöslauselma julaistiin lehdissä 27 päivänä.

Päätöslauselma osoittaa, että neuvostohallitus on kyennyt hoitamaan "yleisen mielipiteen" ilmauksen, mutta samalla siitä myöskin ilmenee eräs sisäinen hankaluus, minkä Kelloggin pakti ja Litvinowin pöytäkirja ovat tuoneet mukanaan. Konferenssi yleisin sanoin lausuu hyväksyvänsä neuvostohallituksen toiminnan rauhan hyväksi, ja näihin sanoihin siis sisältyy myöskin pöytäkirjan hyväksyntä. Mutta saman kappaleen lopussa konferenssi huomauttaa imperialististen valtioiden sodanvalmistuksista ja yleisestä politiikasta, joka ei lupaa rauhan säilymistä, ja tämän vuoksi konferenssi kehoittaa tarmokkaaseen työhön maan puolustuksen ja Punaisen armeijan hyväksi. Viime mainittu kehoitus siitä tulla merkille pannuksi, sillä siitä käy ilmi, ettei paktiin liittymisen eikä pöytäkirjan aikaansaaminen saa täällä suinkaan johtaa turvallisuudentunteen syntymiseen, joka hillitsisi kiihoitusta armeijan hyväksi. Muutenkin on ilmennyt pakko pitää huolta, etteivät mainitut asiakirjat levitä täällä käsitystä, että neuvostovalta on nyt suojattu, koska se käsitys johtaisi myöskin maailmanvallan-

kumouksen iskujoukon" heikentymiseen. Tämä on ollut varsin näkyvästä viime päivinä vietetyn Punaisen armeijan vuosijuhlan yhteydessä, sillä sen aikana on kirjoituksin, puhein ja kuvin ivattu Kelloggin paktia ja selitetty, ettei se suinkaan estä imperialistisia valtioita jatkamasta sodanvalmisteluja eikä siis anna sovjetillekaan oikeutta asettua rauhasta iloitsemaan. Omaa pesää ei ole tahdottu liata, ja niinpä ei tässä yhteydessä, mikäli olen voinut havaita, ole halventaen mainittu Litvinowin pöytäkirjaa.

T.k. 26 päivänä siis Litvinow oli valmis jatkaamaan toimintaa pöytäkirjalinjalla. Sain pyynnön saapua hänen luokseen, ja siinä tilaisuudessa hän, kuten sähköteitse Ministeriölle heti kerroin, antoi nootin, jossa virallisesti ilmoitettiin pöytäkirjan allekirjoittamisesta sekä ratifioinnista täällä ja kiinnitettiin huomiota siihen, että pöytäkirja on avoinna kaikkien valtioiden liittymistä varten, sekä sellaisten, joilla on virallisia suhteita neuvostohallitukseen, että sellaisten, joilla niitä ei ole. Noottia seurasi myöskin jäljennös pöytäkirjasta. Keskustelussa Litvinow huomautti neuvostohallituksen aikovan suorastaan kehottaa Suomea liittymään pöytäkirjaan ja tekevän sen niin pian kuin Eduskunta on Kelloggin paktin johdosta tehnyt päätöksensä. Neuvostohallitus on kyllä omasta puolestaan, huomautti hän, valmis viipymättäkin, siis ennen Eduskunnan päätöstä, esittämään Suomen hallitukselle liittymispyynnön, mutta he eivät halua saattaa hallitustamme vaikeuksiin. Senvuoksi hän yksityisesti kysyi minulta, luulenko, että Suomen hallitus olisi halukas nyt jo ottamaan kutsun vastaan. Vastasin yksityisenä käsityksenäni, ettei nähdäkseni olisi hyötyä kutsun

esittämisestä hallitukselleni nyt jo, koska hallitus ei missään tapauksessa voisi ottaa sitä käsiteltäkseen, ennenkuin Eduskunnan päätös on saatu. Tämän Litvinow sanoi ymmärtävänsä ja lisäsi, että neuvostohallitus antaa suuren tunnustuksen Suomen hallituksen kannalle pöytäkirja-asiassa, koska hallitus on alusta saakka ollut suora ja johdonmukainen eikä ole kiemurrellut niinkuin eräät muut hallitukset. Vielä Litvinow ilmoitti, että neuvostohallitus on suorastaan kehoittava jokaista hallitusta liittymään pöytäkirjaan, joka vain jollakin tavalla ilmoittaa olevansa siihen halukas, sekä ilman tätä ehtoakin saattavansa nyt yleisesti tiedoksi, että pöytäkirja on avoin liittymistä varten.

Tämän viimeksimainitun ilmoituksen -sovjet teki vielä samana päivänä kuin nootti annettiin minulle, vieläpä nootilla, joka nähtävästi on tarkalleen samanlainen kuin saamani. En ole toisten nootteja vielä nähnyt, mutta Ranskan lähettilään kerrottua tarkkaan hänen saamansa nootin sisällyksen, havaitsin sen samanlaiseksi. Useat lähettiläät saivat nootin henkilökohtaisesti Litvinowilta käydessään hänen luonaan 26 päivänä minun jälkeeni, toisille nootti taasen lähetettiin. Mikäli olen voinut todeta, on nootti lähetetty kaikille täällä oleville lähettiläille, ja Ranskan lähettilään välityksellä myöskin Yhdysvaltain hallitukselle. Jonkunverran eroavaisuutta noottien välillä kuitenkin on, sikäli että eri valtiot on jaettu kolmeen ryhmään. Turkin hallitus on saanut nootin - joka on annettu Angorassa olevan sovjetilähetystön kautta, koska turkkilaista suurlähettilästä ei täällä haavaa Vassif Beyn erottua vielä täällä ole - jossa lausutaan, että neuvostohallitus tervehtisi mielihyvällä Turkin liittymistä pöytäkirjaan. Saksalle an-

nettu ei luullakseni ole aivan noin suoraan kehoittava, mutta kuitenkin niinsanoakseni persoonallisempi kuin kaikkien muiden saama. Ilmeisesti sovjet toivoo saavansa ainakin Turkin pian liittymään pöytäkirjaan.

Silmiinpistävä on, että tämä sovjetin toiminta saadaksesen lisää allekirjoittajia pöytäkirjalleen, tapahtuu toisen suunnitelman mukaan kuin alkuaan oikeastaan oli ajottu. Vaikka pöytäkirjassa sanotaankin yleisesti, että se on avoin kaikkien valtioiden yhdyntälle, on sovjet aikaisemmin esittänyt tarkoittavansa pöytäkirjan ensi sijassa ja nimenomaan läntisille naapurimailleen. Nyt tehdään työtä allekirjoittajien haalimiseksi mahdollisimman laajalti. Diplomaattikunnassa täällä on käsitelty kysymystä, mikä on mahtanut olla syynä tähän muutokseen, ja on oltu taipuvaisia selittämään asiaa sillä, että sovjet haluaa allekirjoittajain piiriä lisäämällä poistaa pöytäkirjalta alussa mainitun läntisten naapurivaltioiden blokkia muodostavan leiman. Tämä selitys tuntuu kieltämättä jokseenkin luonnolliselta.

Tulkoon vielä mainituksi, että Litvinow on, mikäli eilen saatoin todeta, kertonut keskustelustaan kanssani ainakin neljälle lähettiläälle, jotka samana päivänä kävivät hänen luonaan. Ministeri Patek oli yksi niistä, ja hänen kertomansa mukaan Litvinow ei ollut esittänyt keskusteluumme aivan tarkalleen oikeassa muodossa. Hän kertoi nimittäin Litvinowin sanoneen esittäneensä minulle kysymyksen, haluammeko liittymiskutsun nyt heti vaiko myöhemmin, jolloin olin valinnut jälkimmäisen vaihtoehdon. Kun Litvinow ainakin kolmelle muulle lähettiläälle oli kertonut keskustelumme tarkalleen oikein, siis ilman tuota pientä erikoisvivahdusta, jonka voi löytää Patekin kertomasta, niin olen sentään

taipuvainen oletamaan, että vivahdus ei ole Litvino-
win antama vaan on ministeri Patekin vilkkaiden ai-
vojen luoma väritys, jolla ei ole sen suurempaa mer-
kitystä.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.57.- Helmik.
28 p. 1929.)

Leipäkysymys.

Ulkomaalaisiin ja siis myöskin Suomen lehtiin näkyy muutama päivä sitten Tassin toimesta lähetetyn tähänastisia yleisnumeroita viljankeruun tuloksista. Siihen puoleen asiasta sen enempää kajoamatta, voimme siis todeta, ettei keruu ole vieläkään johtanut tuloksiin, jotka turvaisivat varmuudella maan varustamisen leipävillalla. Lopputulos on viime vuodenkin tuloksesta vielä jälessä; lukuunottamatta siis kulutuksen lisäystä viime vuoteen verraten. Luonnollista on, että tämä asia jatkuvasti kiinnittää huomiota ja pakottaa harkitsemaan epätydyttävän tuloksen syitä ja keinoja parannuksen aikaansaamiseen. Tuloksena harkitsemisista näkyy kuitenkin olevan, että epäonnistumisen syyt ovat samat kuin ennen eikä myöskään uusia parannuskeinoja keksitä.

Luonnollista on, että huomio kiintyy tällöin nimenomaan niihin kolmeen maanviljelysalueeseen, joista viljaa on voitu ja voidaan vielä saada, nim. Kasakstaniin, Keski-Volgan alueeseen ja Siperiaan. Näistä piiristä saadut tiedot ovat suurin piirtein samanlaiset. Keski-Volgan alueella on viljaa talonpoikain kaikkien luokkien hallussa: on kulakeilla, on keskivarakkailta, onpa jossakin määrin vähävaraisillakin. Kasakstanissa ei liioin ole vielä puutetta viljavarastoista, ja Siperiassa niitä on myöskin, varsinkin keskivarakkailta. Keski-Volgan alueella on silti vuoden keräyssuunnitelmasta helmikuun 1 päivään mennessä täytetty vasta 58

prosenttia, toisista ei ole käytettävissä vastaavia tarkkoja tietoja, mutta Kasakstanissa näyttää keräystulos olevan parempi ja luultavasti myös Siperiassa.

Keräyksen viimeaikaiseen heikkenemiseen näyttää kaikkialla vaikuttavan se, että talonpojat ovat yleensä miltei kokonaan suorittaneet maksunsa. Niin on laita varsinkin Keski-Volgan alueella, jossa 7 miljoonan ruplaan nousevat maatalousverot on kaikki suoritettu ja talonpojilla lasketaan olevan jällellä huomattavia rahasäästöjä. Verot on maksettu myöskin Kasakstanissa ja vain Siperiassa on vielä joku osa maksuista suorittamatta. Viimeainitussa piirissä yksin siis vielä jossakin määrin rahantarve vaikuttaa viljanluovutukseen. Muualla tämä luovutusta virkistävä tekijä ei enää ole vaikuttamassa, eikä sovjetit näytä keksineen mitakaan tehokkaita keinoja rahanpuutteen synnyttämiseksi.- Kaikista piireistä saapuu Moskovan keskuslaitoksiin valituksia sovjettikoneiston kyvyttömyydestä hoitamaan keräystä riittävän tarmokkaasti. Eri järjestöt kilpailevat keskenään, jopa niin kiivaasti, että toimittavat väliin toisten asiamiehiä vangituiksi. Yleinen leväperäisyys saa myöskin osakseen katkeria moitteita ja huomautetaan, että on seutuja, joiden keräysviranomaiset vasta puolentoista kuukauden kuluttua toiminnan vilkastuttamiskäskyn saapumisesta ovat ryhtyneet puuhiin sen noudattamiseksi.

Tavaran puute tietysti myöskin yhä estää keruun onnistumista. Vain Siperiasta ilmoitetaan, että sinne on saatu toimitetuksi runsaanlaisesti teollisuustavaroita, mutta järjestys on niin huono, että esim. koneista on mitä suurin hätä toisissa seuduissa, mutta toisissa niitä viruu varastoissa käyttämättöminä. Muut piirit ovat huonommin varustetut. Maanviljelyskoneita ja -työkaluja

kysytään erittäin suuressa määrässä, mutta villakankaista on myöskin suuri puute ja samoin ompelukoneista, vieniläisistä tuoleista, vuoteista, saappaista j.n.e. Yleisesti huomautetaan, että kysytään paljon n.s. kaupunkilaisten kulutustavaroita, joihin m.m. luetaan vieniläiset tuolit ja vuoteet.

Tilanteen ollessa tällainen, on suurimpienkin kaupunkien varustaminen leipäviljalla kymässä vaikeaksi. Moskovassakin on jo päätetty ottaa leipäkorttijärjestelmä käyttöön todennäköisesti maaliskuun keskivaiheilta. Valmistavat työt ovat jo käynnissä, sillä esim. lähetystön molemmat venäläiset talonmiehet ovat saaneet merkitä nimensä listoille korttien saamista varten. Lähetystölle aijotaan antaa kortit komisariaatin toimesta. Joka tapauksessa näyttää olevan varma, että lähetystöt saavat kortit, s.o. niiden henkilökunta luetaan n.s. työtätekeviin, joilla tässä tapauksessa ymmärretään palkallaan eläviä. Leipäkortti tulee olemaan todellinen arvopaperi, sillä ilman sitä ostaessa saadaan maksaa heti alusta lähtien kaksin-kolminkertainen hinta ja jonkun viikon kuluttua kai nelin-viisinkertainen, kunnes ilman korttia ehkä ei enää saa ollenkaan. Miten niiden raukkojen käy, jotka eivät saa leipäkortteja, se on raskas kysymys, sillä heidän joukossaan on paljon sellaisia, joiden toimeentulo nytkin on mitä vaikein, koska heidän jäämisensä "työtätekevien" ryhmän ulkopuolelle riippuu yksinomaan siitä, että he eivät saa työtä.

Muutenkin on levottomuus yleisössä tätä nykyä erittäin suuri kaikkialla eikä vähimmin Moskovassa. Yhtenä suurena syynä tähän on vaalien edellä tapahtunut valtiollisen hännoikeuden riistäminen laumoilta, joiden luku yksin Moskovassa lasketaan monissa kymmenissä tuhansissa. Syyt hännoikeuden riistämiseen ovat mitä moninaisimmat ja mielivaltaisimmat. Parhaita esimerkkejä tästä mielival-

lasta on erään henkilön kertomus eräässä taloudellisessa järjestössä palvelevan tyttärensä kohtalosta. Tyttarelta on riistetty Hänioikeus siitä syystä, että hänen isäkkänsä isällään on kerran maailmassa ollut talo. Tämä isän rikos on kyllä tapahtunut niin kauan sitte, että sen pitäisi toki jo olla vanhentunut, sillä hän kertoi myyneensä talonsa jo vuonna 1905, mutta silti se kostetaan tyttarelle v. 1929! Jos Hänioikeuden menettämisessä ei olisi sikaan kysymys muuta kuin vain siitä, niin ei olisi hätää, sillä sen oikeuden vapaa käyttäminen olisi kaikissa tapauksissa vaarallista, mutta yleisesti pelätään, että valtiollisten oikeuksien menettäminen tietää ennen pitkää, vieläpä läheisessä tulevaisuudessa asunnon menettämistä, s.o. kunnallistetuista taloista suhteellisen kohtuullista vuokraa vastaan annetun asunnon menettämistä. Ja toinen seuraus, jota pelätään, on oikeuden menettäminen leipäkortin saantiin. Kevättalvi uhkaa siis suurelle osalle pääkaupunginkin yleisellä tulla mitä raskaimmaksi. Ollaan odotettujen kärsimyksien edessä.

Ulkomaalaisissa lehdissä luetut tiedot täällä tapahtuneista epäjärjestyksistä ja m.m. siitä, että sähkölaitoksen henkilökunta t.k. alkupäivinä teki lakon, joten kaupunki oli pimeässä ja G.P.U. hääräsi lakkolaisten joukossa, - ovat täällä tuntemattomia.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.57.- Helmik.
28 p. 1929.)

Trotskin karkoitus.

Mitä Trotskin kohtaloon Neuvostoliiton ulkopuolella tulee, ei siitä näy olevan mahdollista saada Moskovassa varmaa käsitystä. Ranskan tšekiläinen suurlähetystö ei ainakaan tiedä mitään siitä, että olisi ollut kysymykään hänen asettumisestaan Ranskaan. Saksalaisilta ei ole saatavissa mitään tietoja hänen tulostaan sinne, mikä johtuu tietenkin siitä, etteivät tiedä itsekään. Turkilaiselta taholta täällä kuulin sen olettamuksen, että hän jäisi ainakin toistaiseksi jonnekin Konstantinopoliin tai sen läheisyyteen. Pidettiin mahdottomana hänen sijoittamistaan Angoraan, koska siellä muutenkin asunto-olot ovat vaikeat.

Komisariaatissa oli erällä kertojallani keskusteltiin puhetta Trotskista kollegin jäsenen Rothsteinin kanssa, ja oli kosketeltu hänen suunnitelmiaan päästä jonnekin Euroopaan. Rothstein^{oli}/täälläin jutellut seuraavalla kuvavalla tavalla: Miksipä Trotski yleensä lähtisikään pois Turkista? Konstantinopolissa on rikkaita kirjastoja, ja Turkki on varsin kiintoisa maa; Trotskilla on paljon mahdollisuuksia siellä tehdä työtä; ja ilmanala on hyvä sairaalle miehelle; mitähän hänen tarvitsee ajatellakaan sieltä poistumista! - Näyttää tästä päätäten siis siltä kuin sovjettilaiset pitäisivät todennäköisenä tai ainakin suotavana, että hän jää Turkkiin.

Näyttää muuten siltä kuin Stalin olisi oikein laskenut Trotskin karkoittamisen vaikutuksen. Ainakin tois-

taiseksi on tämä teko katkaissut elinhermon trotskilaiselta oppositiolta, joka on saanut sitä ankaramman iskun, kun siihen liittyy vielä joukko muita karkoitus-toimenpiteitä. Jos vielä onnistutaan Trotski ulkomailla eristämään siten, että hänelle käy vaikeaksi asettua yhteyteen siellä olevienkaan kannattajiensa kanssa, niin on hän paljon enemmän elävänä haudattu kuin Alma Atassa konsanaan. Täällähän ei milloinkaan voitu olla varmoja siitä, etteikö hänen vartijainsa joukossa ollut hänen salaisia kannattajiaan, jotka asettuivat hänen käytettävikseen esim. salaisten tietojen ja kirjeiden lähettäjänä. Jos hänet voidaan sijoittaa esim. Turkkiin sopivaan paikkaan, on hän eristettävissä paljon tehokkaammin kuin täällä.

Toinen kysymys on, onko Turkin hallitus halukas menemään niin pitkälle sovjetin nykyisen johdon toivaitten täyttämiseksi, että rupeaa suorastaan vanginvartijaksi Trotskiin nähden. Sitä tekee mieli epäillä. Ja toinen vielä vastausta vaille oleva kysymys on, ovatko Trotskin innokkaat kannattajat, joista varsinkin saksalaiset näkyvät olevan toimeliaita, valmiit antamaan hänen hautautua elävältä. Sekin on oleva mielenkiintoista nähdä. Toistaiseksi on vain voinut todeta, että saksalaiset trotskilaiset valmistuvat toimintaan Trotskin hyväksi esim. keräämällä rahastoa hänen avustamiseen. Siitä on trotskilaisien lehdissä "Fahne des Kommunismus" ja "Volkswille" ollut useita kiihkeitä kirjoituksia.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N 57.- Helmik. 28 p.
1929.)

Sovjetti ja ulkomaiset diplomaatit.

Neuvostokomennon taktiikkaan on aina kuulunut maksaa jokaisesta teosta, jonka he katsovat kohdistetun heidän ulkomailla oleviin toisen tai toisen laatuisiin edustajiinsa, moskovalaisella skandaalijutulla, joka kohdistuu asianomaisen ulkovaltion lähetystöön. Sama taktikka on yhä vielä käytännössä ja on sitä aivan näinä päivinä kahdellakin eri tavalla käytetty. On kaksi tapausta, joista toinen on tarkalleen edellä kuvatun säännön mukainen, toinen on ilmaus suhteiden muuttumisesta yleensä vain kahnaaviksi.

Latviassa toimeenpantiin häkettäin tarkastus sovjettilaisessa tavaravarastossa ja tulosta väitetään sellaiseksi, ettei se ole sovjetille mieleen. Heti vastattiin täällä; saatiin lukea lehdistä tarkka selostus erästä oikeudenkäynnistä sovjettilaista henkilöä vastaan, joka oli harjoittanut n.s. mustan pörssin liikettä latvialaisen kauppa-attasean kanssa. Juttu oli paisutettu niin skandaalimaiseksi kuin suinkin voitiin, vaikka siinä olikin eräitä ajattelevalle ihmiselle hämmästyttäviä seikkoja. Mitä järkeä olisi esim. siinä, että mainittu latvialainen täällä Moskovassa ostaisi dollareita kultaruplilla? Järkeä siinä vaihtokaupassa ei ole, eikä se juuri heville voi olla mahdollistakaan, sillä ei täällä ole sentään niin viljalti dollareita saatavissa. Juttu saatettiin niin ikävällä tavalla julkiseksi, ettei Latvian lä-

hettilämälle mitään ilmoitettu, vaan hän sai lukea asian lehdistä.

Toinen skandaalijuttu koski Japanin suurlähetystä. Tähtäläinen iltalehti pari päivää sitten julkaisi räikeän kuvauksen säädöttömmistä ja ympäristöä häiritsevistä elämästä, jota muuan täällä olevista japanilaisista sotilasasiamiehistä on viettänyt. Asiaa mehevöitettiin ^{Kuvauksella} erään sovjettilaisen naisen, sotilasasiamiehen venäjänkielen opettajattaren, pahoinpitelystä. Jotakin perää tässä jutussa saattaa olla,*) mutta outoa on, että komisariaatti on päästänyt sen julkisuuteen, vieläpä vasta noin kolmisen viikkoa sen jälkeen kuin se on voinut tapahtua. Tosin lehti liitti selostukseensa vähäisen moitetta komisariaatillekin valittaen, ettei komisariaatti ryhdy toimenpiteisiin moisten tapausten johdosta. Mutta silti voi olla vakuutettu, että komisariaatti on itse laskenut jutun julkisuuteen, sillä täällä ei mikään lehti uskalla senlastuista kirjoittaa ilman sen lupaa.

Eräät virkaveljistäni näyttävät tulleen siihen käsitykseen, että näiden juttujen päästäminen kuuluu nyt järjestelmään. Äskettäin mainitsin ohimennen eräästä oudosta hommasta, johon komisariaatti taannoin ryhtyi antaessaan ilmoittaa miltei kaikille lähetystöille, etteivät komisariaatin korkeimmat virkamiehet halua ottaa vastaan päivälliskutsuja. Olen nyt kuullut tämän ilmoituksen lähteneen oikeastaan Politbyroon keskuudesta ja sen tarkoituksena olevan vapauttaa komisariaatti kovin läheisestä kanssakäymisestä ulkomaalaisen diplomaattikunnan kanssa. Ei saisi olla mitään persoonallisia suhteita esteinä, jos täytyy ryhtyä tylyihin toimenpiteisiin diplomaatteja vastaan. En voi sanoa, onko tämä käsitys oikeutettu, mutta kuvaava joka tapauksessa on, että sellai-

*) Kunderin juoni että nimittu japanilainen palaa kotimaahan.

seenkin voidaan tulla. Saanen jäljentää Ruotsin tšekkiläisen lähettilään katkerat sanat: Jos jonkun meistä maassa satutaan pistämään kiinni joku kommunisti, niin saamme me tšekkiläisissä lehdissä esiintyä maailman rumimpina roistoina.

Moskovassa, helmikuun 28 p. 1929.

Lehtinen Antti

5/10/29

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C^o18.

ASIA:

Ministeri Artti raportti no 58.

Moskova

7/3 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa maaliskuun 7 p:nä 1929.

No 296.

Salainen.		
17/3/29		
9/3-29	1	LEK
ASIA		ASIA
5. C18.		

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II.58 tältä päivältä:

Sovjetin ja Japanin riita kalastuspeikoista.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuuksen.

P. W. K.

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

Maaliskuun 7 p. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N° II.58.

ASIAINLIIKETOIMINTO	
9/3-29	1929
RYHMÄ	CEL
5	

Sovjetin ja Japanin riita kalastuspaikoista.

Neuvostohallituksen ja Japanin hallituksen välisessä nykyisessä jännitystilassa on yhä etualalla riita niistä Neuvostoliiton Tyynenmeren rannikon kalastuspaikoista, jotka japanilaisiakin kiinnostavat ja joita viime vuodesta voimassa oleva mainittujen valtioiden välinen kalastussopimus koskee. Tämä kiista on ollut aika kärjistyneenä sen jälkeen kun Japanin ja sovjetin suhteista käskettiin raportoin eikä sovintoa vielä eilisiltään mennessä oltu saatu aikaan, vaikka olikin merkkejä siitä, että sovjetit taipuu suostumaan kompromissiin, joka riidan sovittaisi.

Ristiriita tuli julkiseksi sen kautta, ettei ketään japanilaisten kalastustoiminimien edustajia saapunut siihen kalastuspaikkain huutokauppaan, joka pidettiin Vladivostokissa helmikuun 28 päivänä. Näitä huutokauppoja on pidettävä sopimuksen mukaan helmikuussa. Kun japanilaiset täten mielenosoituksellisesti pysyivät poissa, herätti asia sanomalehtiinkin huomiota, niin että ensin japanilaiset ja sitten sovjettilaisetkin sanomalehdet ovat sitä käsitelleet. Viimemainitut tietenkin koettaen pysyä sovinnollisena ja esittää riitakysymyksen sovjetille niin edullisessa valossa kuin suinkin. Ne ovat vedonneet Japanin hallitukseen toivoen, ettei se asettuisi kannattamaan japanilaisten yltiöpäitten vaatimuksia. Useita viikkoja on asia jo ollut diplomaattisen keskustelun esineenä hallitusten kesken, jolloin Japanin hallitus, mikäli

näyttää, on esiintynyt syyttävänä puolena vieläpä sangen jyrkästi.

Tässä, niinkuin yleisesti kansainvälisissä riidoissa, muuten kumpikin puoli selittää olevansa oikeassa ja noudattavansa sopimusta ja syyttää vastapuolta sopimuksen rikkomisesta. Mielipiteet eroavat seuraavalla tavalla.

Japanilaiset väittävät, että sovjetit pannessaan toimeen huutokaupan määräsi sen ehdot tavalla, joka on vastoin sopimusta. Kun näiden sopimuksen vastaisten ehtojen mukaan huutokauppa tapahtui helmikuun viimeisenä päivänä, eivät japanilaiset voineet ottaa osaa vaan poissaolollaan demonstroivat sovjetin menettelyä vastaan. Neuvostolaiset taas väittävät, että huutokaupan ehdot ovat sopimuksenmukaisia, mutta että japanilaiset kalastajat ryhtyivät mielenosoitukseen siitä syystä, että heidän tarkoituksensa on kärjistä asia sopimuksen irtisanomiseen saakka. He ovat sovjettilaisten selityksen mukaan alkuaankin olleet sopimusta vastaan. Tšekkiläiset lehdet ovat mielihyvällä levittäneet jonkun "tunnetun japanilaisen oppositiomiehen" lausuntoa Tassin edustajalle: nämä japanilaiset yltiöpäät tahtoisivat kernaammin harjoittaa kalastusta risteilijäin suojeluksen alaisina.

Mikäli olen havainnut, on Japanin hallitus puolestaan asettunut sille kannalle, että huutokaupan ehdot todella ovat olleet vastoin sopimusta. Kun näin ollen helmikuun viimeisenä päivänä myydyt kalastuspaikat ovat menneet japanilaisilta sivu suun, ei Japanin hallitus tunnusta näitä myyntejä päteviksi. Tässä huutokaupassa ei kyllä myyty kaikkia kalastuspaikkoja vaan jatketaan huutokauppaa vielä, mutta Japanin hallituksen kannan mukaan monet myydyistä kalastusosuuksista erikoisesti kiin-

nostavat juuri japanilaisia, joten nämä eivät voi saada korvausta ottamalla osaa vielä tulossa olevaan huutokauppaan. Sitäpaitsi Japanin hallitus on sitä mieltä, ettei se periaatteellisestakaan syystä voi suostua pitämään helmikuun 28 päivän huutokauppaa lopullisena, vaan vaatii senvuoksi sovjetia suostumaan jonkunlaiseen kompromissiin, jonka sisällyksestä minulla ei ole tietoa. Komisariaatti täällä on ainakin toistaiseksi ollut haluton kompromissiin. Sen kanta näyttää toistaiseksi olevan, että kun se on muuttanut tulossa olevan huutokaupan ehtoja japanilaisten mielen mukaan, olisi Japanin hallituksen tähän tyydyttävä. Mikäli tiedän, ovat keskustelut olleet osittain hyvinkin jyrkkiä. Kun komisariaatti ei ole vielä ainakaan suostunut siihenkään, että kieltäytyminen kompromissiin alistumasta ilmoitettaisiin Japanin hallitukselle lopullisena ratkaisuna, osoittaa se sovinnon mahdollisuuteen. Samalla komisariaatti noudattaa tavallista taktiikkaansa vaikeissa tilanteissa, nimittäin venyttelee asian käsittelyä ja vitkastelee, lupaa lopullisia vastauksia eikä niitä anna. Niinpä oli Karahan luvannut antaa vastauksen jo viime lauantain kuluessa, mutta sitä ei vielä ollut saapunut keskiviikkoiltaan mennessä. Keskusteluja saatiin vaan jatkaa komisariaatin asianomaisen osaston pienempien herrojen kanssa.

Samaan aikaan Japanin hallitus, mikäli olen havainnut, tarmokkaasti kerää tietoja neuvostohallituksen sekaantumisesta kommunistiseen propagandaan ulkomailla kiinnittäen tällöin huomiotaan m.m. kysymykseen, missä määrin voidaan todistaa, että neuvostohallitus kannattaa n.s. idän kansain yliopistoa, joka kasvattaa agitatoreita idän kansain keskuuteen lähetettäväksi.

Moskovassa, maaliskuun 7 p:nä 1929.

S. S. S.

2872

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Artin raportti no 59.
Moskova.

14/3 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa maaliskuun 14 p:nä 1929.

No 331.

Salainen, ERIO		
19	388	13 29
16/3-29		Lit.
RYHMÄ		ASIA
	5	008.

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.59 tältä päivältä:

Stalinin kamppailu vallasta.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

Protopopov

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

Maaliskuun 14 p. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti 1938 he. p. 1329
№ II.59.

Stalinin kamppailu vallasta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
16/3-29		
RYHMÄ		ASIA
5	Ces	

Täydellä syyllä voi nykyään jo sanoa, ettei Neuvostoliitossa enää ole vallalla kommunistisen puolueen diktatuuri vaan Stalinin mieskohtainen diktatuuri. Luonnollisesti tämä on siten käsitettävä, että Stalin valtaansa käyntelee puolueen nimessä ja että hän yhä hankkii ainakin jälkeempään puolue-elinten hyväksynnän toimenpiteilleen. Tämä ilmeni selvästi Trotskin karkoituksen yhteydessä, sillä vaikka sen päätti ja suoritutti Stalin persoonallisesti, ovat puoluejärjestöt ja lehdet sen jälkeempään hyväksyneet. Todellisuudessa on tällä tilanne se, että entisen "Jumalan armosta" hallinneen tsaarin sijasta on Venäjällä nyt itsevalttias, joka hallitsee "kommunistisen puolueen armosta". Valtakirjan antaja, joka jälkimmäisessä tapauksessa on konkreettisempi kuin edellisessä, toimii sen mukaan kuin Stalin tahtoo.

Ensimmäinen edellytys Stalinin menestykselle on puolue-elinten kurissa pitäminen. Mitä puolueen joukkoihin tulee, riippuu tottelevaisuus nyttemmin suureksi osaksi siitä, että puolue on kovin kourin puhdistettu itsenäisistä aineksista. Parin viime vuoden kuluessa on karsittu pois vastustusmieliset ja si- jaan otettu entistä kehittymättömämpiä väkeä, jonka sivistyskanta ja siveellinen tila on sellainen, että heidän tottelevaisuuteensa voi luottaa. Valistuneemmat kommunistit itse yleensä valittavatkin, että kommunistit

tisen puolueen kokoonpano on muuttunut siten, että jäsenten yleinen taso on suuresti alentunut. Mutta tämän lisäksi tarvitsee Stalin valtansa säilyttämiseksi kaiken häikäilemättömän tarmonsensa ja kovuutensa sekä kykynsä olla vähäpätöisyyden välittämättä keinoista. Hänen taistelutavoistaan kerrottakoon eräitä esimerkkejä.

Viime viikkoina on herättänyt huomiota se, että kaksi etevässä asemassa olevaa kommunistia, jotka aikaisemmin ovat tunnetusti olleet taipuvaisia oikeistosuuntaa kannattamaan ja siis Stalinia vastaan taistelemaan, on jo vaijennut tai alkanut esiintyä hänen toivomuksensa mukaan. Kalininista ei ole viime viikkoina kuulunut yhtään mitään, ja Voroshilow on puhunut eri tahoilla, viimeksi Pietarissa oikeauskoiseen henkeen. Kuulin tähän seuraavan selityksen. Stalin oli kutsunut molemmat nämä herrat luokseen, kulettanut heidät salaiseen arkistoonsa, näyttänyt kummallekin heitä koskevaa asiakirjavihkoa ja huomauttanut: Toverit, te taistelette minua vastaan, mutta minä varoitan teitä. Näissä asiakirjoissa on yllinkyllin teitä yksittäisesti koskevaa roskaista ainehistoa, jotta voin minä päivänä tahansa saattaa teidät sellaiseen häpeään, että olette tälle yhteiskunnalle kuolleita miehiä. Saatte valita.- Kertojallani on niin paljon vanhoja ystäviä kommunistien joukossa, että olen taipuvainen uskomaan hänen vakuutustaan, että kertomus on tosi. Toinen vähäpätöisyydessään kuvaava tapaus: Eräs huomattavassa asemassa oleva taloudellisissa kysymyksissä toimiva kommunisti taannoin palatessaan ulkomailta, toi m.m. Tomskille mukanaan jotain vähäpätöisiä vaattekappaleita ja ilmoitti tullissa, kenelle ne olivat, sekä selitti saaneensa Tomskilta joitakin kymmeniä dol-

lareita näitä ostoksia varten. Kukiastaessaan Tomskia ei Stalin hyleksinyt tätäkään joutavaa asiaa vaan sen valossa esitti Tomskin henkilöksi, joka, neuvostohallituksen kärsiessä mitä pahinta ulkomaalaisen rahan puutetta, kykenee lähettelemään dollareita ulkomaille.

Käskettiin lähetettiin tältä saksalaisiin lehtiin tieto, että täällä kiertää miehestä mieheen kommunistienkin joukossa eräs Buharinin kirjoittama kirje, jossa hän vaatii Stalinin poistamista asemastaan. En ole tavannut ketään, joka voisi vakuuttaa sellaisen kirjeen olevan olemassa. Mutta tässä yhteydessä selvisi eräs yksityispiirre Stalinin taistelusta Buharinia vastaan. Joutuessaan "paniikin valtaan" Buharin kerran meni käymään Kamenewin luona ja esitti tälle arvostelujaan Stalinin politiikasta ja päätelmiään onnettomuudesta, johon tämä politiikka on vallankumouksen johtava. Hänen mentyään Kamenew merkitsi keskustelun muistiin saaden siten aikaan kaksinpuhelun, jossa Buharin esittää raskaita syytöksiä Stalinia vastaan. Tätä asiakirjaa jäljennettiin, ja vaikka Kamenew sitte selittikin laatineensa sen tarkoituksella lähettää se Stalinille, sai tämä sen käsiinsä vain erään trotskilaisen luona pidetyn kotitarkastuksen saaliina. Sen nojalla hän sitte teki Politbyroossa ankaran hyökkäyksen Buharinia vastaan aloittaen taistelun, joka on johtanut Buharinin täydelliseen syrjäyttämiseen. Tämä on nyt vetäytynyt tehtävistään syrjään harjoittamaan tieteellistä työtä.

Näin kelpaa Stalinille kaikki keinot ja kaikki aseet. Mutta häntä auttaa vielä se, että hän on

ainoa kommunistien johtajista, jolla on todella sitkeää tarmokkuutta. Tämä ominaisuus asettaa hänet erikoisasemaan toisten johtajien joukossa, jotka suurella taitavuudella jaarittelevat, pitävät puheita, syyttelevät ja erittelevät, mutta eivät kykene toimimaan. Sellaiset voimannäytteet kuin Trotskin karkoittaminen Alma Ataan ja vielä enemmän hänen ajamisensa pois koko "proletarisesta isänmaasta" merkitsevät hyvin paljon Stalinin hyväksi. Sillä kommunistien keskuudessa tunnetaan päivä päivältä elävämmin ja tukalammin, miten väestön viha heitä painaa, miten he elävät katkeran vihamielisyyden ilmacehässä, joka ympäröi heitä kaikkialla ja on valmis purkautumaan minä hetkenä tahansa, jos vain tilaisuus siihen tarjoutuu. Tässä on vielä yksi Stalinia auttava seikka: kommunistien oma pelko, joka vaimotomaisesti ajaa heidät kannattamaan ainoata voimakkaaksi ja toimintakykyiseksi näyttäytynttä miestä.

Kommunistien pelko ei ole mikään olettaus vaan tosiseikka, jota ei voi epäillä ja josta vain tyhmiimmät ja arvostelukyvottomimmät rivimiehet ovat vapaita, he kun luulevat omaavansa joukkovoimaa, kun heitä muutamia tuhat marssii räikeine lippuineen röyhkeän näköisinä ympäri terrorisoidun miljoonakaupungin katuja. Vähänkään ajattelemaan kykenevät kommunistit tuntevat perustan horjuvan. He tietävät, että suurilla aloilla maaseudulla leipä on jo kurjinta nälkäkauden korvikeleipää - siitä näytetään Moskovassa surkeita näyttöitä - he tietävät, että maaseudulla on kommunisteja vain siellä täällä, ja nämäkin elävät salamurha aina vaanimassa. He tietävät, että nälkä uhkaa kevään varrella suurimpiakin kaupunkeja, pääkaupunkiakin, jonka

väestön suurta osaa ehkä on oleva mahdoton pelastaa näihin päihin, kun huhti-toukokuuhun ehditään. Sen välttämiseksi tarvitaan erinomaisia toimenpiteitä, joiden onnistumisesta ei tällä hetkellä vielä ole ollenkaan varmuutta. Häät alkaa heti, kun huomisesta saakka leipäkortit tulevat käytäntöön ja leivän hinta alkaa kohota kaikille niille luultavasti kymmen- ellei satatuhantisille joukoille, joille leipäkortteja ei anneta. Ajattelevat kommunistit näkevät myös työn täydellisen desorganisation ja hallinnon kykenemättömyyden. Alhaisimmalla tasolla olevien joukkojen päästäminen, niiden suorastaan vetäminen vaikutusvaltaan ja määräämisvaltaan teollisuudessa on jo vienyt sekasortoon; ja kun hallinnon tavatonta virkavaltaistumista vastaan taistellaan esim. sellaisin keinoin kuin järjestämällä erääseen Moskovan teatteriin "oikeudenistunto", jossa tuhatlukuisen lauma kuulusteli ja tuomitsi virkavaltaisuudesta eräitä virkamiehiä, joukossa eräs korkeimman oikeuden prokuratuurin virkamies, niin on tämä kieltämättä eräänlaista kansanvaltaisuutta, mutta yhtä kieltämätöntä on, ettei se auta vaan vie yhä pahempiin tuloksiin, joukkojen mielivaltaan. Kyvyttömyyden se saattaa vielä enemmän rehoittamaan hallinnossa. Se ilmenee nyt jo tuskallisessa määrässä esim. siinä, ettei osata mitään järjestää vaan hukutaan paperikasoihin ja hyödyttömiin tehtäviin. Tästä tarpeettoman työn teettämistä on juuri nyt saatu kaunopuheisia esimerkkejä. On ennen kerrottu äänioikeuden riistämisestä suurilta joukoilta. Nytemmin havaitaan, että äänioikeus palautetaan taas melkoisen auliisti. Eräs henkilö kertoi olleensa asianomaisessa virastossa vaatimassa itselleen takaisin hänen mielestään oikeudettomasti riistettyä äänioikeut-

taan, joka ei kyllä sellaisenaan hänelle mitään merkitse vaan kyllä muiden aineellisten etujen vuoksi, jotka samalla menevät hukkaan. Silloin oli virastossa ollut noin nelisenkymmentä samalla asialla olevaa henkilöä. Tuloksena näytti olevan, että vain pari näistä menetti äänioikeutensa lopullisesti. Tällä tavalla saadaan kyllä tehtäviä virkamiehille, mutta se ei ole eduksi todella tarpeellisten tehtävien suorittamiselle.

Ajattelevat kommunistit tuntevat pelkoa tätä kaikkea tarkatessaan, ja pelko pakoittaa heitä sietämään ainoan tarmokkaan miehen komentoa. Ja kun Stalin sanoo sellaisille, jotka haluaisivat muuttaa suuntaa joko oikeaan tai vasempaan: hyvä, otatteko edesvastuun? väistävät he ja antavat asiain mennä. Tilanne pelastetaan miten kuten päivästä toiseen. Niinpä parhaillaan käynnissä olevat vaalit saadaan nähtävästi menemään ulkonaisesti tyydyttävästi, vaikka ne samalla ovat omiaan lisää peloittamaan ajattelevia, sillä niissä täytyy käyttää yhä törkeämpiä menettelytapoja, samalla kun ne osoittavat, että työväestön suuri joukko on kyllästynyt kommunistien holhoukseen ja on katkera. Niinpä täällä erässä tehtaassa, jossa on noin 1.400 työllistä, pantiin toimeen "Äänestysharjoitus". Kaikkia kehoitettiin kirjoittamaan paperille kahden ehdokkaan nimet ja oma nimensä. Työmiehet älyivät heti juonen, ja äänestyksessä annettiin vain muutamia kymmeniä lippuja. Muut sanoivat, etteivät viitsi: me äänestämme ketä tahdotte. Toisessa tehtaassa ei epäluotettavaa työväkeä ollenkaan viety äänestämään vaan sopivalla tavalla järjestettiin niin, että jotkut luotettavat henkilöt antoivat kaikkien äännet, joten saatiin 100 prosenttia oikeauskoisia. Tällaisia esimerk-

kejä on miten paljon tahansa.

Pelko, minkä edellä kuvailut ilmiöt synnyttävät, alkaa joillakin tahoilla jo muuttua paniikiksi, sillä on sattunut esim. tapaus, jossa vallankumouksesta saakka kommunisteihin kuulunut teknillisen sivistyksen omaava henkilö on pyytämällä pyytänyt tuntemaltaan diplomaatilta, että saisi tilaisuuden päästä viimeainitun maahan, jossa hän lupasi tehdä työtä kuskina tai minä tahansa, sillä täällä hän ei voi olla, kaikki on hävitetty, epäjärjestyksessä, romahtamaisillaan. Ja hän oli lisännyt: minun sanani ovat kalpeita sen rinnalla, mitä kuulee maaseudulla ja kommunistien puheissa heidän omassa keskuudessaan. Tuollaisissa puheissa ilmenee kuin ennustuksena, mikä on oleva ensimmäinen ilmiö, jos kommunistivalta alkaa sortua: yleinen pakokauhu. Ja sitä seuraa luonnon pakosta kommunisteihin ja - sen pahempi - juutalaisiin yleensä syyllisyyteen katsomatta kohdistettu vaino.

Mutta huomattakoon tarkkaan, että kaikesta siitä synkkyydestä huolimatta, mikä vallitsee kommunistien luoman valtion tilassa, ei vielä kukaan edesvastuullinen ennusta romahdusta vaan jättää tulevaisuuden paljastettavaksi "kommunismin" likvidoimisen tavan ja ajan. Ulkomailta tulevat ne valonpilkahdukset, jotka hieman kirkastavat mieliä täällä ja antavat neuvostovallelta yhä vielä keinotekoista hengitystä. Saksassa luonnollisesti tehdään mitä voidaan tässä suhteessa, mutta parempi teho on esim. odotetulla englantilaisella taloudellisella retkikunnalla, jonka toivotaan merkitsevän suhteiden paranemista. Ja vielä

tehokkaampia ovat Atlantin takaa tulevat viestit, jotka kertovat Hooverin mahdollisesta valmiudesta tunnustaa neuvostohallitus. En voi tietenkään täällä tietää, mitä perustetta näissä huhuissa on, mutta varmaa on vain, että ne rohkaisevat kommunisteja täällä. Stalinin herruuden säilymistä ne myöskin edistävät, sillä onhan tiedossa, mitä hän on, hän sentään edustaa jonkunlaista varmuutta ja lujuuutta, mutta hänen ulkopuolellaan on täydellinen epätietoisuus. Odotetaan, sillä onhan mahdollista, että hän vielä onnistuu.

Mitä moninaisimmat seikat siis edistävät Stalinin diktatuurin säilymistä huolimatta maan mitä surkeimmasta tilasta. Kuinka kauan se säilyy, on myöskin niitä seikkoja, joista ei kukaan halua mitään ennustaa, sitä vähemmän, kun viime aikoina on alkanut taas yhä useammin tuikahtaa esiin epämielinen huhu, että hän valmistaisi suunnanmuutosta oikealle, käännettä, joka tekisi porvarilliselle maailmalle helpommaksi asettua tehokkaaseen taloudelliseen yhteistoimintaan Venäjän kanssa.

Moskovassa maaliskuun 14 p. 1929.

Anton Asth.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Artti raportti no 60.
Moskova

21/3 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa maaliskuun 21 p:nä 1929.

No 353.

<u>Salainen.</u>		
ULKOSIAINMINISTERIÖ		
21 / 389 / 29		
25 / 3 - 29	9	LII
RYHMÄ	OASTO	ABIA
5	C. U. S.	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II.60 tältä päivältä:

Leipäkorttien tultua käyttöön.-Trotskilaiset.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuuksen.

P. M. A. S.

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

21 p. maalisk. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön
N II.60.

21.3.29		
25/3-29		LE
RYHMÄ		ABIA
5	C18.	

Leipäkorttien tultua käyttöön.- Trotskilaiset.

Joutuu väliin epätietoiseksi, olisiko kotimaan lehtien "uutisia" neuvostolan oloista oikaistava vai eikö. Useampia ei kannattane oikaista, sillä siitä olisi paljon turhaa työtä. Mutta mainittakoon kuitenkin tyypillisenä esimerkkinä huhuista, jotka Suomessa näyttäm, sen pahempi, käsitettävään vakaviksi ja huomion-arvoisiksi, Helsingin Sanomain muutama päivä sitte julkaisema oma erikoisuutinen, että Moskovassa on vangittu 360 henkeä ja että ruokatavarakauppoja on ryöstetty. Vangitsemisiahan täällä tapahtuu kyllä, mutta mistään erikoisesta vangitsemisraivosta ei täällä tiedetä. Vielä varmempaa on, ettei täällä ole kauppoja ryöstetty. Se on mielikuvitusta, eikä ole helppo käsitellä, kenelle on hyötyä moisista uutisista. Ainakaan ei ole Suomelle. Eikä myöskään ole edullista niille henkilöille, jotka nyt ovat uhrautuneet ottamaan Suomen hallituksen edesvastuun kannettavakseen, että lehti, joka on useita heistä niin lähellä, niitä julkaisee. Väärinkäsitysten välttämiseksi mainitsen, ettei kukaan täällä ole viitannutkaan tuohon uutiseen, mutta tiedän vanhaan neuvostolaisten olevan sitä mieltä, että juuri mainittu lehti on heidän pahin vihamiehensä Suomessa ja taistelee heitä vastaan väärin huhuja levittämällä.

Viime viikon kuluessa on tapahtunut leipä- ja myöskin muiden elintarvekorttien käyttöön ottaminen

Moskovassa, ja sen tapauksen aikaansaama mielialan jännitys on sisätilanteen muutos, joka on lähinnä merkille pantava. Kun nyt huomaa, miten "korttijärjestelmä" on suorastaan synnyttänyt kiihtymystä, niin käsittää, miksi sovjetit on näin kauan koettanut välttää antamasta ihmisten käsiin niin selvää todistusta "vallankumouksen saavutuksista". Lisäksi tulee, että juuri näinä päivinä on syntynyt paha pula monesta muusta ravinto-aineesta. Niinpä perunoita on vaikea saada, ja mitä saa, on paleltuneita; sokerista on tosi puute; suolan väitettään olevan vähissä, teetä tuskin saa. Harmistuminen näyttää olevan varsin yleistä, ja se ilmenee kyllä puheissa jokseenkin peittelemättä. Mutta muuten kuin puheissa se ei vielä olekaan ilmennyt. Joka tapauksessa täytynee merkitä tilanteen saaneen käänteen pahempaan päin. Miten pitkälle tätä tilanteen huononemista voi jatkua maljan täyttymättä siihen tippuvista pisaroista, siitä ei pidä yrittää ennustaa - toistan sen vielä kerran. Sehän riippuu venäläisen kansanluonteen kärsimiskyvystä ja armeijan sekä GPU:n luotettavuudesta. Viimemainittuja koskevia epämiellyttäviä huhuja en tahdo ruveta toistamaan.

Näinä päivinä olen saanut todistuksen siitä, että trotskilaisten toiminta yhä jatkuu, vai olisiko sanottava, että se on jälleen kiihtymässä. Trotskin karkoitusta seurannut ensi lamautuminen, josta uskettain kirjoitin, ei siis ainakaan ole ollut pitkälinen. He levittelevät lentolehtisiään, joita salaisissa kirjapainoissaan painavat. Ne kiertelevät miehestä mieheen, ja pelokkaimmat hävittävät ne heti. Siitä johtuu, että niitä on niin vaikea saada käsiinsä. Kamenewin kir-

joittama selostus Buharinin mielipiteistä - siitä ksket-
 täin kerroin ja siitä näkyy olleen ulkomaalaisissakin
 lehdissä - on ollut verrattain helposti tavoitettavissa.
 Mutta senpää johdosta onkin täällä oletettu, että se
 voi olla stalinilaisten liikkeelle laskema omia tarkoi-
 tuksiaan varten. Sensijaan olen nyt juuri nähnyt toisen
 lehtisen (mahdollisesti voin saada siitä suomennoksen
 samaan postiin), joka on kyllä "ehta". Se on trotski-
 laisten vastalause sen johdosta että 63 heidän kannat-
 tajaansa on viety Tobolskin vankilaan ja siellä asetet-
 tu niin huonon kohtelun alaisiksi että ovat tehneet
 nälkälakon. Lentolehtisen julkaisemisen aikana - se on
 päivätty muutama viikko sitten - oli yksi heistä kuol-
 lut lakon johdosta. Lehtinen on jyrkkäsanainen haaste
 työläisille panemaan vastalauseensa moisen menettelyn joh-
 dosta ja ryhtymään vastatoimintaan. Lehtisen sävystä
 näkee mielialan trotskilaisten piirissä siinä määrin kiih-
 tyneen, ettei olisi ihmettelemistä, jos siellä oltaisiin
 valmiita muuhunkin toimintaan kuin vastalauseisiin. Lehti-
 nen on painettu aivan ohuelle paperille ja on siis
 näyte siitä klassillisesta maanalaisesta kirjallisuudesta,
 jonka keskipolvi hyvin muistaa omastakin historiastamme.
 Kommunismi on siis joka suhteessa tullut vuosikymmenes-
 sä samaan asemaan kuin tsaarillisuus, vielä pitemmälle-
 kin: sillä kun tsaarin aikana vainottiin vain punai-
 sia, niin nyt vainotaan sekä valkoisia että punaisia.
 Muuten on kuva sama: on karkoitettuja Siperiassa, on
 valtiollisia pakolaisia ulkomailla, ja kotimaassa rehoit-
 taa maanalainen salatoiminta kaikkine tuttuine muotoi-
 neen.

Nykyhetken tilanteeseen kuitenkin elintarvekortit
 painavat pääasiallisen leiman. Odotetaan että ne vaan

pahentavat asemaa, sillä on kai käyvä tällä kuten muuallakin: se mitä korteilla saa, vähenee nopeasti, mutta se, mitä myydään niitä ilman, lisääntyy. Eri hintain määräinen korttitavaroille ja muille, on edistävää tätä kehitystä. On kyllä vasta vajaa viikko kulunut korttien käyttöön tulosta, mutta ne eivät ainakaan alussa ole kyenneet poistamaan leipäjonotusta, vaikka sen juuri piti olla ensimmäinen hyvä tulos niistä.

Moskovassa, 21 p. maaliskuuta 1929.

Ilmari Aho.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18.

ASIA:

Ministeriön tiedustelu raportti no 68.

Moskova

4/4 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa huhtikuun 4 p:nä 1929.

No 423.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 23/389 Ae. 13 29		
6/4-29	70	LII
RYHMÄ	OSASTO	ALUE
	5	CC8.

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, cheenliitettyinä lähettämä viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.61 tul-
tä päivältä:

1. "Litvinowin pöytäkirja" ja Suomi.
2. Sovjetin ja Japanin riita kalastuspaikoista sovittu.
3. Kommunistit ja Kelloggin pakti.
4. Taloudellinen paniikki alkanut.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakautuksen.

Bentzen Astti

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

4 p. huhtikuuta 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön

N II.61.

"Litvinowin pöytäkirja" ja Suomi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 23/889	№	№
6/4-29	№	№
5	Cex	

Niinkuin Ministeriölle sähkösanomalla ilmoitin, teki Litvinow^d viime tiistaina, t.k. 2 päivänä, muodollisen esityksen, että Suomen hallitus liittyisi n.s. Litvinowin pöytäkirjaan allekirjoittamalla sen niin pian kuin mahdollista. Tämä esitys tehtiin suullisesti, mutta sen vahvistukseksi sain kirjallisen "selostuksen" keskustelustamme. Tämä selostus oli edeltäpäin valmiiksi laadittu vieläpä sitä kohtaa myöten, jossa sanottiin, että lupasin saattaa hra Litvinowin esityksen hallitukseni tietoon! Kun hänen nimenomaisesta pyynnöstään tämän selostuksen luin vastaanottaessani sen, tuntui tuo kohta aikalailla huvittavalta, mutta eihän ollut syytä eikä mahdollisuutta desavuoida selostuksen ennakkosepittäjää, sillä mitäpä tämänlaatuisessa tilaisuudessa muuta on luvattavissa kuin saattaa esitys hallitukseni tietoon.

Litvinow esitti suullisesti sen, mitä selostukseen oli kirjoitettu. Hän huomautti keskustelustamme helmikuun 26 päivänä sekä silloin minulle antamastaan nootista, muistutti silloin ilmoittaneensa, että neuvostohallitus on esittävä Suomen hallitukselle suoranaisen kutsun liittyä pöytäkirjaan ja tekevä sen niin pian kuin Kellogginpakti on Suomessa ratifioitu. Nyt on hänen "sanomalehtien kautta" saamansa tiedon mukaan Suomen Eduskunta paktin ratifioinut. Tässä hänet keskeytin ja ilmoitin,

ettei tämä sanonta ole asianmukainen, sillä Eduskunta ei meillä ratifioi mitään vaan ratifiointi on Tasavallan Presidentin toimenpide. Tämä asia ei muuten ollut hänelle sikälikään tuntematon, että viime kuun 25 päivänä, siis muutamia päiviä senjälkeen kun Eduskunta oli paktin hyväksynyt, tapasin hänet sattumalta ja hänen kysymyksensä johdosta selitin saaneeni tiedon, että Eduskunta oli paktin hyväksynyt, mutta että ratifiointi ei vielä ollut tapahtunut. Lisäksi kerroin hänelle, mitä tietä Eduskunnan päätös kulkee ratifiointia varten ja että siis kuluu vielä jonkun aikaa, ennenkuin ratifiointi on tapahtunut. Hän siis tiesi muutenkin kuin sanomalehdistä, että Eduskunta oli paktin hyväksynyt, ja myöskin, ettei tämä vielä merkitse sen ratifioimista.

Nyt hän ei tietysti enää voinut kääntyä tieltä ja keskusteltuamme vielä Presidentin oikeudesta olla hyväksymättä Eduskunnan päätöksiä, hän arveli, ettei tässä tapauksessa ainakaan ole vaaraa hylkäämisestä. Neuvostohallitus nyt siis katsoo ajan tulleen pyytää Suomen hallitusta yhtymään pöytäkirjaan. Kellogg-pakti ei ole vielä voimassa, sillä kaikkia tapahtuneiden ratifiointien asiakirjoja ei ole vielä talletettu Washingtoniin eikä Japani ole vielä edes ratifioinut. Vaikka tämä ratifiointi pian tapahtuisikin, niin viivyttävät muodollisuudet ja ratifiointiasiakirjain lähettäminen Washingtoniin paktin voimaantuloa ainakin noin kuukaudella. Tällä hän luonnollisesti tahtoi selittää, että pöytäkirjaan liittymisellä on käytännöllistä merkitystä. Ja edelleen hän tahtoi antaa pöytäkirjalle lisäarvoa selittämällä, että se itsessään on tärkeä asiakirja todistuksena halusta ylläpitää Itä-Europan rauhaa. Niinpä

sovjet olisi tyytyväinen, jos Suomi liittyisi niiden joukkoon, jotka ovat osoittaneet rauhanrakkauttaan allekirjoittamalla ja voimaansaattamalla pöytäkirjan. Sen tyydytyksen, jota sovjet tuntisi Suomen liittymisestä, hän muuten suullisesti esitti vielä lämpimämmin sanoin kuin mitä selostusta ennakolta kirjoitettaessa oli käytetty.

Paitsi sitä, että lupasin saattaa esityksen hallitukseni tietoon - joka muuten, huomautin, voi tapahtua vasta seuraavana lauantaina - halusin vähän kuulla hänen tietojaan Japanin hallituksen aikeista Kelloggin paktiin nähden. Hän väitti saaneensa tiedon, että parlamentti siellä oli paktin hylännyt (rejected). Hän kyllä siihen lisäsi, että ratifiointi silti saattaa tapahtua sellaisen neuvoston päätökseen perustuvan keisarin toimenpiteen kautta. Kuitenkin hänen puheensa parlamentista oli lievästi sanoen muunnettua totuutta, sillä Japanin parlamentti ei minun saamieni tietojen mukaan ole saanut tilaisuutta "hylätä" paktia, vaikka siellä onkin jossakin kyselykeskustelussa arvosteltu paktin ingressin erästä kohtaa. Lisäksi Litvinow vielä lausui epäilevänsä, ratifioiko Japani koko asiakirjaa, ja ihmetteli, eikä tämän haluttomuuden perustana sittenkin ole, että pakki olisi haitallinen Japanin Kiinan-politiikalle! Olen siksi tarkkaan Japanin tšekäläisen asiainhoitajan kautta seurannut Kelloggin paktin kohtaloa hänen maassaan, että oletan paktin tulevan ratifioituksi vieläpä verrattain piankin, ja niinpä en voinut selittää Litvinowin puhetta muuten kuin turhaksi yritykseksi uskottaa, että paktin voimaantulo voi viivästyä kauan, ehkä raueta, joten pöytäkirjaan yhtyminen on sitä tärkeämpää. Haluamatta hänen kanssaan tästä väitellä, huomautin vain, että tietojeni mukaan, jotka sain viime kuun 26 päivän tienoilla, rati-

fioinnin pitäisi Japanissa tapahtua parisen viikkokauden kuluessa.

Suhtautumisemme Suomen hallitukselle nyttemmin virallisesti tehtyyn esitykseen liittymisestä Litvinowin pöytäkirjaan riippuu yhä oleellisesti siitä, miten pian Kelloggin pakti on astuva voimaan. Jos se lähitulevaisuudessa ratifioidaan Tokiossa, niin ei ehkä herättäne tällönpäin kiusallista huomiota, vaikka jättäytyisimmekin yleisen sopimuksen voimaantulon varaan ryhtymättä toimenpiteisiin pöytäkirjan allekirjoittamiseksi ja voimaansaatamiseksi. Tässä tapauksessa olisi puolestamme kuitenkin painokkaasti ja virallisesti ilmaistava myötätuntomme myöskin tätä neuvostohallituksen toimenpidettä kohtaan Itä-Europan rauhan vakiinnuttamiseksi, niin ettei siinä suhteessa jää mitään sijaa väitteille Suomen halusta pitää kätensä vapaina itäiseen naapuriinsa nähden. On nimittäin pidettävä mielessä, että tällöin ei arvostella suhtautumistamme tällaisiin rauhantakeisiin vain yksistään pienen Suomen omien pyrkimysten ilmaisuina vaan aina etsitään menettelymme takaa jonkun mahtavamman vaikutusta. Niin oudolta kuin tämä näyttääkin meidän silmillämme katsottuna, on se kuitenkin tosiseikka, jota ei pidä jättää huomiotta. Esimerkin vuoksi saanen mainita, että ne vaikeudet, jotka ovat kohdanneet vielä vireillä olevia neuvotteluja Suomenlahden tullialueista, ovat pääasiassa johtuneet juuri tästä sovjettilaisesta mielikuvasta. Ehdotuksiamme kohdannut vastarinta on, mikäli varmasti tiedän, lähtenyt Voroshilowista, joka on saanut päähänsä, että Suomen hallitus tahtoo sulkea Venäjän Suomenlahden pohjukkaan ja saada valvontansa alle itäisen naapurinsa meritien sieltä. Ja määrävänä on Voro-

shilowille tällöin ollut se käsitys, että Englanti tai joku muu suurvalta on suomalaisten pyrkimyksiä ohjannassa. Hän on iskenyt eräiden tšekkiläisten johtomiesten, eikä suinkaan vähimmin uuden ystävänsä Stalinin päähän tämän käsityksen, ja siksi on ehdotuksiamme kohdannut vastarinta ja epäluuloisuus ollut niin odottamattoman jäykkä. Tämä on, kuten sanottu, meille käsittämätöntä, mutta tiettyhän on, ettei politiikassa suinkaan aina saa pitää ohjeena vain sitä, minkä tiedämme tosiseikaksi, vaan myöskin sitä, mitä vastapuoli luulee ja uskoo, sillä tämä luulo määrää hänen menettelynsä eikä suinkaan meidän tietomme.

Jos siis Kelloggin paktin voimaantulo viipyy, ja varsinkin, jos vielä allekirjoittajavaltioista jällellä olevan Japanin ratifiointi kohtaa vaikeuksia niin että paktin voimaantulon hetkeä ei voida suunnilleenkaan määrätä, niin on epäilemättä suhteillemme Neuvostoliittoon edullista, että pöytäkirjan allekirjoitamme. Sehän ei sisällöltään sido allekirjoittajia enempään kuin mihin Suomi Eduskunnan päätöksen mukaan on jo valmis sitoutumaan. Näinollen ei käy mahdolliseksi uskottavasti sellistä, miksi emme voisi myöskin pöytäkirjaa allekirjoittaa. Ne hyvät suhteet, jotka nyt olemme saavuttamassa neuvostohallitukseen ja jotka voivat tulla paremmiksi kuin pitkiin aikoihin, jos koskaan, voisimme pöytäkirjan allekirjoittamisesta kieltäytymällä saattaa vaaranalaisiksi. Eikähän pitäisi olla epäilystä siitä, että tätä on vältettävä, kun toiselta puolen sitä välttämättä emme ole pakoitettuja mitään oleellista uhraamaan.

Uskallan siis ehdottaa, että neuvostohallituksen esitystä pöytäkirjan allekirjoittamiseen nähden käsiteltäisiin myönteisesti, ellei aivan lähitulevaisuudessa ole mahdollista joltisellakin varmuudella tietää minä, ei

varsin kaukaisena ajankohtana Kelloggin pakki astuu voimaan. Viimemainitussa tapauksessa voisimme ehkä jättää odottamaan tähän seikkaan vedoten ja julkilausuen myötätuntomme neuvostohallituksen yrityksille rauhan turvaamiseksi.

Vielä on kuitenkin mainittava, että voi sattua odottamattomia seikkoja, jotka saattavat antaa neuvostohallitukselle näennäistä syytä vaatimaan Suomen liittymistä pöytäkirjaan kiivaammassa sävyssä kuin nyt on tapahtunut. Sellaisiksi syiksi voivat tulla vaikkapa vain jotkut harkitsemattomat lausunnot sanomalehdistössämme, lausunnot, jotka näyttävät antavan virikettä sovjetilaisten pelolle, että joku suurvalta omien tarkoitustensa hyväksi estää Suomea kieltäytymästä ryhtymästä sotaan kansallisen politiikan välillä. Tähän huomautukseen antaa aihetta lähinnä Svenska Pressenin Hskeinen kirjoittelu "Suur-Suomi" ajatuksesta ja siitä, että suomalaiset voivat lähitulevaisuudessa joutua kiusaukseen aloittaa toiminta neuvosto-Karjalaan nähden. Kun tietää, miten sovjet ilolla ottaa todistusainehistonsa, mistä vain käyttökelpoisen löytää, täytyy valittaa noita kirjoituksia ja niiden julkaisemista ajankohdalla, jolloin ne eivät suinkaan ole "sana ajallaan" niidenkään mielestä, jotka ehkä kirjoitusten ajatuksen periaatteessa hyväksyvät. Kun ei vielä ole täällä noihin kirjoituksiin viitattukaan, niin voi ~~hän~~ olla todistuksena siitä, että suhteemme neuvostohallitukseen ovat ~~tällä~~ hetkellä erikoisen hyvät.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.61.-Huhtik. 4 p.
1929.)

Sovjetin ja Japanin riita kalastuspaikoista sovittu.

Sovjetin ja Japanin välinen pitkälinen riita Tyynenmeren rannikon, etusijassa Kamtshatkan rantaman, kalastuspaikoista näyttää vihdoin päättyvän kompromissiin, joka tyydyttää molempia puolia. Selvittämiseksi tätä kompromissia sikäli kun olen siitä voinut täällä saada selon, täytyy minun osittain toistaa selaista, josta uskettain olen riidan alkuvaiheista raportoinut.

Helmikuun viimeisenä päivänä tapahtui huutokauppa, jossa noita kalastuspaikkoja myytiin vuokralle. Japanilaiset kalastajat eivät ottaneet osaa huutokauppaan koska katsoivat, että eräät sille määrätty ehdot olivat Japanin ja sovjetin välisen, noin vuosi sitten voimaan tulleen kalastussopimuksen vastaisia. Osa niistä kalastuspaikoista, jotka täten myytiin venäläisille, kiinnostavat myöskin japanilaisia kalstuksenharjoittajia, ja Japanin hallitus omaksui heidän kantansa, mitä huutokaupan ehtoihin tulee.

Huutokauppa jatkettiin maaliskuun 15 päivänä. Neuvostohallitus oli kyllä selittänyt olevansa valmis muuttamaan huutokaupain ehtoja japanilaisten toivomalla tavalla ja julisti uuden huutokaupan ikäänkuin nähdäkseen, eivätkö japanilaiset, ottamalla osaa siihen, käytännössä osoittaisi ristiriidan tulleen selvitettyksi. Mutta tulos oli, etteivät japanilaiset ottaneet osaa tähänkään huutokauppaan, ja niinpä oli vaara tarjolla, että ristiriita yhä vaan laajentuisi tullen koskemaan

myöskin näitä toisessa huutokaupassa myytyjä kalastuspaikkoja. Mutta sovjet olikin tällä kertaa vahingosta viisastunut ja havaittuaan, etteivät japanilaiset näin vähällä sopineet, keksivät nokkelan ja jokseenkin odottamattoman keinon: he määräisivät, että toinen huutokauppa oli jatkuva ja ettei huutokauppapäivänä tehtyjä tarjouksia ilman muuta tultaisi hyväksymään. Siten tämä toinen huutokauppa jatkuu huhtikuun viidenteen päivään, jolloin, ellen erehdy, lopulliset tarjoukset on tehtävä, s.o. tarjouksia voivat vielä sinä päivänä tehdä ne, jotka eivät ottaneet osaa maalisk. 15 päivän huutokauppaan. Tämä määräys helpotti, kuten vielä näemme, sovinnon saavuttamista.

Japanin hallituksen alkuperäinen vaatimus oli erittäin vaikea sovjetin hyväksyä, sillä se sisälsi, että sovjetin pitäisi peruuttaa helmikuun viimeisen päivän huutokauppa ja myydä kalastuspaikat uudelleen. Siihen suostuminen olisi ollut paha isku sovjetin kunniantunnille, varsinkin kun se olisi tiennyt julkista kaikkien nähtävää alistumista Japanin hallituksen tahtoon. Toiselta puolen Japanilla oli kansalaisten käytännölliset edut kysymyksessä. Kompromissiehdotus, joka lopulta sovintoon johti ja jonka keksiminen lienee Japanin täkäläisen lähetystön ansiota, ottaa huomioon nämä molemmat seikat pelastamalla japanilaisten käytännölliset edut ja antamalla sovjetille tilaisuuden säilyttää arvokkaisuutensa ja järjestää asia ilman julkista nolautta. Se kompromissiehdotus, jonka Japanin hallitus on hyväksynyt ja johon myöskin neuvostohallitus suostuneen, sisältää seuraavaa.

Ne ensimmäisessä huutokaupassa mydyt kalastuspaikat, jotka kiinnostavat japanilaisia, voidaan huutokaupasta

huolimatta luovuttaa heille maksamalla niille venäläisille, joille ne huutokaupassa lankesivat, pieni korvaus niin että he "vapaaehtoisesti" luopuvat oikeudestaan. Tämä korvaus saadaan joko siten, että japanilaiset suorittavat vuokraa vähän enemmän kuin venäläiset niistä huutokaupan mukaan maksavat, tai suorittaa korvauksen neuvostohallitus. Luulisin melkein että menetellään viimeksimainitulla tavalla, vaikka tietysti mitä salaisimmin, ankarimmin epävirallisesti. Mitä maaliskuun 15 päivän huutokauppaan tulee, on, sen mukaan kuin edellä selitettiin, sovjetilla keino vielä antaa japanilaisten esiintyä huutajina. He voivat vielä tehdä tarjouksiaan ja jos he tarjoavat vähänkään enemmän kuin ne venäläiset, jotka huusivat niitä itse huutokauppatilaisuudessa, saavat he ne. Asia on siis kaikissa suhteissa selvä, ja ratkaisu on tyydyttävä kaikille muille paitsi niille venäläisille kalastajille, jotka menettävät apajansa. Heidän syynsä ei kyllä ollut, että he joutuivat "toisten apajille", sillä syy oli neuvostoviranomaisen, mutta he siitä erehdyksestä saavat maksaa menettämällä oikeutetun saaliinsa.

Tämä tarina on nähdäkseni hyvin opettavainen, sillä se osoittaa, miten merkillisiin "järjestelyihin" neuvostohallitus voi mennä ja miten pitkälle se on saatavissa myöntävyyden tiellä, kun kaksi ehtoa täyttyy, nimittäin, kun sen kunnianarkuutta ei julkisesti ja kaikkien nähdessä loukata ja kun vastapuolella on voimaa vaatimustensa takana. Mutta edellinen näistä ehdoista on heikompienkin välttämättä otettava huomioon kaikissa suhteissaan neuvostohallitukseen.

(Suomen Moskovon-lähetystön raportti N II.61 - 4 p. huhtik.
1929.)

Kommunistit ja Kelloggin pakti.

Sanomalehdistä päättäneen on Suomessa herättänyt huomiota, että kommunistit Eduskunnassa vastustivat Kelloggin paktin hyväksymistä. Tämä ilmiö, joka on toistunut muualakin samanlaisessa tilaisuudessa, näyttää hämmästyttäneen, ja on oltu epätietoisia, miten se on selitettävissä. Niinpä lienee syytä asiaan hieman kajota.

Se seikka, että kommunistit vastustivat Kelloggin paktia Eduskunnassa, on ollut täällä muutaman kerran keskustelun aiheena sovjetivirkailijain, ylempien ja alempien kanssa. Se tuli mainituksi keskustelussa Litvinowinkin kanssa, ja hän huomautti siihen, että sitähän kommunistit ovat tehneet kaikkialla, sekä lisäsi: vastustavathan kommunistit meidän pöytäkirjaammekin. Keskusteluista on käynyt ilmi seuraava kuva kommunistisesta ajatuksenkulusta puheenaolevassa asiassa.

Kommunistisen opin mukaan kaikki tällaiset toimenpiteet rauhan turvaamiseksi ovat ainoastaan näennäisiä rauhanedistäjiä, puolinaisuuksia, "hämähämisyriytyksiä", joita imperialistiset valtiot keksivät voidakseen niiden suoja-
sa harjoittaa sota- ja riistopolitiikkaansa ja päästäkseen suostumasta kommunistien vaatimukseen ehdottomasta aseidenriisumisesta, joka yksin kykenee täydelleen turvaamaan rauhan. Kommunistien tehtävänä on kaikkialla paljastaa nämä porvarillisten vehkeet ja vastustaa niitä. Sen mukaan on heidän velvollisuutensa myöskin vastustaa Kelloggin paktia, joka on yksi porvarillisten salakavalista keksinnöistä.

Tässä mielessä on siis oikein väittää, että kommunistit vastustaessaan paktia ovat toimineet "Moskovan ohjeiden" mukaan, sillä kommunistien elämänohjeet määrää tietenkään viime sijassa heidän tällöin sijaitseva internationalinsa. Hieman vaikea on kommunistien kuitenkin selittää sitä, että he joutuvat vastustamaan neuvostohallituksen ehdotusta paktin voimaansaattamisesta paikallisena Itä-Europan sopimuksena, vaikka sen ehdotuksen takana on "maailman ainoa proletarinen hallitus". Tuskin kuitenkaan erehtyy, jos heidän puheistaan kaivaa esille seuraavan selityksen.

Neuvostohallitus hoitaa liiton käytännöllistä politiikkaa ja on tällöin pakoitettu noudattamaan lakeja, jotka eivät ole samat kuin kommunistisen puolueen maailmanvallankumouspolitiikan lait. Neuvostohallituksen on toisin sanoen tarpeen tullen ulvottava susien kanssa pelastaakseen Neuvostoliiton viimeainittujen kidasta. Tässä ilmenee siis sama ajatustapa kuin Neuvostoliiton sisäisessä, varsinkin sen talouspolitiikassa: kun ei voida mennä suoraa päätä toteuttamaan kommunistisia oppeja, sillä sitä ei voi tehdä yhdessä valtakunnassa yksin, koko muun maailman vielä pysyessä kapitalistisena, niin on suostuttava kompromisseihin ja sallittava käytännössä sellaista, minkä teoria kieltää. Neuvostohallitus siis voi valtion edun vuoksi ehdottaa Kelloggin paktin pikaista voimaansaattamista, mutta kommunistisen puolueen jäsenten velvollisuus puolueperiaatteita kohtaan on vastustaa paktin voimaansaattamista ja tilaisuuden tullen Litvinowin pöytäkirjaakin.

Näin luulisin kommunistien koettavan selittää menettelytapansa. Samassa saavutetaan sen kautta kuitenkin toinenkin tulos, nimittäin se, että osoitetaan käytännös-

sä, miten neuvostohallitus ja kommunistinen internatsio-
nali todellakin muka ovat eri asioita, joilla ei ole
mitään yhteyttä toistensa kanssa. Maailman kommunisti-
nen puoluehan vississä tilanteessa suorastaan toimii
neuvostohallituksen pyrkimyksiä vastaan. Sisimmältäään
tietysti tässäkin ilmenee sama kierous kuin kommunis-
tisessa politiikassa pitkin linjaa: niiden tukemisten
~~hallinnellisten~~ elinten johdossa, jotka määräävät ja
valvovat neuvostohallituksen toimintaa, on joukko kom-
munistien johtomiehiä. Samat henkilöt siis ovat mukana
ratkaisevalla tavalla vaikuttamassa niin hyvin neuvos-
tohallituksen menettelyyn kuin maailman kommunistisen
puolueen menettelyyn. Ohjaket kertyvät loppujen lopuk-
si yksiin käsiin, vaikka ne muun maailman näkyvissä
ollessaan kulkevat kumpikin eri puolella hevosta.

Taloudellinen paniikki alkanut.

"Paniikki on huono neuvonantaja", lausuu eräs sovjettilainen kirjoittaja Hskettäin julkaisemassaan pitkässä kirjoituksessa, jossa koetetaan puolustaa puolueen taloudellista politiikkaa ja torjua sitä käsitystä, että julkinen inflatio on uhkaamassa ja neuvostotalous kokonaisuudessaan romahduksen partaalla. Tällaisten sanojen käyttö osoittaa, että viimeisten parin viikon aikana paniikki, jonka valtaan pääsystä sovjettilaisten talousmiesten keskuudessa Hskettäin lähetystön raporteissa mainittiin, on tullut julkiseksi ja levitteleiksen päivälehtien palstoilla. Se alkoi eräissä ammattilehdissä, varsinkin finanssikomisariaatin Mänenkannattajassa "Finanssit ja kansantalous" (Finansi i narodnoje hozaistvo). Päivälehtien palstoille se joutui niin pätevältä taholta kuin valtionpankin väliaikaisen johtajan, Pjatakowin, kynästä. Hän nimittäin julkaisi viime lauantaina, maalisk. 30 p., Pravdassa kirjoituksen, josta järempänä lähemmin ja joka varovaisesta muodostaan huolimatta kuohutti yleisöä siinä määrässä, että se tuottanee hänelle henkilökohtaisestikin ikäviä seurauksia, varsinkin kun se tuli julkisuuteen varsin epäedullisena ajankohtana, englantilaisen taloudellisen retkikunnan täällä ollessa.

Julkisuudessa on keskustelun aikana esiintynyt sellaisia raikeita väitteitä kuin että nykyinen politiikka "saattaa kansantalouden epäjärjestykseen". On menty sitäkin pitemmälle. On hyökätessä Neuvostoliiton talou-

dellisiä suunnitelmia vastaan väitetty, että on aika repiä rikki kaikki tuotanto-ohjelmat. On puhuttu valtionmenosäännön luhistumisesta, josta seuraisi koko taloussuunnitelman luhistuminen. On väitetty, että kehitys on kuluneena talvena johtanut vielä huonompiin tuloksiin kuin syksyllä ne tšekäläiset talousmiehet ennustivat, jotka korottivat varoittavan äänen ja joita silloin alettiin ahdistaa "oikeistosuunnaksi" kutsuttuna kerettiliisyytenä. Ei kuitenkaan tarvitse ottaa lähteeksi muuta kuin nykypolitiikkaa puolustavain kirjoittajain omat tiedot nähdäksemme, että tosiseikat oikeuttavat mitä pahim- paan pessimismiin, ehkäpä paniikkiin. Tilanne on sitä vaarallisempi, kun on totta, että "paniikki on huono neuvonantaja".

Maatalouden alalta on todettavissa joukko erittäin epätyydyttäviä, jopa tulevaisuuteen nähden peloittavia seikkoja. Tällöin ei ole pääasiana se, että elintarvetilanne on huolestuttava. Ehkäpä selvittää, varsinkin leipäkorttien voimaantultua ja viljaa ulkomailta ostamalla vaikeudesta varustaa leivällä suuria kulutuskeskuksia. Mutta suuri osa maata on jo kiistämättä hädässä, joka on yhä suureneva. Leipäkortteihin nähden on olemassa kaksi eri selitystä, jotka todennäköisesti molemmat ovat osaltaan oikeat. Toiset selittävät, että niillä on tarkoitettu saada aikaan olemassa olevien viljavarojen säästäväisempi käyttö ja välttää sitä, että ympäröivä leivätön maaseutu syö tyhjiksi suurten kaupunkien ja teollisuuskeskusten varastot. Toiset taas selittävät, että päätarkoituksena oli ehkäistä inflatsio tulemasta avoimeksi turvaamalla työväestölle ja sille virkamieskunnalle, jota ilman ei voida olla, suhteellisesti halpojen elintarpeiden saanti, jotta palkkoja ei tarvitsisi nostaa eikä siis vielä tästäkin syystä lykätä pa-

perirahaa markkinoille. Käytännöllinen tulos on, kuten sanottu, joka tapauksessa nähtävästi oleva, että yhä suuremmat osat maata joutuvat nälnhätään, ja on tällöin vain nähtävänä, kyetäkö tällä pysymään sillä tylyllä kannalla, että on samantekevää, miten käy suurten kansalaisjoukkojen, kunhan eräät suhteellisesti harvalukuiset etuoikeutetut saavat tarpeensa, toisin sanoen, voiko tämä valtiomahti sulkea ajan pitkään silmänsä miljoonien hädältä, kunhan jotkut sadattuhannet ovat miten kuten tyytyväisiä. Tulevaisuuteen nähden on vielä vaarallisempaa, että talonpoikaisväestön viljelyshalu ei lisääny vaan päinvastoin vähenee ilmeten kylvöalan pienenemisenä. Systemin puolustajatkaan eivät voi muuta kuin väistää kysymystä sillä, ettei vielä muka ole riittäviä tietoja asian arvostelemiseksi. He lisäävät, että tilanne kyllä selviää ja vaara välttyy, jos saadaan miljoonat köyhälistötalonpojat ja keskivarakkaat avuksi, jos saadaan kaikki heidän suunnaton energiansa käytetyksi j.n.e. Niin tietysti, kaikki käy hyvin, "jos" - - - Mutta kylvökampanjaan nähden eivät nämä samat toivorikkaat voi muuta sanoa kuin, että se menestyy enemmän tai vähemmän tyydyttävästi. Muut tietävät, että se menestyy yleensä vähemmän tyydyttävästi. Se ei voikaan paremmin menestyä riippuen m.m. siitä, että neuvostovalta pitää yhä vielä suurta eroa valtion viljasta maksamien hintain ja käyvän hinnan välillä, eikä juuri hevillä voi muuta tehdä, sillä hintain korottaminen viljanhankinnoissa tietäisi leivän hinnan kohoamista, se taas johtaisi pakoon kohottaa palkkoja ja veisi inflatsioon. Viljanhankintatulos ei muutu paremmaksi senkään vuoksi, ettei kyettä varustamaan maaseutua teollisuustavaroilla. Siihen taas ei voida tarmolla ryhtyä senvuoksi, että kaikki mi-

tä suinkin irti saadaan, on vietävä ulkomaille, sillä rahaa tarvitaan joka päivä ja vielä enemmän tarvitaan, kun joudutaan ostamaan viljaa ulkomailta. Sitä täytynee ostaa nyt vielä enemmän kuin ne lähes 300,000 tonnia, jotka viime vuonna ostettiin. Siitä syystä viedään ulkomaille mitä voidaan. On lisätty tämän talousvuoden aikana vientiä hyvinkin huomattavasti. Mistä silloin otetaan se tavara, jota maaseutu huutaa ja jota ilman se ei anna viljaa? Rengas menee täten onnettomalla tavalla umpeen.

Entä teollisuus? Niistä suurista varoista, jotka menosäännöissä on määrätty teollisuuden hyväksi kokonaisuudessaan, menee huomattava osa sellaisiin suurhankkeisiin kuin esim. Dnjeprin sähköaseman rakentamiseen, josta hyötyä voidaan odottaa vain tulevaisuudessa. Muita samanlaisia menoja on kosolta. Mitä varsinaiselle hyödykkeitä välittömästi tuottavalle teollisuudelle on voitu antaa, siitä myöhemmin. Pahempi vielä kuin pähoman puute teollisuudessa, on sen epäjärjestykseen joutuminen. Parhaan ja luotettavimman todistuksen tästä antaa äskettäin julkaistu Moskovan puoluekomitean kehoitushuuto puolueelle. Siinä huomautetaan, että teollistuttamissuunnitelman toteuttamiseksi on teollisuuden omia kustannuksia alennettava 7 % ja tuotantoa lisättävä 17 %, mikä merkitsisi sovjetin koko teollisuudelle 700 miljoonan ruplan voitonlisäystä, mutta ollaan pakotettuja myöntämään, että tähän päämäärään ei ole päästy vaan päinvastoin omat kustannukset ovat useissa tapauksissa kasvaneet ja hylkytavaran määrä lisääntynyt. Edelleen valiteaan, että kuri teollisuudessa on pilalla. Nämä ovat muutenkin yleisesti tunnettuja seikkoja ja ovat niitä syitä, jotka antavat täyden oikeuden asianymmärtäjissä valtaaan päässeelle epätoivolle. Niihin ei voida apua saada nyt-

temmin alkaneella joukkoliikkeellä, jonka tarkoituksena on työväestön omien keskinäisten toimenpiteiden kautta parantaa kuria tehtaissa.

Tilanne ei ole ~~kkai~~ voinut olla ilmenemättä jo kuluvan talousvuoden menosäännön toteuttamisessa. Sovjettilaiset kirjailijat toteavat, että budjetin menopuoli on "yleensä tullut tyydyttävästi toteutetuksi", ja tämä voi olla totta sikäli, ettei menot ole ylittäneet menosääntöä. Mutta, onko ollut varoja kaikkiin niihin menoihin. Joihin niitä budjetissa on määrätty, se on epäilyksen alaista. Sitä ei ainakaan todista se, että Pjatakowin todistuksen mukaan teollisuuden luottoon tänä vuonna määrättyistä varoista ei ole käytetty kuin 100 miljoonaa kaikkiaan 344 miljoonasta. Luottopula on täällä niin suuri, että tämä ei suinkaan ole selitettävissä siten, ettei enempää ole tarvittu, vaan siten, ettei ole ollut antaa enempää. Pitkään Pjatakowkin selvänä, että koko summa 344 milj. on tämän vuoden kuluessa teollisuudelle annettava. Budjetin tulopuoli on kuitenkin tärkeämpi, ja vaikka siihen nähden tarkkoja tietoja ei olekaan saatavissa, eivät systeemin puolustajainkaan lausunnot ole täydelleen toivorikkaita, sillä he myöntävät suoraan, että vaikeuksia on olemassa. Selvästi näyttäytyy jo vajaus tuloveron määrässä. Erittäin kuvaavaa on, että tämä vajaus johtuu siitä, että yksityinen liiketoiminta on onnistuttu lamauttamaan pikemmin kuin budjettia laadittaessa oletettiin. Toiseksi sanotaan vajauksen johtuvan siitä, että eräille teollisuudenhaaroille on ollut vaikeata hankkia raaka-ainetta. Kun tässä asemassa on varsinkin ollut viinateollisuus (viljapula!), niin on selvä että siitä johtuva aksiiisitulojen vähennys helposti käy varsin raskaaksi, sillä onhan kuluvan vuoden menosäännössä viinasta johtuvat aksiiisitulot arvioitu 861 milj. ruplaksi.

Näihin epäedullisiin taloudellisiin ilmiöihin tulee vielä lisäksi hintain nousu, jota ei kaikilla puoluejärjestöjen päätöksillä ole voitu seisauttaa. Yleislitollinen indeksi osoittaa vähittäiskaupan hintain lokak. 1 päivän ja maalisk. 1 päivän välisenä aikana kohonneen 5,7%. Mutta jos tarkataan lyhempiä ja aivan viimeisintä ajanjaksoa, on nousu huomattavasti suurempi. Indeksinumeroita ei siitä ole saatavissa. Mutta Moskovassa toimeenpantiin maalisk. 19 p. kylläinen hintain tarkkaaminen 85 kauppaliikkeessä, jotka kaikki olivat osuustoiminnallisia. Tarkastuksen toimeenpani 150 henkeä. Sen tulokset olivat masentavia. Ensiksikin senvuoksi, että se osoitti hintain viime viikkoina, toisin sanoen tammi-kuun lopulta alkaen ja helmi-maaliskuun aikana, osuustoyliikkeissä (siis ei ole edes sitä lohdutusta, että tämä olisi tapahtunut yksityiskaupassa!) kohonneen enimmäkseen noin 13-14%. Kun kohoaminen vielä, lisäksi oli aivan erilaista, vaihdellen 6,5 - 26%, niin todisti tulos, että osuustoiminnallisten liikkeiden hintapolitiikassa vallitsee nykyisin täydellinen sekasorto ja että hintain kohottaminen on miltei täydelleen mielivaltaista. Erityisesti mainittakoon, että esim. alusvaatteiden hinnat olivat tuona aikana kohonneet noin 17% ja jalkineiden noin 13%. Tästähän ei voi tulla muuhun johtopäätökseen kuin että inflatsioon on todellisuudessa jo koko pitkälle kehittynyt, vaikka sitä ei vielä ole päästetty näkyviin valtionpankin tilailmoituksissa.

Tämä kaikki on taustana Pjatakowin kirjoitukselle. Jo ennenkuin tämä kirjoitus (josta, sivumennen sanoen, tšekkiläiset ulkomaalaiset kirjeenvaihtajat eivät saaneet sähköttämällä selostuksia lehdilleen) tuli julkisuuteen, oli tiedossa, että korkeimpien taloudellisten virastojen kes-

ken vallitsi suuri jännitys. Varsinkin olivat V.S.N.H., s.o. Ylin Kansantalousneuvosto ja valtionpankki täydessä riidassa keskenään. Kansantalousneuvoston on valvottava teollisuuden etua, ja se on pyrkinyt saamaan voitolle omaa katsantokantaansa: me määrämme, miten paljon rahaa tarvitaan, ja valtionpankin on meille rahat hankittava. Tätä vastaan on valtionpankki asettanut oman kantansa: meidän on valvottava maan rahakannan lujuttua ja me annamme rahaa sen mukaan kuin tilanne sallii; Kansantalousneuvosto saa harjoittaa liikettä sen mukaan kuin me voimme antaa varoja. Tätä riitaa ei Pjatakowin kirjoitus suoranaisesti mainitse, mutta kirjoituksen kuitenkin ymmärtävät oikein ne, jotka mainitun tilanteen tuntevat.

Pjatakow huomauttaa, että t.k. alusta alkavalla talousvuoden kolmannella neljänneksellä on otettava jäykkä kurssi. Sen määrävänä ohjeena tulee olemaan: sisäisten mahdollisuuksien äärimmäinen mobilisointi, taloussuunnitelman kaikkien finanssioimismahdollisuuksien käyttö, samalla kun mahdollisimman vähän otetaan huomioon valtionpankin luottoapu. Kirjoittaja toteaa edelleen, ettei 2:sella neljänneksellä saatu liikkeessä olevaa paperirahaa alenemaan niin paljon kuin oli toivottu. Tämä johtui siitä, ettei valtakunnan budjetti enempää kuin paikallisetkaan budjetit kyenneet muodostamaan reserviä toivon mukaan. Valtionpankki ei siis saanut paperirahamäärää vähenemään, sillä sen oli samalla pakko rahoittaa aktiivisia taloudellisia operatioita. Kolmannelle neljännekselle lähdeksessä hän siis tahtoo varoittaa "inflatio-opportunistista", jonka hän mainitsee tosiseikkana, jonka olemassa olosta ei kannata puhua. Hän siis myöntää olevan sellaisia mielipiteitä olemassa, jotka eivät pidä pelättävänä inflatiota vaan luottavat onnenpotkaisuun, joka voi pelastaa tilanteen.

Pjatakow laatii valtionpankin käytettävänä olevien summien käytöstä sellaisen suunnitelman, että niistä on kolmannes varattava kolmannelle neljännekselle ja kaksi kolmannesta neljännelle neljännekselle, joka on rahallisesti raskain, koska silloin sattuu kiihkein rakennuskausi ja sadonkorjuu. Silloin muutenkin liikkeesä oleva paperirahamäärä kasvaa. Käytettävänä olevista rahamäärästä hän toimittaa seuraavan laskelman. Alkavalla neljänneksellä saadaan viljaoperatioista rahaa noin 100 milj. ruplaa. Paperirahan määrä voi kasvaa 50-75 milj. ruplalla. Hän ennustaa juoksevien tilien yhä vähenevän paitsi ehkä valtakunnan budjetin ja paikallisten budjettien juoksevien tilien, ja laskee, että tällä neljänneksellä siis jää käytettäväksi 150-200 milj. ruplaa.

Teollisuutta lukuunottamatta tarvitaan kaikkia taloushaaroja varten ainakin 100 miljoonaa. Teollisuudelle täten jäävä osuus, jonka hän todellisuudessa näyttää laskevan pikemmin 50:ksi kuin 100:ksi miljoonaksi, on riittämätön. Vuosisuunnitelman mukaan on tähän tarkoitukseen käytettävä kaikkiaan 344 miljoonaa, mutta ensi vuosipuoliskon aikana on voitu käyttää vain 100 milj. Jos avustusrahan suurin osa voitaisiin siirtää viimeiselle neljännekselle - niin sittenkään ei riitä rahaa teollisuuden tarpeisiin, jotka tässäkin tapauksessa vaatisivat 100 miljoonaa. Johtopäätös on tästä, että teollisuuden on ankarasti mobilisoitava kaikki sisäiset resurssinsa ja jättädyttävä niin vähän kuin mahdollista valtionpankin varaan!

Tämä on siis jokseenkin selvä voimattomuuden todistus valtionpankin taholta, sillä lausuhan Pjatakow julki seuraavan ajatuksen: teollisuus tekköön mitä voi,

hankkikoon rahaa, mistä saa; valtionpankki ei ota vastatakseen sen tarpeista. Ja samalla hän ankarasti varoittaa inflatsioon turvautumasta, vaarasta, jonka hän nähtävästi käsittää erittäin suureksi. Varoittaa hänen täytyykin, mutta on pelättävissä, ettei se auta, sillä neuvostovalta näyttää tulleen talouspolitiikassaan sille asteelle, ettei avoin inflatio ole enää vältettävissä.

Moskovassa, huhtikuun 4 p:nä 1929.

Pavlova

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 18.

ASIA:

Ministeriön tiedonraportti no 62.

Moskova

17/4 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa huhtikuun 18 p:nä 1929.

N:o 484.

27/390 hae 11 29		
20/4-29	9	LIT
RUSSIA	USSR	ASIA
5	108.	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, ohennitettuihin lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II.62 t.k. 17 p:ltä:

1. Riitoja sovjettien valtakunnassa.
2. "Litvinovin pöytäkirja".

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakautuksen.

E. Suovakallio

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

17 p. huhtikuuta 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

№ II.62.

27/390 he. 1929		
20/4-29	2	1929
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
5	Cl.	

Riitoja sovjettien valtakunnassa.

R i i t a P o l i t b y r o o s s a .

Neuvostoliitossa ollaan tärkeitten kokousten kynnyksellä tai oikeastaan ne ovat alkaneetkin. Eilen alkoi kommunistisen puolueen toimeenpanevan valiokunnan kokous. Sitä seuraa puolueen yleinen kokous ja myöhemmin vielä yleinen neuvostokokous. Odotetaan yleisesti, että puolue-elinten kokouksessa tullaan puolueen sisäissä riehuvaan poliittiseen suuntariitaan nähden johonkin ratkaisuun, joka mahdollisesti merkitsee paljon ulospäinkin.

Jo eilen ilmoitin Ministeriölle sähkösanomalla tästä seikasta ja kerroin, mitä eräät asioita tuntevat melkoi-sella varmuudella voivat väittää. Ehdotonta varmuutta tietysti ei ole, mutta kertoja vakuutti olevansa "melkein varma", että Stalin tekee jo toimeenpanevan valiokunnan kokouksesta jyrkän leikkauksen vihollisiinsa nähden. Valmistetaan hänen sanojensa mukaan päätöstä, jolla Buharin ja Tomski lopullisesti työnnetään syrjään ja itse Rykownikin syrjäytetään sekä poliittisesta toimistosta että kansankomisarien neuvoston puheenjohtajan toimestakin. Viime-mainittuun korkeaan toimeen on hänen sijalleen tämän väitteen mukaan ajateltu Molotovia, ksen noususta tähtä, joka jo on syrjäyttänyt Tomskin ammattiliitoista. Molotow on Stalinin täydellinen kättyri. Juuri tähän saamani tuorein tieto alkaneesta kokouksesta kertoo, että taistelu alkoi eilen illalla erittäin kiivaana, mutta että Stalin nyt hieman epäröi ja varoo. Kai on vastarinta ollut

kiivaampi kuin hän luuli. On muistettava, että hän osaa suostua kompromisseihin, ellei ole aivan varma asiastaan. Erään kuvan johdosta, joka askettiin julaistiin muutamien kuvalehden kansilehdellä ja jossa Stalin oli Molotovin ja erään toisen ystävänsä välissä keskellä ja muut kurkkivat heidän takanaan, kiertää tällä pila, että Stalin on kuvattu siten, että aivan helposti voidaan hänen vasemman käteensä asettaa valtaomana ja oikeaan valtikka.

Eräissä toisessa tšekkiläisiä sisäisiä oloja koskevassa salaisessa selostuksessa esitetään tilanne hieman toisinpäin, että Rykowin väitetään olevan Stalinin puolella. Niin vaikea on oikeastaan saada täyttä varmuutta taistelun linjoista. Varmaa on joka tapauksessa, että riita ei enää ole Poliittisen toimiston sisäinen vaan on levinnyt puolueen keskuuteen. Mainittu selostus määrittelee seuraavalla tavalla ne kohdat, joita riita koskee.

Kysymys on siitä, onko tarkoituksenmukaista miehittää kommunistista puoluetta sillä tavalla kuin Stalin tekee, nimittäin kokoamalla heikkoa ja nöyrää, kehittymätöntä aineesta. Toiset pelkäävät tätä ja huomauttavat, miten passiivinen ja pessimismin taipuvainen venäläinen työläinen on. Toinen riitakysymys koskee rahanpuutetta ja rahan ostokyvyn alenemista. Nimenomaan väitellään siitä, onko enää viisasta turvautua uusiin kotimaisiin lainoihin, ja varsinkin, onko viisasta levittää näitä lainoja sillä tavalla kuin tähän saakka on levitetty vaiko kehitettävä obligatioiden pakkosijoitusta yhä jyrkemmäksi sikäli että niitä alettaisiin suorastaan antaa palkan sijasta. Konsessiopolitiikka on myöskin joutunut riidan jalkoihin. Muutamet Poliittisen toimiston jäsenistä ovat taipuvaisia jatkamaan konsessioiden antamista mutta toiset sitä vastustavat. Viimemainitut

huomauttavat, että väestö napisee: omat venäläiset kapitalisti-isännät olette ajaneet tiehensä, mutta vieraita ulkomaalaisia otatte ja annatte heidän rikastua. Talonpoikain varustaminen siemenviljalla antaa aihetta riitaan: onko etusijassa annettava kolhoseille ja sovhoseille vaiko köyhille ja keskivarakkaille yksityistalonpojille. Edelleen riidellään uusista veroista, tuloveron lisäyksen suuruudesta osuustoiminnallisille järjestöille y.m., oikeasta ajankohdasta uuden asuntoveron ja uusien aksisien voimaan saattamiseksi. Työläisten "työntäminen" vastuunalaisiin tehtäviin ei ole vähin riidan syy. Toiset tahtovat tätä menettelyä jatkaa, koska se turvaa vallanpitäjille köyhälistön myötätunnon. Toiset vastustavat väittäen, että se alentaa työkuria ja työtehoa ja johtaa siihen, että tuomioistuimet ja työkomissariaatti alkavat nekin esiintyä puolueellisen pehmeästi työläisiin nähden.

Kaiken tämän pohjalla on sittenkin taistelu vallasta, toisin sanoen Stalinin vallasta s.o. hänen säilymisestä paikallaan. Vastustajat väittävät, että hän on "sairas" (eräs huhu kertoo hänen sairastavan "Leninin tautia") ja liikarasittunut, joten hänen pitäisi siirtyä lepoon. Stalinin puoltajat väittävät, että hänen eronsa antaisi aihetta vaikka minkälaisille tulkinnoille ja vääristelyille sekä horjuttaisi puolueen auktoriteettia.

Kumpi tässä köydenvedossa voittaa, siitä on, kuten sanottu, vielä jokin määrä epävarmuutta olemassa, mutta puolueettomista tarkkaajista tuntuu enemmistö olevan halukas lyömään vetoa Stalinin puolesta.

É p ä o n n i s t u n u t s ä ä s t ö v i i k k o .

Puolueen keskuskomitean määräyksestä ja finanssikomissariaatin ohjeitten mukaisesti vietettiin Neuvostoliitossa, varsinkin Moskovassa äskettäin kaksi n.s. säästöviikkoa,

Joiden piti tuoda rahaa säästökassoihin ja siten lisätä valtionlaitosten käytettävissä olevaa rahamäärää. Laskelmissa oltiin tavallisuuden mukaan toivorikkaita, sillä yksistään Moskovasta piti saataman säästöjä noin 25 milj. ruplaa. Tulos ei kuitenkaan vastannut odotuksia, sillä talletusten lisääntyminen oli mitättömän vähäistä.

Toimenpiteitä alettiin näiden "viikkojen" loppupuolella tehostaa. Säästökassat järjestivät "hyökkäysretkiä" tehtaisiin, joihin vietiin taiteilijoitakin esiintymään. Näissä tilaisuuksissa kehoitettiin työväkeä tekemään säästöjä, mutta halukkaita oli edelleenkin vähän. Saamassani selostuksessa huomautetaan, että alkoi samaan aikaan oikea "luentoepidemia". Parhaat luennoitsijat vietiin tuleen Moskovan tehtaisiin - yhä tuloksetta. Täytyi ottaa yksityinen ansaitsemishalu avuksi. Moskovan kuvernementin ammattiliittojen keskusliitto ilmoitti puoluesolulle ja tehdaskomiteoille, että niille henkilöille, jotka värjäivät runsaasti tallettajia, annetaan palkintoja: rahaa tai ulkomaalaisia polkupyöriä. Tästä tuli ohimenevä apua, sillä säästöihin keräys alkoi tarmokkaasti ja kaikenmoisin keinoin.

Järjestettiin m.m. niin, että tehtaille ja suurille laitoksille ilmoitettiin, että säästökassa tulee jakamaan työläisille palkat ja lähettää sitä varten, edustajansa tehtaisiin palkanmaksupäiväksi. Työläiset saivat tässä tilaisuudessa kuulla, että heidän palkkansa oli heidän tietämättään siirretty säästökassaan ja valmistettu heille säästökirjat. Maksupäivänä säästökassa ei suorittanut koko palkkaa vaan jätti osan siitä säästöön. Itkälle tämä ei auttanut, sillä ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa työläiset koettivat saada rahansa haltuunsa ja antaa säästökirjansa takaisin. Epäonnistuminen oli kuitenkin niin ilmeinen, ettei enää jatkettu näitä viikkoja, vaikka sitä sanomalehdissäkin

vaadittiin. Armeijassa ainoastaan jatkettiin alkuaan kaksi-
viikkoinen määräaika puoleksitoista kuukaudeksi.

Tavanmukainen jälkinäytös alkoi sittemmin maaliskuun
25 päivänä, jolloin Kremlissä esitettiin selostus sähstöviik-
kojen tuloksista. Jonkun päivän kuluttua sanomalehdet alkoi-
vat kirjoitella, että epäonnistumisen syy oli virkamiehisi-
sä, byrokratiassa yleensä, sillä koko kampanja hukutettiin
kiertokirjeisiin ja ohjeisiin. Tietysti oli mahdotonta tun-
nustaa oikeata syytä: kansa ei luota sovjetin kassoihin.

N u o r i s o l i i t t o j a y l i o p p i l a a t s e k ä
t r o t s k i l a i s u u s.

Käy ilmi, että trotskilaisia viime aikana kohdannut
vaino on aikalailla kiihoittanut nuorisoliittoa ja ylioppi-
laita, joiden joukossa Trotskilla on aina ollut kannatusta.
Nuorisoliittojen Moskovassa, Pietarissa y.m. kaupungeissa ole-
vat järjestöt alkoivat tuoda ilmi tyytymättömyyttään ei-
vähkä halunneet uskoa niihin syytöksiin, joita Trotskia vas-
taan singottiin sekä väittivät virheeksi ja vääryydeksi
Trotskin karkoittamista Neuvostoliitosta. Viime kuun alku-
puolella nuorison tyytymättömyys ilmeni erittäin jyrkästi
erään Moskovan laita-alueen, Sokolnikin piirin nuorisoliiton
huoneistossa pidetyssä kokouksessa. Sinne oli järjestetty
esitelmätilaisuus agitatiojärjestöjen sihteereille, puoluekou-
lujen johtajille ja kommunisti-opettajille y.m.s., mutta sil-
loin nuorisoliittolaiset panivat toimeen mielenosoituksen
Trotskin puolesta. Kokouksessa saapuvilla olleet Nuoriso-
liiton keskuskomitean järjestelyosaston johtaja, Rosenberg,
ja propagandaosaston johtaja Lebedew yhtyivät mielenosoitta-
jiin. Seuraus oli tietenkin, että Rosenberg ja Lebedew
erosivat "omasta pyynnöstään" keskuskomitean tehtävistä.

Samaan aikaan kun tämä tapahtui kaupungeissa, alkoi
kauppaloissa ja maaseudulla nuorisoliittolaisten joukossa

joukkoeroaminen ja väitettiin, ettei sellaista mieshukkaa vielä ole tässä järjestössä ennen sattunut. Riitaa kiihoitti se, että vaadittiin maaseudun nuorisoliittolaisia kaikkine omaisuuksineen liittymään kolhoseihin. Tämä pakotoimenpide kiihoitti nuorisoliittolaisia ja herätti heissä yhä suurempaa yhteistuntoa. Puolueen keskuskomitea tuli levottomaksi ja alkoi järjestää nuorisoliiton keskuskomitean yleiskokousta, jonka tietysti piti tapahtua puolueen vaikutusvallan alaisena. Taas kohdattiin vastarintaa, mutta lyhyen kamppailun jälkeen tämä vastarinta murrettiin. Jälleen nähtiin tuttu näytelmä: nuorisoliiton keskuskomitean pääsihteeri Miltshakow ja sen toimiston jäsen Kostroff erosivat "omasta pyynnöstään". Kun täysistunto tapahtui, oli se kurtunut ja hermostunut ja siinä ilmeni kaikenlaisia eri virtauksia: paitsi trotskilaisuuteen taipuvaisuutta nähtiin oireita oikeisto-oppositiosta, nasionalismia j.n.e. Puolueen keskuskomitealla oli täysi työ saada kokouksen sujumaan mielensä mukaan. Niinpä sen oli pakko kokouksen loppupäivinä turvautua eräiden jäsenten eroittamiseenkin estämäkseen näitä hännestämistä ennakoita valmistettuja päätöslauseita vastaan.

Näiden tietojen valossa käsittän, mitä Litvinow tarkoitti eräissä keskustelussani hänen kanssaan viime kuun lopulla. Puhuessamme eräistä seikoista, joiden kertominen ei kaulu tähän yhteyteen, tulin maininneeksi nuorison yleisen taipumuksen intomielisyyteen ja mahdollisiin hairahduksiin silloinkin, kun se on pohjiltaan oikeassa. Hän esitti tästä esimerkkinä - "meidän nuorisoliittomme". Onkin ymmärrettävää, että vanhoille vallankumouksellisille on ikävää nähdä, miten nuorisosa nousee vallankumouksellinen henki heitä vastaan ja miten var-

sinkin Trotskin kanta saavuttaa siinä vastakaikua.

Kirjailijat tyytymättömiä sov-
jettikahleisiin.

Venäläinen kirjailijakunta on nykyään varsin sää-
littävässä asemassa. Vanhempi polvi heistä tuskin voi
kirjoittaa mitään, sillä he eivät osaa kirjoittaa sel-
laista, joka nykyisin kelpaa vallanpitäjien käsissä ole-
ville kustantajille. Ja jos he yrittäisivät julaista
jotakin ulkomaille, tietäisi se heille onnettomuutta.
Pois täältä he taasen eivät pääse. Nuoremmista osa koet-
taa kirjoittaa siten, että se tyydyttää vallanpitäjiä,
mutta lahjakkaimmat heistä tietenkin tuntevat sietämättö-
mänä taakkana sen pakon, jonka neuvostovalta on heidän
henkiselle työlleen asettanut. Täällä pitää nimittäin
kirjallisuudessa niinkuin taiteessakin aina ilmetä val-
lankumouksellinen henki, "vallankumouksellinen ideologia".
Valtion kustannusliike (Gosizdat) kieltäytyy kustantamas-
ta kirjoja, joista tämä ideologia puuttuu. Samoin me-
nettelee myöskin toinen suuri kustannusliike "Maa ja
tehdas". Ellei suorastaan voida kieltäytyä teosta vas-
taanottamasta, tehdään välipuhe huonoin ehdoin ja varsin
pienestä painoksesta. Toiselta puolen taasen ne kirjai-
lijat, jotka kirjoittavat puolueen ohjeiden mukaan, koh-
taavat pelkkää auliutta kustantajain taholta, saavat hy-
vän maksun ja ennakkorahoja kirjoistaan, sekä tietysti
myöskin suuria painoksia ja uusia painoksia tarpeen mu-
kaan.

Viime maaliskuun keskivaiheilla kirjailija Pilnjak
y.m. kääntyivät erään kirjailijaryhmän puolesta valistus-
komisari Lunatsharskin puoleen pyytäen, että kirjailijat
vapautettaisiin puolueen holhouksesta ja pakosta kirjoit-
taa puolueen antamien "reseptien" mukaan. L. tietysti

lupesi kiinnittämättä asiaan huomiota, mutta tulosta ei ole kuulunut ja tuskin kuuluukaan. Kirjailijoihin yleisö soveltaa kuvaavaa venäläistä sananpartta: heitä lyödään mutta eivät saa itkeä.

R u o k a t a v a r a k o r t t i j ä r j e s t e l m ä n
v a i k e u k s i a .

Niin kauan kuin leipä- ja muiden korttien käyttäntöön ottoa olikin ennakolta järjestetty, ei sitä ihmettä tapahtunut, että se olisi sujunut jotakuinkaan liukkaasti. Päinvastoin vakuutetaan, että sekaannus oli tavaton ja suorastaan skandaaleja tapahtui. Niinpä osasta kirjoja, joiksi nämä kortit on nidottu, puuttui kaikki leipä- ja sokeritalongit useiden viikkojen osalta. Luonnollisesti asianomaiset eivät olleet tyytyväisiä ja kiivaita kohtauksia sattui MSPO:ssa (Moskovan kulutusyhdistysten liitossa), kun naiset turhaan jonoissa seistuaan kiukustuneina lähtivät liiton toimistoon vaatimaan selityksiä ja virheen korjaamista. Tämä vaatiminen muuttui usein täydelliseksi mellakaksi. Rauhallisesti ei kauppa kortteja käyttämällä suju liikkeissäkään vaan sieläkin kerrotaan usein huudettavan, haukuttavan ja röhistävän. On koetettu parantaa asiaa julkisilla ohjeilla, että kaikkien ostajain on kiltisti pysyttävä jonoissa, ja uhkauksilla, että järjestyksen rikkojat pidätetään. Myöskin MSPO:n toimiston käytäviin on järjestetty päivystys antamaan vastauksia kysymyksiin ja selvittämään väärinkäsityksiä. Tämä työtä tehdään herkeämättä klo 9-6 joka päivä.

Vieläkään eivät jonot ole tyystin loppuneet korttien käyttäntöön tultua eikä liioin ole puute päättynyt. Leipä on kyllä saatu tarpeen mukaan, vaikka aivan viimeisten päivien huhut ovat alkaneet kertoa, että leipä-

annokset vähenevät. Sen lisäksi on täällä havaittavissa ilmiö, joka oli oletettavissa, kun kerran oli järjestelyyn ryhdyttävä: yhä uudet tarveaineet joutuvat "kortille". Niinpä kerrotaan, että naudanliha ja sianliha saavat piakkoin tämän kohtalon. Joka tapauksessa niiden saanti kääntyy täällä tämän viikon alussa lakkasi, vieläpä niin, että ne katosivat miltei kokonaan.

Huolekas ja riittävä on sovjetivaltion elämä, tarkastettakoon sitä milta puolelta tahansa.

"Litvinowin pöytäkirja".

Tiistaina t.k. 9 päivänä sain Ministeriön sähkösanoman N 65, jossa minua kehoitettiin antamaan ennakkovastaus Litvinowin kauttani Suomen hallitukselle tekemään esitykseen, joka koski hänen nimeään kantavaan ja myöskin "Moskovan pöytäkirjaksi" kutsuttuun sopimukseen liittymistä. Seuraavana päivänä sain tietää, että Karahan, joka neuvostohallituksen määräyksestä hoitaa ulkoasiainkomisariaattia Litvinowin poissa ollessa, oli sairastellut eikä vielä klo 2 ollut saapunut komisariaattiin, sekä että samana päivänä oli vielä kollegion kokous. Seuraavaksi päiväksi pyysin kohtaamista, mutta silloinkin hän oli kiinni kokouksissa, ja niinpä sain tavata hänet vasta perjantaina. Keskustelun alussa huomautin, että olin jo keskiviikkona ollut valmis hänelle ennakkovastauksen antamaan.

Esitin selityksen hänelle ja annoin samalla venäjänkielisen selostuksen esittämistäni laadittuna sellaiseen muotoon, että viimeinen kohta, jonka mahdollisesta julkaisemisesta oli kysymys, esiintyi muodollisestikin varsinaisena deklarationa, joka lyhyesti sisälsi edellä käyvän. Huomautin hänelle että, jos he haluavat julkaista tämän kohdan, niin ei meillä ole sitä vastaan, mutta haluaisin kuitenkin tietää, miten menettelevät. Hän lupasi vielä samana päivänä antaa vastauksen.

Asiallisesti hänellä ei ollut selityksen johdosta juuri mitään sanottavaa. Hän huomautti, että heille olisi tärkeämpää tietää, milloin lopullinen vastaus annetaan, johon kysymykseen en tietenkään voinut antaa vastausta. Edelleen hän mainitsi, että "yleinen mielipide" on tämä

siinä määrittämässä herkkä pöytäkirjaan nähden, että sitä on vaikea tyydyttää. Siihen hän palasi myöhemmin uudelleen, jolloin vastasin olettavani, että se ehkä sentään käy päinsä, koska on verrattain tietty se joukko kansalaisia, joille asia olisi saatava selväksi, jos sovjetin mieli ymmärtää Suomen hallitusta tästä asiasta kohdanneet käytännölliset vaikeudet. Asiallisia vaikeuksiaahan meillä ei ole, koska täydelleen yhdyimme pöytäkirjan sisällykseen ja tarkoitukseen. Tätä vastaan hän ei sanonut.

Annettuani selityksen aloitin yksityisluonteisen keskustelun nimenomaan huomauttaen, että se mitä virallisesti oli lausuttavana, sisältyi paperiin, jonka hänelle olin antanut. Yksityisesti tein hänelle selkoa niistä näkökohdista, jotka vaikuttavat liittymiskysymyksen käsittelyyn meillä, ja muiden näkökohtien ohella huomautin myöskin siitä, että jos Kelloggin pöytäkirja, niinkuin kaikesta huolimatta on todennäköistä, tulee voimaan jonkun, ei kovin kaukaisen ajan kuluessa, niin tuntuuhan turhalta alkaa toinen rinnakkaisaktio saman sopimuksen voimaansaattamiseksi tältä väliaikaa varten, varsinkin kun siihen asiallisesti ei ole pakkoa, sillä "te ette usko, että Suomi aikooi hyökätä kimppuunne ennen Kelloggin paktin voimaantuloa, emmekä me usko, että teillä on sellaisia aikomuksia". Lisäksi mainitsin siitä, että mikäli minusta näyttää, emme ehdi saada tällä istuntokaudella Eduskunnan päätöstä pöytäkirjasta. Kun hän kuuli, että Eduskunta kokoontuu uudestaan vasta syksyllä, huomautti hän, että sehän on oikeastaan jo jokseenkin lopullinen vastaus, jos voin sanoa, ettemme voi yhtyä pöytäkirjaan ennenkuin lokakuussa. Vastasin, että tämä on käsitys, jonka olen saanut, mutta ettei minulla ole oikeutta sitä hänelle vielä virallisesti lausua. Lisäsin, että vaikka muodollinen liittyminen pakosta olisikin siirrettävä

syksyyn, niin onhan ajateltavissa joitakin väliasteita ennen lopullista muodollista liittymistä ja voitaisiinhan ehkä keksiä jokin menettelytapa, joka tyydyttäisi neuvostohallituksen toivomukset mitä tulee pöytäkirjassa voimaansaattettujen aatteiden moraalisen merkityksen tunnustamiseen, ellei ehkä se selitys, jonka olen antanut, sellaisenaan olisi tässä suhteessa tyydyttävä.

Karahan ei vastannut tähän seikkaan mitään vaan kysyi, onko todella mahdollista antaa esitystä Eduskunnalle tämän istuntokauden kuluessa, johon vastasin että sen tuntemuksen nojalla, mikä minulla on olosuhteista näin istuntokauden lopulla ja varsinkin nykyisessä tilanteessa, pidän tätä mahdollisena. Kun hän vielä lupasi ilmoittaa minulle, jos heillä on jotakin deklaroitavaa asiassa, niin vastasin että mielelläni saapuisin tarpeen tullen hänen kanssaan neuvottelemaan asian järjestämisestä, koska siitä ei pitäisi tehdä juttua, jossa ikäänkuin taistelemme selityksillä ja vastaselityksillä. Yleensäkin ei Suomen hallitus suinkaan haluaisi, että pöytäkirjasta tulisi riidan aihe, koska asiallisesti on täydelleen pöytäkirjan kannalla ja vain eräät tilapäiset seikat ja hallituksesta riippumattomat olosuhteet vaikeuttavat muodollista liittymistä lähiaikana. En kuitenkaan saanut varsinaista lupaa asian hoitamisesta tällä tavalla. Yleensä oli Karahan sangen varovainen lausunnoissaan eikä sanonut mitään varmaa puoleen eikä toiseen. Hänhän oikeastaan tässä ajaakin toisen miehen, Litvinowin, lempiajatusta. Mielestäni oli kuvaavaa, että hän nimenomaan sanoi keskustelewansa Stomonjakowin kanssa asiasta, sillä vaikka viimeainittu onkin erityisesti Suomen asioita hoitava kollegion jäsen, on hän samalla myöskin Litvinowin lähin ystävä komisariaatissa, jota vastoin väitetään, ettei ystävyys Litvinowin ja Karahanin välillä ole suinkaan lämmin.

Iltapäivällä soitti hra Karski komisariaatista ja ilmoitti Karahanin puolesta, että komisariaatti haluaisi julaista selitykseni viimeisen kohdan sekä samalla mainita minun ilmoittaneen, ettei yhtyminen voi tapahtua ennen lokakuuta. Pyysin, ettei sitä tehtäisi koska mainintani tästä seikasta perustui yksityiseen käsitykseeni eikä sisältynyt viralliseen ilmoitukseen, johon hän neuvoteltuaan jonkun kanssa vastasi, että siinä tapauksessa eivät pidä tarpeellisena julaista ilmoitusta ollenkaan.

Tällä viikolla olivat Suomen lehdet käsitelleet pöytäkirjaa ja lausuneet julki, ettei liittyminen voi Eduskunnan istunnon hajaantumisen takia tapahtua ennen syysyä. Keskusteluani seuranneena päivänä painattaessaan sähkösanomat näistä lausunnoista Isvestija ilmaisi omasta puolestaan tyytymättömyyden tämän johdosta ja nimenomaan, ikäänkuin vastaukseksi edellisen päivän keskusteluuni Karahanin kanssa, lisäksi, ettei millään julkiläusumilla voida korvata pöytäkirjaan liittymistä. Lehden lausunto oli kuitenkin tšekkiläisten lehtien puhetapaan nähden säyseä ja rauhallinen.

Tätä kirjoittaessani en ole joutunut uudestaan kättelemään pöytäkirjaa komisariaatin virkamiesten kanssa, vaikka heitä tapasinkin m.m. viime maanantaina päivällisillä, jotka Stomonjakow antoi tullialuesopimuksen allekirjoittamisen johdosta. Hän ei viitannutkaan pöytäkirjaan. Mahdollista on että asiasta tulee puhe käydessäni hänen luonaan ennen tänä iltana tapahtuvaa Suomeen lähtöäni. Minulla on sitäpaitsi vireillä eräs toinenkin yritys saada selville, mitä komisariaatti pohjiltaan ajattelee Suomen liittymisestä pöytäkirjaan, ja on toiveita saada tästä asiasta selkoa vielä tämän päivän ku-

luessa. Jos tamm yritys onnistuukin, jota en tietysti vielä varmaan tiedä, niin en enää ehdi saada siitä selontekoa tähän raporttiin vaan on minun jätettävä se suullisesti kerrottavaksi.

Moskovassa, 17 p. huhtikuuta 1929.

Pentti Astor

592

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Artin raportti no 63.

Moskova

9/5 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa toukokuun 9 p:nä 1929.

No 582.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
80/390 ke. 11/5 29		
11/5 29	2	LM
RYHMÄ	Q. 18.	ASIA
5		

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.63 tältä päivältä:

1. Kommunistisen puoluekokouksen tulos.
2. Scheinmannin uran loppu.
3. Saksan loukkaaminen Moskovan vappujuh-
lissa.
4. Pääsiäisen vietosta.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni va-
kuutuksen.

I. Votaw Artt.

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

9 p. toukokuuta 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

№ II.63.

Kommunistien puoluekokouksen tulos.

30/396 heik. 1929		
11/5-29	2	11/5
TYÖKÄ	UUTUUS	ADIA
5	Co.	

Edellisessä raportissani kerroin, mitä tehtäviä Stalinin väitettiin suunnittelevan puolueen keskuskomitean ja puoluekokouksen suoritettavaksi, varsinkin hänen aikeestaan vihdoin murskata n.s. oikeisto-oppositio sen kolmen johtajan Buharinin, Tomskin ja Rykowin haahmossa. Mainitsin samalla, että viimeksi saamieni tietojen mukaan Stalin oli keskuskomitean kokouksen ensimmäisen päivän jälkeen alkanut epäroidä ja ettei enää ollut yhtä luultavaa kuin aikaisemmin, että hän ryhtyy jyrkkiin toimenpiteisiin oikeistolaisia vastaan. Nämä ennakkotiedot ovat sittemmin osoittautuneet täydelleen oikeiksi. Ei ole enää mitään epäilystä siitä, että suunnitelmaan alkuaan kuului oikeistolaisuuden "likvidoiminen", ja tunnettua on, ettei kysymys oikeistolaisista ensinkään tullut esille itse puoluekokouksessa, koska se oli selvitetty jo keskusvaliokunnassa jättämällä asiat ennalleen, s.o. päätymällä kompromissiin. Puoluekokouksen merkitys supistui mitättömäksi samoin kuin itse kokouskin oli lyhyt. Tärkein asia oli, että siellä vahvistettiin n.s. viisivuotissuunnitelma ja muut keskuskomitean päätökset hyväksyttiin. Esiintymään eivät ensinkään päässeet eturivin miehet vaan ainoastaan toisen ja kolmannen rivin, joiden suusta ei mitään yllätyksiä ollut pelättävissä. Kalinin kuuluu näiden joukkoon, ja hän soitteli tuttuja hymistyksiä sosialistisen rakennustyön voittoisasta kulusta, puolueen yksimielisyydestä j.n.e.

Mutta keskusvaliokunnan kokous oli sen sijaan myrskyinen. Niinsanottujen oikeistolaisten puolesta pidettiin

hyvin jyrkkiä puheita. Niitä pitivät Tomski ja Buharin. Rykow esiintyi myöskin, mutta laimeasti ja sovittelevasti. Kahden ensimmäisen puheet sensijaan sisälsivät paljon katkeraa totuutta neuvostolan oloista. He esittivät esimerkkejä siitä, miten Stalinin suunta on johtamassa talonpojat kapinaan. Niinpä olivat talonpojat Pskowissa onnistuneet joksikin aikaa valtaamaan kuvernementin toimeenpanevan komitean. Muuallakin, Siperiassa ja Kaukasiasa, oli samanlaista tapahtunut. Edelleen he mainitsivat, että Neuvostoliitossa murhataan päivittäin noin 12 neuvostolaista toimihenkilöä. Ulkomaiseen sanomalehdistöönkin lienee jo ehtinyt kuvaus seuraavasta kohtauksesta, joka sattui kokouksessa. Buharin esitti pitkän luettelon rikoksista, joista oikeisto-oppositiota syytetään, ja kysyi sitte, oliko hänen esityksensä oikea. Siihen vastasi ensin eräs stalinilainen, Kaganovitsh: kyllä, muttei täydellinen. Kun Buharin uudisti kysymyksensä, vastattiin hänelle voimakkailla huudoilla: kyllä, kyllä. Tämän jälkeen hän jatkoi: hyvä on, mutta huomatkaa, että olen lukenut teille erään trotskiläisten lentolehtisen.

Mitä tulee varsinaiseen syyhyn, miksi tälläkin kertaa jouduttiin kompromissiin eikä siis ratkaisevaa taistelua suoritettu, on luultavinta, että siihen johti kummankin puolen halu välttää ratkaisua. Oikeistolaisten esiintyminen ei ollut vaikutuksetta ja sai Stalinin josakin määrin horjumaan. Varsinkin lienee häneen vaikuttanut Buharinin avoin selitys, että, jos heidät karkoitetaan puolueesta, he tulevat jatkamaan taistelua trotskiläisten tavalla. Stalinin on täytynyt ymmärtää, että vielä uuden salaista toimintaa harjoittavan puolueen ulkopuolella olevan ryhmän luominen on varsin vaarallista, etenkin kun tämä ryhmä oikeistolaisten tavalla yhä voittaa kannattajia. Siksi hän oli lopultakin taipuvainen

pitämään nämä ainekset vielä puolueen keskuudessa, vieläpä sallimaan alussa mainittujen kolmen johtajan jämäkösti poliittiseen toimistoon. Nämä johtajat taasen eivät puolestaan halunneet kärjittää tilannetta, sillä ymmärsivät, että heidän on sittenkin turvallisempaa ja menestyksellisempääkin toimia puolueeseen kuuluvina kuin henkipattoina. Tobolskissa oleva trotskilaisten eristysleiri, jonne vielä aivan äskettäin heitä melkoinen joukko vangittuina lähetettiin, ei tietenkään ole mikään houkutus. Sitäpaitsi oikeistolaiset laskevat, että aika toimii voimakkaasti heidän puolestaan, ja pitävät viisaimpana odottaa hedelmän kypsymistä. Sitäpaitsi ei pidä unohtaa, että he ovat kommunisteja ja pelkäävät puolueen diktatuurin ja neuvostovaltion romahtamista.

On kuitenkin huomattava, ettei vielä ole mahdollista täysin selvästi arvostella tilannetta puolueen keskuudessa. Erinäisiä omituiselta tuntuvia seikkoja on tapahtunut ja uusista samanlaisista kulkee vielä vahvistumattomia huhuja. Edellisistä mainittakoon Tomskin, tarkokkaimman ja toimintakykyisimmän sekä ammattiliittojen ent. johtajana vaikutusvaltaisimmankin Stalinin vastustajista, äkillinen matkustaminen Saksaan. Heti puoluekokouksen jälkeen pyydettiin hänelle viisumia, vieläpä tavattoman kiireellisesti; tuli, niinkuin Saksan lähetystön taholta kuulin, oikein "pikalähetti" sitä pyytämään. Viisumi annettiin, ja Tomski on jo muutamia päiviä ollut Saksassa. Toiselta puolen levisi täällä heti kokouksen jälkeen huhuja, jotka väittivät, että Stalin on sittenkin valmis jättämään paikkansa toisten käsiin. Vähän myöhemmin uudet huhut väittivät, että hän ottaa kuuden kuukauden loman, mikä tietenkin asiallisesti merkitsisi samaa. On vielä mahdoton tietää, mitä tämä

merkitsee. Jos joku kysyisi, merkitseekö se sitä, että vastustajat ovat molemmat tahtoneet jättää puolueen rauhaan hoitamaan asioitaan, niin sellaiseen kysymykseen olisi mahdoton vastata ainakaan myöntävästi.

Ainoa varma seikka näyttää olevan: vaikeudet eivät hellitä vaan kasvavat ja vahvistuvat. Niinpä täytyy nyt toistaa, mitä trotskilaistaistelun ollessa kiihkeimmillään lähetystön raportissa sanottiin: riidat eivät lakkaa, sillä ei ole olemassa edellytystä niiden tasoittumiselle: menestystä. Venäjän vallankumouksen kulku on kerta kaikkiaan tullut siihen kohtaan, johon sen johdonmukaisesti täytyi tulla: sisäisten riitain, keskinäisen kamppailun vaiheeseen.

Edellä mainittiin, että puoluekokous hyväksyi valtion taloudellisen viisivuotissuunnitelman. Tämä suunnitelma on epäilemättä vain silmänlumetta, sillä kukaan järkevä ja arvostelukykyinen sovjettilainen ei enää usko että sitä kyettäisiin toteuttamaan. Mutta on tietenkin yltämätöntä yhä koettaa juurruttaa joukkoihin ja ehkä ulkomaihinkin sellaista käsitystä, ettei ole mitään hätää vaan päinvastoin suunnitellaan suurenmoisia ohjelmia viisivuotisjaksojen päähän. Tämä suunnitelma, paljon puhuttu "pjatiletka", on puhtainta propagandaa, eikä siinä ole sen enempää todellisuus pohjaa kuin kommunistisessa propagandassa yleensä.

Valaistakseni, miten näitä suunnitelmia laaditaan, kerron seuraavaa. Luotan kertomukseen, koska tiedän, ~~miten~~ miten se on saapunut sovjetin taloudellisista sisäpiireistä. Maanviljelyskomissariaatti sai aikanaan määräyksen toimittaa laskelmia siitä, miten suurtilojen, sovhosien ja kolhosien, kautta saadaan viiden vuoden kuluttua

sadot suurenemaan, kun noihin tiloihin ensin on uhrattu monen monia kymmeniä miljoonia ruplia. Komisariaatti asetti komitean näitä laskelmia suorittamaan ja tulokseksi saatiin hartaan ja tarkan työn jälkeen: satojen lisäys 17%. Komisariaatin raportti lähetettiin Poliittiselle toimistolle, jossa se herätti suurta tyytymättömyyttä. Stalin käski: ei kelpaa, pitää olla 35 prosenttia. Ja lausunto palautettiin takaisin komisariaattiin. Siellä olttiin vähän tyrmistyneitä, mutta käsitettiin tilanne, lohdutauduttiin kyynillisellä venäläisellä sanansutkauksella ja annettiin komitean ryhtyä uudelleen työhön.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.63.- 9 p. toukok.1929.)

Scheinmannin uran loppu.

Valtakunnan pankin johtajan Scheinmannin kielteinen kieltäytyminen jatkamasta toimintaansa sovjetin palveluksessa on erittäin raskas isku bolshevikeille. Ymmärtää hyvin, että Stalin saadessaan tiedon hänen Moskovaan lähettämistään luopumiskirjeestä, joka oli osotettu Rykowille, oli raivosta hypähdellyt ja käyttäytynyt kuin olisi tahtonut tarttua jonkun kurkkuun. Tämä kurkku oli kuitenkin saavuttamattomissa, Berlinissä.

Erilaisia kertomuksia kulkee niistä tapauksista, jotka sattuivat Scheinmannin Amerikasta poistumisen edellä ja jotka nähtävästi olivat viimeisimpänä syynä siihen, että hän kieltäytyi enää palaamasta neuvostolaan. Puhutaan, että hänellä oli ollut mukanaan hyvin suuri määrä jalokiviä myytäväksi Amerikassa, mutta ettei hän ollut onnistunut saamaan niistä odotettua hintaa ja oli tehnyt joitakin epäonnistuneita liiketoimia niillä. Tämä juttu ei ole oikein todennäköinen, varsinkin kun on täydelleen sovjetin edun mukaista, että hänen menettelynsä joutuu tavalla tai toisella hänelle itselleen epäedulliseen valoon. Toinen kuvaus palautuu seikkoihin, joista kuulin jo useita kuukausia sitten, vaikka ehkä en ole tullut niistä maininneeksi, nimittäin, että Scheinmannin toiminta Amerikassa oli antanut aiheita jonkunlaiseen toivorikkauteen, kunnes hänelle tuli määräys koettaa saada ostetuksi viljaa kunden kuukauden luottoa vastaan. Tämä esitys oli, väitetään, siinä määrässä ollut amerikalaisen mielestä luonnoton, että se oli pilannut hänen mahdollisuutensa ja lopulta saanut

hänet harmistuneena lähtemään paluumatkalle. Ehkäpä kuitenkin seuraava selitys on lähempänä totuutta: Scheinmann oli saavuttanut menestystä Amerikassa sikäli, että hänellä oli ollut toiveita saada tavaraluottoa, vieläpä jonkunverran varsinaistakin luottoa. Mutta sitten saapui englantilainen teollisuusdelegatio Moskovaan, ja tšekkiläiset syystä tai toisesta kiinnittivät siihen niin paljon toiveita että antoivat Scheinmannille määräyksen olla nyt jatkamatta keskustelujaan Amerikassa. Tämä oli, väitetään, saattanut hänet, ymmärrettävää kylläkin, sellaiseen mielentilaan, että sähkötti Moskovaan aikovansa määrättynä päivänä lähteä paluumatkalle. Tähän sähkösnomaan hän ei saanut edes vastausta, joten hän lähti ja saavuttuaan Berliiniin kirjoitti kirjeen, jossa ilmoitti luopuvansa, koska pitää toimintaansa toivottomana Venäjällä vallitsevan poliittisen suunnan vuoksi.

Voihan olla niin, ettei tämähän ole aivan oikea selitys tai ei ainakaan sellaisenaan täydelleen vastaa todellista asiain tilaa. Sillä todennäköistähän on, että Scheinmann Amerikassa toimiessaan huomasi monellakin tavoin, miten turhaa oli kosiä sikäläisiä kapitalisteja, ja senvuoksi heitti tylsän kirveensä järveen. Mutta sellaisenaan ei väite englantilaisen delegation tällällä käynnin vaikutuksesta sovjettiin ole psykologisesti ollenkaan mahdoton. Kuten ennen olen esittänyt, käsitän, että sovjetin johtajat ovat varmaa suuntaa vaille olevia sinne tänne häilyviä, hätäntyneitä opportunisteja, jotka ovat milloin tahansa valmiit syöksemään sinne, mistä luulevat pelastuksen päivän pilkahtavan. Se mielenkiinto, jota englantilaisella taholla kieltämättä osoitettiin sovjettia kohtaan ja joka ilmeni suuren delegation lähettämisessä tänne, saattoi hyvin sovjetin mielestä olla tuollainen päivänpilkahdus, varsinkin lä-

hestyvien vaalien vuoksi, joka antoi heille rohkeutta kieltäytyä harkitsemasta amerikalaiden asettamia taloudellisen avun ehtoja.

Scheinmannin luopumisen merkitys on todennäköisesti kaikissa suhteissa erittäin suuri. Ei vähimmin sikäli, että se on räikein ilmaus desertoimisen halusta, josta esimerkkejä on jo näkynyt sellaisten sovjettilaisten toimihenkilöiden keskuudessa, jotka eivät ole lujin sitein kytkettyjä tänne. Tuollainen desertoiminen on tarttuvaa ja sellaisena vaarallinen ilmiö. Mutta sen lisäksi on Scheinmannin karkaamisella ulospäin suuri ja sovjetille tuhoisa merkitys. Hän on tunnetuin ja ulkomailla luotetuin sovjettilaisista talousmiehistä, sillä jo hänen isänsä ja isoisänsä - suku kuuluu olevan Liettuasta - toimivat yksityisinä finanssimiehinä, harjoittaen rahaliikettä. Hänen räikeän kieltäytymisensä enää hoitamasta sovjetin talouselämän tärkeintä elintä, täytynee vaikuttaa musertavasti kaikkiin suunnitelmiin, varsinkin ulkomaista luottoa koskeviin suunnitelmiin ja toiveisiin.

Jonkunverran on täällä neuvostolaisten taholta yksityisesti kuultu uhkauksia Scheinmannia vastaan, mutta ei ole helppo käsittää, millä keinoin hänen kimppuunsa päästään. Hän on kirjeessään ilmoittanut säilyttävänsä edelleenkin sovjetin valtiosalaisuudet, jotka hänellä on tiedossaan. Juuri nuo salaisuudet muodostavat toiselta puolen hänen suurimman turvansa, antavat hänelle tilaisuuden pitää sovjettia aisoissa häneen itseensä nähden. Tietysti häntä koetetaan houkutella takaisin eikä olisi ihmettelemistä, jos Tomskin äkillinen Saksan matka olisi-kin tämän asian kanssa yhteydessä, mutta ei voi olla mahdollista että hän kallistaisi, uskaltaisikaan kallistaa, korviaan millekään houkutuksille, kun kerran on

noin rutosti katkaissut suhteensa.

Vielä tahdon mainita erään seikan, joka osoittaa, että Scheinmann on jo kauan sitten ymmärtänyt, mihin kehitys johtaa, ja käsittänyt, että hänellä on pako edessä. Tiedän että hän on noin 16 ja 14 kuukautta sitten salaisimmin koettanut järjestää itselleen mahdollisuutta saada oleskelulupa kahdessakin eri maassa. Tämä todistaa siis että hän jo silloin aavisti asiain kulun ja valmisteli lähtöään.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.63.- 9 p. toukok.1929.)

Saksan loukkaaminen Moskovan vappujuhliissa.

Kuunnellessani Moskovan Punaisella torilla pidetyn vappuparaatin juhlapuhetta, jonka esitti Voroshilow, kysyin itseltäni, miltä Saksan uudesta lähettiläästä mahtoi tuntua seistessaan siinä todistamassa, miten hänen maataan räikeästi loukattiin. Hän oli ensimmäistä kertaa läsnä tässä maailmanvallankumouksen kiihoitustilaisuudessa. Hän ei kuitenkaan ymmärrä venettä ainakaan tarpeeksi seuratakseen Voroshilowin haukkumasanoja ja joutuakseen heti tuoreeltaan aprikoimaan sitä omituista asemaa, jossa lähettiläs on Moskovassa, kun saa kuunnella miten neuvostohallituksen jäsen törkeästi ja julkisesti solvaa hänen omaa hallitustaan. Voroshilowin puhe juliaistiin siivotuksessa muodossa, mutta todellisuudessa se oli räikeä. Hän m.m. mainitsi kolme pääkaupunkia työväen vallankumouksellisen liikkeen väkivaltaisina vastustajina, valkoisen terrorin pesäpaikkoina ja työväkeä vastaan verisesti taistelevina, nimittäin Parisin, Varsovan ja ennenkaikkea Berlinin. Tämä asettelu on sangen kuuvaava, varsinkin, ettei siinä mainittu Lontoota ollenkaan. Saksaa sanottiin esikuvaksi nykyaikaisesta turmeltuneesta demokratiasta ja sen hallitukseen kohdistettiin katkeria sanoja. Heti sotilaallisen paraatin jälkeen alkoi siviiliväestön mielenosoituskulkue ja sen alkuun oli asetettu ryhmä, joka oli vielä räikeämpää pilkkaa "ystävällisen" maan hallituksesta kuin Voroshilowin puhe. Kuljetettiin nimittäin ryhmä, joka esitti Saksassa tämän talven ai-

kana suurta riitaa herättänyttä panssariristeilijää. Sen edessä kannettiin Saksan valtakunnanlippua, jota siis myöskin uskallettiin avoimesti pilkata. Laivassa oli muutamia naamioituja henkilöitä, jotka esittivät tunnettuja saksalaisia m.m. valtakunnan kansleria itseään, Berlinin poliisipäällikköä y.m.

Seuraavana päivänä Saksan täkäläinen lähettiläs esitti vastalauseen tämän loukkauksen, sekä Voroshilowin puheen että kulkueessa esiintyneen kuvaryhmän johdosta. Saksan hallitus näkyy käsittäneen tapauksen muutenkin verrat vakavasti päättäneen siitä, että v. Dirksen ei viime tiistaina t.k. 7 päivänä päässyt lähtemään aikomalleen kiertomatkalle Kiewiin y.m. paikkoihin, joissa Saksalla on konsuliedustajat. Kun eilen kysyin Saksan lähetystön neuvokselta, miksi lähettiläs ei ollutkaan lähtenyt, vastasi hän: meidän täytyy toki ensin saada vastaus esitykseemme Vapunpäivän tapausten johdosta.

Voi olla varma siitä, että tämä Saksan hallituksen päättäväinen esiintyminen on saattanut komisariaatin vaikeaan asemaan tai oikeammin sanoen on saattanut sen jälleen tuntemaan asemansa vaikeuden voimattomana välittäjänä ulkomaiden ja röyhkeästi esiintyvän, kansainvälisiä tapoja törkeästi loukkaavan puoluejärjestön välillä. Ei ole siis suinkaan kummeksuttavaa, jos Karahan Vapunpäivän ja oikeauskoisen pääsiäisen jälkeisinä päivinä on ollut kovassa puuhassa, niin ettei voinut järjestää minullekaan sitä kohtaamista, jota pyysin.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.63.- 9 p. toukok.1929.)

Pääsiäisen vietosta.

Mikä poliittinen viisaus vanhassa roomalaisessa ohjeessa: kansalle leipää ja huveja! Se on niin vahva ohjelma, että se kelpaa vielä puolinaisenakin sellaisten hallitusten ohjeeksi, jotka eivät kykene täyttämään sitä kokonaan. Niinpä sovjetitkin käsittävät, että kun leipää on kansalla niukanlaiseen, niin pitää hankkia sille sitä enemmän "huvia", s.o. pitää sen mielenkiintoa vireillä toisin kiihoittavin keinoin. Tällaiseksi hätäkeinoksi tuli tänäkin kevänä taistelu kirkkoa vastaan, vieläpä raikeammin kuin ennen.

Pääsiäistä lähestyttäessä lehdet alkoivat yhä kiihkeämmin kirjoittaa miten on laiminlyöty taistelu uskonnollisuutta ja kirkkoa vastaan ja miten tämä taistelu on keskitettävä pääsiäiseksi. kommunistiset joukot piti saattaman kiinnittämään ajatuksensa tähän sivuseikkaan, jotta eivät liikaa harkitsisi niitä todella suuria kysymyksiä, jotka sovjetilla on ratkaistavinaan, mutta joita ei voida ratkaista.

Tämä kiihoitus ei kuitenkaan estänyt vähimmäissäkään määrässä neuvostolaisia ylimmästä alimpaan saamaan^{5%} hyötyä siitä, että pääsiäinen on oikeauskoisen kirkon suurin juhla. Kaikkialla neuvostolaisessa elämässä ilmenee tämä sama epä johdonmukaisuus. Niinpä virastot sulettiin päivällä huhtikuun viimeisenä, ne työskentelivät jossakin määrin, vaikka heikosti ja vajanaisin voimin, toukok. 2 päivänä, mutta sulettiin pääsiäisen vuoksi uudelleen ja

aloittivat työskentelyn vasta 7 päivänä. Vielä kuvavampaa on, että tehtaot sulettiin suoraa päätä viikoksi, sillä eihän kannattanut yhden välipäivän vuoksi panna niitä käyntiin, jotapaitsi se päivä oli aikaisemmin jollakin tavalla korvattu lisätyöllä. Siis tavaranpuutteesta ja taloudellisen aseman huonoudesta kärsivällä maalla on varaa halveksitun ja solvatus, vastavallankumoukselliseksi leimatun kirkollisen juhlan vuoksi pitää työtä lamassa kokonaisen viikon ummelleen.

Pääsiäisyönä kirkonkellot kumisivat kuten ennen, vaikka kaikissa Moskovan kirkoissa ei voidakaan varojen puutteessa enää pitää jumalanpalveluksia. Pienemmissä kirkoissa, kuten lähellä lähetystöhön olevassa, tapahtuivat pääsiäisyön juhlamenot häiriöittä, ja yleisöä oli niin paljon, että katu kirkon edustalla oli laajalti tungosta täynnä. Suuren Lunastuskirkon ympärille oli sitävastoin keskitetty uskonnonvastainen kiihoitus. Siellä pidettiin puheita, meluttiin, esitettiin eläviä kuvia, kovähäniset pauhasivat j.n.e. Jumalanpalvelusta vietettiin sisällä, mutta menoja oli muutettu siten, etteivät niihin osaaottavat ensinkään tulleet ulos vaan pitivät ovet suljettuina.- Kun edellisena vuonna oli käynyt siten, että teatterien ja oopperain henkilökunnat olivat panneet esitettäväksi määrätyt pääsiäisillan ohjelmat menemään hyvin nopeasti, niin että ehtivät vielä kirkoihin laulamaan puoliyöksi, niin oli nyt tämä seikka paremmin järjestetty: ohjelmat oli määrätty alkamaan myöhemmin. Moskovan radiot pauhasivat myöskin kaiken yönä esittäen muun ohjelman loputtua gramofoonimusiikkia. Humua ja melua oli ja väliin huudettiin: muut molivat, me tanssimme.

Vaikutus oli säälittävä. Koko homma sanomattoman

lapsellista. Mutta lapsille onkin keksittävä lapsien
huvitukset, jotta eivät liikoja kyselisi eivätkä al-
kaisi aprikoida.

Moskovassa, 9 p. toukokuuta 1929.

Pietari Matti

5/20

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C₁₈.*

ASIA:

Ministeri Artin raportti no 64.
Moskova

23/5 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa toukokuun 23 p:nä 1929.

N:o 640.

Salainen		
31/39/100.1929		
2575-29	42	LM
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C18	

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i -
n i s t e r i, oheenliitettyinä lähettää viisi
kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.64
tältä päivältä:

1. Rykov Sovjetin ulkopoliittisen aseman selittäjänä.
2. Sovjetin kauppasopimuksista.
3. Elintarvetilanne.
4. Tshitsherinin terveys.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vas-
taanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuu-
tuksen.

P. Winter A. H.

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. P r o c o p é,
Helsinki.

23 p. toukok. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön
raportti N II.64.

31/39/1929

25/5/29	52	LIT.
RYKKA	OSASTO	ASIA
5	Ces	

Rykov Sovjetin ulkopoliittisen aseman selittäjänä.

Kun yleisliittollisen neuvostokongressin ohjelma julais-
tiin, herätti huomiota, ettei ulkopoliittisen tilanteen sel-
littämistä oltu uskottu kenellekään niistä, joiden tehtä-
vänä on ulkopoliittikan hoito, ei esim. Litvinowille, vaikka
hän juuri ennen kokousta oli ehtinyt takaisin Moskovaan,
eikä edes Karahanille, vaan Rykowille. Hänen valitsemisen-
sa selittelemään neuvostohallituksen ulkopoliittikkaa oli
yksi niitä tällaisia tavallisia yllätyksiä, joiden sisimpiä
syitä ei ole helppo tietää. Rykowan on ollut Stalinin
vastustaja, vaikka heikko ja häilyvä, kahdella tuolilla
istuja, ja sellaisena hän sai pienen muistutuksen kuole-
vaisuudestaan joutuessaan Neuvosto-Venäjän kansankomisarien
neuvoston puheenjohtajan paikalta syrjäytymään Stalinin nuor-
ren kätyn Syrtsowin tieltä. Tosin kyllä pidetään luulta-
vana, että hän saa säilyttää Neuvostoliiton hallituksen
puheenjohtajan aseman, mutta oli silti oudoksuttavaa, että
hänelle uskottiin alussa mainittu vastuunalainen tehtävä,
varsinkin kun hän on huono ja tankkaileva puhuja. Jotkut
väittävät tämän johtuneen siitä, ettei Litvinow ole Sta-
linin suosiossa ja että olisi ollut liian räikeätä, jos
virassa häntä seuraava Karahan olisi saanut esiintyä. Pi-
dettiin vähemmän huomiota herättävänä, että esiintyminen
uskottiin kansankomisarien puheenjohtajalle.

Rykowin puhe ei ollut edullinen Neuvostoliiton ulko-
poliittisille suhteille. Oliko tämä tarkoitettua vai eikö
jääköön sanomatta. Ulkokomisariaatin taholta on kyllä
mies mieheltä levitetty sellaista käsitystä, että Rykowin

puheen pahimmat kimmellukset olivat hänen improvisointiaan ja ettei niitä hänen puheensa alkutekstissä ollut. Mutta tämä ei ole uskottavaa. Improvisointiin, joka voi tulla kiusalliseksi sovjetille, ei täällä kukaan uskalla antautua. Mutta jos ajatellaan, että röyhkeä esiintyminen ulkomaihin nähden oli tarpeen kokouksen ja joukkojen vuoksi, jotta nämä saisivat käsityksen, ettei neuvostohallitus ole sen heikompi kuin että se uskaltaa "sanoa totuuden" kapitalistisille maille, niin silloin voidaan kyllä rakentaa uusi ja jotenkin hyväksyttävä selitys myöskin Rykowin esiintymiselle. Ulkopoliittinen karhuntasasi ei olisi ollut sovelias ulkoasiain vastuunalaisten johtajain suoritettavaksi, mutta kyllä Rykowin, jonka kyvystä ja tahdikkaudesta ei voida olettaa kenelläkään olevan suurta käsitystä. Voitaisiin siis loukkautuneille lähettiläille selittää: sehän on vain Rykow ja hän puhui pötyä omasta päästään, sellaista, jota ei ollut hänen ennakoita hyväksytyssä puheessaan. Tämänlaatuinen temppuilu ei ole täällä tuntematonta. Olen taipuvainen uskomaan, että Litvinowin syrjäyttämisen syyt eivät ole sen mutkikkaammat.

Rykowin puhe tulee kyllä julaistavaksi, mutta se vaatii ensin siistimistä, osittain ymmärrettävyydenkin kannalta, sillä esim. se, mitä hän jutteli Amerikasta, oli ainakin kuulemalta käsittämätöntä. Varsinaisesti loukkaavaa se ei kuitenkaan ollut - Yhdysvaltoja täytyy vielä käsitellä jossakin määrin hellävaroen. Englannille sen sijaan laskettiin mitta täyteen selittelemällä sen politiikkaa Kiinassa, Intiassa, Afganistanissa, dominioissa, siirtomaisissa tavalla, joka oli tšekäläisten pilapiirtäjien päivästä päivään toistuvien räikeiden kuvien selittelyä. Ranskaan nähden hän selitti tyyliä ja lyhyesti, ettei Neuvostoliitolla oikeastaan ole siellä mitään suhteita: jälkeen Rakowskin poistumisen. Lähettiläs on kyllä, mutta mitään

yhteistoimintaa ei ole. Saksaa aluksi hiukan silitettiin sen johdosta, että ennen joulua on saatu solmituksi sopimus, joka osoitti, että Saksa haluaa yhteistoimintaa. Mutta Berlinin vapputapaukset antoivat tilaisuuden moittiakin, vaikka ei kyllä niin tahdittoman rajusti kuin Voroshilowin vappupuheessa (jonka pikakirjoitusjäljennöksessä ei kuulema komisariaatin vakuutuksen mukaan ollutkaan sellaista, mitä siinä kuultiin olevan!) Italian kanssa sovjetilla sanottiin olevan normaalit suhteet, mutta Italia on sentään rikkonut sikäli, että on ratifioinut Bessarabian sopimuksen. Tästä viimeainitusta kysymyksestä sanottiin, ettei sovjetit pidä sitä suinkaan selvitettyä, vaikka onkin Moskovan pöytäkirjan kautta sitoutunut olemaan ratkaisematta sitä asevoimin.

Japanista ei ollut sanottavana mitään erikoisempaa pahaa, sillä onhan kalastusriitaisuuskin jotenkuten sovittu, vaikka se vielä aiheuttaa kahnauksia. Persian ja Turkin kanssa suhteet ovat ei vain normaalit vaan hyvät. Afganistanista on sikäläisten kapinallisten taholta sattunut jonkun kurittoman joukkueen hyökkäys Neuvostoliiton alueelle, mutta juttu on likvidoitu, niinkuin täällä lehdissäkin vakuutetaan.

Katkerin, jopa suorastaan julkea oli puhe sikäli kun se koski Puolaa. Muutenkin on lehdissä alkanut entinen Puolan nälvintä. Rykow yhtyi samaan nuottiin. Sovjetit oli luullut, että Moskovan pöytäkirjan voimaan tulon jälkeen suhteet Puolaan järjestyisivät paremmiksi. Mutta niin ei ollut käynyt, ja Puola on monilla tavoin osoittanut vihamielisyyttänsä. Sovjetit oli usein ojentanut kätensä, sillä se halusi elää sovussa vielä Puolankin kanssa. Tämä käsi oli kuitenkin torjuttu. Oikeata hyökkäämättömyyssopimusta oli usein Puolalle ehdotettu, mutta se ei ollut kelvannut. Näitä ehdotuksia ei kuitenkaan oltu tehty senvuoksi, että sovjetit pelkäsivät Puolaa, ei suinkaan. Jos Puola tahtoo tappelaa, niin me olemme valmiit ja tappelemmekin silloin to-

sissamme.

Tässä puhuja sai osakseen mielenosoitukselliset känttötaputukset, jotka yhä alleviivasivat hänen lauseittensa loukkaavaa ja uhkaavaa sävyä. Puolan lähettiläs nousi ja poistui kokouksesta. Tästä syntyi hieman hämminkiä, joka sai Litvinowin paikaltaan uteliaana kurkistamaan diplomaattiaitioon päin. Mutta muuta ei tapahtunut. Rykow jatkoi, mutta ei balttilaisista maista sanallakaan maininnut Liettuaa eikä Latviaa. Virosta mainitsi vain hyväksyvästi, että kauppasopimus oli äskettäin tullut solmituksi.

Suomi pääsi myöskin lyhyellä maininnalla, joka oli sävyiltään ystävällinen. Hän mainitsi vain, että ilmoitus Suomen valmiedesta liittymään Moskovan pöytäkirjaan oli "hyvä merkki".- Voimme siis katsoa kysymyksen Moskovan pöytäkirjasta meihin nähden ainakin toistaiseksi syrjäytyneen päiväjärjestyksestä onnekaalla tavalla huolimatta tšekkiläisten lehtien joistakin tyytymättömyyden ilmauksista. Jos Japani aikanaan ratifioi Parisin sopimuksen, on toivottavaa, että kysymys on meihin nähden haudattu.

Ulospäin Rykowin puhe ei voi tehdä hyvää vaikutusta, mutta, kuten sanottu, nähtävästi onkin laskettu, että se tekee hyvän vaikutuksen sisänpäin. Ulkomaiden taholta sovjet on opetettu siihen, ettei sen johtomiesten tahdittoimuksia oteta vakavalta kannalta. Nehän eivät yleensä johda mihinkään vakavampiin seuraamuksiin, joten sovjet voi turvallisesti tehdä itsensä niihin syyppäksi. Niistä huolimatta suhteet ulkomaihin jatkuvat yhtä hyvinä tai yhtä huonoina kuin ennen. Kummallinen erikoisasema maailmassa! Ajatteltakoon vain, että jonkun suurvallan pääministeri olisi suuressa ulkopoliittisessa puheessa esiintynyt tällä tavalla kuin Rykow. Tokkopa asia olisi jäänyt vain siihen, että pahimmin loukatun ulkovallan lähettiläs poistuu tilaisuudesta! Puolakaan ei tietääkseni aijo ryhtyä sen suurempiin

mielensäntöiksi. Mikäli kuulin, on Patek saanut va-
paat kädet itse päättää, tekeekö vielä joitakin huomau-
tuksia neuvostohallitukselle vai ei. Hän tuntuu olevan
taipuvainen jättämään asian omaan arvoonsa. Ja niin
lieneekin parasta.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.64.- 23 p. toukok. 1929.)

Sovjetin kauppasopimuksista.

Vaikka onkin luonnollista, että Tallinnassa oleva lähettiläämme on tarkkaan informoinut Ministeriötä Viron ja sovjetin kauppasopimuksesta, sallittanee minun lyhyesti mainita, mitä Viron tšekäläiseltä lähettiläältä tästä sopimuksesta kuulin.

Kauppasopimuksen eräistä pääkohdista oli hänen mukaan jo täällä sovittu, ennenkuin tšekäläinen valtuuskunta matkusti Tallinnaan. Siitä osaksi johtui, että sopimus saatiin niin nopeaan valmiiksi. Osaksi se johtui myöskin siitä, että se laadittiin suppeaksi. Se sisältää kaikkiaan vain 25 artiklaa.

Sopimus on suosituimmussopimus. Venäjän kauppavaltuuskunnan asema on järjestetty pääasiassa Ruotsin sopimuksen mukaisesti. Shifferioikeus on kauppavaltuuskunnalle annettu, mutta diplomaattioikeuksia ei ole muilla kuin sen päälliköllä ja hänen apulaisellaan. On määrätty, suuriko kauppavaltuuskunnan henkilöluku saa olla. Kauppavaltuuskunnan on, kertojani käsityksen mukaan, maksettava veroa, vaikka siitä ei ole määrystä itse sopimuksessa. Hän oletti, että tämä seikka on sovittu muulla tavalla samassa yhteydessä.

Kontingenteja ei ole alkuaankaan ajateltu. Sitävastoin oli Viron taholla olemassa voimakaskin mielipide, että olisi sovittava n.s. nettobalanssista, s.o. kauppavaihto pidettäisiin molemminpuolin tasapainossa. Täähän ei sovjet halunnut suostua pitken sitä vaarallise-

na ennakkopäätöksensä, vaikka olikin vakuutettu, että tasapainosta tullaan itsestään pitämään huolta. Virolaisella taholla oli olemassa myöskin toinen mielipide, joka piti tällaista määräystä jossakin mahdollisessa tapauksessa Virolle vahingollisena, koska saattaisi olla mahdollista, että sovjet joutuisi ostamaan Virosta enemmänkin kuin Viro voi ostaa tältä.

Erityisellä sopimuksella on järjestettävä sovintotulomio kauppariidoissa ja yksityisriidoissa. Valtuutus tällaisen sopimuksen allekirjoittamiseen oli jo deponoitu täkäläiseen Viron lähetystöön vaikkei min. Seljamaa vielä eilen tiennyt, oliko sopimus jo saatu valmiiksi vaiko ei.

Viro ei tunnu odottavan erikoisempaa välitöntä taloudellista hyötyä sopimuksen solmimisesta. Kuitenkin katsotaan voitavan olla tyytyväisiä, kun se on saatu aikaan, lähinnä siitä toivottavan poliittisen hyödyn vuoksi ja käytännöllisesti senvuoksi, että se antaa virolaisille tavaroille kauttakuljetusoikeuden Neuvostoliiton alueen kautta. Viro aikoneekin koettaa hankkia tavaroilleen menekkiä niissä itämaissa, joihin päästäkseen kauttakuljetus sovjetin alueen kautta on tarpeen.

Täkäläisissä lehdissä oli eilen haastattelu, jossa eräs sovjettilaisen neuvottelukunnan jäsenistä haahmoitteli etuja, joita sopimuksesta voi odottaa olevan. Hän mainitsi myöskin kauttakuljetusoikeuden sekä huomautti nimenomaan, että Viron paperinmyynti Neuvostoliittoon voi sopimuksen solmiamisen jälkeen kasvaa. Hänkin pani suurta arvoa sopimuksen poliittiselle merkitykselle.

-:-

Viron sovjetin sopimuksen solmiamisen johdosta oli minulla eilen keskustelu Puolan täkäläisen lähettilään

kanssa hänen maansa ja sovjetin välisestä kauppasopimuksesta, josta jo pitkän aikaa on silloin tällöin mainittu

Ministeri Patek tuntui yhä pitävän sopimusta välttämättömänä. Hänellä oli kuitenkin eräissä suhteissa toisenlainen suunnitelma sen sisältöön nähden, nimittäin sikäli, että hän tuntuu pitävän kontingenteja tärkeinä. Kauttakuljetusoikeus on hänellekin tavoittelemisen arvoisen etu.

Mitä sopimuksen aikaansaamiseen tulee, oli hän vielä epä tietoinen. Marsalkka Pilsudski oli hänelle sanonut: jos se on välttämätön, niin järjestettäköön asia, mutta luottamatta minun positiviseen apuuni. Ulkoministeri ei ole vastaan. Kauppaministeri oli aikaisemmin ainakin ollut hyvinkin jyrkästi sopimuksen solmiamisen puolella, jopa sitä vaatinut, niinkuin yleensä Puolan liikemiespiirit. Kun Pilsudski, joka ennen on vastustanut sopimusta, oli edellä kerrotulla tavalla antanut passiivisen suostumuksensa, olisi asia verrattain hyvällä tolalla, ellei Rykowin puheen vaikutus ole turmeleva tilannetta kokonaan. Tätä ministeri Patek tuntui pitävän sangen mahdollisena.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.64.- 23 p. toukok. 1929)

Elintarvetilanne.

Viikosta viikkoon tai paremmin sanoen päivästä päivään huononee elintarvetilanne tässä maassa. Asema on jo kotvan ollut sellainen, että se missä sivistysmaassa tahansa olisi aikaansaanut mullistuksia. Täällä ei kuitenkaan näytä olevan loppua huononemisen mahdollisuuksilla.

Tapasin äskettäin erään täällä tilapäisesti olevan ulkomaalaisen oppineen ja lahjakkaan naisen, joka on tapaamassa venäläisen kanssa ennen sotaa naimisiin mennyttä sisartaan ja samalla oloihin tutustumassa. Tämä nainen asuu sisarensa luona, siis täysin venäläisessä ympäristössä, ja on hänellä näinollen tilaisuus tutustua tšekkiläisen vähävaraisen asujamiston elämään. Hän vakuutti, että niinkä kahtena viikkona, jotka hän on täällä viettänyt, tilanne on aivan uskomattomasti huonontunut. Mainitsen tämän osoittaakseni, miten nopeasti kehitys kulkee huononpaan päin. Vielä toisen tilannetta kuvavan esimerkin kerron. Se koskee sovjettilaista, kommunistista perhettä, jonka kanssa oli äskettäin puhe heidän kesänviettonsa järjestämisestä. Perheen pitäisi lapsen vuoksi päästä maalle, ja kysymys oli siitä, mihin mennä. He olivat päättäneet, että täytyy jäädä jonnekin Moskovan välittömään läheisyyteen, ja avoimesti kertoivat syyn: Moskovasta kyllä pidetään huolta, sieltä saadaan aina jotakin, mutta muualla ei ole mitään. On paljon venäläisiä perheitä, jotka eivät nyt uskalla ajatellakaan maalle muuttoa, niinkuin aina ennen. Täytyy luopua leipäkorteistaan, jos lähtee. Muualla ei saa mitään eikä ole sanottua että saa sitte täälläkään, jos korteista luopuu. Paras

pysyä täällä ja saada ainakin nuo 200 grammaa leipää henkeä kohti päivässä, jotka raskasta työtä tekemättömille on luvattu.

Miten synkkä tämä tilanne on, sitä on vaikea ulkopuolisen uskoa. Pienet leipäannokset ovat ainoa, mitä nykyisin varmasti ja vaivatta saa. Mutta kaikesta muusta on Moskovassakin mitä suurin puute. Ei ole lihaa, ei saa makkaraa, munista täytyy tapella, juusto on kadonnut, maito hyvin vähissä. Lihajonoihin menevät perheenemännät aamuyöstä, saattavat silti joutua, kuten eräs kertoi, noin 240:nneksi, ja kun ehtivät myymälän sisään, on tavara lopussa. Kanoja, kalkkunoita ja hanhia on vielä saanut, mutta kun kana maksaa noin 3 ruplaa (=60 markkaa), niin miten niillä lapsiaan ruokkii?

Tällainen on tilanne Moskovassa, "josta kuitenkin aina jotakin saa, koska siitä kyllä pidetään huolta".

Tulevan sadon toiveista ei ole annettu tietoja, mutta ne eivät voi olla loistavat. Ilmat ovat kyllä touku-kuun 2 päivästä saakka olleet erinomaiset, ja peltotyöt näkyvät Moskovon ympäristössä olevan täydessä käynnissä. Mutta mikäli varmuudella väitetään, käyvät talonpojat ympäri maata yhä jatkuvasti sotaansa vallanpitäjiä vastaan koettaen ehkäistä kylvöjen suorittamista siinä määrässä kuin nämä toivoisivat. Tämä taistelu puhkee yhä maan joka puolella verisiin tihutöihin, joskus, kuten äskettäin Voroneshin puolella, aseelliseen monituntiseen taisteluun.

Mainittakoon, että taas viime aikoina suurimmissa kaupungeissa, ainakin Pietarissa ja Moskovassa, on toimitettu huomiota herättäviä vangitsemisia. Mikäli näyttää, koskevat nämä vangitsemiset etenkin sellaisia taloudellisia ja teknillisiä toimihenkilöitä, jotka ovat olleet tekemisissä viisivuotissuunnitelman valmistamisen kanssa ja liian selvään lausuneet julki epäilyksensä tämän propagandaksi tarkoitettun tekeleen suhteen.

Sovjettirahan arvo on myöskin yhä laskenut ilme-
ten hintain, varsinkin tietenkä saatavissa olevien vä-
hien elintarpeiden hintain suuressa nousussa. Tshervo-
netsin asema on yhä uhatumpi eikä muuten voi ollakaan,
sillä mielestäni ei ole enää epäilystäkään siitä, että
täkäläiset viranomaiset itse niitä ulkomaille salakuljet-
tavat. Muudan Saksan lähetystön virkamies kertoi äsket-
täin erään berliniläisen pankinjohtajan hänelle näyttä-
neen pinkkaa kahden tshervonetsin seteleitä. Ne oli-
vat aivan ihka uusia, taittamattomia ja vielä virheet-
tömässä numerojärjestyksessä. Kukapa yksityinen niitä
voisi salakuljettää niin suoraan painokoneesta tullei-
na?

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti № II.64.-23 p. toukok. 1929.)

Tshitsherinin terveys.

Silloin tällöin näkyy ulkomaalaisessa sanomalehdistössä uutisia Tshitsherinin terveydentilasta ja hänen paluustaan Moskovaan virkaansa hoitamaan. Kysymyksellä näyttää siis olevan jonkunverran merkitystä, vaikka siitä täällä ei enää juuri puhuta. Senvuoksi lienee syytä kertoa, mitä uskettain komisariaatissa kuulin.

Tiedustelin hra Stomonjakoffilta, onko perää siinä ulkomailla levinneessä tiedossa, että Tshitsherin pian palaa Venäjälle, vaikkakaan ei heti virkaansa hoitamaan vaan "jälkihoitoon" Krimille? Hän vastasi, ettei siitä ole varmuutta. Joka tapauksessa on luultavinta, ettei Tshitsherin, joka vielä oleskelee Wiebadenissa, ainakaan pariin kuukauteen voi palata virkaansa hoitamaan. Tuleeko hän sen ajan kuluessa jonnekin Neuvostoliiton alueelle, sitä ei ole vielä päätetty. Hänen sokeritautinsa on parantunut tyydyttävästi, mutta silti hänen terveytensä ei ole hyvä. Hänellä on eräänlainen hermonpöiden tulehdus, "polyneurit", joka on erittäin tuskallinen.

Sovjetin ulkopoliittikka saanee siis vielä kotvan olla ilman vakinaista vaalijaansa.

Moskovassa 23 p. toukokuuta 1929.

Pietari Asta

SFM

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Arhin raportti no 65.
Moskova.

30/5 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa toukokuun 30 p:nä 1929.

No 673.

<u>Salainen</u>		
32/891 he 15 29		
1/6-29	HE	LE
RYHMÄ	OSALIC	ASIA
5	Clx	

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i -
n i s t e r i, oheenliitettyinä lähettää viisi
kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia № II:65
tältä päivältä:

G.P.U:n kevätuhri.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vasa-
taanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni va-
kuutuksen.

P. Petrus

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. P r o c o p é,
Helsinki.

30 p. toukok. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

№ II:65.

KOKKASIAINMINISTERIO		
82/291 ke U 1929		
1/6-29	5	UIM
VINKI	OSASTO	ALUE
5	CEB	

G.P.U:n kevätuhri.

Näky tulevan tavaksi, että G.P.U. keuhalla toimeenpanee uhrin. V. 1927 keuhalla tapahtui vielä muistissa oleva parinkymmenen hengen ampuminen, jolloin uhriksi joutui m.m. Suomen kansalainen Elfvingren. Viime vuoden keuhannä suoriteettiin suuri Shahtin murhenäytelmä, jonka seurauksena myöskin useita ihmisiä menetti henkensä. Ja tänä keuhannä julaistiin lehdissä odottamatta virallinen, G.P.U:n päällikön apulaisen, lättäläisen Jagodan allekirjoittama tiedonanto, että kolme henkeä oli ammuttu: von Meck, Vilitshkow ja Paltshinski. Syyksi ilmoitettiin "vahingonteko" ja vastavallankumouksen valmistaminen kuljetusalalla sekä kulta- ja platinateollisuudessa.

Kaikki nämä kolme henkeä olivat n.s. entisiä ihmisiä, jotka olivat jääneet tänne sekä astuneet sovjetin palvelukseen. von Meck oli ennen ylen rikas mies, omisti Moskovan-Kasanin rautatien osakkeiden enemmistön. Viimeksi hän oli kuljetuskomisariaatin keskussuunnittelukomission esimiehenä. Vilitshkow toimi sodan aikana korkeassa luottamustehtävässä kuljetusalalla ja oli nyt, 11 vuotta vallankumouksen jälkeen, päässyt tšekäläisessä insinöörikuunnassa niin korkeaan luottamusasemaan kuin insinöörien yhdistyksen esimiehistöön. Paltshinski oli myöskin vielä Kerenskin aikana korkeissa asemissa ja m.m. johti talvipalatsin puolustusta vallankumouksellisia vastaan. Viimeksi hän oli Pietarin vuoriopiston professorina.

Tšekäläisissä lehdissä on teloituksen jälkeen annettu tietoja kahden ensinmainitun rikoksista kuljetusalalla. He

koettivat aikaansaada suurta kuljetuskriisiä ja tätä varten ensi sijassa pyrkivät tuhoamaan Neuvostoliiton rautateiden veturiston. Niinpä he jättivät veturit hoitamatta, tuhosivat niiden kattiloita ja koneistoja sekä suorastaan hävittävät vielä kelvollisia vetureita tai luovuttivat ne romuna asianomaiselle virastolle. Romurautana he luovuttivat pois myöskin kelvollisia varaosia. Tätä toimintaansa he perustelivat valheellisella tilastolla ja "kiertoivat epäjärjestyksen hämääriin hämähäkinverkkoihin" kaikki ratsionalisointia tarkoittavat toimenpiteet. Tavara- ja matkustajajunille he valmistivat vähäisiä kulkusuunnitelmia ja koettivat estää viljajunien kulkua. He yrittivät saattaa epäjärjestykseen kaikki kuljetustalouden eri haarat ja tarkoituksena oli tehdä mahdottomaksi sotilaallisten lastien kuljetuksen. He olivat suunnitelleet suurveturien rakentamista, niin suurien veturien, että ne olisivat pakoittaneet rakentamaan uudelleen kaikki Neuvostoliiton rautatie sillat, uudistamaan rautateiden kiskot ja ratavallit, rakentamaan uudestaan kaikki rautatieasemat. He olivat pirullisuudessaan vielä keksineet suunnitelman rakentaa sellaisia matkustajavaunuja, jotka antavat matkustajalle meren keinunnan tunteet.

Niin, tämä syytösten sarja ei ole kenenkään porvarillisen pilalehdentoimittajan aivoissa syntynyt vaan sen esittävät tšekkiläiset ammattilehdet m.m. keskeinen yleistoludellinen lehti Ekonomitsheskaja Žizn täysin vakavissaan vieläpä liittävätkin niihin kosolta kehumisia G.P.U:lle, joka tämän hirvittävän salaliiton paljasti toista vuotta kestäneen työn jälkeen. Kehutaan ylenpalttisesti myöskin niitä insinöörejä, jotka auttoivat paljastusta tehtäessä ja niitä toista tuhatta koneenkäyttäjää, joita on juttua tutkittaessa kuulusteltu.

Puhumattakaan siitä, että syytökset ovat enimmäkseen aivan epämääräisiä tai, missä ne koettavat olla täsmälli-

siä, ovat järjettömiä, on tietysti aivan käsittämätöntä, että henkilöt, jotka ovat astuneet sovjetin palvelukseen ja onnistuneet ei ainoastaan säilyttämään henkensä vaan vieläpä kohoamaan luottamusasemiin, että he sovjetival-
lan yhdenkymmentä vuotta olisivat alkaneet moisilla kei-
noilla yrittää kukistaa neuvostovaltaa ja aikaansaada vas-
takumousta. Niin lapsellisia he eivät ole olleetkaan.
Henkilöt, jotka ovat heidät hyvin tunteneet, ovatkin va-
kuuttaneet, että nämä teloitettut kaikki olivat toiminnas-
saan erittäin varovaisia eivätkä millään tavalla antaneet
oikeutettua aihetta syyttää heitä valtiollisesta vehkei-
lystä. Vieläpä kertojani saattoivat valaista tapahtunutta
verinäytelmää esim. vakuuttamalla, että edellä kerrottu
suurveturisuunnitelma ei ollut syntynyt heidän aivoissaan
vaan joidenkin nuorten sovjetikasvatti-insinöörien, jotka
halusivat siten osoittaa intoaan ja uskoa sovjetival-
lan mahtavuuteen, sen kun piti ilmetä veturien suuruu-
dessakin. Se oli jonkunlaista hälytystä amerikalaisuuden
ihannoimista. Kuvaavinta jutussa on että juuri ne, joiden
syyksi suunnitelma luettiin ja joiden teloitettamisen yh-
deksi syyksi se selitettiin, sitä nimenomaan vastustivat
ja selittivät sen täkäläisissä oloissa mahdottomaksi haa-
veeksi. Epämättömän selvää on siis, että tapahtunut te-
loitus^{on}/vain näennäisesti rangaistus ja todellisuudessa ter-
rorin ilmaus, mielivaltainen veriteko, jommoiseksi se ul-
komaillakin näkyy heti paikalla käsitety.

Minkä vuoksi tämä näytelmä on uudistettava joka ke-
vät? Nähtävästi useista syistä. Ensiksikin näkyy olevan
tarpeellista kevätkaudella sisäisten vaikeuksien ollessa
polttopisteessään antaa omille uskollisille joukoille täl-
lainen "innostava" huomautus siitä, että vielä on tais-
tettava vallankumouksen puolesta, että vihollisia on vie-
lä täällä muurien sisällä ja että vielä todellakin teh-

dään työtä vastakumouksen hyväksi. Toiseksi tarvitaan näitä veritekoja oman voiman osoituksena ja varsinkin G.P.U:n kunnian julistamiseksi. On ollut suorastaan vastenmielistä lukea, miten teloituksen johdosta on julkisuudessa kuvailtu vastakumouksen vaaraa ja samalla keuhuttu G.P.U:ta. Vastenmielisin kaikista näistä ilmiöistä oli julistus, joka hyväksyttiin heti teloituksen jälkeen pidetyssä insinöörien kokouksessa. Siihen sanotaan ottaneen osaa etupäässä "nuoria insinöörejä", s.o. sovjetin kasvatteja, mutta joukossa vähitään olleen joukko vanhojakin - tietysti pelosta olivat mukana, mikäli olivat. Tämä insinöörien kokous yksimielisesti hyväksyi imeläsanaisen ylistyksen G.P.U:lle.

Todennäköisesti on teloituksilla ollut vielä kolmaskin tarkoitus, nimittäin peloittaminen. Sitä ei kyllä luulisi enää tarvittavan. Mutta juuri kevään aikana, jolloin elintarve- y.m. jokaisen henkilön tunnettavissa olevat vaikeudet ovat pahimmillaan - tästä lähtien voidaan odottaa etenkin elintarvevaikeuksien vähitellen helpottavan vihanneksien y.m. maantuotteiden alkaessa saapua kauppaan - saattaa hyvinkin olla vallanpitäjille terveellistä, että kansa saa elävästi havaita G.P.U:n olevan valppaana ja häikäilemättömän ankarana valvomassa sovjetivallan säilymistä. Siten riistetään toiminnan halu sellaisilta, jotka ehkä muuten olisivat vaarassa joutua epätoivossa niin pitkälle, että alkaisivat suunnitella muutakin kuin nöyrää kärsimistä.

Hallinnollisessa järjestyksessä, s.o. tšekkiläisissä oloissa G.P.U:n kollegion päätöksen kautta, tuomio langetettiin ja panttiin täytäntöön eikä sillä ole muodollisesti enempää kuin asiallisestikaan mitään tekemistä oikeuden kanssa. Se on keväinen veriuhri, joka on uh-

rattu poliittisista syistä, ennenkuin nyt suurien kousten onnellisesti päätyttyä siirrytään kesäkauteen, jonka toivotaan muodostuvan hiljaiseksi ja rauhalliseksi. Sellaiseksi se muodostuneekin, mikäli odottamattomat tapaukset eivät sen rauhallisuutta häiritse.

Moskōvassa, 30 p. toukok. 1929.

Pentti Ahti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C12.

ASIA:

Ministeri Artilin raportti no 66.

Moskova

6/6 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa kesäkuun 6 p:nä 1929.

No 722.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
35/391 ke. D. 1929		
8/6-29	10	LII.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	Ces	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmilla Teille, Herra Ministeri, oheenliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II:66 tältä päivältä:

1. Kiinan ja sovjetin suhteet.
2. Japani ja Parisin sopimus.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vaakuuksen.

P. Anttonen

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

6 p. kesäkuuta 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön

N II.66.

SUOMEN ASIAINMINISTERIÖ		
No 85/391 ae D. 19 29		
8/6 29		
RYHMÄ		
5	Ca	

Kiinan ja sovjetin suhteet.

Viime toukokuun 27 päivänä Nankinin hallitus, kuten tiedetään, antoi toimittaa Harbinissa olevassa neuvostokonsulaatissa kotitarkastuksen, jonka ajaksi koko virasto ympäröitiin sotilasketjulla. Kaikki sisällä olevat, m.m. kymmeniä konsulaattiin kuulumattomia henkilöitä, joiden sovjetväittämä olevan Mandshuriassa asuvia neuvostokansalaisia, vangittiin, paperit otettiin takavarikkoon, vieläpä otettiin talteen ja valokuvattiin nekin paperit, joita sisällä olijat koettivat polttaa mutta jotka eivät ehtineet kokonaan tuhoutua. Tämän tapauksen johdosta antoi neuvostohallitus Moskovassa olevalle kiinalaiselle lähetystölle laajan ja ankaran nootin. Muuta ei täällä ole julkisesti tapahtunut. Saksalaisiin lehtiin oli kuitenkin heti tullut tieto, jonka mukaan Kiinan hallitus oli katkaissut suhteensa neuvostohallitukseen. Tästä seikasta oli eräaseen helsinkiläiseen lehteenkin saapunut Berlinistä uutinen, joka julaistiin viime sunnuntaina. Kun eräs toinen Helsingin sanomalehti sunnuntai-iltana puhelimesta tiedusti vahvistusta tähän uutiseen, en voinut muuta kuin vastata ettei täällä ollut mitään tietoa sellaisesta toimenpiteestä. Aivan ennenaikainen tuo uutinen olikin, vaikka tätä kirjoitettaessa on vielä jonkunverran mahdollista, että se toteutuu.

Sikäli kun olen täällä voinut päästä tapahtumain kulusta selville, on tapahtunut seuraavaa. Toukokuun 27 päivänä täällä oleva Kiinan asiainhoitaja Nankinin hallituksen käskystä antoi ulkokomissariaattiin nootin, jossa

Kiinan hallitus lausuu vastalauseen sen toiminnan johdosta, jota neuvostolaiset konsulinvirastot Kiinan alueella harjoittavat. Tähän noottiin, joka siis jätettiin joko samanaikaisesti tai vähän ennen Harbinissa olevaan sovjettilaiseen konsulaattiin tapahtunutta hyökkäystä, ei tullut minkäänlaista vastausta. Sehän ei ollut tarpeenkaan, sillä Harbinin tapaus siirsi asiat kokonaan toiselle tolalle. Sen johdosta neuvostohallitus antoi täällä toukuun 31 päivänä edellä mainitun nootin, jonka sisällyksestä on kaksi seikkaa merkille pantava. Ensiksikin, että neuvostohallitus siinä lausuu jyrkän vastalauseen Harbinin konsulaattiin tapahtuneen hyökkäyksen johdosta sekä vaatii vangittujen vapauttamista sekä takavarikoitujen paperien ja rahojen palauttamista viipymättä. Toinen huomattava kohta on, että neuvostohallitus kieltää täällä olevalta Kiinan lähetystöltä diplomaattiset erioikeudet, n.s. exterritorialisuuden.

Edellisen kohdan vaatimukset eivät ole vielä johtaneet mihinkään tulokseen, päinvastoin tiesivät täkäläiset lehdet t.k. 4 päivänä kertoa, ettei vangittuja vapauteta vaan että heidät asetetaan oikeuden eteen. Myöskään jälkimäinen neuvostohallituksen nootin pääkohdista ei vielä ole johtanut käytännöllisiin tuloksiin. Oikeastaanhan olisi katsottava sovjetin jo katkaisseensa diplomaattiset suhteet Kiinaan, sillä lähetystö, jolta kielletään diplomaattiset erioikeudet, ei tietysti ole enää mikään lähetystö. Mutta niin kovin hienotunteisesti nämä kaksi orientaalinaapuria eivät nähtävästi aijo menetellä, ja niinpä on Kiinan lähetystö vielä täällä eikä mitään ulkonaista muutosta tiedettävästi ole sen asemassa tapahtunut. Sovjet puolestaan tuskin on muuta tarkoittanutkaan kuin mahtipontista elettä antaa tälle sisänpäin sen vaikutuksen, ettei sovjet rankaisematta siedä loukkauksia.

Mielenkiintoista on kuitenkin tietää, että tšekkiläinen Kiinan asiainhoitaja sähköittämässään Nankinin hallitukselle sovjetilta saamastaan nootista, samalla omana mielipiteenään neuvoi katkaisemaan suhteet sovjettiin ja lisäksi olevansa lähetystön kanssa valmis milloin tahansa poistumaan Moskovasta. T.k. 3 päivään mennessä ei tähän neuvoon vielä ollut tullut vastausta. Huomattava kuitenkin on, ettei sovjetin ja Kiinan välien katkeaminen, jos se käytännöllisestikin toteutuisi, suuria merkittäisi. Näiden kahden naapurin välillä on nykyisinkin vain hyvin vaillinaiset suhteet. Täällä on Kiinalla, kuten sanottu, aivan syrjässä pysyttelevä, vaikka diplomaattiluetteloon merkitty lähetystö, jonka päällikkönä on asiainhoitaja, mutta sovjetilla puolestaan ei ole lähetystöä Kiinassa, ainoastaan kolme konsulinvirastoa eri paikkakunnilla. Peipinissä on senverran edustusta, että passiivisumit voidaan sieltä saada. Jos lopullinen välien katkeaminen tapahtuu, lieneekin pahin seuraus se, ettei Kiinasta voi saada viisumia matkaa varten Siperian kautta.

Mitä Harbinin sovjetikonsulaatin kotitarkastuksen tuloksiin tulee, olen siitä täällä onnistunut saamaan seuraavia tietoja. Ne vieraat henkilöt, jotka konsulinvirastossa sattuiivat olemaan läsnä ja jotka vangittiin, on sovjet, kuten kerrottiin, selittänyt passiasioissa konsulinvirastoon tulleiksi Mandshuriassa asuviksi neuvostokansalaisiksi. Toisaalta väitettiin heidän olleen kotoisin seu-duilta, joita lähempänä on toisia sovjettilaisia virastojen passiasian järjestämistä varten. Käsitetäänkin näinollen, että konsulinvirastossa pidettiin tärkeätä neuvottelukokousta juuri silloin, kun kotitarkastus tapahtui.

Konsulaatissa takavarikoidut paperit koetetaan täällä selittää arvottomiksi. Karahan on vakuuttanut, ettei tär-

keitä papereita, puhumattakaan vaarallisista, pidetä konsulaateissa, jos niitä olisikin. Kun hänelle tähän on huomautettu, että saapuneiden tietojen mukaan on löytynyt tärkeitäkin papereita, osoittautui, että hän oli näistä papereista selvillä, vieläpä oli valmis antamaan paljon puhuvan selityksen. Hän nimittäin myönsi, että oli kysymys joistakin papereista, mutta väitti, että ne ovat emigranttivenäjäläisten kirjoittamia, mikä näkyy siitäkin, että ne on kirjoitettu vanhalla oikokirjoituksella. Ikäänkuin eivät bolshevikit itse kykenisi käyttämään vanhaa oikokirjoitusta, jos niin vähäisellä tempulla voidaan päästä eroon kiusallisista asiapapereista!

Karahan muuten väittää, ettei sovjet ole suhteissa mihinkään kiinalaiseen kenraaliin, varsinkaan ei Fengiin, jonka hän vakuuttaa saavan avustusta japanilaisilta. Todellisuudessa lieneekin Fengin armeijassa japanilaisia sotilaallisia neuvoja, mutta japanilaiset tietenkään yhtä varmasti vakuuttavat, etteivät ole sotkeutuneet Kiinan kenraalien keskinäisiin taisteluihin, varsinkaan eivät avusta Fengin taistelua Nankinin hallitusta vastaan. Ehkäpä ne Harbinin sovjetkonsulaatista löydetyt paperit, joita kiinalaiset nyt tutkivat ja valokuvailevat, tuovat valaistusta myöskin kysymykseen, kuka Fengiä on avustanut, samalla kun siihen, miten bolshevistinen kiihoitustyö Kiinassa on järjestetty ja suoritettu.

-:-

Sen jälkeen kun edellä oleva oli jo kirjoitettu, olen tänään saanut seuraavia lisätietoja sekä eräissä kohdassa oikaisun edelliseen. Oikaisu on se, että Kiinan työväenliikkeen lähetystön protesti sovjetin asiamiesten Kiinassa harjoittaman kommunistisen toiminnan johdosta annet-

tiin täällä 28 päivänä, siis todellakin sen jälkeen, kun hyökkäys Harbinin sovjettikonsulaattiin jo oli tapahtunut. Muuta vastausta siihen ei sovjetin taholta tullut kuin tunnettu vastaprotesti.

Tähän päivään mennessä ei Kiinan lähetystö ole saanut vastausta ehdotukseensa välien katkaisemisesta. Tilanne on siis siinä suhteessa ennallaan. Sen sijaan on kiintoisaa, että Kiinan sanomalehdistö on alkanut moittia hallituksensa menettelyä Harbinissa, eikä suinkaan vain kommunistismielinen lehdistö vaan hallituksen kannattajalehdetkin. Ne ovat pitäneet sovjettikonsulaatin kotitarkastuksessa noudatettua menettelyä liian ankarana ja moittineet varsinkin sitä, että siinä tilaisuudessa otettiin takavarikkoon myöskin rahaa ja arvoesineitä. Sen katsotaan liiaksi muistuttavan ryöväystä.

Kiintoisaa on myöskin, että Itä-Kiinan rautatien hallinnon varapresidentti, siis neuvostohallituksen edustaja, on tarjonnut välitystään välikohtauksen sovittamiseksi. Tällä toimenpiteellä on kuitenkin ollut vain kielteinen vaikutus, sillä sen on katsottu osoittavan, että sovjetin asema on heikko. Vastaukseksi on annettu huomautus, ettei hänellä ole hallituksensa poliittisen edustajan asemaa.

Mitä kotitarkastuksen tuloksiin tulee, ei Harbinissa ole vielä voitu osoittaa, että olisi tullut ilmi asiakirjoja, jotka osoittaisivat tarkastuksen oikeutetuksi. Ainakaan eivät Harbinin kiinalaiset viranomaiset ole niitä esittäneet vaan ovat vedonneet välttämättömyyteen lähettää paperit ensin Nankiniin tutkittaviksi.

Kaiken kaikkiaan ei täällä odoteta välikohtauksen johtavan sen järkyttävämpiin toimenpiteisiin. Nankinissa ollaan kuuleman mukaan kyllä levottomia neuvostoalueella

olevien Kiinan edustajain kohtalosta, mutta toistaiseksi ei niille liene mitään muuta ikävää sattunut kuin että Vladivostokissa olevan Kiinan pääkonsulaatin virastoon on ammuttu akkunain läpi. Tulkoön myöskin mainituksi, että Itä-Kiinan rautatien palveluksessa oleva neuvostolainen työväestö on suunnitellut lakkoa vastalauseeksi sen johdosta, että Harbinin konsulaatissa vangittujen konsulaattiin kuulumattomien joukossa (muita kuin sellaisia siellä ei olekaan vangittu) on heidän ammattiyhdistyksensä jäseniä. Näitä venäläisiä lienee kaikkiaan noin parin tuhannen paikkeilla, joten heidän lakkonsa olisi kiusallinen tapaus rautatien hallinnolle.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II:66.- 6 p.
kesäkuuta 1929.)

Japani ja Parisin sopimus.

Ministeriötä huvittanee olla selvillä niistä tiedoista, joita silloin tällöin voin saada Parisin sopimuksen ratifiointia Japanissa koskevasta kysymyksestä, ja senvuoksi tulkoon nytkin mainituksi, että kuulemani mukaan asia on kehittynyt hiukkaisen eteenpäin. Japanin hallitus on nimittäin saanut valmiiksi esityksen sopimuksen ratifioimisesta. Tämä merkitsisi siis aikaisemmin saamieni tietojen mukaan sitä, että hallituksen ja keisarin salaisen neuvoston välillä on päästy sopimukseen esityksen muodosta. Itse esityksen jättämisestä ei vielä ole tullut tietoa tänne.

Nyt vakuutetaan, että ratifioinnin pitäisi olla lopullisesti selvä heinäkuun puolivälissä.

Moskovassa, 6 p. kesäkuuta 1929.

P. W. M. A. H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C19.

ASIA:

Ministeri Artilin raportti no 67.
Moskova.

13/6 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa kesäkuun 13 p:nä 1929.

No 754.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
36/292 h.e. 13 29		
15/6-29	52	L.H.
RUUSU	UUSIO	ASIA
5	C 18	-

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II:67 tältä päivältä:

- (100. luv.) 1. Suuri "puhdistus" neuvostovallassa.
(7. n.) 2. Saksan protesti Moskovan vapunvieton johdosta.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakautuksen.

Protopopoff

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

13 p. kesäkuuta 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N° II 57.

ULKOASAIMINISTERIO		
N ^o 36/892 h. D. 19 29		
15/6.29	15	LIT
RYHMÄ	LUOKKA	ASIA
5	108.	

Suuri "puhdistus" neuvostovallassa.

Neuvostoliitto on kesäkuun 2 päivästä lähtien joutunut suuren "puhdistuksen" pyörteeseen, jolla on oleva huomattava merkitys sisänpäin. Ainakin se on lisäävä kurjuutta ja aluksi myös sekasortoa virastoissa ja toimistoissa, joihin tulee uutta väkeä. Onko siitä lopulta oleva hyöty, jota odotetaan, sen voi vasta tulevaisuus näyttää. Alkanutta "tshistka apparata" kutsutaan lyhente-mättömällä nimellä "Valtion elinten sekä osuustoiminnalisten ja sosialisten järjestöjen puhdistukseksi". Tässä muodossa se siis lähinnä koskee valtion hallinnollisia ja liikelaitoksia, mutta se liittyy samalla aikaisemmin alkaneeseen ja yhä jatkuvaan kommunistisen puolueen "puhdistukseen".

Kommunistista puoluetta on jo vuosikausi puhdistettu sekä mielipiteiltään johdon kannasta poikkeavista aineksista että mahdollisuuden mukaan myöskin moraalisesti ala-arvoisista aineksista. Siitä huolimatta on aivan häkettäin tullut ilmi seikkoja, jotka osoittavat, että puhdistusta vielä tarvitaan paljon. Tarkoitamme Astrahanin häväistysjuttua, jossa paljastui uskomaton määrä turmelusta, mielihalua ja omanhyödyn tavoittelua puolueen elinten keskuudessa, tai, niinkuin täällä sanotaan, kävi ilmi, "ettei puolueen elimistö ole immuuni ympäröivästä yksityiskapitalistisesta maailmasta tulevaa tartuntaa vastaan". On myönnettävä, että kommunistisen puolueen johto koettaa kaikella ankaruudella taistella näitä ilmiöitä vastaan eikä hairautuneiden puolueenjäsenten kohtalo suinkaan ole ke-

vyt. Toinen kysymys on sitten, auttaako rankaisu ja uusien miesten asettaminen hairahtuneitten sijaan pitkällekin, sillä, niinkuin olen aikaisemmin raporteissani huomauttanut, on luonnollista että harvaliston etuoikeutettu asema pakostakin johtaa turmelukseen. Puolueen puhdistamisella on, kuten sanottu, myöskin toinen tarkoitus, nimittäin sen muuttaminen mahdollisimman nöyräksi aseeksi Stalinin käsissä. Siinä suhteessa on jo paljon työtä tehty ja puolueen jäsenistössä lisätty kehittymättömän aineksen lukumäärää. Kommunistisen terminologian mukaan sanotaan tätä pyrkimystä "puolueen kehittämiseksi poliittisesti yhdenmukaisemmaksi, jotta sillä olisi voimaa suorittaa tehtävänsä yhteiskunnan uudistamistyössä". Nämä eufemismit eivät voi peittää sitä tosiseikkaa, että tarkoitus on saada puolue tottelevaiseksi vallanpitäjän aseeksi, ja sanaleikkeihin valmis venäläinen yleisö onkin tehnyt kokkpuheen selittäen, että kommunistien keskuudessa yleisesti ja alinomaan käytetty lause "generalnaja linija partii" (puolueen yleinen linja) on luettava "partinaja linija generala" (kenraalin puoluelinja). Kenraali on tietysti "kenraalisihteeri" Stalin.

Kommunistisen puolueen puhdistus ei kuitenkaan koske suurta yleisöä eikä siinä erikoista mielenkiintoa herätä. Mutta toista on hallinnollisen ja taloudellisen koneiston puhdistus, joka on jälleen syöksevä äärimmäiseen taloudelliseen kurjuuteen hyvin suuren lukumäärän perheitä. Kuitenkin voi tässäkin periaatteessa ymmärtää, mitä bolshevikit tarkoittavat. Kun heillä kerran on tilaisuus koettaa toteuttaa valtioihannettaan tässä maassa, niin on ymmärrettävää, että he koettavat raivata onnistumisensa tieltä ne esteet, joita he havaitsevat olevan. Mutta käytännössä he tätä tekevät samalla sydämättömyydellä ja epäinhimillisyydellä, jota kaikessa toiminnassaan ovat osoittaneet.

"Puhdistus" pantiin alulle kesäkuun 2 päivänä annetulla Toimeenpanevan keskuskomitean ja kansankomisarien neuvoston määräyksellä, johon liittyi Työmiesten ja talonpoikain tarkastuskomisariaatin antamat täytäntöönpano-ohjeet. Selostamme muutamia kohtia näistä ohjeista osoittaaksemme, mistä syistä puhdistukseen on ryhdytty ja mitä periaatteita siinä on noudatettavaksi säädetty.

Ohjesäännössä sanotaan: "Parantaakseen neuvostokoneiston henkilökuntaa, panee Tarkastuskomisariaatti ammattijärjestöjen avulla ja työläisten, talonpoikain ja virkamiesten kontrolliin alaisena toimeen neuvostokoneiston puhdistamisen hajoittavista aineksista, jotka vähristelevät neuvostolakeja, toimivat yhdessä kulakkien ja nepmannien kanssa, vaikeuttavat taistelua slentriaania vastaan ja sitä vielä edistävätkin ja asettavat virkavaltaisen mielivallan työtekevien alkeellisia tarpeita vastaan; puhdistetaan myöskin irstailijoista, lahjuksien ottajista, saboteeraajista ja muista vahingontekijöistä. Perustaksi asetetaan periaate, että puolue ja neuvostohallitus pyrkii arvossapitämään ja kannustamaan jokaista rehellisesti ja tunnollisesti työskentelevää, ja puhdistuksen on tapahduttava ensi sijassa työn laadun arvioimisen pohjalla eikä suinkaan vain luokkasyntyperän näkökohdan perusteella. Proletaarinen syntyperä ja kuuluminen kommunistiseen puolueeseen eivät missään tapauksessa saa turvata puhdistusta vastaan." Näillä it-sessään kauniilta sointuvilla määräyksillä on tietenkin tahdottu antaa käsitys, että turvataan muodollinen oikeudenmukaisuus ja halutaan estää uutta proletaarista parasitijoukkoa muodostumasta, mutta myöhemmin peruutetaan yksityisissä kohdissa osa näistä yleisistä kauniista periaatteista. Niinpä määrätään, että alempia elimiä puhdistettaessa on eroitettava uskonnon harjoituksen palveluksessa olleet, entiset santarmit ja poliisit, ja myöskin entiset maanomistajat ja tehtailijat. Siis ei tässä enää tule kysymykseen yksi-

tyisten suorittaman työn laadun arvioiminen. Toisaalta taas pelätään, että puhdistus sittenkin työntäisi syrjäin henkilöitä, joiden tietoja ja taitoja neuvostovalta kipeästi tarvitsee, ja siksi määrätään: "erikoista varovaisuutta vaatii specialistien puhdistaminen." Edelleen sanotaan, ettei ketään saa eroittaa vain senvuoksi, että hän on "entisten ihmisten" poika tai tytär, ja varoitetaan perustelemasta eroittamispäätöksiä vain sillä, että joku on "vieras aines" tai "aatelinen" j.n.e. Eri määräyksiä toisiinsa verrattaissa käy selväksi, että ohjesäännöt ovat epämääräiset ja saattavat voimaan suuren mielivallan. Erityistä myönteistä huomiota herättää kuitenkin se määräys, että kansallisilla alueilla on oltava varovaisia alkuasukasväestöön kuuluvien henkilöiden eroittamisessa ja että heidän sijaansa on joka tapauksessa hankittava samaan kansallisuuteen kuuluvia henkilöitä. Tässä ilmenee, että kansallisuuksien edustajat ovat pelänneet puhdistusta käytettävän paikallisen kansallisuuden vahingoksi ja suurvenäläisten eduksi.

Puhdistuksen välttämättömyyttä on perusteltu m.m. sillä, että ryhdyttäessä toteuttamaan suurta viisivuotissuunnitelmaa on saatava varmuus, että koko neuvostokoneisto ylimmästä alimpaan on mahdollisimman kykenevä ja myöskin on valmis ponnistamaan kaikki voimansa ja kykynsä päämäärän saavuttamiseksi. Siksi on koneistosta poistettava ei vain kelvottomat ainekset vaan heikotkin ainekset, epäpätevät ja epävarmat, nahjukset ja laiskat. Olen keskustellut asiasta sovjettia palvelevien henkilöiden kanssa, jotka tiedän sekä arvostelukykyisiksi että rehellisiksi itseään ja muita kohtaan. He ovat vakuuttaneet, että puhdistus periaatteessa on varmasti ~~oleva~~ ^{tarpeellinen} hyödyllinen ainakin siinä tapauksessa, ettei sitä toimeenpantaessa mennä härinmäisyyksiin. Neuvostoelimien palveluk-

sessä on heidän vakuutuksensa mukaan suuri joukko henkilöitä, joilla ei ole kykyä eikä rohkeutta toimia sillä ripeydellä, mitä tämän valtion palveluksessa olevilta pitäisi vaatia. Jos niiden sijaan saadaan nuorta ja toimeliasta väkeä, joka ehkäpä suhteellisen pian saavuttaa sen tottumuksen, jota heiltä tietenkään alussa on puuttava, niin on toivottavaa, että puhdistuksesta on oleva hyötyä. Kokonaan epätietoista on kuitenkin vielä, myönsivät hekin, saadaanko todella uusia toimihenkilöitä, jotka ovat entistä parempia. Siinä suhteessa on turvaututtava toistaiseksi vain toivomuksiin ja odotettava kokemuksia. Ellei saada, on tilanne tietenkään yhtä huono kuin ennen uudistusta.

Sanomattakin on selvää, että puheena oleva radikaalinen toimihenkilöiden eroittaminen, helposti saattaa muuttua ja varmasti useissa tapauksissa muuttuukin oikeaksi mielivallan juhlaaksi, tilaisuudeksi, jossa toisten yksityisten kostonhimo ja toisten pyrkimys leipäpaikoille voivat hekumoida. Neuvostoliitossahan ei yleensä ole mitään virkamiesasteikkoa, jonka mukaan yksilöt voisivat saavuttamansa kokemuksen ja osoittamansa kyvyn nojalla päästä eteenpäin tärkeämpiin tehtäviin ja parempaan asemaan. Kukin on siinä paikassa, mihin on sattunut joutumaan, eikä kenenkään asiana ole muodossa eikä toisessa osoittaa kiitollisuutta hyvin suoritetusta työstä. Työttömyys on myöskin niin suuri, että taistelupaikoista on kiihkeä. Kun nyt tarjoutuu tällainen tilaisuus avata itselleen valtion leipäpaikkoja, tällainen "pyhä sota" niitä vastaan, jotka tähän saakka ovat onnistuneet pääsemään valtion palvelukseen, niin olisi ylimielistä, ellei sitä tilaisuutta käytettäisi, eivätkä mitkään ohjesäännöt, varsinkaan epämääräiset ja jokseenkin vapaan tulkinnan varaan rakennetut ohjesään-

nöt voi silloin estää mielivaltaa ja yksityisyyteitä. Ei siis ole mitään varmuutta siitä, että "puhdistus" on muuttava tilannetta entistä paremmaksi.

Sitä vähemmän on oikeutta tätä toivoa kuin itse järjestelmä on pian tappava uusiltakin tulokkailta sen halun itsensäiseen ja aktiiviseen toimintaan, mikä heillä alussa saattaa olla. Tällä huudetaan nimittäin paljon siitä, että on saatava valtion toimiin aloitekykyisiä ja päittäviä henkilöitä, jotka uskaltavat ottaa edesvastuuta päällään ja saada asiat sujumaan. Mutta tähänastinen kokemus on osoittanut, että sellaiset henkilöt, jotka ovat uskaltaneet ottaa vastuun päällään ja toimeenpanna ratkaisuja, ovat jonain päivänä, väliin vuosia jälkeempäin ja kyseessä olevan asian jo unohdettuaan, saaneet kutsun saapua G.P.U:n virastoon ja siellä saaneet vastattavakseen kysymyksen, miten he siinä ja siinä tapauksessa ovat uskaltaneet tehdä ratkaisun neuvottelematta esimiestensä kanssa. Tällaisella menettelyllä on riistetty toimintahalu sellaisiltakin, jotka nyt toimettomuutensa ja nahjusmaisuuutensa vuoksi "puhdistetaan" toimistaan ja heitetään kadulle. Voi olla mielenkiintoista tutustua ehdottomasti totuudenmukaiseen esimerkkiin, joka tätä tilannetta valaisee.

Erään taloudellisen järjestön palveluksessa oleva henkilö vangittiin, ja G.P.U:n tutkija vaati häneltä selvitystä, miksi hän oli puoltanut luvan myöntämistä yksityiselle henkilölle teollisuusyrityksen aloittamiseen. Yksityisen yritys joutui kilpailemaan valtion samanlaisen yrityksen kanssa. Tutkittu siis oli puoltamalla luvan myöntämistä vahingoittanut valtiota. Tutkittu vastasi, ettei tämä ollut totta, vaan että hänen lausuntonsa oli ollut kielteinen. Hän oli esimiehensä pyynnöstä antanut lausuntonsa kirjallisesti, ja se paperi oli kai-

keti löydettävissä. Jonkun viikon perästä häntä tutkittiin uudelleen, ja silloin oli tutkijalla todellakin edessään mainittu kielteinen lausunto. Nyt luulisi jokainen, että tutkija olisi ilmoittanut hänelle asian tulleen tyydyttävästi selitetyksi ja lähettänyt hänet kotiin valittaen erehdystä. Niin ei käynyt vaan sanoi tutkija hänelle: te olette antanut kielteisen lausunnon, mutta teidän motiivinne ovat niin typeritä, että ne ovat johtaneet päinvastaiseen tulokseen, luvan myöntämiseen; te olette tahallanne, tarkoituksessa vahingoittaa valtiota, laatinut lausuntonne tällä tavalla. Tässä ilmenee juuri se järjestelmä, jota ei millään "puhdistuksella" poisteta, ja niin kauan kuin se on olemassa, ei ole toiveita, että valtion palveluksessa olevissa saadaan kasvatetuksi aloitekykyä ja reipasta valmeutta toimimaan ripeästi, ei taivuteta ketään ottamaan edesvastuuta päälle.

Vaikka siis periaatteessa ymmärtäisikin neuvostoval-
lan⁶ pyrkimyksen saamaan uusia palvelijoita kyvyttömiksi ja epäpäteviksi havaitsemiensa sijaan, niin ei voi luottaa siihen, että tätä varten keksitty keino johtaa toivottuun tulokseen, kun järjestelmä muuten toimii päinvastaiseen suuntaan. Miten järjettömästi "puhdistusta" toimeenpannaan ilmenee esim. siitä, että se uloitetaan sellaisillekin aloille kuin tieteen harjoittajiin. Puhdistetaan nimittäin yliopistoitakin ja tällöin eroitetaan professoreita, jotka syystä tai toisesta ovat vallanpitäjille tai oppilailleen vastenmielisiä. On jo esimerkki saatu eräästä professorista, jonka eroittamisen yhtenä tärkeänä syynä on, ettei hän kotoaan yliopistolle kulkiessaan mene lyhintä tietä Punaisen torin kautta, koska haluaa päästä näkemästä Leninin mausoleumia!

Sanomatonta kurjuutta puhdistus on joka tapauksessa

matkaansaattava. Sen kautta monet tuhannet perheet menettävät ainoan toimeentulomahdollisuutensa, sillä eroitetuille ei suinkaan anneta mitään eläkettä tai muuta avustusta vaan työnnetään heidät muitta mutkitta kadulle. He saavat kyllä kirjoittautua työpörssiin työttöminä, mutta sitä tietä heille tuskin mitään apua tulee. Kuvaa-
vaa on, että joitakin puhdistuksessa eroitettavia on ennakolta suosittu siten, että heidät on aikaisemmin eroitettu ja syyksi eroittamiseen ilmoitettu toimen lakkaus tai uudestaan järjestely. Heillä on silloin se etu, että pääsevät työpörssissä etuoikeutettuun asemaan ja siis voivat tulla huomioonotetuiksi, jos joku toimi aukenee, jossa heitä vielä katsotaan voitavan käyttää.

-:-

Samaan aikaan kun puhdistus on aloitettu, on G.P.U:n toiminta taas joutunut uuteen vilkkaampaan kauteen. Se ei ilmene ainoastaan sellaisissa jutuissa kuin aikaisemmin selostetut kuljetusalaa sekä kulpa- ja platinatollisuutta koskevat, joiden yhteydessä jo kolme henkilöä on menettänyt henkensä ja joista todennäköisesti vielä on riittävä puheen aihetta. G.P.U:n tyrmiin katoaa täällä nykyisin henkilöitä, joilla ei ole mitään tekemistä näiden juttujen kanssa. Lähetystön tiedossa on useita tapauksia tuntemiemme henkilöiden vangitsemisesta, ja toisia samanlaisia kerrotaan taajaan eri tahoilta. Näiden vangitsemisten yhteydessä harjoitetaan mitä julminta vangittujen sukulaisten kiduttamista epätietoisuudessa. Niinpä tunnen henkilön, joka vähän toista kuukautta sitten vangittiin Pietarissa ja tuotiin heti tänne tutkittavaksi. Sen jälkeen omaiset ovat kadottaneet kaikki jäljet hänestä. Hänen iäkäs rouvansa käy joka viikko Pitarista täällä häntä etsimässä mutta ei saa mitään tietoja,

ei edes sitä, onko hän vielä hengissä vai ei. Sama on menettely eräissä toisessa tapauksessa, jossa myöskin vaimo joka päivä käy eri vankiloissa miestänsä etsimässä viedäkseen hänelle jotain tarve-esineitä, mutta ei saa tietää, missä hän on. Tässä tapauksessa on kuvaavaa vielä sekin, etteivät henkilöt, jotka ovat työskennelleet yhdessä hänen kanssaan, uskalla edes kertoa, että hänet on vangittu, vaan kysyttäessä vastaavat, että hän on matkoilla, on saanut jonkunlaisen "komentuksen" (kuuluu sovjettilainen "komandirovka", joka varsinkin ulkomaanmatkan ollessa kysymyksessä on erittäin haluttu), ei tiedetä minne, eikä milloin palaa. Onko tämä vangitsemisien aalto jossakin yhteydessä "puhdistamisen" kanssa, jonkinlainen varovaisuuskeino, vai ennustaako se jotain uutta suurta juttua, siitä ei ole vielä saatu selvyyttä.

Tässä yhteydessä voinee vielä kertoa tositapauksen esimerkkinä siitä, että joskus saattaa G.P.U:kin ummistaa silmänsä, kun "rikollinen" on tunnettu kommunisti. Lokakuun radalle on taannoin hankittu uusia vetureita, jotka ovat entisiä suurempia ja vahvempia. Syynä tähän toimenpiteeseen oli, etteivät entiset jaksaneet riittävän nopeasti kuljettaa Pietarin ja Moskovan välillä kulkevia pitkiä ja raskaita junia. Sivulliset kyllä huomauttivat, että eikö voisi lähettää useampia pienempiä junia, jotka ehkä voisivat entisten veturien vetäminä suorittaa matkan halutun nopeasti. Mutta asiantuntijat olivat sanoneet, että tarvitaan suurempia vetureita, ja niitä rakennettiin. Kun myöhemmin kysyttiin, mikä oli tulos, saatiin vastaukseksi, että vauhti ei ole parantunut eivätkä kuljetuskustannukset pienenneet. Oli vain pitänyt perinpohjin uudistaa useimmat sillat, koska entiset eivät kestäneet raskaita vetureita. Ainoa rahalli-

nen tulos oli siltain korjaamisen aiheuttama lisäkustannus. Kun sitten kysyttiin, oliko joku tullut vangitukseksi tästä "vahingonteosta", oli vastaus: onneksi ei, sillä kävi ilmi, että ajatus oli lähtöisin siitä ja siitä tunnetusta vanhasta kommunistista, jolla on hyvä asema.

Se mieliala, jonka vangitsemiset ja varsinkin "puhdistus" ovat synnyttäneet, on erittäin synkkä. Se ei ilmene missään julkisuudessa, jossa kommunistinen itsekylläisyys rehentelee, mutta sitä ei voi olla tuntematta raskaana painostuksena.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II:67.-13 p. kesäkuuta 1929)

Saksan protesti Moskovan vapunvieton johdosta.

Lähetystö on aikanaan maininnut siitä loukkauksesta, jonka alaiseksi Saksan hallitus joutui Vapun päivän vietettäessä Moskovassa, ja siitä vastalauseesta, johon tapaus antoi aiheen. Koska näkyy vallitsevan jonkunverran väärinkäsitystä siitä, mitä vastalauseen yhteydessä todella tapahtui, palattakoon asiaan vielä kerran. Seuraava esitys on saatu välittömästi Saksan suurlähettiläältä itseltään, hänen palattuaan Ukrainanmatkalta, jolle hän lähti heti vappujupakan päätyttyä.

Lähettiläs v. Dirksen selitti ottaneensa huomioon, että hänen tietämänsä mukaan vappumielenosoituksissa ennenkin on pilkallisesti kohdeltu sellaisiakin maita, joiden kanssa sovjet on normaalissa suhteissa, sekä niiden maiden valtiomiehiä. Niinpä hän sanoi kuulleen, että tällaista oli tapahtunut esim. Englantiin nähden jo ennen välien katkeamista, eikä Englannin hallituksen taholta kuitenkaan oltu esitetty vastalauseita eikä yleensä annettu tapaukselle mitään merkitystä. Saksan hallituksen mielestä meni kuitenkin liian pitkälle se, mitä Voroshilow paraatin alussa pitämässään puheessa oli Saksasta lausunut, ja varsinkin se, että mielenosoituskulkueen aivan etupäässä, siis silmiinpistävimmissä kohdassa, esitettiin ivakuvia Saksan hallituksen jäsenistä ja että Saksan valtakunnan lippu oli asetettu tähän pilkkaavaan ryhmään. Senvuoksi Saksan hallitus piti välttämättömänä panna vastalauseen.

Protesti esitettiin suullisesti. Sen esittäessään

hän huomautti tapahtuman loukkaavasta luonteesta sekä siitä, ettei järjestysvalta ollut ryhtynyt estämään Saksan lipun ja Saksan hallituksen jäsenten pilkkaamista julkisesti. Mitään varmasti muotoiltua vaatimusta ei vastalauseen yhteydessä esitetty neuvostohallitukselle. Vastauksessa, jonka Karahan sitten antoi, ilmoitettiin Voroshilowin olevan pahoillaan siitä, että hänen sanansa olivat vaikuttaneet loukkaavasti. Sitä hän ei suinkaan ollut tarkoittanut. Karahan oli myöskin huomauttanut siitä, että puheen sanomalehdissä julaistu muoto oli siistitty, ja ettei se siis sellaisena kuin se tuli maailman tietoon sisältänyt mitään loukkaavaa. Mitä mielenosoituskulkueseen tulee, Karahan oli huomauttanut, että hallituksen on erittäin vaikea valvoa, mitä ryhmiä yksityiset järjestöt sitä varten valmistavat.

Tähän oli lähettiläs huomauttanut, että järjestysvallan on sentään pidettävä huolta esim. siitä, ettei vieraan valtakunnan lippua julkisuudessa käytetä pilkkaavalla tavalla. Muutenhan ei ole mitään rajaa siinä, mitä ulkomaiseen hallitukseen ja sen edustajiin nähden voi tapahtua. - Kuten sanottu, mitään täsmällistä vaatimusta ei oltu esitetty eikä vastauksessa myöskään odotettu mitään täsmällisiä lupauksia.

Hra v. Dirksen mainitsi tahtoneensa omasta puolestaan esiintymisellään puolustaa maataan loukkausta vastaan, mutta myöskin teroittaa tšekkiläisten viranomaisten mieliin, mitä kansainvälinen huomaavaisuus vaatii, sekä vielä vahvistaa niiden neuvostolaisten ainesten esiintymistä, jotka viimeainitun seikan ymmärtävät ja tahtoisivat ottaa sen huomioon, mutta ovat tähän saakka olleet voimattomia mielenosoittajien päänäpistöjä vastaan.

13.

Omasta puolestani käsitän, että Saksan hallitus
tällä vastalauseellaan on tehnyt hyvän palveluksen
muillekin Moskovassa edustetuille maille.

Moskovassa, 13 p. kesäkuuta 1929.

P. W. H. H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Antin raportti no 68.

Moskova

20/6 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa 20 p:nä kesäkuuta 1929.

No 768.

~~Salainen.~~

SUOMEN LÄHETYSTÖ		
321 892 he 29 29		
22/6-29	49	L.M.
RUHMA	OSASTO	ASIA
5	CO.	

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i n i s t e r i, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II:68 tältä päivältä:

1. Tilanteen selvittelyä.
2. Sovjet ja Itä-Aasia.
3. Eräitä henkilöasioita.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

P. Anttonen

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. P r o c o p é,

Helsinki.

20 p. kesäk. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N II:68.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 38/892/ae D. 19 29		
27/6-29	19	1929
RUUSI	GERMIA	ASIA
5	Ces.	

Tilanteen selvittelyä.

Siitä saakka kuin Englannin vaalien tulos saatiin tietoon, on Macdonaldin lupaamaa suhteitten jälleen järjestämistä täällä kiihkeästi odotettu. Jos olisi ollut vähintäkään epäilystä siitä, että välien katkeaminen Englannin kanssa oli sovjetille vaikea isku, niin olisi tullut siitä vakuutetuksi nähdessään, miten hätäisesti nyt on hyvä sanomaa odotettu ja miten suuri on pettymys ollut, kun se on jo puolen kuukautta viipynyt. Sovjet oli laskenut, että työväenpuolueen hallitus heti ensi istunnossaan ilman muutta mutkitta kumoaisi edeltäjänsä toimenpiteen sovjettiin nähden, ja kun niin ei käynytäkään, on jo lukuisissa lehtikirjoituksissa ehditty sättiä Macdonaldia lupauksensa pettäjäksi, sanansa syöjäksi j.n.e., sekä muistutettu Englannin "työtätekeviä" siitä, mitä vaalitoiminnan aikana oli luvattu. Aivan erikoisesti peloittaa neuvostolaisia Macdonaldin aije käydä keskustelemassa Hooverin kanssa, ennenkuin päätetään Englannin vastaisista suhteista sovjettiin. Tämän pelon ymmärtää hyvin, kun muistaa, että täällä on kaikissa ulkopoliittisissa laskelmissa annettu kovin suuri merkitys sille, etteivät Englannin ja Yhdysvaltain välit ole olleet oikein hyvät, ja on ahkeeraan ennustettu, että tämä kireys on johtava sotaan kahden maailmanvallan välillä. Sovjet on yleensä kovin kärkeä laskemaan jännityslinjoja eri puolilla maailmaa, ja aina on laskelmien lopputulos: porvarillinen maailma ajautuu sotaan. Kumouksellisille pyyteille ja sovjetin omalle pe-

lastukselle olisi tietenkin sodan ilmakehä mitä suotuisin. On näin ollen luonnollista, ettei tätä nykyä ulkopoliittisesti ole helppo ajatella tapausta, joka olisi sovjetille vähemmän mieleen kuin Englannin ja Yhdysvaltain onnistuminen rauhassa järjestämään välinsä ja ehkäpä yhteistoiminta varustusten vähentämiseksi.

Muutenkin on sovjetin huomio nyt jälleen ollut entistäkin enemmän kääntyneenä länteenpäin. Tämä on luonnollinen reaktio idässä kohdanneista vastoinkäymisistä. Idässä ovatkin sovjetin osakkeet tällä hetkellä huonossa kurssissa. Tosin ovat ystävät Turkki ja Persia hyllyllä esitettävissä tarpeen mukaan, kun on osoitettava, ettei sovjetin kansainvälinen asema ole erikoisemmin uhattu. Mutta nuo ystävät ovat sangen platoonisia, eivätkä muuta voi ollakaan, koska niillä ei ole mahtia antaa sovjetille sitä apua, joka on eniten tarpeen. Sitäpaitsi nämä naapurit eivät nähtävästi ole halukkaitakaan menemään ystävyuden osoituksiinsa platoonisia vakuutteluja pitemmälle, sillä ne ovat tarpeeksi itämaisen ovelia. Japanin kanta taasen on varsin omituinen. Se kyllä nähtävästi tavallaan suosii sovjettia, koska sille on tietenkin edullista, ettei heikon naapurin asemaa kaukaisessa idässä kokonaan tuhota, ja koska sille todennäköisesti on etua siitäkin, että voimistuvalla kansallisella Kiinalla on Japanin itsensä ohella joku muukin, vaikka heikkokin, paikallinen vastapaino kaukaisessa idässä. Mutta toisaalta on tämän heikon naapurin kalastusvesillä suuri arvo japanilaisille kalastajille - sitä suurempi kuin japanilaiset suorittavat kaikki maksunsa sovjetille neuvostorahalla, josta he tuskin maksanevat paljoakaan enemmän kuin neljännen osan nimellisarvosta, vaikka ostavat sen Neuvostoliiton rajojen sisäpuolella, nimittäin salakuljettajilta Vladivostokista. Käyttäen hyväkseen sovjetin heikkouden ti-

laa Japani koettaa kiristää itselleen etuja kalastukseen nähden ja antaa tässä tarkoituksessa "kiihtymyksen" sovjetia vastaan. Ilmetä. Toistaiseksi eivät ainakaan Japanin uudet vaatimukset puheena olevassa suhteessa ole onnistuneet, sillä sovjet ymmärtää kyllä, missä määrin se itse on Japanille tärkeä. Suhde Japaniin on siis jokatapaüksessa sovjetin kannalta katsoen epämääräinen eikä synnytä turvallisuuden tunnetta.

Kiinassa on sovjet kieltämättä kärsinyt raskaan tappion eikä sillä siellä tätä nykyä näytä olevan mitään tekemistä. Yhtä täydellisen tappion on sovjetin politiikka kärsinyt Afganistanissa. Lopullinen isku tuli Amanullahin paon muodossa, ja ymmärrettävää on, että Karahanilla on ollut syytä valittaa sitä. Karahan on nimittäin häskettäin tästä seikasta puhuen valittanut sitä, että Amanullah on useita kertoja, viimeksi lähtiessään pakoon, toiminut harakitsematta ominpäinsä sekä odottamatta "ystäviensä" neuvoja. Tuskinpa on mitään aihetta odottaa, että sovjetin asema Afganistanissa paranee sen toiminnan kautta, jota suorittamaan täältä päältä pakkaa lähetettiin tšekkiläinen Afganistanin lähettiläs Goulam Nabi. Hänhän lähti auttamaan Amanullahia ja aloitti sotaretkensä sovjetin rajojen puolelta nähtävästi sovjetin auttamana. Amanullahin paettua on huhu väittänyt, että Goulam Nabi on julistatunut vallantavoittelijaksi, mutta tätä juttua ei liene syytä ottaa vakavalta kannalta. Sovjetille siitä ei ainakaan nykyisten edellytysten aikana ole etua.

Sovjet ei siis tähyillessään suunnattoman valtakuntansa itäisten rajojen ylitse tapaa siellä ilahuttavia valopilkkuja. Sitä tärkeämpää on näin ollen valaista vähäsen läntistä taivaanrantaa ja saada tšekkiläiset joukot uskomaan, että maailman vallankumouksen valo on tällä kertaa nousemas-

sa lännestä. Siinä voi Macdonald sotkea sovjetin laskuja, varsinkin, jos hän onnistuu saamaan aikaan jotain sellaista, joka heikentää elokuun ensimmäiseksi suunnitellun kommunistisen rauhanpäivän merkitystä. Tämän mielenosoituspäivän, joka samalla tietenkin on muodostuva Neuvostoliiton puolustuspäiväksi ja siten kommunistiseksi yllytyspäiväksi - hyväksi komintern nykyään nähtävästi kaikella ponnella puuhaa.

Kommunistisen toiminnan menestymisen edellytyksistä Euroopassa tällä hetkellä näkyy täällä vallitsevan erilaisia käsityksiä. Mainitsen ensiksi vähän omituiselta vaikuttaneen tapauksen, nimittäin, että eräs sovjetvirkamies, joka ei itse ainakaan julkisesti esiinny edes mielipiteiltään kommunistisena, vielä vähemmin on puolueen jäsen, äskettäin omasta aloitteestaan ryhtyi puhumaan kommunistisesta kiihoituksesta ulkomaille ja vakuutti, että se on pelkkää ilveilyä, "buffonade" niinkuin hän sanoi. Sitä ei muka nykyisin harjoiteta eikä voida harjoittaa voimaperäisesti vaan ainoastaan sen verran, että kommunistiset joukot täällä uskoisivat sen yhä olevan käynnissä. Hänen mukaan ei olisi mitään syytä antaa tämän toiminnan pilata sovjetin ja ulkomaiden suhteita. Tältä puheelta ei puutu vissiä sisäistä loogillisuutta, sillä täytyyhän sovjetin käsittää, että pahimpana esteenä sen kansainvälisen aseman parantumiselle on juuri puheena oleva toiminta. Mutta tuskinpa porvarillisella maailmalla on syytä olla noin toivorikas, ennenkuin siitä jotain selviä todistuksia saadaan. Ulkomainen diplomaattikunta täällä on taipuvainen käsittämään, että kommunistivaara tätä nykyä vielä on todellisena olemassa, vieläpä on niitä, jotka katsovat, että se nykyisin on erikoisen suuri.

Eräät sovjetin läheisimmistä naapurimaista ovat nimittäin todenneet, että kominternin toiminta näissä maissa

on viime aikoina osoittanut elpymisen merkkejä, ja käsitteivät tämän lähinnä tapahtuneen elokuun 1 päivän valmistuksia varten. Sitäpaitsi voin mainita, että esim. Italian tšekkiläinen suurlähetystö tuntuu olevan jossakin määrin levoton senvuoksi, että kommunismi heidän käsityksensä mukaan on tällä haavaa erittäin voimakas Saksassa ja myöskin Ranskassa. Sen suuntaisia tietoja vähittävät saaneensa. Minun on mahdoton tästä mitään omakohtaista tietää eikä tšekkiläisestä Saksan suurlähetystöstä tietenkään niistä seikoista voi saada mitään tietoja. Tämä lähetystö on muuten yhä vielä herttaisella tavalla optimistinen sovjettiin nähden. Uusi suurlähettiläs on vasta ollut liian vähän aikaa täällä ja sitäpaitsi entisestä virkamieskunnasta on tänne jäänyt vain eräs, joka näkee ympärillään vaan edistystä ja hyviä toiveita. Mutta sen olen kuitenkin voinut nähdä, että ^{muut} (täällä) oleskelevat saksalaiset ovat todenneet kommunismin yltiöopaisuuden kasvaneen heidän maassaan. Heidät tekee jossakin määrin levottomiksi se, että vapunpäivästä saakka ja oikeastaan jo ennen sitä on Saksaa täällä pidetty sangen pahoin kommunistisen puolueen lehdissä ja kommunistien esiintymisissä yleensä. Sitä he pitävät pahana merkinä.

Sikäli kun on oikea täällä saamani vaikutelma kommunistien yltyvästä toiminnasta Europassa, on se ymmärrettävissä tšekkiläistä sisäisen tilanteen taustaa vastaan. Sehan on vanha totuus ja usein toistettu seikka, että tšekkiläisten ulkopoliittikka ja toiminta ulkomailla saa aina selityksensä sisäisistä ilmiöistä, että viimeainitut ovat motiivina edelliselle. Vaikkei sisäinen tilanne olekaan viime viikkoina vallan suuresti muuttunut, on siinä kuitenkin todettavissa eräitä pieniä mielenkiintoisia vivahduksia.

Ensiksikin näyttää siltä, että sovjetin varsinainen

johto on ryhtynyt hillitsemään työväen etuoikeutetun aseman väärinkäyttöä. Tästä suunnasta oli epäilemättä merkkinä se, että ammattiyhdistysliikkeen etevä ja tarmokas johtaja Tomski eroitettiin ja hänen sijalleen nimitettiin Stalinin mies Molotow. Se oli merkki aikomuksesta ruveta vähän leikkelemään ammattiliittojen siipiä. Lisäksi on täällä ollut viime aikoina havaittavissa eräänlainen muutos oikeusistuinten ja sovinto-oikeuksien suhtautumisessa työväkeen. Siitä olen kuullut teollisuusmiesten kertovan. Muutamia viikkoja sitten nimittäin havaittiin, että tehtaiden johto alkoi saada oikeutta työläisten vallattomuutta vastaan, ja että tuomioistuimet esiintyvissä jutuissa, ja niitä on joka tehtaassa hyvin paljon, ovat olleet myöskin mielisempiä kuin vähän aikaisemmin johtajain yrityksille pitää kuria tehtaissa. Tämä on tietenkin sopusoinnussa sovjetin oman edun kanssa, sillä neuvostoteollisuuden huonoon tuottoon on suurena syynä ollut työväestön kurittomuus, mutta sittenkin mainittu muutos on merkille pantava, sillä sen kautta aletaan istuttaa työväestöön tunnetta, ettei se sentään ole vallan kaikkivaltias. Tämäkin seikka todistaa oikeaksi sen karakterisoinnin Stalinin politiikasta, että, jos hänen tavallaan sisäisissä kysymyksissä toimiva ja esiintyvä mies istuisi esim. pääministerinä jossakin euroopalaisessa valtiossa, häntä pidettäisiin mitä taantumuksellisimpana politikkona.

Sisäistä tilannetta eivät kuitenkaan vallitse tällaiset detaljiseikat vaan sille antaa yhä vielä leimansa elintarve- ja finanssipula. Jälkimmäinen on tunnettu eikä siitä olekaan mitään nimenomaista uutta kerrottavana. Edellinen ei myöskään ole suurissa keskuksissa varsinaisesti kärjistynyt nähtävästi siitä syystä, että

kaikki mitä käsiin saadaan se kootaan niihin. Maaseutu vaikuttanee tyhjältä. Kuitenkin vakuutetaan, että siellä paikoittain vielä viljaa on, vaikka sovjet ei saa sitä käsiinsä. Viljanjäännösten keräämisen epäonnistuminen on kaikesta päätellen tosiseikka, jota ei kumoa se, että työläiset lehdet julkaisevat sähkösanomia, joissa sanotaan, että siinä ja siinä paikassa suunnitelma on täytetty, vieläpä ylikin. Saattaa olla joitakin sellaisia paikkakuntia. Mutta yleisvaikutus on epäonnistuminen. Sen tiedän Politbyroota varten valmistetusta salaisesta raportista, joka sisältää yhteenvedon yksityisten asiamiesten tiedonannoista ympäri maan. Tässä raportissa on sanottu, että viljankeruu epäonnistuu, ja epäonnistumisen syy on se, että kulakeille kuuluva vilja ei ole heidän itsensä takana vaan kätkevät sitä keskivarakkaat. Vielä sanottiin raportissa, että keskivarakkaat muutenkaan eivät suinkaan ole yhteistoiminnassa sovjetin kanssa vaan ovat sille vihamielisiä.

Luonnollisesti riippuu elintarvetilanne nyttemmin pääasiassa siitä, minkälaiseksi muodostuu sato, jota pikakoin aletaan korjata. Siinä suhteessa ovat tiedot ristiriitaisia. Erityisen hyvää siitä ei virallisestikaan odoteta. Täällä on kyllä lähetystöjä, jotka uskovat ja odottavat hyvää satoa, ei juuri huonompaa kuin viimevuotinen, ja vetoavat tällöin maaseudulta saamiinsa tietoihin. Mutta minulla on kuitenkin eräs tieto, saatu samaisesta äsksen mainitsemastani raportista, joka on äärimmäisen pessimistinen ja väittää sadon vähennyksen Ukrainassa ja Pohjois-Kaukasiassa olevan 50 prosentista ylöspäin verrattuna normaalisatoon. Nuo numerot vaikuttavat uskomattomilta, vaikka toisaalta niiden alkuperä taivuttaisi uskomaan niihin. Jos tämä pessimistinen käsitys on todella oikea,

niin on tulevaisuus epätoivoinen.

Yleinen mieliala on nyt jälleen erikoisen jännit-
tynyt ja pelokas, mihin vaikuttavat eri seikat: elin-
tarpeiden niukkuus ja kalleus, vangitsemiset ja se "puh-
distus", josta edellisessä raportissa kerroin. On hen-
kilöitä, jotka pitävät nykyhetken tillannetta varsin va-
kavana. Mutta nämäkään eivät vielä voi esittää tosi-
seikkoja, jotka osoittaisivat sovjetin vallan horjuvan.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.68.- 20 p. kesäk.1929)

Sovjet ja Itä-Aasia.

Selkkaus, joka uhkasi Harbinissa olevassa neuvostokonsulaatissa toimeenpannun tarkastuksen johdosta, on toistaiseksi supistunut pelkäksi komediaksi, joten on enemmän kuin tarpeeksi toteutunut, mitä ensi kertaa tästä tapauksesta raportoidessani sanoin, ettei nimittäin täällä odoteta sen johtavan mihinkään vakavampaan. Yhä vieläkin on luultavinta, etteivät seuraukset tule vaarallisiksi maailmanrauhalle, vaikka se vaara onkin olemassa, että Kiinan kansallinen hallitus saa rohkeutta ja ruokahalua nähdessään sovjetin pidätyksen rohkeamista otteista. Kiinan hallitus kaikista tiedoista päättämien tulkitsee tämän sovjetin menettelyn heikkouden osoitukseksi - ja siinä se onkin oikeassa - ja voi tästä saada aihetta uusiin otteisiin sovjetille vihamielisessä hengessä. Ei olisi kummeksuttava, jos Kiinan hallitus näin ollen ryhtyisi toimenpiteisiin Kaukaisen idän rautatien anastamiseksi ja tätä nykyä etsisi sopivaa tilaisuutta sellaiseen toimenpiteeseen.

Onhan kieltämättä sängen pitkälle menevä ylimielisyyttä, että ainoa vastaus, minkä sovjet on toistaiseksi saanut Nankinista, on ilmoitus, ettei Nankinin hallituksella ollut mitään tekemistä konsulaatin kotitarkastuksen kanssa, vieläpä ettei sillä ollut tästä tapauksesta tarkkoja tietojakaan, joita sen ensin oli hankittava erityisen lähetin kautta. Mutta huolimatta tästä ei sovjet ole millään tavalla reagoinut. Sikäli kun Karahan on täällä selittänyt, ei se sovjetinoottakaan, jossa selitettiin, ettei täkäläisellä Kiinan lähetys-

töllä katsota olevan diplomaattisia erioikeuksia, ole tar-
koitettu muuksi kuin ennakkoselitykseksi, jolla sovjet
tahtoo varata itselleen oikeuden tarpeen tullen ryhtyä
väkivaltaisiin toimenpiteisiin lähetystöä vastaan, esim.
kotitarkastuksen toimeenpanemiseen. Yksityisesti on sov-
jet kyllä koettanut olla ankara esim. sillä tavalla,
että takäläinen poloinen Kiinan asiainhoitaja on ollut
kutsuttuna ulkokomissariaattiin, jossa oli lausuttu ko-
vin ankaria sanoja ja peloitettu hänet pahanpäiväisesti.
Hän onkin yhä peloissaan, mutta hänen ja lähetystön
rauhaa ei ole millään tavalla häiritty. Karahan on vie-
lä selittänyt, ettei sovjet pidä mitään erikoisempia toi-
menpiteitä tarpeellisinaanakaan, vaan kaikki, mitä ehkä
tulee tapahtumaan, riippuu Kiinan hallituksesta - -
yhä vieläkin, kaiken sen jälkeen, mitä on tapahtunut.

Ulkomaalaisiin lehtiin viime aikoina ilmestyneiden
 uutisten johdosta, jotka kertoivat sovjetin keskittävän
 sotaväkeä Kiinan rajoille, Karahan myöskin on kysyttäessä
 selittänyt, ettei sellaiseen toimenpiteeseen ole minkään-
 laista aihetta. Mikäli minulle on toiselta taholta va-
 kuutettu, ovat kaikki tänne suoraan idästä saapuneet
 tiedot nimenomaan vakuuttaneet nuo huhut vääräksi. Samoin
 vakuutetaan vääräksi huhu, että mongolialainen punainen
 ratsuväki on tehnyt retken Kiinan alueelle ja siellä
 joksikin aikaa miehittänyt jonkun pikkukaupungin sekä läh-
 tenyt takaisin vasta saatuaan tiedon, että voimakkaita
 Kiinan hallituksen joukkoja oli lähestymässä. Olen näiden
 luotettavilta vaikuttavien tietojen johdosta taipuvainen
 uskomaan, ettei mitään sotilaallisia toimenpiteitä ole
 Kiinan rajoilla suoritettu.

Samalla tulokoon perutetuksi vielä eräs olettamus,
 jonka täällä kuulin ja joka jonain päivänä saattaa sekin

ilmestyä ulkomaiseen sanomalehdistöön, nimittäin, että As-
kettain tänne pitkän loman jälkeen hieman odottamatta
palannut Japanin suurlähettiläs Tanaka olisi saapunut toi-
mimaan välittäjänä Kiinan ja sovjetin ristiriidan selvit-
tämiseksi. Minulle on selvästi vakuutettu, ettei sellaises-
sa huhussa ole perää. Hänen paluunsa, joka todella oli
odottamaton ja skillinen, on nähtävästi yhteydessä sen
kanssa, että kalastuskysymys on jälleen kärjistynyt. Se-
hän oli jo, niinkuin Ministeriö tietää, kerran järjestet-
tynä, mutta kiristyi uudelleen toisessa muodossa. Sen
annetaan Japanissa aiheuttaa jyrkkiä kiihtymyksen ilmauk-
sia sovjettia vastaan. Jotkut lehdet siellä tässä yhtey-
dessä huomauttivat olevan sopimatonta, ettei suurlähetystön
päälikkö itse ole paikallaan Moskovassa tällaisena ajan-
kohtana. Niinpä oli hallitus pakoitettu vastoin varsinais-
ta aijettaan lähettämään hänet kiireesti tänne. Hänen en-
simäiset yrityksensä kalastuskysymyksen järjestämiseksi ovat
kuulemani mukaan menneet tyhjiin, mutta tuskin on luul-
tavaa, ettei Japani onnistuisi lopultakin. Voittaaksensa
tässä jutussa lähettiläs Tanaka ennen lähtöään Tokiosta
ja sitte matkan varrella, missä haastattelevia lehtimie-
hiä tapasi, viskeli houkuttelevia lupauksia tulevasta
kauppasopimuksesta.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.68.- 20 p. kesäk.1929)

Eräitä henkilöasioita.

S t a l i n on kaiken todennäköisyyden mukaan jonkun viikon ollut ja on yhä vielä lomalla, lepäämässä. Hänen heikko kohtansa lienee sydän. Hänellä vaakuutetaan olevan viitisen viikon loma, mutta tämä tietysti on käsitettävissä siten, että hän voi sitä tarpeen mukaan lyhentää mutta voi myöskin pidentää, jos tilanne sallii. Missä hän on, siitä ei ole varmaa tietoa, mutta todennäköisimmin jossakin pienessä paikassa Pohjois-Kaukasiassa.

R y k o w on myöskin lomalla ja etelässä hänkin. Täällä ei tiedetä siitä, että hän olisi matkustanut Italiaan, niinkuin ulkomaalaiset lehdet ovat kertoneet. Rykowin "lomasta" kerrotaan muuten omituisia seikkoja. Tämä loma ei liene aivan täydelleen vapaaehtoinen vaan käsitetään se täällä siten, että hänet on siirretty toistaiseksi syrjään. Häntä ei ole poistettu "rullista" vaan pidetään varamiehenä. Ellei häntä tarvita, saa hän olla syrjässä, mutta jos olosuhteet sattuisivat muuttumaan siten, että hänen esiintymisensä käy hyödylliseksi, niin on hän saatavissa esiintymään.

Rva K a m e n e v a on muutama viikko sitten syrjäytetty "Voksin" johtajan paikalta. Ulospäin tällä muutoksella ei ole erikoisemmin suurta merkitystä eikä totta sanoaksemme myöskään sisänpäin, sillä hän ei ole yleensä esiintynyt ollenkaan sisäisissä kysymyksissä. Kun hänen eronsa tuli tietoon, niin udeltiin täällä tietenkin sentään sen syitä. On niitä, jotka väittävät, että hän johtaessaan perustamaansa "Yhdistystä kultuuri-

suhteiden ylläpitämiseksi ulkomaiden kanssa" on toiminut niinsanoaksemme liian rehellisesti, s.o. kiinnittänyt huomiotaan juuri siihen, mikä on yhdistyksen tarkoitus, antautumatta tekemään varsinaista kommunistista propagandaa kulttuurisuhteiden ylläpitämisen varjolla, ja että hän senvuoksi ei ole enää saanut pysyä paikallaan. Mutta tämä selitys ei tunnu oikein uskottavalta. Rva Kameneva on epäilemättä tehnyt kaikkensa esittääkseen kommunistien valtion olot niin edullisesti kuin suinkin eikä hän ole jättänyt käyttämättä tilaisuuksia, joissa hänen kommunistinen uskonsa voi esiintyä, siitä olen itse useissa keskusteluissa hänen kanssaan tullut vakuutetuksi. Toisaalta ei myöskään ole luultavaa, että vallanpitäjät juuri tällä hetkellä tahtoisivat levittää kommunistista propagandaa uuden elimen kautta, joka tähän saakka on voinut olla sitä suoranaisesti tekemättä. Varsinkin "Voksin" ottaminen karkean kommunistisen propagandan palvelukseen olisi nykyään liian suuri tyhmyys, sillä "Voksin" toimintapiiriin kuuluvat suureksi osaksi sellaiset järjestöt ja henkilöt ulkomailla, jotka eivät ole suinkaan alttiita kommunistiselle yllytykselle ja jotka ovat kykeneviä huomaamaan, jos heitä koetettaisiin salaa käyttää kommunismin levittämisen palvelukseen.

Toinen luonnollisempi selitys on, että on jo pitemmän aikaa oltu tyytymättömiä rva Kamenevan toimintaan "Voksin" johtajana, sillä hänen katsotaan paljon touhuavan mutta saavan vähän aikaan. Siinä moitteessa saattaa olla jossakin määrin perää. Miksi häntä ei ole ennemmin syrjäytetty, selitetään sillä, että eroittaminen olisi aiheuttanut väärää tulkintoita, jos hän, Trotskin sisar ja entisen trotskilaisen Kamenevin (ent.

Roomassa olleen sovjetlähettilään) vaimo, joka itse on pysynyt syrjässä sisäisistä suuntariidoista, olisi tullut eroitetuksi niin kauan kuin hänen miehensä vielä oli epäsuosiossa. Mutta nyt on hänen miehensä jälleen päässyt armoihin, vieläpä saanut hyvityksen tultuaan nimitetyksi Korkeimman Kansantalousneuvoston puhemieshistöön, ja niinpä voidaan siis toimeenpanna muutos "Voksin" johdossa ilman sitä vaaraa että käsitettäisiin sen johtuvan rva K:n sukulaisuussuhteista.

Hänen seuraajastaan ei vielä ole tietoa. Puhutaan kahdesta ehdokkaasta, joista toinen on joku Petrow ja toinen Petrowski, Ukrainan tasavallan presidentin poika.

Moskovassa, 20 p. kesäkuuta 1929.

Pietari Antti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 618

ASIA:

Ministeri Artin raportti no 69

Moskova

11/7 1939.

29/7 Hein. 21114 Maatal. osio.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa heinäk. 11 p:nä 1929.

No 838.

Salin Säilytys 1/10/29

Salainen.		
ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 38 1392 Sal. O. 1929		
13/7-29	42	LIT
RYHMÄ	OSASTO	ASIA

Herra M i n i s t e r i,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra M i n i s t e r i, ohennliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o 69 tältä päivältä:

Toimintaa maataloustekniikan kohottamiseksi.

Pyydän Teitä, Herra M i n i s t e r i, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

Pietari Botte

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

11 p. heinäk. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N II.69.

Toimintaa maataloustekniikan kohottamiseksi.

Yhtä rintaa valtiovallan toiminnan kanssa uuden n.s. sosialisoidun maatalouden muodon luomiseksi kolhoosien ja sovhoosien kautta, suoritetaan Neuvostoliitossa myöskin työtä maatalouden tekniikan kohottamiseksi. Tämä työ onkin erittäin suuressa määrässä tarpeellista, sillä venäläinen maanviljelijä on yleisesti katsoen aina ollut taikapajulla ammatissaan, ja vielä enemmän nykyään varsinkin senvuoksi, että ne suurviljelijät, jotka jossakin määrässä koettivat seurata aikaansa ja ottaa käyttäntöön uusia koneita ja uusia työtapoja, ovat hävitetyt pois ja sijaan on tullut väkeä, jolla ei ole edellytyksiä uudistuksiin. Mistäpä ne talonpoikaiston vähimmän kehittyneeseen osaan kuuluvat henkilöt, jotka muodostavat suurimman osan kolhoosien ja sovhoosien viljelijöistä, olisivat nämä edellytykset saaneet? Heitä on pakko herättää ja opastaa. Neuvostoelimet ovat luonnollisesti myöskin ymmärtäneet, ettei uusi maanviljelys menesty ilman järkipäisiä uudistuksia työtavoissa ja menetelmissä eikä ilman koneistamista. Paitsi tätä käytännön asettamaa pakkoa, vastaa pyrkimys uudistuksiin täydelleen neuvostomentaaliteettia. Näistä itsessään oikeista näkökannoista lähtee innokas toiminta maatalouskoneiden levittämiseksi ja niiden käytön opettamiseksi. Onko tästä vielä ollut hyötyä, joka vastaisi uhrattuja suuria rahavaroja, sitä on vaikea varmuudella tietää, mutta tšekäläisten sanomalehtien oma arvostelu on ollut erittäin ankaraa ja on eräissä tapauk-

sissa peittelemättä moittinut koneiden kelvottomasta käytöstä ja ymmärtämättömyydestä hoidosta. Suurtilojen luominen on kuitenkin vasta niin alullaan, ettei oikeastaan ole vielä voinut odottaakaan niistä tuloksia, joten on hyvin mahdollista, että ne vielä voivat tälläkin erikoisalalla osoittaa tuloksia, jos yleensä menestyvät. Brittein tarkokkaasti työskennelläin myöskin eräiden teollisuuden raaka-aineita tuottavain kasvien viljelyn edistämiseksi.

Neuvostoliitossa on kuitenkin elin myöskin toisenlaista työtä, maataloustekniikan kehittämistä tarkoittavaa toimintaa varten, elin, joka koettaa opettaa maanviljelijöille uusia menetelmiä niillä mitä moninaisimmilla erikoisaloilla, joihin nykyaikaisen maatalouden on kiinnitettävä huomiota. Olin eri tahoilta kuullut tästä työstä ja halusin päästä siihen henkilökohtaisesti tutustumaan. Käytyäni tässä laitoksessa ja oltuani parin tunnin keskustelussa sen johtajan kanssa voin antaa seuraavassa ylimalkaisen kuvauksen siitä, sekä esimerkeillä valaista sekä sen työtapaan että eräitä niistä erikoiskysymyksistä, joihin se on huomiotaan kiinnittänyt. Lähetän myöskin samalla eri lähetteenä joukon puheena olevan laitoksen julkaisemaa kirjallisuutta, josta asiaan lähemmin kiintyneet voinevat saada tarkemman selon sen harrastuksista ja saavutuksista.

On tavallaan kuvaavaa, ettei laitos ole syntynyt selvästi tajutun tarpeen tyydyttämiseksi vaan sattumalta. Vuonna 1923 ilmestyi Liiton luoteisosissa, varsinkin Karjalassa, viljaan tauti, jota ei voitu havaita itse viljassa mutta joka sai aikaan, että se leipänäkin nautittuna aiheutti omituista kiihoitusta ja iloisuutta. Pahinta oli että tätä mielenousua seurasi vastavaikutuksena huumaus, pahoinvointi ja kouristuskohtauksia. Siihen

aikaan opiskeli Moskovassa eräs nuori mies, M.S. Dunin, jonka sanotaan olevan talonpoikaista syntyperää. Hänen huomionsa kiintyi tuohon viljautiin, ja hän sai Moskovassa ilmestyvän "Bjednota"-nimisen (Köyhyys) talonpoikain lehden kustantamana tilaisuuden matkustaa paikalle tautia tutkimaan. Sen aiheuttajaksi havaittiin eräs loissieni, ja Duninin kokeiden tuloksena oli, että tauti saatiin poistetuksi. Tätä työtä varten Dunin järjesti itselleen pienen laboratorion ja kun alkuperäinen tehtävä oli suoritettu, oli huomio kiintynyt häneen siinä määrässä, että laboratorio jäi pysyväiseksi, ja hän sai aloittaa siinä sen toiminnan maanviljelyksen hyväksi, jota hän nyt on viisi vuotta harjoittanut.

Laboratorio on yhä liitettyä "Bjednota"-lehteen ja sijaitsee sen toimiston yhteydessä. Se ei ole suuri, ainakaan en minä nähnyt kuin kolme neljä pientä huonetta. Arvaan kuitenkin, että on olemassa toisia huoneita laitoksen laajaa kirjeenvaihtoa varten. Laboratoriossa sanottiin olevan nykyisin noin kolmisenkymmentä tieteellistä työskentelijää, ja niinpä olivatkin näkemäni huoneet niin ahdetut täyteen, että niissä oli vaikea liikkua, vaikka olikin aamiaisaika ja työskentelijöiden enemmistö poissa. Duninin omassa huoneessa näkyi olevan ainakin kolmella muulla työpöytänsä. Tämä tila-ahtaus on kuitenkin yleistä Neuvostoliitossa.

Laboratorion tehtävä on kahdenlainen: propagandateko maanviljelijöiden keskuudessa tarkoituksella herättää heissä ammattisivistyksen kaipuuta ja edistymishalua sekä antaa tietoja ja neuvoja, sekä uusien menetelmien keksiminen maatalouden eri aloilla käytäntöön otettaviksi työn helpottamiseksi ja tehostamiseksi. Edellistä,

propagandatehtäväänsä, laboratorio suorittaa paitsi kirjallisuutta, pieniä, helpotajuisia ja mikäli mahdollista kuvitettuja vihkosisia, julkaisemalla ja levittämällä, sanomalehdistön, pääasiassa edellä mainitun "Bjednota"-lehden kautta, sekä suoranaishenkilökohtaisella kirjeenvaihdolla. Näitä kirjeenvaihtajia kerrottiin nykyään olevan yli 20,000 ja on niiden lukumäärä nopeasti kasvanut. Oli helppo havaita, että laboratoriossa oltiin ylpeitä tästä tuloksesta ja myönnettäköön, että se nykypäivän Venäjällä onkin huomattava saavutus. Itsesään ei antane aihetta erityisempään ylpeyteen, että viiden vuoden työllä on niin suuren talonpoikaisväestön keskuudessa päästy tuohon määrään sellaisia talonpoikia, jotka henkilökohtaisesti kääntyvät heitä neuvoilla avustamaan perustetun laitoksen puoleen ja joista osa, miten suuri osa, sitä en saanut tietää, myöskin toimeenpanee viljelyksillään kokeiluja laboratorion ohjeiden mukaan. Luullakseni on täysi syy pitää puheena olevan luvun suhteellista pienuutta osoituksena siitä alhaisesta tasosta, jolle Venäjän maataviljelevä väestö on laskeutunut. Olisipa todellakin hauskaa päästä näkemään, mitä nämä laboratorion kirjeenvaihtajat tahtovat tietää, sillä se olisi erinomainen osoitus heidän tasostaan maanviljelijöinä. Ehkäpä siihen vielä tilaisuus tarjoutuu, sillä aikomukseni on syksyllä jatkaa tämän laitoksen kanssa nyt aikaansaamaani yhteyttä.

Laboratorion tieteelliselle tai olisiko sanottava kvasitieteelliselle toiminnalle tarjoutuu tietysti häretön ala. Sain kuulla kuvauksen muutamista tärkeimmistä kysymyksistä, jotka laboratorion huomiota ovat kiinnittäneet, ja ratkaisuksista, joihin niihin nähden pyritään.

Ensimmäisiä kysymyksiä, joihin laboratorio ryhtyi,

oli kysymys lannan talteenotosta ja hoidosta. Sitä tavaraa tuottaa Neuvostoliiton karjatalous vuosittain laboratorion laskelmain mukaan 400 miljoonaa tonnia, mutta sitä hoidetaan niin huonosti, että vuosittain menee hukkaan noin 700,000 tonnia typpiaineita. Työala on siis tavaton, vaikka ottaisikin huomioon, että karjalantaa puuttomilla aroseuduilla, ja sitäkin on sentään melkoinen osa Neuvostoliiton alueesta ja varsinkin juuri karjanhoitoalueista, käytetään ja lienee pakokkin käyttä sekä rakennusaineena että polttoaineena. Niitä typpimääriä tuskin voidaan pelastaa maanviljelykselle. Mutta suuren työn laboratorio tietysti voi suorittaa, jos se saa puheena olevalla alalla parannuksen aikaan edes niissä valtakunnan osissa, joissa se on mahdollista. Niissä se toisaalta maan laatuun nähden onkin tarpeellisempaa. Kuvaavaa sovjettilaiselle mentaliteetille on, että ratkaisussa tässäkin kohden tahdotaan suoraa päätä päästä siihen, mihin kehittyneimmät kansat vasta viime aikoina ovat alkaneet pyrkiä. On nähty edullisimmaksi opettaa venäläisiä talonpoikia siihen menettelyyn, johon Saksassa on viime vuosina alettu pyrkiä, nimittäin muodostamaan karjanhoidon ja yleensä talouden jätteistä sitä, mitä saksalainen kutsuu nimellä "Edelmist". Ilmeitetään päästyn niin hyvään tulokseen, että tänä vuonna noin 6.000 venäläistä talonpoikaistaloutta kokeilee tällä menetelmällä.

Erinäisten taudinotioiden tappamista siemenviljasta laboratorio on paljon tutkinut. Lähinnä on ollut tarkoituksena keksiä keinoja, joilla korvattaisiin formaliinin ja kuparivitriolin käyttö, koska niistä aineista Neuvostoliitossa on puutetta, ja niiden käyttö siis tulisi liian kalliiksi. Vakuutetaan päästyn hyvin tuloksin

pesemällä siemenvilja kalkki- ja tuhkaliuoksilla, joilla lienee vielä sikäli edullinen vaikutus, että ne kiihoittavat siemenen itäväisyyssykyä. Maatalouskomisariaatti onkin virallisesti hyväksynyt laboratorion ehdotuksen kalkki- ja tuhkaliuosten käytöstä. Paitsi tätä on vielä kokeilun asteella suunnitelma kaasujen käyttämiseksi taudinotioiden tappamiseksi viljasta, myöskin sellaisten taudinotioiden, joiden ilmenemisen syynä on huono säilytys. Suunniteltu menetelmä on sellainen, että puhdistettava vilja pannaan putoamaan torven läpi ja sitä vastaan puristetaan tarkoitukseen sopivaa kaasua. Kaasu voidaan ottaa talteen ja käyttää uudestaan.

Lähempiä selityksiä en ehtinyt saamaan siitä, mitä oikeastaan tarkoittavat laboratorion toimesta noin 1.500 talonpoikaistaloudessa nykyään tekeillä olevat kokeet hunaja-apilan käytöstä. Tämän heinä sellaisenaankin on mitä parhaita rehua. Erikoisempaa mielenkiintoa eivät herättäne sellaisissa maissa, joissa maanviljelys on edistyneemmällä kannalla, myöskään laboratorion kokeilut tyyppä keräävien kasvien viljelemisellä, sillä sen asianhan esim. Suomessa tuntenee jokainen vähänkään aikaansa seuraava talonpoika. Eivät, liioin myöskään kokeet nakertajain hävittämisellä, jossa tarkoituksessa täällä pyritään käyttämään klooribaariumia ja arsenikkia. Ymmärrettävää kuitenkin on, että tämä kysymys on Neuvostoliitossa aivan erikoisen tärkeä.

Minulle mainittiin m.m. kokeista, joita on tehty oraille nousseiden peltojen karhitsemisella, ja mainittiin, että nämä kokeet ovat talonpoikain viljelyksillä tuottaneet hyviä tuloksia, mutta valtiontiloilla huonoja. Ymmärrettävää: talonpojilla kasvaa rikkaruoho nopeammin kuin vilja, ja karhitseminen hävittää enemmän edellisiä,

mutta valtiontiloilla tilanne on päinvastainen, siellä pitemmäksi kasvanutta orasta karhi turmelee enemmän kuin rikkaruohoa.

Laboratorion johtaja mainitsi senjälkeen saksalaisista kokeista kasvien uudestaan istuttamisella ja hyvistä tuloksista, joihin sillä tavoin oli päästy. Laboratorio oli ottanut varteen tämän ajatuksen, mutta koettanut keksiä keinoja, joilla saavutettaisiin sama tulos vähemmällä vaivalla ja työllä. Kokeiltavaksi oli uudestaan istuttamisen sijasta otettu kasvien pääjuuren katkaiseminen ja kasvin pakoittaminen sillä tavalla kartuttamaan ja kehittämään lisäjuuristoa. Näin valokuvia, joista oli havaittavissa tämä tulos, juuriston lisääntyminen ja kasvin vahvistuminen. Oljen oli todettu kasvavan 3-4 kertaa suuremmaksi kuin tavallisen juuriston varassa. Näytettiin myöskin nuoria soijapapuja, joissa tulos oli selvään nähtävissä, mitä sekä juuriston runsauteen että kasvin suuruuteen tulee. Että tulos on tällainen, sehän on tunnettua muutenkin. Kiintoisalta minusta tuntui tieto, että olivat valmistaneet koneen, jolla riviin kylvettyjen kasvien juuret katkotaan poikki kuljettamalla sitä kasvirivien välitse. Toistaiseksi ne tällaiset koneet, jotka on annettu maanviljelyksille kokeiltavaksi, ovat elävällä voimalla käytettäviä, mutta täällä yleensä vallitsevan koneellistuttamisvimman mukaisesti on, että tämäkin kone, joka ei voi olla monimutkainen eikä raskas kuljettaa, ajetaan laatia moottorivoimalla käytettäväksi. Valitettavasti en saanut nähdä tuota laitetta, sillä kysyessäni sitä ilmoitettiin minulle, ettei laboratoriossa ollut yhtään sellaista varastossa.

Laboratorio on myös kiinnittänyt huomiota viljan kuivaamiseen ja on tällöin asettanut tehtäväkseen keinon keksimisen, jolla kuivaaminen voidaan suorittaa viljaa lämmittämättä. Tällöin on otettu kokeilun alaiseksi varsin monimutkainen menettely, jonka eräitä valmistavia asteita saatoin laboratoriossa nähdä. Se selitettiin minulle seuraavalla tavalla. Sekoitetaan yhteen savea ja hienoksi jauhettua hiiltä, ja tästä seoksesta muodostetaan litteähköjä herneitä. Ne, jotka näin, olivat noin sentin läpimittaisia. Kuumennettaessa palaa hiili pois, ja saviherne jää hyvin huokoiseksi. Nämä herneet kyllästetään jollakin kemiallisella aineella (kloorikalsiumilla?) ja kuivataan. Sitten ne sekoitetaan kuivattavaan viljaan ja imevät itseensä kosteuden kuivaten viljan. Tarkoituksensa täytettyään ne eroitetaan viljasta (saviherneiden koko valitaan kuivatettavaan viljaan nähden siten, että erottaminen käy helposti päinsä) ja kelpaavat tarpeellisen käsittelyn jälkeen uudestaan käytettäväksi.

Nämä ovat pääasialliset niistä esimerkeistä, joita tällä ensi käynnilläni minulle esitettiin laboratorion ratkaistavakseen ottamista tehtävistä. Mikä arvo niillä on kehittyneempiin maihin nähden, sitä en tietenkään ota sanoakseni, mutta sain sen vaikutuksen, että laitos innokkaasti työskentelee ja panee parastaan. Sillä on sovjettilaitokseksi se etu, ettei se ole hallituksen päätöksellä synnytetty vaan on alussa kertomallani tavalla muodostunut kuin itsestään käytännössä ja on siihen tämän mukaan nähdekseni pesiytynyt enemmän innostusta tehtävään kuin useimpiin muihin. Johtaja Dunin on näöltä aivan nuori mies ja vaikuttaa toimeliaalta

ja intelligentiltä. Sain hänestä tässä kohtaamisessamme oikein hyvän käsityksen. Tietysti hänessä tuntui olevan aino annos samaa taipumusta esittämään suuria numeroita, jota melkein tekee mieli pitää Neuvostoliiton yleissairautena, mutta sitä en tässä tapauksessa lukisi niin suureksi viaksi, sillä se näyttää johtuvan nuorekkaasta innostuksesta tehtävänsä. Kun hän esim. vakuutti että heillä tulee 1-2 vuoden päästä olemaa koekenttä joka ainoassa kolhoosissa ja sovhoosissa, niin onhan se komea päämäärä. Se saattaa hyvinkin olla puustavillisesti toteutettavissa, sillä mikäpä vaikeus on aidata joku ala ja nimittää se koekentäksi, mutta epäilenpä melkoisesti, onko noista sellaisella vauhdilla muodostetuista koekentistä oleva täyttä hyötyä. Epäilen, että suurimmassa osassa niistä tehtävät "kokeet" jäävät vähäarvoisiksi. Mutta arvaan, että hän tällaisiin epäilyksiin vastaisi, että saadaanhan joka tapauksessa talonpoikiin tälläkin tavalla istutetuksi jonkunlainen käsityksen siemen siitä, että on olemassa mahdollisuus kehittyä ja tulla omakohtaisesti vakuutetuksi siitä, ettei kehityksen hyväksi tehty työ ole hukkaan mennyttä - ja siinäkin hän voikin olla oikeassa.

Käyntini lopulla minulle esitettiin luettelo niistä maista, joiden vastaavien laitosten kanssa laboratorio on suoranaissessa yhteydessä. Luettelo on pitkä. Muistiini jäi Skandinavian maista ainakin Ruotsi ja Tanska. Suomea ei luettelossa ollut. Sain siis tässäkin todeta, miten välinpitämättömästi meillä suhtaudutaan suureen osaan siitä, mitä itäisessä naapurimaassamme yritetään tehdä. En luonnollisesti uskalla sen vähäisen tiedon nojalla, minkä laboratoriosta ehdin saada, väittää, että meikäläisille samalla alalla toi-

miville laitoksille olisi vielä suoranaista oppia täältä saatavissa, mutta kun kerran Tanskan veroinen maanviljelysmaa ja arvostaan niin arka maa kuin Ruotsi havaitsevat mahdolliseksi, ehkäpä hyödylliseksi, olla yhteydessä tämän laitoksen kanssa, niin ei sen pitäisi olla mahdotonta meillekään. "Bjednotan" laboratorio tekee työtä, joka on vapaa politiikasta ja jolla on kaikin puolin kiitettävä tarkoitus. Se tekee myöskin työtä, joka säilyy ja jatkuu minkäläisiksi Venäjän kohtalot muodostunevatkin. Nähdäkseni olisi senvuoksi viisasta asettua sen kanssa vuorovaikutukseen, osoittaa mielenkiintoa sitä kohtaan. Se olisi yksi sen sivistyksellisen vuorovaikutuksen muoto, joka olisi saatava ja voitaisiin saada syntymään naapurimaiden välillä.

Toivoni olisi, että Ulkoasiainministeriö tahtois jotain tehdä saadakseen meikäläisiä laitoksia, jotka toimivat samalla alalla kuin tässä puheena oleva laboratorio, ryhtymään sen kanssa edes kirjallisuuden vaihtamiseen. Hra Dunin minulle nimenomaan huomautti, että he puolestaan pitäisivät sellaista yhteyttä mitä arvokkaimpana ja ovat valmiit omasta puolestaan lähettämään julkaisujaan, kunhan vaan saavat osoitteita. Yksipuoliseksi tätä tietenkään ei ole jätettävä.

Moskovassa, 11 p. heinäk. 1929.

Pavel Kotte

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ:

5

OSASTO:

618

ASIA:

V.a. Asiamiehittäjä Westerlundin raportti no 70.

Moskova

18/7.1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa heinäkuun 18 p:nä 1929.

No 866.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 40 1392 SalD. 1929		
20/7 29	No	L.M.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	618	

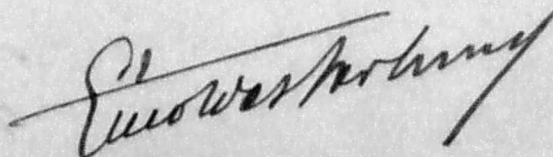
Salainen.

Herra Ministeri,

Sean kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia No II. 70 tältä päivältä:

Neuvostohallituksen ja Kiinan välinen selkkaus.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanotamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

V.a. asioinnoittaja.

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé

Helsinki.

MOSKOVAN-LÄHETYSTÖN RAPORTTI N:o II. 70.

NEUVOSTOHALLITUKSEN JA KIINAN VÄLINEN SELKKAUS.

Heinäk. 15 ja 16 p. on Moskovassa eletty ulkonaisesti varsin intensiivisen poliittisen kriisin merkeissä; onpa toisin ajoin tuntunut siltä, kuin kriisi tuossa paikassa puhkeaisi sotaiseen katastrofiin.

Tällaisen vaikutelman on näinä päivinä ollut omiaan antamaan Moskovan katuelämä: suunnattomat mielenosoituskulkeet ovat vaeltaneet kohti Kropotkin-peräulokkia, missä sijaitsee Kiinan suurlähetystö, jonka hoitajana on nykyisin sen toinen sihteeri, vaatimaton hra Sia Wei-Soung.

Mutta mielenosoittajilta on estetty pääsy itse lähetystön edustalle; vahvat sotilas- ja miliisiketjut hevosineen ovat tiheään sulkeneet lähetystön katuosan. Siitä huolimatta on kansanvaellus sinnepäin ollut näinä kahtena päivänä aivan tavaton, siinä määrin, että raitiovaunuliikenne miltei kaikkialla kaupungissa on yhtämittä ollut häiriintynyt ja että kadut ovat aaltoilevine rivistöineen ja lippupaljouksineen erehdyttävästi muistuttaneet - vapunpäivää. Maanantaina t.k. 15 p. sattui pahaksi onneksi rankkasade juuri suurimpien joukkojen yöryessä Kiinan lähetystöön päin; ja sade liotti pitkät kahden tangon välissä kannettavat punaiset tunnuslausekankaat niin, että lauseet huuhtoutuivat tyystin näkymättömiin. Mutta seuraavana päivänä oli kaunis ilma, ja lauseet oli uudelleen liituvärillä piirretyt: " alas kiina-

laiset kenraali-bandiitit", " alas imperialistit", " eläköön Kiinan työläisraivas" j.n.e., j.n.e.

Tämän kirjoittaja sattui juuri 16p. tapaamaan erään kiinalaisen virkatoverinsa, joka sangen dramaattisesti kuvasi sitä hälyä ja huutoa ja laulua ja soittoa, mikä oli kaikunut Kiinan lähetystötalon seuduilla näinä kahtena päivänä.- "Merkillistä"- sanoi hän käsityksensä -" että toisella kädellä meitä suojellaan sotilasketjuin ja toisella kädellä pannaan mielenosoitusjoukot liikkeelle."

Ja itse asiasta hän sanoi, ensinnäkin, että kolmen päivän määräaika vastauksen antamiselle Karahanin ylettömän pitkään noottiin on aivan liian lyhyt. Sillä lähetystö oli juuri 16p. saanut Nankingista ilmoituksen, ettei monisatasanainen sähkösanoma, joka sisälsi nootin kiinankielisen käännöksen, vielääkään ole tullut kokonaisuudessaan perille (ja 3 päivän määräajan kai piti päättyä 17p. klo 4 aamulla; nootti näet tuotiin lähetystöön 14p. niin aikaisin!) Toisekseen tuo samainen kiinalainen oli sitä mieltä, että neuvostohallitus 'ei millään muotoa kai rohjenne " turvautua muihin keinoihin "(kuten Karahan noottinsa lopussa uhkaavasti sanoo), sillä Siperian rata ei juuri kestäisi suurempia joukkotransportteja - puhumattakaan Sovjetin finansseista ja muista taloudellisista resursseista. Ja kolmanneksi hän huomautti, ettei Sovjet varmaankaan ole niin tyhmiä, että haluaisi tappaa kultaa munivan kanan. Itä-Kiinan rata kuuluu nim. tuottavan sille miljoonia kullan arvoista valuuttaa, jota se muuten saa vain viemällä maasta miltei olemattomia tavaroita.

Mutta allekirjoittanut kuuli myös neuvostolaisen diplomatian mielipiteitä asiasta. Ja niiden mukaan on ultimatum määräaika myöskin liian lyhyt: eräät " teknilliset"

seikat jäivät näet huomioon ottamatta. Sensijaan Siperian radan kuljetuskyky kuuluu olevan normaali myös joukkokuljetusta varten, vaikkakaan tähän ei vielä ole ryhdytty, koska muka Siperiassa (Mandshurian rajalla) on riittävästi sotajoukkoja kiinalaisten "bandien" tuhoamista varten. Ja se taas - tarpeen tullen - tapahtuu muutamassa päivässä. Mutta "yhdessä pienen radan vuoksi" - ei oikeastaan maksa tehdä sotaa, varsinkaan, koska Kiina säikähti Karahanin nootista niin, että asia voidaan hyvin järjestää neuvotteluilla. Kiina on nim. säikähtänyt tästä nootista sikäli, että sen asiainhoitaja lähetti t.k. 15p. Karahanille seuraavan pikkunootin, jonka Sovjetin ulkoasiainvirasto leimaa auttamattoman tyhmäksi (ja tuskinpa sitä päinvastaiseksi voi kukaan väittää):

"Minulla on kunnia saattaa tietoonne, että kuluvan heinäk. 14p., klo 4 aamulla, ulkoasiainkansankomissariaatin herra referentti G.S. Getei antoi minulle Teidän noottinne N° 58 r tämän heinäk. 13p:ltä.

Heti henkilökohtaisesti ryhdyttyäni kääntämään noottia kiinankielelle minä kykenin, keskeyttämättä työskennellen, lopettamaan tarkkan ja täydellisen käännöksen vasta heinäk. 14p:n lopulla, ja klo 1,30 tänään, heinäk. 15p., antamaan sen Moskovan lennätinkonttoriin osoitettuna hallitukselleni.

Koska minulla ei ole ulkoasiainministeriön ohjeita välittömästä yhteydestä Kiinan tasavallan kolmen itämaakunnan paikallisen hallituksen kanssa, olen sähköitse pyytänyt ministeriötä tiedoittamaan nootin Mukdeniin.

Noottinne venäläisen tekstin jäljennöksen olen postitse lähettänyt Nankingiin."

Niin. Älykkäimpien noottienhan kategoriaan tätä kirjettä ei voitane lukea; ja eräänlaista säikähtymistä se epäilemättä asianomaisessa osoittaa. Eipähän tämä asianomainen kuitenkaan ole Nanking.

Entä muut tšekäläiset ulkomaalaiset ?

Saksalaisten taholta on allekirjoittanut kuullut aito-saksalaisen filosofisen lausunnon: subjektivisesti olemme vakuntettuja, ettei sotaa synny; mutta objektivinen todistusaineisto puuttuu.

Ja italialaisilta: Sovjet on aasi, kun ei myynyt osuuttaan Itä-Kiinan rataa amerikalaisille, jotka vielä noin kuukausi sitten tekivät viime tarjouksensa; hinta am. dollareissa per kontant. Nyt Sovjet nähtävästi saa myydä osuutensa Kiinalle mexdollareista 15 vuoden maksuajalla, joka merkitsee, ettei saa centtiäkään.

Tšekäläiset amerikalaiset journalistit kuuluvat raivoavan: että Sovjet viitsikkään ruveta näyttämään mahtipontisuutta juuri hetkellä, jolloin pitäisi malttaa mielensä...

Ei mitenkään voi ottaa - ainakaan tänä hetkenä (16/VII) - vakavasti sitä sodanuhkaa, mikä sisältyy Karahanin noottiin. Sillä on aivan selvää, ettei mikään Sovjetin instanssi, paitsi ehkä kommunistisia nuorisoliittolaisia, joilla armeijassa on melkoinen sananvalta, halua - eikä edes edellyttä - sotaa. Koko tämän leikin syy ilmenee kaiketi Karahanin nootin siitä kohdasta, jossa hän huomauttaa Kiinan viranomaisten arvioivan Sovjetin " rauhanrakkauden" johtuvan heikkoudesta. Eipä suotta esim. " Ivestija" pyri kiinnittämään myöskin neuvostoliiton l ä n t i s t e n naapurien huomiota siihen, että Moskovassakin on olemassa rautainen nyrkki,

joka jysähtää silloin kun tarvitaan.

Onhan nim. aivan selvää - ainakin täällä olevalle -, että neuvostohallitukselle sota on toistaiseksi kauhistus. Toisin sanoen: neuvostohallitus (s.o. kommunistinen puolue ja Komintern) ei de facto missään tapauksessa voi ryhtyä sotaan, ennenkuin on olemassa täysi varmuus siitä, että sota porvarillisissa maissa muuttuu kansalaissodaksi, jonka tuloksena on hartaasti odotettu maailman vallankumous.

Mutta toisaalta taas on täydellä syyllä otettava huomioon, että neuvostohallitus on erään maan, valtion, hallitus, joka tavallisen poliittisen järjen mukaan pyrkii toteuttamaan juuri oman maansa "kansallisia" tarkoitusperiä. Esim. Karahanin nootissa tuo puhe "laillisista oikeuksista" sisältää itse asiassa imperialistisen vivahduksen.

Tosin tämän kirjoittajalle on kommunistiselta taholta myönnetty, että Neuvostoliiton kaltaisen valtion on erittäin vaikeata - ja vieläpä eikeastaan sopimatontakin - hallita rautatietä vieraan valtion alueella. Mutta - on samalla sanottu - miksi Kiina ei ota huomioon sitä, että Sovjet kernaasti on valmis sopimaan radan hoidosta ja vaikkapa ennen aikojaan myymäänkin osuutensa Kiinalle. Sitä vartenhan aiottiin Serebrjakow lähettää Kiinaan; mutta Kiinan lähetystö kielsi häneltä viisumin.

17/VII. - Tämän päivän lehdissä on julkaistu seuraava ulkokomissariaatin tiedonanto:

- Moskovassa oleva Kiinan asianshoitaja hra Sia Wei-Soung eilen klo 6 tienoissa illalla ilmoitti ulkokomissariaattiin seuraavat sähköteitse Kiinan tasavallan ulkosiainministeriöltä Nankingista saamansa ohjeet.

Julkaisemme ohjeitten sananmuodon täydellisenä:

- "Vaikka sähkösanomaa, joka sisältää Sovjetin ulkokomissariaatin vastalauseen, johon vaaditaan vastausta määräajassa, ei vielä ole saatu kokonaisuudessaan, niin pääajatus jo on ymmärrettävissä.

Tavallisesti hallituksemme noudattaa ystävällistä suhtautumista Neuvostoliittoon. Tällä kertaa Harbinin tapahtumat tekivät välttämättömäksi ryhtyä nykyisiin toimenpiteisiin Itä-Kiinan rautatien suhteen, mutta ne eivät voi vaikuttaa molempien valtioiden välillä vallitseviin diplomaattisiin suhteisiin. Lähettiläs Tsou Sehao - Yan pian palaa virkapaikalleen. Jos neuvostohallituksella on joku mielipide, niin voidaan pikemmin ryhtyä sitä molemmin puolin vilpittömästi harkitsemaan.

Meidän mielestämme kaikki asiat on ratkaistava molempien valtioiden voimassaolevien säännösten perustalla ja niitä on käsiteltävä tosiasiallisesti yhdessä keskenämme. Tällä ehdolla kysymykset helposti ratkeavat.

Käskemme Teitä ennakoita suullisesti ilmoittamaan tästä Sovjetin ulkokomissariaatille ja lisäämään, että annamme vastauksen heti kun saamme ulkokomissariaatin vastalauseen koko sisällön."

Tähän on Tass liittänyt seuraavan huomautuksen: Arvovaltaisista lähteistä Tassin saamien tietojen mukaan Liiton hallitus ei aio vastata tähän Kiinan ulkoministeriön ilmoitukseen, vaan odottaa Kiinan hallituksen vastausta ulkokomissariaatin noottiin heinäk. 13 piltä. Tämän vastauksen Nankingin ulkoministeriö lupaa antaa, ilmoituksensa mukaan, heti saatuaan nootin koko tekstin.

Niin että jännitys on kenties katsottava nyt lauenneeksi. Muuten nuo sähköshjeet eivät juuri osoita, että Karahanin nootin " pääajatus" olisi Nankingissa vielä niinkään selvillä; sensijaan ne viittaavat eräänlaiseen naivisuuteen, joka ehkä voi olla vinosilmille ominaista oveluuttakin.

Apropos tuo Serebrjakowin matka Harbiniin. Tämän (17) päivän " Ivestija" julkaisee siitakin ulkokomissariaatin tiedonannon, jossa kerrotaan, että komissariaatti on eilen (16p) antanut kiinalasille seuraavansisältöisen verbalinootin:

- " Vastaukseksi Kiinan lähetystön ilmoitukseen kuluva heinäk. 16 p:ta, että lähetystö on saanut ohjeen antaa viisumin kulkulaitoskomissariaatin kollegion jäsenelle tov. Serebrjakowille, ulkokomissariaatti kunnioittaen ilmoittaa seuraavaa:

Heinäk. 12 p:n jälkeen, jolloin tov. Serebrjakowille pyydettiin viisumia, tähän päivään asti on sattunut uusia tapahtumia: Itä-Kiinan rautatien johdon valtaus, Itä-Kiinan rautatien johtajan tov. Jemshanowin ja hänen apulaisensa tov. Eismontin eroittaminen virasta ja karkoitus, Mandshuriassa olevien neuvostolaitosten sulkeminen neuvostokansalaisten, Itä-Kiinan rautatien työläisten ja virkailijain joukkoerottamisista toimita, vangitsemisia ja karkoituksia, ja kaikkien näiden tapausten yhteydessä Liiton hallituksen nootti kuluva vuoden heinäk. 13p:ta. Tämän johdosta ulkokomissariaatti on antanut määräyksen tov. Serebrjakowin Harbinin-matkan peruuttamisesta, kunnes on saatu Kiinan hallituksen vastaus Liiton hallituksen noottiin kuluva vuoden heinäk. 13 p:ta."

18/VII. - Nyt Kiinan vastaus on saatu. Se annettiin eilen julkaistiin lehdissä tänään. Ja vastaus on epätydyttävä! Ilmanko Karahan kiiruhti heti siihen vastaamaan, ja tästä hänen vastauksestaan käyvät ilmi ne seuraukset, jotka Kiinalle koituvat: täydellinen välirikoutuminen, mutta ei sota.

Aika ei valitettavasti anna myöten suomentaa tähän tätä viimeistä noottien vaihtoa in extenso; on rajoituttava vain muutamalla sanalla koskettelemaan niiden sisältöä.

Kiinan asiainhoitaja on nytkin ottanut noottiinsa ne muodolliset ohjeet, jotka koskevat itse nootinjäätöproseduria ja jotka hänen ilmeisesti olisi pitänyt säilyttää omana salaisuutenaan. Tuntuu näin ollen siltä, että hra Sia Wei-Soung olisi todellakin säikähtänyt ja että hän tuolla keinoin tahtoisi pestä omat kätensä.

Itse Kiinan hallituksen vastauksessa huomautetaan aluksi v. 1924 tehdyn kiinalais-neuvostolaisen sopimuksen positivistisesta vaikutuksesta näiden maiden välisiin suhteisiin. "Mutta viime aikoina" - sanotaan nootissa - "on Kiinassa tuon tuostakin havaittu sekä järjestelmällistä propagandaa että sen työtä, jotka ovat kohdistuneet siihen, että saataisiin Kiinan kansa sysätyksi Kiinan yhteiskunnallisen järjestelmän hävitykseen, ja siihen, että kansa nousisi Kiinan hallitusta vastaan." Edelleen nootissa huomautetaan, että etsintä Harbinin neuvostokonsulaatissa ja toimenpiteet Itä-Kiinan rautatien suhteen suoritettiin kolmen itämaakunnan viranomaisten toimesta siinä tarkoituksessa, että estettäisiin mahdolliset äkilliset järjestyshäiriöt. Kiinan hallitus on tuon tuostakin saanut tietoja, että rautatien johtaja ja tärkeät neuvostolaisvirkamiehet eivät noudata rautatietä koskevaa väliaikaista sopimusta ja että heidän lainvastaiset toimensa ovat niin lukuisat, että niitä on mahdotonta luetella.

Täten kiinalaisetkaan virkamiehet eivät ole kyenneet tekemään velvollisuuksiaan.

On siis selvää - todetaan nootissa -, ettei edesvastuu kiinalais-neuvostolaisen sopimuksen rikkomisesta ole Kiinan kannettavana. Lisäksi nootissa sanotaan, että Neuvostoliiton G.P.U. on syyttä vanginnut ainakin tuhat kiinalaista emigranttia ja kauppiasta, jotavastoin neuvostolaiset emigrantit ja kauppiat nauttivat "vieraanvaraisuutta ja jalomielisyyttä ja heille kaikille on myönnetty suuria mukavuuksia." Vielä nootissa huomautetaan - vaikkakaan ei nimenomaisena ehtona - että "jos neuvostohallitus vapauttaa kaikki vangitut Kiinan kansalaiset ja sallii heidän palata kotimaahansa ja jos Kiinan kansalaisille, kiinalaisille kauppiaille ja yhdistyksille taataan asianmukainen ja tarpeellinen turva, niin sopivana hetkenä suhtaudutaan asianmukaisesti kaikkiin sinetöityihin neuvostolaitoksiin." Lopuksi lausutaan nootissa Kiinan hallituksen ja kansan toivovan, että "neuvostohallitus itse korjaa väärät tekonsa ja että se kunnioituksella suhtautuisi Kiinan suvereniteettiin ja sen lakeihin eikä tekisi tosiasiaan vastaisia ehdotuksia." Vielä ilmoitetaan, että lähettiläs Tsou Schao-Yanille annetaan tehtäväksi "virkaansa palatessaan" tutkia Harbinissa kaikki kysymyksen tulevat asiat, ja huomautetaan, että rautatietä koskevat asiat voitaisiin aikanaan yhdessä ulkokomissariaatin kanssa ratkaista oikeuden- ja lainmukaisesti.-

Karahanin vastausnootissa tietysti torjutaan kiinalaisten esittämät vastasyytökset huomauttamalla, että Kiinan kansalaisista on vangittu vain "vakoilijoita, opiumkauppiaita, porttolainpitäjiä ja yleensä rikollisia aineksia" ja että propagandan, jos sitä vaikka esiintyisikin, kiinalaiset viranomaiset voivat estää tarvitsematta anas-

Moskovan-lähetystön raportti N° II, 70.

taa rautatietä ja särkeä vallitsevia sopimussuhteita. Vastauksessa todetaan, ettei enää ole keinoja sovinnolla järjestää riitakysymyksiä ja konfliktia, joten Karahan sanoo olevansa pakotettu seuraaviin toimenpiteisiin, jättäen edesvastuun niiden seurauksista Kiinan hallitukselle:

1) Kutsua pois Kiinasta kaikki Sovjetin diplomaattiset, konsulariset ja kaupalliset edustajat.

2) Kutsua pois Kiinan alueelta kaikki Sovjetin Itä-Kiinan rautatielle määräämät henkilöt.

3) Keskeyttää rautatieyhteyden Kiinan ja Neuvostoliiton väliltä.

4) Kehottaa Kiinan tasavallan diplomaattisia ja konsuliedustajia heti poistumaan Neuvostoliitosta.

Lopuksi ilmoitetaan että neuvostohallitus pidättää itselleen kaikki Pekingin ja Mukdenin sopimuksista vuota 1924 johtuvat oikeudet.

Moskova, heinäk. 18p. 1929.

E. M. ...

V.a. asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ:

5.

OSASTO:

C18

ASIA:

H. a. Asiamiehittäjä Westerlundin raportti no 71.

Moskova

25/7-1929

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa heinäkuun 25 p:nä 1929.

No 890.

Salainen, T. 210		
ULKOGA		
No 43/393 Sal. 1929		
27/7-29	0	LIV.
RVHMA	OSASTO	ASIA
5	C18	

Herra Ministeri,

A. A. R.

Sean kunnioittavimmin Teille, Herra
Ministeri, oheenliitettynä lähettän
viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia
n:o II.71 tältä päivältä:

- I. Lisätietoja neuvostolais-kiinalaisesta konfliktista.
- II. Englantilaisia ja amerikalaisia teollisuus- ja pankkimiehiä Neuvostoliitossa.

E. Suovakallio

v.a. asioinnoittaja.

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

Moskovan-lähetystön raportti.

N: 71.

I. Lisätietoja neuvostolais-kiinalaisesta konfliktista.

Kuten Lähetystö jo lyhyesti on Ministeriölle ilmoittanut, viseerattiin meillä kuluvan heinäk. 23 p. Kiinan tšekiläisen lähetystön henkilökunnan passit matkaa varten Suomeen. Kaikkiaan viseerattiin 9 diplomaattipassia, m.m. hra Sia Wei-Soungin, joka näinä kriisipäivinä on toiminut täällä v.a. asiainhoitajana (varsinaisesti hän on lähetystönsä 2:nen sihteeri). Syyksi siihen, miksi Kiinan lähetystö matkustaa juuri Suomeen, eräs tuon lähetystön virkamies mainitsi ensinnäkin sen seikan, että Kiinaan he eivät voi matkustaa, koska junat kulkevat täältä vain Tshita'han asti, ja toiseksi sen, että Suomi, ollen Neuvostoliiton niin läheinen naapuri, on heille mitä mukavin huomioimispaikka, ainakin toistaiseksi.

Samalla kun passit tuotiin Lähetystöömme viseerattaviksi, jätti asianomainen Kiinan lähetystön virkamies tänne yli 5½ tuhatta Yhdysvaltain dollaria toimitettaviksi edelleen Helsinkiin sikkäläiselle Kiinan lähetystölle. Tätä rahalähetystä perusteltiin sillä, ettei ole takeita neuvostoviranomaisten korrektisuudesta rajalla, semmin-kin kun valuutan maastavienti ilman erikoista lupaa on kielletty. Rahalähetyksen Lähetystöemme tietysti otti välittämättä.

Kiinan lähetystön lähdön piti tapahtua t.k. 24 p. klo 21.30 lähtevällä Pietarin-junalla. Allekirjoittanut katsoi velvollisuudekseen mennä kiinalaisia saattamaan. Mutta tarkasta etsiskelystä huolimatta heitä ei näkynyt

junassa. On sängen mahdollista, että he matkustivat klo 23.30 lähteneessä pikajunassa, jolle allekirjoittanut arveli olevan tarpeetonta mennä, koska kiinalaiset, siitä kysyttäessä, itse nimenomaan ilmoittivat lähtöajakseen klo 21.30 eivätkä tätä ilmoitustaan sittemmin peruuttaneet.

Mainittakoon tässä vielä, että kiinalaisten oman kertoman mukaan ulkoasiainkomissariaatti oli ilmoittanut heille Saksan suurlähetystön välityksellä, että heidän on poistuttava Moskovasta viimeistään juuri tuona 24 p:nä.

x

Mitä itse neuvostolais-kiinalaisen konfliktin kehitykseen tulee, niin on syytä ensinnäkin panna merkille, että m.m. Helsingin lehdissä olleet berliniläiset ja lontoolaiset tiedot neuvostolais-kiinalaisella rajalla jo muka sattuneista aseellisista yhteentörmäyksistä ja siitä, että neuvostolainen sotaväki jo olisi valloittanut Pogranitshnan ja Mandshurian kaupungin, ilmeisesti ovat perättömiä. Allekirjoittanut ei ole saanut noille tiedoille vahvistusta mistään ulkomaalaisista lähteistä eikä nimenomaan tšekkiläisiltä ulkomaisilta sotilasasiamiehiltä; nämä ovat päinvastoin luulleet voivansa peruuttaa sanotut tiedot. Peruutuksia on näkynyt neuvostolehdistäkin, joissa nuo tiedot on leimattu provokatorisiksi. Ja ulkoasiainkomissariaatissa on allekirjoittaneelle selitetty, etteivät neuvostolaiset joukot missään tapauksessa omasta aloitteestaan mene rajan yli, elleivät kiinalaiset aloita hyökkäystä, jolloin on kai lähetettävä "joku rankaisuretkikunta", kuten sanat kuuluivat.

Totta kyllä kuuluu olevan, että täkäläisissä korkeimmissa sotilaspiireissä vallitsee jonkinlainen levottomuus: esikunnissa työskennellään ylen pontevasti öin päivin. Mutta yhtä totena on myöskin pidettävä sitä, ettei ainakaan toistaiseksi Europan-Venäjältä ole mennyt itään yhtään sotilasjunaa. Joukkosiirtoja neuvostolais-kiinalaiselle rajalle on tapahtunut vain Siperian sotilaspiiristä, mille seikalle ulkomaalaisissa piireissä ei kuitenkaan anneta ratkaisevaa merkitystä.

"Hufvudstadsbladetissa" 20/VII ollut lontoolainen tieto, että kenraali Budjennyi olisi määrätty neuvostolaisjoukkojen ylipäälliköksi, ei ole saanut vahvistusta; joka tapauksessa Budjennyi on parhaillaan Moskovassa.

Tällä oleskelevien ulkomaalaisten sotilashenkilöiden tietojen mukaan kiinalaisten joukkojen sotakunto ei suinkaan ole kehuttava. Mutta toisaalta myönnettään, että toden tullen voisi hyvinkin toistua Moskovalle sama nolaus, kuin Pietarille venäläis-japanilaisessa sodassa. Matkahan sodanäyttämölle on pitkä, eikä nykyaikaista sota ratkaise suinkaan paikallinen ylipäällikkö, vaan koko maan sekä elävä että kuollut voima, maan ihmis- ja - tässä tapauksessa ehkä ennen kaikkea - taloudelliset resurssit. Ja näihin neuvostohallitus ei voi luottaa. Sotajoukkojen kuljetus tuon tavattoman taipaleen päähän ei ole vielä niinkään suuri ihme, mutta muonituksen ja muun etappiyhteyden ylläpito miltei varmasti pian kävisi neuvostohallitukselle ylivoimaiseksi. Ja kun lisäksi tulee se luonnostaan lankeava pelko, että sodan sattuessa idässä olisi ehkä joka hetki oltava valmiita

mobilisatioon myös lännessä ja lounaassa, niin ei tosiaankaan sovi ihmetellä, vaikka Kreml tällä hetkellä puustavillisesti pelkäisi sotaa.

Ei tietysti kukaan voi ottaa vastatakseen siitä, mitä ehkä jo lähinkin tulevaisuus tuo mukanaan. Mutta nykyhetki näyttää kaiken objektivisen logikan mukaan viittaavan siihen, ettei ainakaan välitöntä sodanvaaraa ole. Mutta tästä huolimatta on luonnollisesti täysi syy tarkimmiten seurata tilanteen kehitystä ja valmistautua pahimmankin mahdollisuuden varalle.

P.S.- Viime hetkessä sai allekirjoittanut tietää, että Rudsutak, joka tällä hetkellä on Rykowin sijaisena, oli muutama päivä sitten, ottaessaan puheilleen tällä olekselleven amerikalaisen teollisuusmiesvaltuuskunnan, selittänyt amerikkalaisten nimenomaisen kysymyksen johdosta, etteivät neuvostojoukot missään tapauksessa mene neuvostolais-kiinalaisen rajan yli. Jos taas kiinalaiset joukot ylittävät rajan, niin - Rudsutakin selityksen mukaan - neuvostolaiset joukot karkoittavat ne rajan taakse, kuitenkin edes silloinkaan ylittämättä rajaa.

Moskovassa, heinäk. 25 p. 1929.

Eino Westerlund

v.a. asioinhoitaja.

Moskovan-lähetystön raportti.

II. Englantilaisia ja amerikalaisia teollisuus- ja pankkimiehiä Neuvostoliitossa.

Kuluneen viikon aikana neuvostolaiset teollisuus- ja finanssimiehet eivät ole paljoakaan joutaneet pohtimaan aktualisinta suurpoliittista pulmaa, neuvostolais-kiinalaista konfliktia. Heillä on näet ollut ylen tervetulleita ja "suuria" vieraita.

Tällä on nim. oleskellut - ja tätä kirjoitettaessa oleskelee vieläkin - kaksi englantilaista ja yksi amerikalainen delegatio. Edellisistä on toinen englantilaisten puutavaraintuojain ja toinen pankkimiesten delegatio, ja jälkimäinen on amerikalaisen teollisuus- ja pankkimiesten suuri - 84 henkinen - valtuuskunta.

Monet johtavat neuvostolaiset teollisuus- ja pankkimiehet on kiireesti komennettu lomiltaan Moskovaan, useat heistä sairaudestaan huolimatta. Niinpä eräskin huomattava puutavaramies on komennettu tänne, vaikka hän on ollut lääkärin hoidossa; ja nyt hän tällä vuoroin neuvottelee englantilaisten puutavaraintuojain kanssa ja on mukana heidän kunniakseen järjestetyissä banketeissa, vuoroin käy lääkärin luona - ettei vain kuolisi kesken tärkeitä neuvotteluja.

Tämä englantilaisten puutavaramiesten - samoin kuin pankkimiestenkin - delegatio on kuulema kaikessa hiljaisuudessa lähtenyt Lontoosta, sallimatta mitään ennakkollista lehtireklaamia matkastaan. Ja tälläkin on häly lehdissä ollut odottamattoman vähäistä. Mutta sitä suu-

rempia tuloksia odotetaan matkasta.

Niinpä allekirjoittaneelle on täysin luotettavalta taholta - nimenomainen lupaus estää mainitsemasta lähteen - kerrottu, kuten Ministeriölle lähetetty lyhyt sähkösanoma on tiedoittanut, että englantilaiset puutavaramiehet tällä matkallaan aikovat ostaa neuvostohallitukselta sahatavaraa ei vähemmällä kuin 9 miljoonalla punnalla.

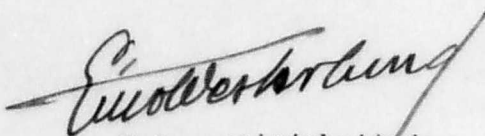
Nämä ostajat ovat tietysti sellaisia puutavaramiehiä, joiden päähuomio on kohdistunut Pohjois-Venäjän suunnattomiin metsärikkauksiin. Ja niiden käytön suhteen he tuntuvat olevan varsin optimistisia. Niinpä heidän tahollaan kuulutaan olevan varmoja siitä, että Neuvostoliiton sahatavaran vienti pian alkavana talousvuonna tulee olemaan vähän vaille 1 milj. standerttia ensiluokkaista tavaraa, että Pohjois-Venäjän metsäalueelle lähivuosina rakennetaan ainakin 5 suurta sahalaitosta, joista kunkin tuotantokyky on 75'000 stds.

Tällä oleskelevien pankkimiesten aikomuksista allekirjoittaneen ei valitettavasti ole onnistunut saada juuri mitään tietoja. Ainoastaan eräitä arveluja on liikkeellä, ja nämä liittyvät lähinnä edellämainittujen puutavaramiesten suunnitelmiin. Puhutaan myös suurista tavaraluotoista, jopa valtiolainoistakin. Mutta, kuten sanottu, nämä ovat toistaiseksi vain arveluita, joille ainakin tämä on vaikeata saada vahvistusta.

Amerikalaisen teollisuus- ja pankkimiesvaltuuskunnan jäsenistä on julkisuudessakin nimenomaan mainittu, että he edustavat Amerikan suurpääomaa. Ahnaasti he näyttävät tutkivan tämän maan oloja ja edellytyksiä, mutta toistaiseksi ei heidänkään todellisista aikomuksista ^{on}ole tietoja saatavissa.

Edelläolevat pintapuoliset huomiot on merkitty tähän vain sen takia, että niiden aiheena olevat tosiasiat ovat epäilemättä eräänlaisia ajanmerkkejä, joita kylläkin kannattaa pitää silmällä.

Moskova, heinäk. 25 p. 1929.

v.a. asioinhoitaja.

P.S. - Tänäpä 25 p. on lehdissä pieni Tassin antama uutinen, jossa kerrotaan, että englantilaiset puutavaramiehet neuvottelevat "Eksportljesin" kanssa puutavaran ostoista laivauskaudeksi 1930 ja että he näinä päivinä matkustavat Pietariin puutavarasatamaa tarkastamaan sekä myös Vienanmeren seuduille, missä tarkastavat Neuvostoliiton puutavarateollisuutta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C. O. A.

ASIA:

Ministeriön Artilin raportti no 82.

Koskova

1/8 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa elokuun 1 p:nä 1929.

No 917.

*A. A.
R. A.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 44/393/100 D. 19. 29		
3/8.79	2	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 18	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettynä lähettämä viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.72 tältä päivältä:

Kiina ja sovjet.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

P. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

1 p. elokuuta 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön
N II.72.

MINISTERIÖ		
44998 h. 1929		
3/8-29	2	1929
RYHMÄ	LUOKKA	ASIA
5	CV.	

Kiina ja sovjet.

Heinäkuun 14 päivänä julaistiin Moskovassa tunnettu ja lähetystön edellisissä raporteissa mainittu sovjetin uhkavaatimus Kiinan hallitukselle. Allekirjoittaneen oli saman päivän iltana matkustettava käymään Suomessa, mutta ehdin kuitenkin ottaa selvää tilanteesta ilmoittaakseni sähkösanomalla Ministeriölle, ettei mitään välitöntä sodanvaaraa katsottu olevan ja että alkanut selkkaus todennäköisimmin on lopuksi johtava Itä-Kiinan rautatien siirtymiseen kiinalaisten käsiin ehdoilla, jotka ovat sovjetille huonommat kuin ne, joilla aikaisemmin olisi ollut mahdollista suorittaa tuo siirto. Palattuani Moskovaan ja tutkittuani tilannetta sekä, mitä tällä välillä on tapahtunut, havaitsen, ettei tuota ensi käsitystä tarvitse oleellisesti korjata.

Tilanne on tällä hetkellä varsin omituinen. Selkkauksen alku, mitä Kiinan hallituksen toimenpiteitten jyrkkyyteen ja sovjetin vastauksen mahtipontisuuteen tulee, oli muodollisesti mitä hälyyttävää. Jos sellaista olisi tapahtunut kahden tasaväkisen ja jotakuinkin normaalivoimissa olevan suurvallan kesken, olisi sota tuskin ollut vältettävissä. Mutta noita edellytyksiä ei ole ollut olemassa. Kiina ja sovjet ovat myöskin menettäneet käsityksen rajujen tekojen ja rajujen sanain merkityksestä. Niinpä ei viikkokauteen ole tilanteessa tapahtunut mitään kehitystä. Kiina on vastailut välittelevästi, vakuutellut rauhanrakkauttaan ja koettanut lieventää puheena olevalla rautatiellä sattuneiden tapausten merkitystä sa-

malla yrittäen niitä puolustaakin. Neuvostohallitus puolestaan ei ryhdy mihinkään, vaikka sen juhlallisesti myöntämä kolmen päivän odotusaika on ylitetty kohta kolmella viikolla. Neuvostohallitus odottaa yhä Kiinan sovittavia toimenpiteitä, nimittäin status quon palauttamista rautatiellä. Mielenkiintoinen kysymys on, mitä tällä status quolla tarkoitetaan. Sovjethan on jo pitemmän aikaa valitellut, että Kiinan hallitus on ryhtynyt tekoihin, jotka ovat vastoin rautatietä koskevaa sopimusta, ja voidaan kysyä, vaatiiko sovjet kaikkien näidenkin toimenpiteitten peruuttamista. Niin ei kuitenkaan nähtävästi ole laita, vaan tarkoittaa sovjet status quolla sitä tilannetta, joka vallitsi ennen Kiinan viimeistä omavaltaisuutta, siis ennen niitä tapauksia, jotka sattuivat heinäkuun 12 päivän tienoilla. Pääasiallisesti sisältämät sovjetin vaatimus status quon palauttamisesta eroitetun ja karkoitettun venäläisen rautatiehenkilökunnan palauttamista tehtäviinsä sekä lennätinyhteyden saattamista ennalleen. Jossakin määrin on epäiltävää, onko Kiina oleva halukas tässäkin mitassa palauttamaan entistä tilannetta. Ainakin se on ensin koettava, saadaanko sovjet vähäisemmällä myönnytyksillä taipumaan neuvotteluihin. Tämä ei ole itsessään mahdotonta, mutta toisaalta ei ole mahdotonta sekään, että Kiinan hallituksen on tyydytettävä nämä sovjetin vähimmät vaatimukset päästykseen ristiriidasta, jonka luonne ja kehitys eräissä suhteissa on ollut sille yllätys ja pettymys. Tilanne tällä hetkellä on siis eräänlaista vaanivaa odotusta, "luurpassausta", kahden heikon vastustajan välillä, jotka kumpikin suuresti pelkäävät sotaa.

Sotilaallisesta tilanteesta Itä-Aasiassa en ole pätevä puhumaan, mutta saamieni tietojen mukaan, ei sovjetin asema siellä ole suinkaan epätoivoinen. Varsinaisia

joukkojen lähettämisiä sinne ei kaiken todennäköisyyden mukaan ole tapahtunut. Sovjetilla vakuutetaan olevan sillä alueella, joka Irkutskista alkaen ulottuu valtamereseen, kaikkiaan neljä divisioonaa jalkaväkeä ja yksi ratsuväkiprikaati. Jalkaväkidivisioonat ovat sijoitetut Irkutskiin, Tshitaan, Blagovetshenskiin ja Vladivostokiin, mutta on niistä nähtävästi osia siirretty muihin tärkeisiin paikkoihin. Lisäksi on rajalla G.P.U:n joukkoja, ja niitä on nähtävästi Moskovasta käsin lisäilty, niin että ne voivat suorittaa rajan vartioimisen ja yllätysten torjumisen, nimittäin sellaisten yllätysten, joita Kiina ehkä kykenisi toimeenpanemaan. Olosuhteita tuntevat henkilöt vakuuttavat, ettei Kiinan sotaväki kykene pitämään puoliaan näillekään sovjetijoukoille. Sikäli kuin tilanteessa on mitään vaaraa uhkaavia kohtia, perustuvat nämä venäläisten emigranttien olemassa oloon Kiinan puolella rajan läheisyydessä. Minulle on kuitenkin vakuutettu asioita tuntevalta taholta, että nämä emigrantit eivät enää kyenne itsensäiseen toimintaan ja ettei pidä olettaa heillä enää olevan mitään todellista halua toimintaan "patrioottisista" syistä. He ovat yleensä Kiinan hallituksen palkoissa ja tottelevat sen tahtoa. Se emigranttiryhmän kiinni joutuminen ja teloitaminen, josta sovjetlehdet ovat tehneet selkoa, onkin omiaan osoittamaan, ettei liene aihetta olettaa emigranttien kykenevän saamaan mitään vakavampaa aikaan, koska he kerran eivät ensimmäisen jännityksen aikana voineet tehdä muuta kuin lähettää puolitoistakymmentä joukostaan selvään surmansuuhun. Huolimatta siitä, että sotilaallinen tilanne tämän mukaan on sovjetille koko lailla edullinen, saavat useat seikat aikaan, ettei sovjetkaan mitään niin suuresti pelkää kuin sotaa. Se että sovjet siitä huolimatta on lakkaamatta toittottanut sodan vaaraa

ja hälyyttänyt sekä omaa maataan että maailmaa, saattaa näin ollen tuntua ristiriitaiselta siihen nähden, mitä edellä on sanottu, mutta se on täydelleen ymmärrettävissä, kun ottaa huomioon sovjetin politiikan todelliset tarkoitusperät ja heidän toimintamuotonsa ja ennen kaikkea kykynsä jokaisesta esiintyvistä kansainvälisestä tilanteesta kiskoa itselleen kaikki hyöty, mikä suinkin on saatavissa.

Selvähän on, etteivät sovjetin raha-asiat eivätkä muonitusmahdollisuudet kestäisi minkäänlaista sotaa. On varma, että nekin suojelustoimenpiteet, joihin jo on ollut pakko ryhtyä, ovat olleet vaikea suonenisku sen kassoille. Mieliala suuressa maalaisväestössä on myöskin senlaatuinen - Siperiassakin - ettei se tarjoa riittävästi perustaa sodankäynnille. Lyhyesti sanoen nämä syyt pakoittavat sovjetin pelkäämään sotaa. Mutta sodan mahdollisuuden synnyttämä ilmakehä on sille silti edullinen. Ensiksikin se antoi sille oivallisen tilaisuuden ja aiheen ryhtyä kiristämään rahaa omasta maastaan kolmannen teollistuttamislainan muodossa, jolla on tarkoituksena saada kokoon 750 miljoonaa ruplaa. Ihailtavan nokkelasti Itä-Aasian jännitystä heti paikalla käytettiin hyväksi rahan hankkimiseksi, eikä Kiinan hallitus olisi voinut tässä suhteessa parempaa palvelusta tehdä. Toiseksi tarjoaa sodanvaara erinomaisen taustan elokuun 1 päivän mielenosoituksille, joilla siis täten tulee olemaan eräänlainen käytännöllinen syy. Siinä suhteessa komintern on tehnyt ankaraa ja nähtävästi koko hyvää työtä. Eiköhän vain käynekin niin, että kun elokuun 1 päivä on mennyt ohitse, sovjet alkaa osoittaa suurempaa taipumusta selvittämään rautatieselkkauksen keinolla tai toisella?

Mikäli täältä käsin uskaltaa tulkita kiinalaisten

menettelyä ja aikeita rautatiejupakassa, niin näyttää siltä kuin Nankinin hallitus olisi alkuaan antanut Mandshurian viranomaisille ohjeen estää rautatien yhteydessä harjoitettu kommunistinen venäläinen kiihoitus. Mandshuralaiset tällöin päättelivät, että kaikki sovjettilaiset ovat propagandisteja - tällöin omaksuen käsityksen, jolla on paljon edustajia länsimaissakin - ja ryhtyivät tunnettuihin toimenpiteisiin, joita Nankinin hallitus ei muka ollut tarkoittanutkaan. Tämä on ainakin itämainen selitys. Mutta se on hieman ristiriidassa sen kanssa, että Nankinin hallituskin näyttää selvästi olevan kokolailla pettynyt länsimaisten suurvaltain suhtautumisesta sen edesottamisiin. Kiinalaiset ilmeisesti olettivat, että kun he taitavasti saavat tekonsa perustelluksi kommunistisella propagandalla, niin koko maailma taputtaa heille käsiään ja hyväksyy heidän toimenpiteensä. Mutta niin ei käynytkään. Oikea hetki oli ohitse. Läntiset suurvallat eivät osoittaneet minkäänlaista innostusta avustamaan heitä. Amerikan täytyi koettaa osoittaa, ettei Kelloggin sopimus ole vain kuollut kirjain, ja se samoinkuin Englantikin tätä nykyä innokkaasti tutkii mahdollisuuksia ryhtyä entistä suurempaan ja syvempään taloudelliseen ja poliittiseen vuorovaikutukseen sovjetin kanssa. Nankinin hallitus havaitsi, ettei kastanjat olleet vielä kypsiä tai etteivät länsivallat olleetkaan halukkaita avustamaan sitä niitä poimimaan, ja että viimeainituilla oli omat hedelmät kypsymässä Neuvostoliiton sisäpuolella. Jos uskaltaa mitään ennustaa tämän mutkalliseksi kehittyneen tilanteen selviämisen mahdollisuuksista, niin seuraavaa: Nankinin hallituksen täytyy taipua (missä määrässä, se riippuu riitapuolten hiljaisen sitkeys-

kokeen tuloksesta); se ei vielä tällä hetkellä saane Itä-Kiinan rautatietä kokonaan haltuunsa; mutta se tulee takaisin, uusin menettelytavooin ja uusin edellytyksin, ja rautatie menee sovjetilta käsistään. Sovjet voi vain koettaa saada siitä niin hyvän hinnan kuin mahdollista.

Tšekkiläisissä lehdissä julaistiin pari päivää sitten sähkösanomia, joiden mukaan sekä Yhdysvallat että Japani ovat vaatineet status quon palauttamista Itä-Kiinan rautateille. Yhdysvaltain toimenpiteistä en tiedä, vaikka minulle sanotaan, ettei sen taholta todennäköisesti ole mainitussa suhteessa mitään lausuttu. Japanista taasen vakuutetaan, ettei se ole tuollaista vaatimusta esittänyt. Japanin toivon mukainen se toimenpide kyllä olisi, mutta se ei näe olevan syytä tällä haavaa millään tavalla sekaantua asiaan. Jos olisi sodanvaara olemassa, olisi tilanne toinen, sillä Japani haluaa tällä haavaa ylläpitää rauhaa Itä-Aasiassa, mutta kun vaaraa ei ole, voi Japani rauhallisesti odottaa ja antaa asiain kehittyä omalla painollaan.

Itä-Kiinan rautatien kohtalo tulee joka tapauksessa olemaan lähitulevaisuudessa huomion kohteena koko maailmassa eikä se ole helppo ratkaista. Tilannetta vaikeuttaa, että se on/ oikeuksin tasaveroin kahden maan hallittavissa, joista kumpikaan ei ole sitä rahoittanut. Sen on rahoittanut Venäläis-kiinalainen pankki Ranskasta ja Belgiasta saamallaan pääomalla. Vähän kullakin on siinä etuja valvottavana. Sovjettihallitukselle kuuluvien etujen myyminen, josta on puhuttu ja jonka on väitetty olleen vielä äskettäin mahdollista, ei sitenkään ole niinkään yksinkertainen asia, sillä heillä on vain puolet rautatien hallintovallasta. Os-

tajan on kysyttävä myöskin toisen puolen mielipidettä, ja tämän toisen osanomistajan, Kiinan, suostumus on sitä tärkeämpi, kun tuskin kukaan suurvalta tätä nykyä haluaa yllyttää vastaansa Kiinan heränneen kansallistunnon voimia tunkeutumalla vastoin sen tahtoa Itä-Kiinan rautatielle yksistään sovjetihallituksen kanssa tehdyn kaupan nojalla. Tässä on Kiinan hallituksella melkoisen vahva valtti käsissään eikä se todennäköisesti ole jättävä sitä käyttämättä, kun se kerran on Itä-Kiinan rautatien panokseksi asettanut ja alkanut pelata. Niinpä onkin mielestäni enemmän mahdollista, että sovjet lopuksi on saava vetää sormensa pois puheena olevalta rautatieltä, ja kysymyksen alaista, vieläpä sangen kiintoisaa on, missä muodossa ja millä keinoin tämä tapahtuu.

Moskovassa, 1 p. elokuuta 1929.

Antton Antti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *F.*

OSASTO: *Ca.*

ASIA: _____

Va. Asiamiehitys Westminsterin rap. no 73.

Moskova

5/9 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa syyskuun 5 p:nä 1929.

No 1056.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 53/396 h. 13 29		
6/9-29	Salainen.	L.H.
RYHMÄ	OSA-NO	ASIA
5	C 18	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II:73 tältä päivältä:

Teloitukset.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vaikutuksen.

Eino Westerlund

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N II:73.

ULKOASIAMINISTERIÖ		
No 53/1996 h.v. 13/29		
6/9 29	M2	LII
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C18	

Teloitukset.

Kaiken sen metelin jälkeen, joka kotimaan sanomalehdissä nostettiin neljän Suomen kansalaisen teloituksen johdosta, ja eritoten niiden syytösten vuoksi, joita ulkoministeriöstä ja lähetystä vastaan on singottu muka leväperäisyydestä ja jopa laiminlyönneistäkin, allekirjoittaneen on varsin vastahakoista ryhtyä kirjoittamaan apologiaa lähetystön puolesta.

Allekirjoittanut haluaa kuitenkin saada sanotuksi ennenkaikkea sen, että hän käsittää kaikki tässä yhteydessä ministeri Arttia vastaan esitetyt syytökset huutavaksi vääryydeksi, koska ministeri Artti ei ole ollut täällä koko sinä aikana, jolloin asia oli viimeisessä vaiheessaan ja koska sitä ennen ministeri Artin olisi ollut kerta kaikkiaan mahdotonta millään tavalla puuttua asiaan siitä yksinkertaisesta syystä, ettei hänellä - enempiä kuin kenelläkään meistä täällä olevista - voinut olla pienintäkään aavistusta niiden rikosten todellisesta laadusta, joiden perusteella kuolemantuomio langetettiin.

Eräs kuvaava seikka kannattaa vielä panna merkille. Useat kotimaan lehdet joko eivät tiedä tai ovat unohtaneet, että Neuvostoliittokin on muodollisesti käsitettävä oikeusvaltioksi, jossa tuomioistuin - ja tässä tapauksessa korkein - nauttii suhteellisesti samanlaisesta riippumattomuutta, arvonantoa ja auktoriteettia, kuin on laita meilläkin. Olisi näin ollen ennenkuulumatonta, jos ulkomaalainen diplomaatti nyrkit ojona menisi väit-

tämänn päinvastaista ja vaatimaan, ettei lain selvästi säätämää tuomiota saisi langettaa. Syytetyille tällaisesta esiintymisestä koituisi vain pelkkää vahinkoa, ja sellainen diplomaatti saisi sitäpaitsi nopeasti lähtöpassin.

Mitä sitten kuolemantuomion täytäntöönpanon lykkäämiseen ja peruuttamiseen tulee, niin lykkääminenhän riippuu ensi sijassa tuomioistuimen harkinnasta, mutta peruuttaminen (muuttaminen) on taas Neuvostoliiton korkeimman vallanhaltijan, toimeenpanevan keskuskomitean tai sen puhemiesistön, prerogativi. Näin ollen allekirjoittanut intervenoidessaan - elok. 19 p. - pyysikin ensi hätään tuomion täytäntöönpanon lykkäystä, ja kysymykseen, missä tarkoituksessa tällainen pyyntö esitetään, vastasi, että tuomittujen hengen pelastamiseksi, kunnes tuomio ehditään muuttaa esim. vankeusrangaistukseksi, ellei armahdus voi tulla kysymykseen. Lisäksi allekirjoittanut vetosi niihin muutamiin ennakkotapauksiin, joissa Suomen kansalaiselle langetetun kuolemantuomion täytäntöönpano oli todella lähetystön esityksestä lykätty ja sittemmin muutettu 10 vuoden vankeusrangaistukseksi, sekä siihen, että vieraan valtion kansalaisten teloitaminen aina on omiaan herättämään kotimaassa kiusallista huomiota ja vahingoittamaan valtioiden välisiä suhteita.

Kun sitten elok. 23 p. v.a. osastopäällikkö Bor-kusewitsh, jolle asian olin esittänyt, ilmoitti, että kuolemantuomiot oli pantu täytäntöön huolimatta dikkomissariaatin toimenpiteistä, oli asia sikäli selvä; tehtyä nyt ei enää voinut saada tekemättömäksi. En voinut muuta kuin sanoa, että esittäisin heti jyrkän vastalauseen, jos minulla siihen olisi valtuutus.

Kuten aikanaan olen Ministeriölle tiedoittanut, sain vihdoin elok. 30 p. tutustua tuomion perusteluihin. Aikaisemman kokemukseni perustalla tiesin - minkä sanoin ministeri Winckelmannille mainitun päivän aamuna tapahtuneessa puhelinkeskustelussa -, että tuomioistuimen suljettujen ovien takana julistamaa tuomiota ei anneta kirjallisena jäljennöksenä ulkopuolisille. Niin ei nyt-kään. Tuomion luki minulle Suomen asiain referentin sijainen juutalainen Kofmann. Hänellä oli tuomion teksti edessään, mutta minun ei onnistunut nähdä, minkä verran siinä oli alleviivauksia - siis minulle luettavaksi luvallisia kohtia; mutta kaikesta päättäen hänen lukemansa osa sisälsi tuomion pääasiallisimman tekstin. Hra Kofmannin lukiessa kirjoitin muistiin joka sanan, joten hukkaan ei mennyt ainoatakaan lausetta, ja asiallisesti yhtä tarkka oli myös Ministeriölle lähettämäni sähköselostus (meidän N 173).

Ennen tuomion lukemista hra Kofmann - ilmeisesti ylempää saamansa määräyksen mukaisesti - sanoi, että teloitusten johdosta Suomessa toimeenpantu lehtikirjoittelu - josta yhteenveto oli saatu samana aamuna - on tehnyt komissariaatissa erittäin raskaan vaikutuksen ja että komissariaatti näkee tuossa lehtikampanjassa systemaattista jatkoa sille Neuvostoliittoa vastaan kohdistetulle kiihoitukselle, joka vähän aikaisemmin oli ilmennyt herrojen Talvelan, Schroederin, Heinrichsin y.m. lausunnoista. - Huomautin hra Kofmannille, etteivät lehtemme tässä yhteydessä käy niinkään neuvostohallituksen kuin Suomen lähetystön kimppuun, mihin hra Kofmann katkerasti vastasi, että sellaiset lehdet kuin Suomen Sosiaalidemokraatti näkyvät tosiaankin olevan niin naiveja, että luulevat esim. ministeri Artin voivan vaikuttaa neuvostolaisten tuomioistuinten päätöksiin, - mikäli moinen

kirjoittelu ei ole ilkeämielistä insinuoimista. Suomen lehtien tällaisen vihamielisen ja ärsyttävän suhtautumisen vuoksi - jatkoi hra Kofmann - ulkoasiainkomissariaatti pitää aivan toivottomana Fabritiuksen pelastamista, semminkin kun neljänkin teloitukseen epäilemättä myötävaikutti edellämainittujen herrojen ärsyttävän esiintymisen nostattama mieliala. - Tämän johdosta sanoin hra Kofmannille, että Suomen lehtien suuttunut kirjoittelu johtuu siitä, että Suomen yleinen mielipide katsoo teloitukset murhiksi, sitäkin suuremmalla syyllä, kun Suomessa ei tunneta niitä syitä, joihin kuolemanrangaistukset perustuvat. Tässä suhteessa ulkokomissariaatti on osaltaan vikapää, se kun antoi minun odottaa tuomion tiedoksisaantia kokonaisen viikon. Mitä Fabritiuksen tulee, niin sanoin hra Kofmannille, että jos hänetkin tapetaan, olisi Suomen lähetystön mielestäni poistuttava Moskovasta, koska sen on mahdotonta suorittaa alkeellisinta tehtäväänsä: varjella kansalaistensa henkeä.

x

Tästä teloitusasiasta oli minulla keskustelu kahden ~~fin~~ puolalaisen kollegani kanssa. Toinen heistä, joka venäläisenä juristina ja 8 vuotta oleskelleena Moskovassa konsulaariasiain hoitajana hyvin tuntee neuvostolaitkin, väitti, että meillä oikeudellisesti ei ole ollut syytä intervenoida, koska teloitettut puna-armeijan upseereina lain mukaan ipso facto ovat olleet neuvostokansalaisia. Valitettavasti hän ei voinut muistaa, millä vuodelta tuollainen laki on, eikä allekirjoittanut, perinpohjaisesta etsiskelystä huolimatta, ole löytänyt sanotunlaista lakia. Mutta sopii huomauttaa, että jos

ulkokomissariaatti olisi pitänyt teloitettuja neuvostokansalaisina, niin se varmaankaan ei olisi allekirjoittaneelle tiedoittanut tuomion sisältöä, joka oli salainen.

Toinen puolalainen kollegani huomautti siitä seikasta, että - edellyttäen tietenkin, että tuomiossa mainitut seikat pitävät paikkansa - Suomen viranomaisten ei missään tapauksessa olisi pitänyt punaupseereita päästää takaisin Venäjälle, vaan heidän olisi ollut siirrettävä miehet kauaksi rajaseudulta. Puolan asianomaisilla viranomaisilla hän kertoi olevan kiinteänä periaatteena sen, että jos kerran puolalaissyntyinen punaupseeri tulee Puolan alueelle, niin ei voi tulla kysymyksenäkään hänen päästämisenä takaisin missään ominaisuudessa. Sekä tarkoituksenmukaisuussyt että siveellinen edesvastuu omasta kansalaisesta ovat tässä suhteessa ehdottomana esteinä.

Tähän rohkenisin tässä lisätä, että - täysin hyväksyen kollegani esittämän kannan - sittenkin ehkä kuukausien kuluessa olisi täällä mahdollisesti voitu jotakin saada aikaan teloitettujen kansalaistemme hyväksi, jos ne viranomaisemme, joita heidän kohtalonsa tavalla tai toisella kiinnosti ja jotka alkuaan ehkä ensimmäisinä saivat tietää heidän tulleen vangituiksi, olisivat lähetystölle vihjanneet tästä. Silloin olisi kenties voitu ryhtyä eräisiin erikoistoimenpiteisiin - ja ennenkaikkea olisi voitu pitemmän ajan kuluessa harjoittaa aivan erityistä painostusta -, mistä mahdollisesti olisi ollut seurauksena edes hengen pelastaminen. Nythän lähetystöllä ei ollut pienintäkään aavistusta siitä, että teloitettujen rikoksen laatu oli niin vakava, että kuolemantuomiota saattoi jo ennakolta pitää ehdottoman varmana. Lähetystö kyllä tiesi, että syyte perustuu rikoslain art. 58⁶, mutta monivuotinen kokemus on osoittanut, että syyt-

teen perusteeksi otettu rikoslain artikla ei läheskään aina ole tuomion perusteena, vaan että monissa tapauksissa mainitun artiklan perusteella syytetyt kansalaisemme on tuomittu salakuljetusartiklan mukaan; ja vaikka tuomio monasti onkin langetettu art. 58⁶ mukaisesti, niin se on merkinnyt tavallisesti vankeusrangaistusta. Lähetystö oli täysin vakuutettu siitä, että nämäkin kansalaisemme kannakselaisina olivat tavallisia salakuljettajia, joita kuolemanrangaistus ei missään tapauksessa uhkaa.

x

Allekirjoittanut ei malta olla lopuksi huomauttamatta, että sellainen taistelutapa Venäjällä kiikkiin joutuneiden Suomen kansalaisten puolesta, jollaista varsinkin Suomen Sosialidemokraatti viime viikkoina on noudattanut, ei pienimmässäkään määrässä hyödytä itse kysymyksessäolevaa asiaa, vaan on omiaan vahingoittamaan valtioiden välisiä suhteita ja mitä suurimmin vaikeuttamaan lähetystön toimintaa näiden suhteiden pysyttämiseksi edes jossakin määrässä normalisina.

—

Moskovassa syyskuun 5 p:nä 1929.

E. Westerlund

V.a. asiainhoitaja.

Vuorokirje
29/9

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Ca.

ASIA:

Ministeri Arhin raportti no 74.

Moskova.

26/9 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa syyskuun 26 p:nä 1929.

No 1136.

59/29 Salainen. 29
28/9.29
5 C 18

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavinmin Teille, Herra Ministeri,
oheenliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähe-
tystön raporttia N° II. 74 tältä päivältä:

Syksyn tilanne Neuvostoliitossa.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanotta-
maan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

Antoni A. Heikkinen

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé

Helsinki.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

№ II.74.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
162 59/398 p. D. 1929		
28/9.29	EE	LII
RYHMÄ	OLUOTO	ASIA
5. C. A.		

Syksyn tilanne Neuvostoliitossa.

Olen tavannut täällä virkaveljiä, jotka oltuaan poissa Moskovasta lomallaan kaksi kuukautta ja nyt syksyn kynnyksellä palattuun, ovat vakuuttaneet hämmästyneensä sitä käännettä pahempaan päin, jonka ovat havainneet sinä aikana tapahtuneen. Itse en ole ollut juuri paria viikkoa pitempää aikaa yhtämittaa poissa Moskovasta, niin ettei muutos voi olla yhtä selvä minulle, mutta olen sen voinut silti hyvin havaita.

Mitä elintarpeisiin tulee, ei nyt ole puutetta leivästä, päinvastoin on se ollut elintarpeista ainoa, jota on vaivatta saanut määrättyt annoksensa. Siinäkin suhteessa ei kuitenkaan voi olla havaitsematta eräitä tulevaisuuteen nähden huolestuttavia oireita. Tämän vuoden viljankeräys tahdottiin saada entistä parempaan vauhtiin määrämällä, että koko vuosisuunnitelma on saatava suoritetuksi tammikuun aikana, joten keräyksen pitäisi tapahtua sitä suuremmalla vauhdilla. Alussa näytti työ sujuvan koko tyydyttävästi, mutta sitte tuli jälleen taantumus. Numeroita ei kyllä ole ilmaistu, mutta lehdistön hätähuudot ovat nyt taas kuvaavia tilanteelle. Tavallista suurempi vauhti oli tänä vuonna tarpeen monesta syystä. Ensiksikin ajateltiin, että akkirynnistys viljelijäin kimppuun ehkä tuottaisi paremman tuloksen kuin verkkainen toiminta entiseen malliin. Mutta lisäksi tuli, että viime keväänä oltiin pakotettuja lainaamaan armeijan varastoista viljaa eräitä keskuksia varten, ja nämä lainat olisi nyt joutuin maksettava takaisin. Väitetään myöskin, että oli tarkoi-

tuksena nyt syksyllä viedä maasta joku määrä - puhutaan 50 milj. puudasta - rahatilanteen helpottamiseksi. Suunnitelmat eivät kuitenkaan ole likimainkaan toteutuneet, sillä tuloksissa on suuri vajaus suunnitelmaan verraten. Mitä raskain kokemus on saatu kollektivitiloista, joita on niin suurella innolla perustettu ja joista, kuten tiedetään, odotettiin saatavan helposti kerätyksi suuria viljamääriä, kun hallitsevien käskyn noudattaminen ei niissä enää ollut yksityisten tahdosta riippuvainen. Mutta kolhoositkin ovat osoittautuneet odottamattoman huonoiksi luovuttajiksi. Porvarin mielestä tämä on ymmärrettävää ja luonnollista, sillä kolhooseissakin vilja on työn tulos ja ainoa rikkaus, ja ihmisluonteeseen kuuluu taipumus olla luovuttamatta aliarvoisesta korvauksesta työnsä tuloksia. Miten katkera hallitsevien mieliala on kolhooseja kohtaan, kävi aivan äskettäin ilmi erästä kauppakomisari Mikojanin puheesta, jossa ankarasti soimattiin kolhooseja ja uhattiin, että niiden puheenjohtajat saateen oikeudessa vastaamaan "vahingonteosta", syytös, joka Shahtin jutusta saakka on ollut hyvin raskas. Kollektivisiin tiloihin nähden saattavatkin pakkokeinot tuntua oikeutetuimmilta kuin yksityisiin viljelijöihin, sillä nuo tilat on luotu valtion toimin ja valtion avustuksin. Äskettäin kertoi minulle eräs huomattava bolsheviki, että suoranaiset pakko-otot ovat jo alkaneet Pohjois-Kaukasian lukuisilla kollektivitiloilla. Sinne pitäisi tällä haavaa matkustaa, sanoi hän, sillä siellä olisi jotakin nähtävää.

Mutta tämän hetken pula ei koskekaan leipää vaan miltei kaikkia muita elintarpeita. Moskovassa on pidetty työläiskokouksia, joissa on keskusteltu ravitsemisvaikeuksista, mutta niissä on, kuvaavaa kylläkin, vältetty suoraan puhumasta pahan varsinaisista syistä ja on sensijaan

soimattu järjestelyä, kauppain vähyyttä, myyjien ja järjestöjen virkamiesten velttoutta ja kyvyttömyyttä. Niissä on myös vaadittu kaikkien tärkeimpien elintarpeiden myynnin järjestämistä korteille, ja Moskovan kuluttajayhdistysten liitto, joka huolehtii kaupungin varustamisesta elintarpeilla, onkin ilmoittanut jo päättäneensä ottaa kortit käyttöön. Nyt näinä päivinä on alettu jakaa norjalaisista silliä leipäkorttien eri kuponkeja vastaan. Moskovaan on nimittäin nyt juuri saatu 50 vaunulastia norjalaista silliä ja siitä annetaan "työtä tekeville" 800 grammaa kuukaudessa ja heidän perheittensä jäsenille 400 grammaa kuukaudessa. Maidon saanti tulee rajoitettavaksi lapsiin. Kun korttien käyttöönotto tapahtuu, on odotettavissa, että elintarpeiden näennäistä riittäväisyyttä lisätään sillä, että jätetään suuri osa väestöstä kortteja vaille ja siis osattomaksi järjestön kautta tapahtuvasta elintarpeiden hankinnasta. Mitä kurjuutta tämä taas on mukanaan tuova, on selvää, varsinkin jos toteutuvat sellaiset huhut, että esim. perunain kauppa tulee kokonaan keskitettäväksi osuuskuntiin, siis yksityiskauppa kielletään. Ks-ken mainituissa kuluttajain kokouksissa on yhtenä lempiaiheena ollut kysymys jonojen poistamisesta ja on esitetty monenmoisia keinoja, jotka voisivat olla erinomaisia, jos elintarpeita olisi, mutta tällaisissa oloissa ovat kerrassaan naurettavia. Puute on niin suuri ja hinnat yksityisillä myyjillä niin korkeat, että ihmiset ovat viime aikoina alkaneet jonottaa lihakauppojen edustalla jo klo 2 yöllä. Kaiken lisäksi on muun yksityiskaupan ohella alettu ahdistaa myöskin katukaupustelua korottamalla siitä oikeudesta suoritettavia maksuja mahdottomiin. Kaduilta ovatkin kadonneet suureksi osaksi ennen pitkät rivit maalaisia, jotka siellä vielä kesällä seisoskelivat myyskennellen milloin pariakolmea kanaa, milloin mitään

ja jotka antoivat päivän mittaan runsaasti tilaisuuksia ostamaan syötävää.

Ravintokysymys siis tällä haavaa antaa synkän leiman elämälle Moskovassakin. Tilanne muilla seuduilla, suurissa kaupungeissakin, ~~on~~ vielä pahempi. Mikäli onnistuu kuulemaan yksityistietoja eri tahoilta maaseutua, on siellä puute hyvin suuri. Tällä on henkilöitä, jotka pitävät tilannetta hyvinkin vakavana oireena vastaisuuteen ajattelun siten, että ne yhä huononevat kokemukset, joita asukkaat täten saavat ja jotka koskevat itsekunkin läheisintä henkilökohtaista toimeentuloa, pakostakin muokkaavat mielialaa yhä vihamielisemmäksi vallanpitäjille. Näin onkin kai asian laita, mutta se ei vielä merkitse mitään ratkaisevaa käännettä. Vielä eletään, ja kärsimiskyky on suuri, eikä neuvostovaltioiden luja ote asujamistoon ole höltynyt.

Teollisuudessa ja raha-asioissa, varsinkin mitä ulkomaalaisen rahan tarpeen tyydyttämiseen tulee, on tilanne myös kehittynyt yhä suurenevaan pulaan päin. Sellainen teollisuus kuin neuvostolassa olisi joutunut umpikujaan missä tahansa muualla. Mutta huolimatta kaikesta sekasorrosta, huonosta järjestelystä, kustannusten kalleudesta, järjettömästä hoidosta, tuhlaamisesta y.m. epäkohdista on syytä muiden maiden, varsinkin teollisuusmaiden, kiinnittää vakavaa huomiota niihin suunnattomiin ponnistuksiin, joita täällä tehdään teollisuuden elvyttämiseksi ja kehittämiseksi. Esimerkkejä sekasorrosta on miten paljon tahansa ja otan niistä yhden valaistakseni asiaa. Eräaseen Etelä-Venäjän kaupunkiin päätettiin rakentaa uudenaikainen suuri mylly ja virisi kysymys, voitaisiinko menetellä siten, että valtion haltuun joutunut, ennen yksityisen omistama myllylaitos uudistettaisiin, rakennettaisiin lisää ja hankittaisiin uusia koneita. Pitkän har-

kinnan jälkeen voitti se mielipide, joka vastasi kysymykseen myönteisesti. Työt pantiinkin alulle, mutta epäilyksiä tämän menettelyn järkipäisyydestä oli sentään yhä olemassa ja asiaa tutkittiin. Askettain on 16:s (sanoo kuudestoista) instanssi tai komissio' asiaa tutkinut ja se oli muodostettu parhaista moskovalaisista asiantuntijoista. Tällä kertaa oli tulos se, että koko suunnitelma hylättiin, tuomittiin mahdottomaksi. Ensiksikin oli vanhan myllyn paikka sopimaton suurelle uudenaikaiselle laitokselle, jonka rakentaminen nyt oli kysymyksessä, ja se mitä vanhoista rakennuksista oli jällellä ja mitä oli jo alettu käyttää myllyä uudistettaessa, oli täydelleen kelvottomaa, m.m. perustukset niin huonot, ettei ne kestäneet entistä suurempaa rasitusta. Nyt odotetaan, että tämä juttu siirtyisi vielä seitsemännentoista instanssin käsiteltäväksi ja se olisi: oikeusistuin, jossa syytettäisiin vahingonteosta niitä, jotka olivat päättäneet, että uusi mylly rakennetaan vanhan paikalle entisiä rakennuksia osaksi käyttäen. Jos miten paljon kulkee myöskin kertomuksia suurista teollisuuslaitoksista, joiden rakentaminen on pantu alulle, koska ne sisältyvät suunnitelmiin, mutta joilla ei sittenkään vielä ole edes käytäntöä, sillä maan talouselämä ei kehity yhtä rintaa tämän vimmatun teollistuttamisen kanssa. Tällaisten kertomusten todenperäisyyttä ei kuitenkaan voi täällä todeta.

Olen viime keväänä eräessä raportissani maininnut siitä, että oireet osoittivat vallanpitäjien havainneen, miten onneton on työväestön ylivalta teollisuudessa ja miten se johtaa epäonnistumiseen, sekä kertonut heidän alkavan tavoitella muutosta tässä suhteessa. Sanomalehtien kautta on ulkomaillakin tullut jo tunnetuksi, että tässä suhteessa on otettu ratkaiseva askel antamalla tehtaiden johtajille valta määrätä niissä ja riistämällä

työväeltä sananvalta tehtaan hoitoa ja työtä koskevissa asioissa. Tämä on huomattava toimenpide. Se ei kuitenkaan yksin anna täyttä kuvaa siitä, mitä suuntaa sovjet nyt teollisuuteen nähden kulkee. On salaisin kiertokirjein saatettu voimaan kolme eri toimintalinjaa. Ensiksi sovjetin omaan teollisuuteen nähden se, josta edellä oli puhe: työläisille on teroitettu, että heidän on teollistuttamisen menestymiseksi ja valtion edun vuoksi luovuttava kaikesta vallasta, jonka käyttö tähän saakka on merkinnyt sekasortoa ja huonoa tulosta, ja annettava johtajain määrätä tehtaissa. Toinen ohje koskee konsessioita ja niihin nähden on meneteltävä siten, että ne on pakoitettava kuluttamaan rahaa täällä ja maksamaan tšekkiläiselle valtiolle niin paljon kuin suinkin on mahdollista. Kolmas ohje taas koskee yksityisteollisuutta, joka on kuristettava ja lopetettava.

Nämä määräykset siis tarkoittavat valtion teollisuuden suosimista ja sen nostamista kilpailijain edelle. Mitä konsessioihin tulee, ovat monet niistä taas tätä nykyä suurissa vaikeuksissa, nimittäin sellaiset, joiden säilyminen ei ole aivan välttämätön sovjetille. Konsessioiden kiristämistä vaatii vielä seikka, että ne ovat melkoisen suuria ulkomaalaisen rahan maasta viejiä ja siitähän on pula. Kaikenlaisilla keinoilla, sellaisillakin, jotka ovat suoraan vastoin konsessiosopimuksia, koetetaan rajoittaa niiden rahanvientiä. Mitä siihen vähäiseen yksityiseen teolliseen tuotantoon tulee, jota vielä on ollut, ovat kiristyskeinot helpot löytyä ja käyttöä. Kerron esimerkin: tehtailija todistaa kirjanpidollaan, että hänen vuosivoittonsa on sanokaamme 100.000 ruplaa. Siitä maksettava vero olisi esim. 80.000 ruplaa. Mutta verotusviranomaiset harkitsevat näin: kirjat osoittavat liian vähäistä voittoa, sillä voitto on

esim. 150.000 ja siitä maksetaan veroa esim. 130.000 ruplaa. On selvää, että tehdas sulkee ovensa. Jos vielä sattuu niin, että tehtailijalla on sukulaisia - on sattunut tapaus, jolloin eräällä oli kaksi veljeä - niin se verosumma, jota hän ei itse kykene suorittamaan, kiskotaan näiltä selittäen, että sukulaiset ovat saaneet osan tehtaan tuottamasta voitosta, vaikka he muodollisesti eivät olekaan missään yhteydessä tehtaan kanssa.

Tärkeintä on kuitenkin ottaa huomioon, että on siis tehty ratkaiseva yritys valtion teollisuuden saattamiseksi vapaaksi työväestön mielivallasta ja järkipöyhäisen toiminnan edellytyksien luomiseksi sille. Tämä seikka on ulkomaiden otettava huomioon. Vaikka tšekkiläinen sovjetiteollisuus vielä onkin heikko ja sekasortoinen, on muistettava, että sen takana on valtio, joka maksaa sen tappiot ja joka muiden tulojensa varassa voi kilpailla ulkomaisen teollisuuden kanssa myymällä tuotteita ulkomaille omia kustannuksia huokeammasta. Kun samalla tehdään tarmokkaasti työtä näiden tehtaiden järjestämiseksi, niin voi tästä teollisuudesta ennen pitkää koitua erittäin vakava kilpailija. Miten pian tässä onnistutaan, riippuu ensiksikin siitä, miten kauan sovjetin raha-asiat kestävät tätä menoa ja miten nopeasti sovjet ulkomaalaisia asiantuntijoita käyttämällä ja muin toimenpitein kykenee kohottamaan tuotantoaan laatuun ja hintoihin näiden yleismaailmalliselle tasolle, tai, niinkuin täällä mielellään sanotaan: saavuttamaan ja sivuuttamaan Euroopan ja ainakin saavuttamaan Amerikankin. Mutta varma on, että ulkomaalainen teollisuus tekee viisaasti, jos ottaa huomioon neuvostovaltion ponnistukset teollisuuden luomiseksi, jotta näiden ponnistusten mahdollinen onnistuminen ei tulisi ikävänä yllätyksenä.

Toistaiseksi taistelee sovjet erittäin suurten raha-

vaikeuksien kanssa. Tshervonetsin sisäinen ostoarvo on sangen matalalla, sillä virallisten indeksienkin mukaan se vähittäiskaupassa oli viime elok. 1 p. 4,61 (lähtökohtana on tällöin 1913=10 rpl.). Sikäli kun kuulee tietoja n.s. mustan pörssin "noteerauksista", pitäisi suuremmista, esim. 100 dollarin, seteleistä maksettaman nykyisin noin 6 ruplaa dollarilta (virallinen kurssi on hiukan alle 2 rpl.). Kuvaavaa on, että näitä "noteerauksia" täällä koetetaan jossakin määrässä noudattaa hintoja määrätessä yksityiskaupassa. Paperirahan emissiot ovat myöskin kasvaneet viime kuukausina, osaksi senkin vuoksi, että on ollut rahoitettava viljanostoja (vaikka väitetään, että tätä tarkoitusta varten tapahtuu erikoinen salainen emissio, josta ei anneta tietoja, koska tämä raha tarkoitetaan vetää takaisin liikkeestä viljasta saadulla rahalla, ehkäpä viemällä sitä maasta jossakin määrässä; tätä väitettä en ole saanut kontrolloiduksi). Tshervonetsin, siis katetun rahan, emissio oli elok. 16 p. 132 milj., syysk. 1 p. 135 milj. ja syysk. 16 p. 142 milj. (tshervonets = 10 rpl.). Kate on tilailmoituksissa myöskin kohonnut niin, että käyttämätön setelinantooikeus on kasvanut, mitä tshervonetseihin tulee, ja oli 16 p. syysk. n. 1.300.000 tsh. Mutta huomattava on, että katteeseen luetaan myöskin kotimaiset vekselit, ja niiden määrä oli tilailmoituksissa noina kolmena mainittuna päivänä: noin 98 milj., 101 milj. ja 107 milj. tshervonetsia. Mitä liikkeessä olevaan rahamäärään yleensä tulee, siis myös ruplat ja kova raha mukaan laskien, ei siitä julaista niin tuoreita tietoja kuin edellä olevat, mutta elok. 1 päivänä se määrä oli n. 2,300 milj. ruplaa ja edellisen heinäk. 1 päivänä n. 2,213 milj. rpl. Tähän tulee lisäksi valtion kotimaiset lainat, joiden obligatioita oli elok. 1 p. liikkeessä 2,130 milj.

Täysin perusteltu on näinollen se käsitys, että täällä on käymässä inflatio, joka pysyy jonkun verran aisoissa sen kautta että palkat pidetään alhaalla ja elintarpeiden hinnat puristetaan myös liian alhaisiksi.

Ulkomaalaisesta rahasta on, kuten sanottiin, hyvin huutava puute. Sen puutteen vuoksi väitetään koneidenkin tuonnin jossakin määrin seisahtuneen. Mutta myönnettävä on, että sovjetin kaupalliset elimet ovat suorastaan sankarillisesti taistelleet tilanteen helpottamiseksi lisäämällä vientiä ja vähentämällä tuontia. Puute omassa maassa onkin kieltämättä osaksi, vaikka ei suinkaan kokonaan, selitettävissä äärimmilleen jännitetyllä viennillä. Ponnistusten tulos on, että loppumassa olevan talousvuoden yhdentoista kuukauden ulkomaankaupan saldo on aktiivinen 27,4 milj. ruplalla, viennin ollessa 654,2 milj. ruplaa ja tuonnin 626,8 milj. ruplaa. Viime vuonna oli tulos vastaavana aikana päivastainen, sillä tuonnin suuremmuus oli silloin kokonaista 178,6 milj. ruplaa. Kun siis vientiä on lisätty 75 milj. ruplan arvosta ja tuontia supistettu lähes 179 milj. ruplan arvosta, on helposti ymmärrettävissä, että tavarankätkä on täällä aivan äärimillään.

Rahatilannetta kiristävät vielä Kiinan selkkauksen aiheuttamat kustannukset, jotka eivät voi olla niinkään vähäiset, varsinkin nyt, kun sovjet jo ylläpitää Kiinan rajoja vasten kuutta divisioonaa, mikäli olen japanilaiselta taholta kuullut. Tosin idän asioita hoiteleva Karahan on tästä puhuttaessa väittänyt, etteivät kustannukset ole mainittavat, koska nämä lisädivisioinatkin joka tapauksessa olisi jossakin ylläpidettävissä, ne on nimittäin muualta siirretty nykyisille paikoilleen. Mutta luonnollista on että huomattavia kustannuksia täytyy olla ja se käsitys tuntuu olevan japa-

nilaisillakin, jotka tuntenevat sikäläiset olot. Syyspuoleen sovjettilaiset ovat olleet pakoitettuja alkamaan rakennuttaa talviasuntojakin näille joukoille.

-:-

Mitä poliittiseen tilanteeseen tulee, ei siitä ole paljoa kerrottavaa. Vaikeuksien mukana on "oikeistosuunta" jälleen alkanut nostaa päätään, mutta sillä ei ole johtajia nyt enempää kuin ennenkään eikä siis mitään mainittavaa toimintaakaan. Eräät tiedot kertoivat, että armeijan päällystöstä Voroshilov ja Budjenni ovat huolellisen silmälläpidon alaisina senvuoksi, että puolueen johto pelkää heidän armeijassa nauttimaansa mieskohtaista suosiota. Onpa liikkunut sellainenkin huhu, että Voroshilov ajottaisiin eroittaa sotakomisarin paikalta, mutta tämä tieto kaipaa vahvistusta. Mitä hänen persoonallisiin mielipiteisiinsä tulee, olen juuri äskettäin nähnyt selostuksia hänen puheistaan, ja niissä hän moitiskelee juuri oikeisto-oppositiota, johon hänen itsensä pitäisi kallistua. Kommunistien keskuudessa tapahtuvat eri virtaukset eivät kuitenkaan ole erikoisemmin kiintoisia, sillä niistä he kyllä selviävät koetelluin pakkokeinoin, eikä yleinen tilanne ole vielä aivan toivoton. Mutta paljon enemmän huomiota ansaitsee varmasti nouseva venäläisnatsionalistinen virtaus. Sen pesäpaikka on armeija, ja niinpä on luultavinta, että tunnetuimpiin sen päällikköihin kohdistuva epäluuloisuus perustuu juuri tähän. On aivan epäilemätöntä, että natsionalistinen virtaus on nousemassa. Sitä on huomattavasti kiihoittanut m.m. Kiinan selkkaus, jossa kärsityt nolaukset koskivat kipeästi venäläiseen itsetuntoon. Itse neuvostohallitus on tämän asian ajamisessa noudattanut venäläisnatsionalistisia tunnustáhtia paljon enemmän kuin kommunistisia,

sillä kommunistisen ja bolshevistisen opin mukaan ei kenelläkään vierraalla maalla saisi olla mitään tekemistä Itä-Kiinan rautatiellä vaan olisi se jätettävä kiinalaisten itsensä hoidettavaksi. Voidaanpa mennä niin pitkälle että kysytään, eikö tämä selkkaus, ellei se ala selviytyä siten, että venäläinen kunniantunto pelastuu, voi lopulta koitua itselleen bolshevikivallalle haitalliseksi, nimittäin siinä tapauksessa, että väestössä ja varsinkin armeijassa syntyy sellainen käsitys, että bolshevikit eivät ole kyenneet pelastamaan maan kunniaa? Vielä on kuitenkin liian aikaista tällaiseen kysymykseen syventyä.

Mielenkiintoinen kysymys on, mitä asianomaiset johtajat arvelevat nykyisestä sisäisestä tilanteesta ja sen vaikeuksista. Merkkejä on siitä, että kaiken takana on tilanteen ymmärtämystä ja tahtoa myöskin toimia jyrkästi, ja sellaiseksi merkiksi kelpaa juuri sen toimenpide tehtaisiin ja niiden työväkeen nähden, josta edellä oli puhe. Kaikesta päättäen ei Politbyroossa sellaisenaan ole enää jällellä tarmoa eikä toimintakykyä sen jälkeen kun Stalin on sen mielensä mukaiseksi siistinyt. Väitetäänkin, että Poliittinen toimisto on kokonaan eristetty, ei ole selvillä juuri mistään eikä halua ollakaan selvillä vaan vastaa epäedullisiin raportteihin väittämällä, ettei tilanne ole sellainen, ja vaatimalla uusia tutkimuksia, jolloin tulos helposti on saatavissa sellaiseksikin että se tyydyttää.

Ulkopoliittisista asioista ovat Kiinan selkkaus ja kysymys suhteiden uudistamisesta Englannin kanssa keskeisimmät. Edelliseen kysymykseen nähden on viime aikoina nähtynyt siltä kuin tulisivat uudet sisäiset taistelut Kiinassa hyväksi avuksi sovjetille. Kun tästä oli puhetta erään japanilaisen kanssa, oli hänen mielipiteensä kuitenkin

kin se, ettei sovjet voi odottaa suoranaista apua näistä muuten kuin siten, että sisäiset selkkaukset saattavat heikentää Kiinan keksushallituksen toimintaa Itä-Kiinan rautatietä koskevassa riidassa. Jos sovjet toivoo, että mahdollinen Tshan Kai-shekin kukistuminen sitä auttaisi, erehtyvät he kertojani sanojen mukaan. Sillä tulokoon Kiinassa asiain hoitoon kuka tahansa, hän ei voi olla muuta kuin sovjetvihollinen, niin yleinen ja kiiwas on sovjetvastainen mieliala nykyisin Kiinassa. Mielenkiintoinen tieto on se äskettäin englantilaisiin lehtiin ilmestynyt väite - täällä siitä ei ole puhuttu mitään vaan yleensä annetaan käsittää päinvastaista - että Itä-Kiinan rautatien rahallinen tulos on lisääntynyt sen jälkeen, kun venäläiset ovat joutuneet pois sen hallinnosta. Jos tämä on totta, merkitsee se siis, että venäläiset virkamiehet ovat todella varastaneet paljon rautatien varoja.

Saksan kanssa ovat välit olleet kireät sen jälkeen, kun sovjet esitti syytöksen, ettei Saksa tee velvollisuuttaan sovjetin etujen suojelijana Kiinassa. Lienee vielä vaikeutena myöskin joukko pieniä käytännöllisiä asioita, joita ei ennen ole selvitetty, - Englannin ja sovjetin suhteiden uudistamisesta ei täällä tietenkään voi saada mitään varmaa selville. Asian päätöshän riippuu Lontoosta. Täällä on vain voinut havaita, että sovjet ainakin lehtiensä kirjoituksissa ja julaistuissa puheissa on yhä pysynyt jyrkästi sillä kannalla, että suhteet on solmittava, ennenkuin ruvetaan keskustelemaan käytännöllisistä kysymyksistä. Dovgalevski ei ollut täällä kuin muutamia päiviä käydessään ohjeita saamassa.

-:-

Tähän loppuun saanen liittää pari henkilötietoa, vaikka ne ovatkin tarkistamattomia. Stalinista kerrotaan

tänä syksynä yleensä vähän. Kun tänne palattuani tiedustelin eri tahoilta, missä hän on, oletettiin yleensä, että hän vielä on lomallaan, sekä mainittiin eräs pieni Kaukasian kaupunkikin, jossa hänen pitäisi olla. Hieman oudostuttava on tämä pitkä loma. Aivan äskettäin on kuitenkin alkanut kiertää huhu, joka kertoo, että Stalin olisi jossakin eristettynä - vainoomishulluuden takia. Asioiden pitäisi tänä aikana olla Molotovin hoteissa. Toistaiseksi tämä huhu on vastaanotettava kaikella varovaisuudella.

Tshitesherinistä ei liioin kuulu mitään uutta. Saksalaisilta ole kuullut Berlinissä olleen yleensä käsityksenä, että hänen hermojensa tila on sellainen, että hän on jatkuvaan työhön kykenemätön ja että hänen paluutaan ulkokomisarin tehtäviä hoitamaan ei voida ajatellakaan. Täällä on toisaalta väitetty, että hän vielä heinäkuussa on lähettänyt tänne ankaran arvostelun sovjetin viimeaikaisesta ulkopoliitikasta ja että siitä päättäen hänen järkensä on selvä. Hänen seuraajastaan kulkee joka tapauksessa huhuja. Ensi sijalla mainitaan Karahan, mutta myöskin Krestinskyn nimi esiintyy. Viimemainittu on kuitenkin esiintynyt myöskin puhuttaessa tulevasta Lontoon suurlähettilästä. Siinä tapauksessa Litvinow lähetettäisiin Berliniin. Ulkokomisarina ei Litvinowista nyt taas puhuta. Muita ehdokkaita tälle paikalle on esim. kauppakomisari Mikojan, omalla alallaan tarmokas ja toimelias mies. Ulkomaalaisia kieliä hän ei kyllä taida, mutta eihän niitä taida Karahankaan.

Moskovassa, 26 p. syyskuuta 1929.

P. S. S. S.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Artilin raportti no 76.

Moskova

11/10 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa lokakuun 31 p:nä 1929.

No 1310.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 651399 p.e.D. 19 29		
2/11-29	No	Liik.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C18	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia № II.76 tältä päivältä:

Saksalaisten pakaretki Venäjältä.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

P. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

Suomen Moskovan-lähetystön

N:o II.76.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 65/379 h.e. D. 19 29		
2/10 29		LM
RYHMÄ	OSASTO	ALUE
	C 18	

Saksalaisten pakoretki Venäjältä.

Katson täytyväni tiedottaa Ministeriölle tämän liiketymisen viimeisistä vaiheista. Sen oireellinen ja esikuvallinen merkitys näyttää yhä lisääntyvän, ja se voi johtaa neuvostovalalle mitä ikävimpiin laajakantoisempiinkin tapauksiin.

Tietoni ovat osaksi henkilöiltä, joka kolme tai neljä päivää sitten kävi henkilökohtaisesti tapaamassa pakomatalla olevia saksalaissyntyisiä talonpoikia heidän asunnoissaan Moskovasta Siperiaan johtavan Jaroslavin radan lähiesmien huvilaryhmissä. Näille asemille talonpojat joutuivat siten, että he, havaittuaan Moskovasta olevan mahdoton löytää asuntoja, saivat selon noista huvilaryhmistä ja matkustivat niille, siis lähtivät muutamia kilometrejä takaisin päin samaa rataa, jota pitkin suurin osa heistä oli Siperiasta saapunut. He asettuivat asumaan ensiksi lähimpiin paikkoihin ja ovat nyt ehtineet Kljasman asemalle saakka, joka on 23 kilometrin päässä Moskovasta.

Omien tietojensa mukaan - sikäli kuin he itsekin tietävät sitä tarkkaan - heitä oli silloin jo noin 8,000 henkeä. Heillä ei ole tietysti mitään työtä, ja niinpä he enimmäkseen viettävät aikansa rautatieasemilla odotellen ja vastaanottaen uusia saapuvia. Yleensä he ovat rauhallisia ja tyyniä, vain pari miestä oli kertojalleni itkien maininnut saaneensa tiedon, että heidän vielä Siperiaan jääneet vaimonsa oli van-

gittu. Näiden pakolaisten voima onkin rauhallisessa päättävyydessä ja siinä, ettei heidän keskuudessaan ole mitään näkyväistä järjestöä. G.P.U. ryhtyi heti heidän saavuttuaan heitä tutkimaan saadakseen selville johtajat ja kiihoittajat, mutta sille ilmoitettiin, ettei johtajia, jotka olisivat helpoimmin rangaistavissa, ole ensinkään vaan ovat kaikki lähteneet liikkeelle omasta päätöksestä ja kenenkään kiihoittamatta. G.P.U:n on tietysti vaikea näin ollen käydä käsiksi keneenkään. Moskovon viranomaisten luona on kyllä jotkut lähtet käyneet koettamassa järjestää sekä poislähtöä että ruokintaa koskevia kysymyksiä. Eräs näistä, 59 vuotias mies, oli kertojalleni kuvannut näitä käyntejä, miten hän oli viranomaisille sanonut: teidän voitte kieltäytyä antamasta meille passeja ja matkalupaa, mutta siinä tapauksessa me menemme vaikka jalkaisin lähimmälle Euroopan puoleiselle rajalle; sinne voitte tietysti meidät tappa, mutta se tapahtuu silloin paljon lähempänä Europpaa kuin kuoleminen Siperiassa.

Viranomaiset ovat luonnollisesti ryhtyneet toimiin näiden joukkojen elättämiseksi ja elintarvekortteja on heille jaettu niin nopeaan kuin on ehditty. Se havainto, jonka pakolaiset ovat täällä tehneet, on ollut neuvostovallalle koko lailla ikävä. He kertovat ilmoittaneensa entisille kotipaikoilleen, että täällä Moskovon liepeilläkin on elämä helpompaa kuin kotona Siperiassa, sillä siellä annettujen 200 gramman sijasta saa täällä puoli-toista kiloa sokeria kuukaudessa. Siis kannattaa lähteä pois ja tulla tänne. Sama vaikutus on ollut myöskin tiedolla, että lähtölupa annetaan. Pakolaiset olivat keroneet heti sen tiedon saatuaan kirjoittaneensa ja sähköittäneensä kotipaikoille jääneille, että tie aukenee ja että siis voidaan tulla. Kun he havaitsivat, etteivät kirjeet eikä sähkösanomat tulleet perille, ovat he pan-

neet menemään erityisiä lähettejä tuota sanomaa viemään. Se voi tietysti saada aikaan uusien joukkojen lähdön, elleivät viranomaiset saa sitä estetyksi, niinkuin koettavat. Erittäin ankara kuri on tässä suhteessa pantu toimeen sekä Siperiassa että Ukrainassa. Ketä vain voidaan epäillä halukkaasti lähtemään pakoon, se vangitaan. Sellainen on ainakin pakolaisten oma tieto.

Mitä heidän Venäjältä poistumiseensa tulee, järjestetään heidän lähtönsä paraikaa. Tuhat tai pari henkeä ajetaan kuljettua Pietarin kautta, mutta muille etsitään toisia reittejä. On kysytty, haluaako Latvian hallitus laskea noin kolme tai neljä tuhatta kulkemaan Riian sataman kautta, jossa tapauksessa neuvostohallitus ulottaisi ystävällisyytensä niin pitkälle että sallisi heidän matkustaa vapaasti rajalle saakka. Siitä sitten pakolaisten ulkomaalaiset auttajat huolehtisivat heistä. Todennäköistä on tietenkin, että Latvian hallitus tähän suostuu.

Yleensä odotetaan, että esimerkki paon onnistumisesta on oleva tarttuvaa lastua, samoinkuin tähän nyt käynnissä olevaan liikkeeseen saatiin esikuva osaksi ruotsalaisten siirtymisestä takaisin entiseen kotimaahansa, osaksi eräistä aikaisemmin tapahtuneista, vaikka ulkomaailmalta melkein huomaamatta jääneistä pienten saksalaisryhmien lähdöstä. Nykyiset pakolaiset itse sanovat, että heikäläisiä tulee yhtä monta kymmentuhatta kuin nyt tuhatta, kunhan tieto leviää. Nytkin on jo havaittavissa, että pakointo viriää myös muissakin neuvostokansalaisten vierassyntyisissä ryhmissä. Niinpä on latvialaista kansallisuutta olevien neuvostolaisten talonpoikain joukosta esitetty toivomus päästä Latviaan, ja kun Latvian lähetystö luonnollisesti ei ole voinut muuta kuin kieltäytyä virallisesti kajoa-

masta tähän asiaan, koska on kysymys neuvostokansalaisista, niin ovat avun anojat sanoneet menevänsä karkaamalla yli rajan. Siinä yrityksessä tulee kyllä eräitä heistä ammutuiksi, mutta pääsevätthän sentään toiset pois. Missään tapauksessa he eivät saisi lupaa viedä omaisuuttaan mukanaan, niin että on kysymys vain oman itsensä turvaan saattamisesta. Vähäisempiä samaan suuntaan viitattavia seikkoja on havaittu myöskin eestiläisten keskuudessa.

Ei siis kyllä vielä voi sanoa, että puheena oleva pakoliike olisi sellaisenaan vaarallinen neuvostovaltalalle, mutta varmasti se on sille kiusallinen. Vaaralliseksikin se voi tulla, jos esimerkki todella tarttuu, vaikkapa vain vierassyntyisiin neuvostolaisiin, jotka voivat vedota ulkomailta onnellisemmissa oloissa eläviin heimolaisiinsa. Tällaisia kansalaisiahan täällä on paljon: saksalaisia kaikkein vähintään puoli miljoonaa, tshekkoslovakkeja ainakin kolmisen sataa tuhatta, latvialaisia neljännesmiljoona, eestiläisiä puolitoistasataa tuhatta, kreikkalaisia useita satoja tuhansia j.n.e. Eikä tietysti voi ummistaa silmiään siltä mahdollisuudelta, että onnistunut pako ja se pakko, jota pelkkä kokoontuminen Moskovan laidoille merkitsee neuvostovaltiaille, herättää venäläisissäkin kiusatuissa talonpojissa, n.s. kulakeissa, ajatuksen käyttää samaa keinoa. Eihän se heille ole pahimmassakaan tapauksessa sen vaarallisempaa kuin kyläkommunistien murhaaminen ja siitä johtuva kuolemantuomio. Joka tapauksessa osoittaa jo se, mitä edellä kerrottiin, sellaisten henkilöiden vangitsemisesta maaseudulla, joiden epäillään aikovan pakoa yrittää, että neuvostoviranomaiset ovat varuillaan ja koettavat estää tartunnan leviämistä.

Moskovassa, 31 p. lokakuuta 1929.

P. Wotaw

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 14.

ASIA:

Ministeri Artoin raportti no 75.

Moskova

24/10 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa lokakuun 24 p:nä 1929.

No 1279.

Salainen.		
ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 64/399/ae		D. 19 29
26/10-29	No	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 18	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, cheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II.75 tältä päivältä:

1. Neuvostovalan sisäinen kriisi.
2. Mielialoja ja henkilötietoja ulkokomissariatista.
3. Ristiriitaiset huhut Stalinista.
4. Saksalaisia neuvostotalonpoikia pakomatalla

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

P. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé,
Helsinki.

24 p. lokakuuta 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön

N: II.75.

RAPORTTI		
LÄHETYSKÄSIKIRJASTO		
№ 64/999 (D. 10/29)		
26/10.29	№	LIIE
RYHMÄ	LUOKKA	KOKO
5	C 19.	

Neuvostovallan sisäinen kriisi.

Lähetystön edellisessä raportissa selostettiin neuvostoliiton nykyistä tilannetta lähinnä taloudelliselta kannalta katsoen sekä sen suhteita ulkomaihin nykyhetkellä. Tämä kuvaa tulee kuitenkin täydentää selonteolla niistä kysymyksistä, jotka nykyisin ovat polttavina määrävien piirien keskuudessa ja varsinkin kommunistisessa puolueessa. Kun se sisäinen kriisi, johon bolshevikien valta nykyisin on joutunut, on mitä läheisimmässä yhteydessä taloudellisiin kysymyksiin, pääasiassa niistä johtuu ja niiden mukana kehittyä, ei voi välttää tätäkin erikoisalaa käsitellessään koskettelemasta bolshevikien eteen kasautuvia taloudellisia ongelmia.

Ojisi väärin sanoa, että Venäjän kommunistinen puolue tätä nykyä enää on eheä ja yhtenäinen, sisäisesti luja puolue. Päinvastoin se on joutunut melkoisen hajalleen ja kantaa tällöin jo nyt selviä rappeutumisen merkkejä huolimatta kaikesta "puhdistuksesta". Tämä on niin käsiteltävä, että kaikki julkisuuteen pääsevät ilmaukset puolueen toiminnasta näyttävät kyllä mitä eheimmiltä, jopa määrätietoisilta ja lujiltakin. Mutta sisäisiä saumoja tarkatessaan havaitsee lopultakin, että tämä on ulko-kuorta, näennäistä ja tietoista tosiseikkain peittämistä, ja että sisässä repeilee ja rakoilee. Että näennäistä eheyttä vielä voidaan ylläpitää, riippuu ilmeisesti siitä pelosta, joka kaikkialla tässä valtakunnassa vaikut-

taa määrävästi, joka painaa leimansa kaikkeen, pakottaa ihmiset kätkemään kapinoivat ajatukset sisäänsä, puhumaan niistä korkeintaan hiljaisella äänellä kahden kesken ja tukahduttamaan halunkin toimintaan. Siitä pelosta riippuu myöskin se sovjetivallalle loppujen lopuksi tuhoisa seikka, että hiljaisessa mielessään tyytymättömät ainekset, vaikka olisivat enemmistönäkin, eivät rohkene kehittää ajatuksiaan ja mielipiteitään niin pitkälle, että saisivat aikaan edes ohjelmia tai toimintasuunnitelmia.

Mikäli tällä hetkellä saattaa tehdä havaintoja Venäjän kommunistisen puolueen sisäisestä tilasta, on puolue jakautunut viiteen eri ryhmään. Keskustana on tietysti stalinistien hallitseva ryhmä ja siitä sekä vasemmalla että oikealla on kaksi ryhmää, tai ehkä oikeammin sanoen vivahdusta. Vasemmalla ovat trotskilaiset ja kaantuneina kahteen ryhmään: äärimmäisenä jyrkimmät ja heistä keskustaan päin ryhmä, joka on jo heittänyt Trotskin "yli laidan" ja pyrkii sovintoon stalinilaisten kanssa. Näiden sovintoon pyrkijöihin käsityksenä on nyt, että Stalin on politiikassaan palannut vasemmalle, todistaen tämän varsinkin menettelyllään talonpoikiin nähden. Näistä pyrkimyksistä on muuten ulkomaisissa lehdistä ollut selontekoja, niin ettei niihin ole syytä sen lähemmin kajota. Sanottakoon vain, että trotskilaisen merkitys täällä on kadonnut melkein olemattomiin, niin ettei heistä ole enää ollenkaan huolta Stalinille. Sikäli kun sovinto syntyy ja yhä uusia vastustuspuolue-laisia otetaan takaisin puolueeseen tai edes suorittamaan joitakin niukan leivän tuottavia tehtäviä, sikäli tulee lisää todistuksia siitä, etteivät he enää merkitse mitään. Muuten he eivät pääsisi takaisin. Muutenkin

on trotskilaisten toiminta täällä lakannut. Heidän viimeisen salaisen keskustoimikuntansa tultua vangituksi, ei ole uutta voitu valita. Ja sen sijaan, että vielä viime talvena sai silloin tällöin nähdä heidän julkaisemiaan salaisia lehtisiä, ei niitä enää ilmesty ensinkään - niin väittää eräs tiedoittaja, jolta aikaisemmin niitä sai nähdäkseen. Vasemmisto-oppositiiole ei enää näy kannattavan omistaa huomiota.

Keskustasta oikealle tapaamme äärimmäisenä atteelisen oikeisto-opposition, jota johtaa Buharin. Hän on taitava teoretikko ja kieltämättä älykäs mies, mutta epäkäytännöllinen eikä siis oikea mies johtamaan poliittista toimintaa. Johtajaksi hänestä ei lie senkäänvuoksi, että hänen henkilöllisyytensä ei tee oikein vakavaa vaikutusta. Häntä kuulutaan kutsuttavankin halventavalla lempinimellä "Buhartshik". Hänellä saataisi siis kylläkin olla sisäisiä, älyllisiä, kriittilisiä edellytyksiä johtmaan, mutta hänellä ei ole riittävän voimakasta synteesin eikä käytännöllisen poliittisen toiminnan lahjaa eikä hänen henkilöllisyytensä uhoa sitä voimaa, joka yksin voi kohottaa miehen joukkojen uskomaksi ja seuraamaksi johtajaksi. Stalinilaisista oikealle eristäytyneet eivät seuraakaan hänen tunnustamistään.

Suurin osa näistä "oikeistolaisista", "opportunisteista" on jäänyt erikoiseksi joukoksi, joka on siitä merkillinen, ettei sillä ole ohjelmaa eikä johtoa. Sinne vakuutetaan kuuluvan m.m. oikeistolaisista mieliteistäkin tunnettujen Kalinin, Voroshilowin ja ennen kaikkea Rykowin. Tämä lauma on yleensä tyytymätön, katsoo että stalinilaisten politiikka, varsinkin heidän

maatalouspolitiikkansa on vaarallinen ja tuhoisa, mutta he antavat näiden puuhata ja katselevat asiain menoa. Sehän on niin erinomaisen venäläistä. Ja kuitenkin vakuutetaan, että tähän joukkoon kuuluu puolueen enemmistö, että esim. Keskuskomitean jäsenistä noin 55 prosenttia kuuluu siihen. Olen kuullut tätä joukkoa kutsuttavan nimellä "Suo", jolla nimellä ei tarkoitettane antaa varsinaisesti mitään geologista vertauskuvaa vaan lienee se valittu Ranskan vallankumouksen käyttämien ryhmänimitysten mukaisesti, vastaa silloista "laaksoa" - ehkä kuitenkin pienin pistävin sivuvivahduksin. Tämä "suo" siis käsittää puolueen enemmistön, mutta - sillä ei ole ohjelmaa! Se tarkkaa ja arvostelee ja pudistaa päätään, mutta se ei yritä antaa tunnussanoja, kun sillä ei niitä ole. Sen ensimmäinen mies on Rykow, jonka kansansuosion vakuutetaan melkoisesti kasvaneen. Stalinistien ja tämän ryhmän keskinäisten suhteiden sanotaan olevan muodollisesti erittäin hyviä, he kohtelevat toisiaan perin höylysti ja arkautuntoisesti: tasaväkisiä kun ovat ja kun kumpikin on epävarma toisen aikeista.

Niinhyvin "Buhartshikin" kannattajilla kuin "suolla" on yllin kyllin syytä ja aihetta arvosteluun ja päin pudistelemiseen. Stalinistien politiikka on yleisestikin katsoen johtanut maan tuhoisaan sisäiseen kriisiin, joka mitä pahimmin rasittaa talouselämää. Lähetystön raporteissa on kuvattu sitä tilannetta, johon talonpojat ovat joutuneet, mutta täydellisyyden vuoksi mainittakoon siitä tässäkin vielä eräitä piirteitä, joita olen kuullut äskettäin maaseudulle tekemältäni laajalta tutkimusmatkalta palanneelta henkilöltä. Olen ennen kertonut niistä katkerista kokemuksista, joita on tehty kollektivisten maatalousten suhteen. Nykyhet-

kellä koskee sovjettia kipeimmin se, että nämä talou-
det eivät anna viljaa, tai korkeintaan antavat vain
vähäisen osan pyrkien myymään yksityisille muun osan.
Tämähän ei ole kumma, kun hallituksen maksaessa vilja-
puudalta 1:20 rpl., maksaa puuta jauhoja saman kylän
yksityiskaupassa 5 rpl. ja lähimmässä kaupungissa 9
ruplaa. On siis synnytetty, kuten eräs sanomalehtimies
sanoi, yksityisten kulakkien asemesta kollektivisia ku-
lakkeja. Sen lisäksi tulee, että aletaan havaita kol-
lektivisten maatalouksien yleensä rakentuvan sellaiselle
pohjalle, ettei niistä ole syytä odottaakaan valtiolle
edullista taloudellista tulosta.

Talonpoika on niissä "kohotettu" työmiehen asteel-
le. Hän ei enää tee omaa työtään, tee sitä työajas-
ta piittaamatta niin kauan kuin kiire on, ja lepää,
kun siihen on tilaisuus, saaden palkaksi sen, mitä
maastaan irti saa. Hän on kollektivisen talouden palk-
kalainen ja vaatii silloin palkkansa, vaikka pienenkin,
työtunneiltaan läpi vuoden. Valtion on sitäpaitsi avus-
tettava hänen talouttaan kaikella mahdollisella tavalla:
on autettava perustamiskustannusten suorittamisessa, on
annettava luottoa koneiden hankkimiseen, on hankittava
siemenviljaa j.n.e. Hän on tullut vaativaiseksi ja uh-
kaavaksi. Ja kun sato korjataan ja olisi annettava
viljaa valtiolle, ei hän sitä anna, koska alhainen
hintaa huonontaa hänen työnsä tuottavaisuutta. Ja valtion
elimet ovat saaneet havaita, että yksityistä "kulakkia"
oli helpompi pakoittaa kuin tätä kollektivista kulakkia

Kolhoosit kehittyvät kuuleman mukaan sangen no-
peasti ja niitä muodostetaan suurella innolla. Ne, joi-
den elämä kulakkeina tehtiin ylen karvaaksi, jopa mah-
dottomaksi, ovat havainneet kolhoosien tarjoavan mahdol-

lisuuksia pelastamaan jotakin, ja he ovat alkaneet niitä muodostaa. Vieläpä papitkin kuuluvat maaseudulla nyttemmin olevan mahdollisia eräin ehdoin yhtymään kolhoo-seihin, tietysti lakattuaan pappina toimimasta. Monin paikoin kuuluu elämä maaseudulla käyneen rauhallisemmaksi ja ikäänkuin paremmaksi sen jälkeen, kun kehitys on saanut tämän käänteen. Sen sijaan näyttävät eräät merkit osoittavan, että työläisten elämä on alkanut muuttua entistä vaikeammaksi, ja niinpä saattaa käydä niin, että proletaarivaltiossa syntyy oikea "työväenkysymys".

Sovjetin sisäpolitiikka on joutunut umpikujaan - se on tulos tämän syksyn kokemuksista maatalouden järjestely-yritysten toteuttamisesta käytännössä. Kaiken bolshevikisen sisäpolitiikan johtavana aatteena on ollut, kuten tiettyä, että maatalouden on annettava varat teollistuttamiseen, sen on kannettava taloudellinen taakka, jotta työväestölle, nimenomaan teollisuustyöväestölle luotaisiin hyvät olot. Nyt on sekä yksityiseen maatalouteen että kollektiviseen maatalouteen nähden siis koettu, ettei maatalous tähän lypsylehmän tehtävään vastustamatta alistu, ja että pakkokeinot johtavat rahalähteen tyrehtymiseen. Yhtä rintaa on samaan tarkoitukseen kiristetty varoja siltä yksityiseltä liike-elämältä, joka Neprin jälkeen alkoi nopeasti versoa. Sekin on nyt täydelleen tuhottu eikä anna enää mitään. (Miten häikäilemättömästi ja tietoisesti tässä on menetelty, osoittaa eräs esimerkki, josta äsken kuulin. Kysymys on viimeisestä autotarvikkeiden yksityiskauppiasta tässä valtakunnassa. Kun hän maksoi kaikki ne monenmoiset ja raskaat verot, joita hänelle säilytettiin, huomautti veroitusvirkamies kyynillisesti: aijotteko te todellakin jatkaa lii-

kettänne? Tiedättehan, että veroitusjärjestelmämme sen kuitenkin tekee mahdottomaksi? Liikemies lakkautti ja menetti tietysti jällellä olevat tavaransa.) Täten syntyneessä rahanpuutteessa on tietysti lopulta teollisuustyömiehenkin ollut pakko joutua kärsimään. Ei ole voitu säilyttää etuoikeutetussa asemassa sitäkään luokkaa, joka alusta saakka on ollut valtion lempilapsi, sekin saa nyt alkaa suorittaa osuuttaan valtion ylläpitämiseksi sekä siinä suhteessa että palkat ja elinsuhteet ovat lähimmäisen huonot että suorastaan rahallisestikin. Täten on tultu bolshevikien sisäpolitiikassa umpikujan, eikä järjestelmä enää ole eduksi kellekään. Eikä se myöskään oikeastaan enää nojaa mihinkään luokkaan, ei edes teollisuustyöväen luokkaan - sen luokan jäsenistä kuuluvat vankilat nykyisin täyttyvän - vaan ainoastaan väkivaltaan, jota eräät harvat hallitsevat henkilöt aseiden turvin ylläpitävät. Täällä ei enää valitse puolueen diktatuuri, ei proletariaatin diktatuuri vaan yksityinen mielivalta, joka kaikki voimansa ja keinonsa pinnistään koettaa pysyttellä ohjaksissa.

Tähän tulokseen on kehitys viime aikoina johtanut nopeassa ja jyrkässä vauhdissa. Neuvostovallan harjoittajien lopullinen eristäytyminen on viime aikojen ilmiö, sillä kun aikaisemmin on ollut puhetta diktaattorivallan keskittymisestä yksityisen henkilön käsiin, on tämän vallan käyttö kuitenkin tapahtunut puolueen kautta ja sen mukana olen. Mutta nyt vallan käyttäjät pitelevät sitä käsissään itseään teollisuustyöväkeäkin vastaan. Niinkuin edellä esitettiin, puolue ei enää merkitse mitään, sillä mitäpä merkitystä sillä voisi olla, kun sen enemmistö on johtoon tyytymätön, mutta ei edes uskalla laatia ohjelmaa tai ei kykene siihen.

Stalinistien politiikan tarkoitusperät ovat salassa samoinkuin myöskin se mielikuva, mikä heillä saattaa olla

tämän romahduspolitiikan onnistumisen mahdollisuudesta. Olen jälleen kuullut laajalti selitettävän, että he tarkoittavat todistaa, ettei kommunistinen sisäpolitiikka onnistu, voidakseen sitte jyrkästi muuttaa tunnuksia ja palata porvarilliselta kannalta katsoen järjelliseen politiikkaan. Kaunopuheisesti on minulle selitetty, miten tämä teoria kykenee paljon selittämään ja miten se on Leninin menettelyn kanssa sopusoinnussa, sillä teki hän hänkin jyrkän ja rohkean leikkauksen saattaessaan voimaan Nepin, kun oli nähty, ettei sotakommunismi onnistunut. Epäilen sittenkin, onko tämä teoria lopultakaan oikea. Pidän luultavampana, ettei ole syytä olettaa järjettömyyden takana olevan tietoista järkeä, vaan että kehitys kulkee omaa sisäistä lakiaan, ajaa sovjetin johtomiehiä eteenpäin mielettömyydestä toiseen heidän uskaltamatta ja kykenemättä ryhtymään mihinkään ratkaisevaan otteeseen. Tien päässä näyttää kyllä romahdus odottavan, mutta tuskinpa he sitä tietoisesti tavoittelevat.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.75 - 24 p.
lokak. 1929.)

Mielialoja ja henkilötietoja ulkokomisariaatista.

Keskettiin julaistiin Moskovassa eräiden saksalaisten lääkärin allekirjoittama tiedonanto Tshitsherinin terveydentilasta. Se ei sisällä mitään uutta siihen, mitä aikaisemmin on tiedetty ja mitä lähetystökin jo viime keväänä tiedotti. Niinpä todetaan siinä, että T. pottee hermotulehdusta, polyneuriittia. Tiedonannossa sanotaan yleensä, että sairaan tila on kyllä jonkunverran parantunut, mutta ettei vielä voi olla puhetta hänen palaamisestaan virkaansa tai edes Venäjälle.

Näin ollen ei siis myöskään kysymys hänen seuraajansa nimittämisestä ole nykytärkeä, koskapa jätetään se mahdollisuus, että T. vielä paranee. Kun kuitenkin sekä täällä että ulkomaisessa lehdistössä puhutaan hänen seuraajastaan, on tämä käsiteltävä siten, että saattaa tulla hetki, jolloin poliittisista syistä joku toinen nimitetään ulkokomisariksi. Viime viikkoina on tässä suhteessa muiden muassa mainittu Rykowin nimi. Tämän aluksi hieman oudolta tuntuvan huhun selityksiä olen kuullut erilaisia. Toiset ovat väittäneet, että stalinistit - peläten Rykowin kasvavaa kansansuosiota - jossakin tilanteessa haluaisivat syrjäyttää hänet siirtämällä hänet ulkokomisariksi. Mutta pikemmin uskoisin, että muista syistä pidetään juuri Rykonia sopivana ulkoasioiden hoitamaan. Ensiksikin hänen virkatehtävänsä ovat vähentyneet senjälkeen, kun hän ei enää ole Neuvostovenäjän pääministeri. Sitäpaitsi on havaittu herättävän

tyytymättömyyttä, ettei Neuvostoliiton pääministeri ole ulkomaalaisen diplomaattikunnan tavattavissa, kuten pääministerit muualla. Kansankomisarien neuvoston puheenjohtajan asettuminen kanssakäymiseen ulkomaalaisten kanssa saattaisi sellaisenaan tuntua oudolta kommunististen massojen mielestä, mutta jos hän nimellisesti samalla hoitaisi ulkokomisariaattia, olisi se aivan luonnollista. Litvinow saisi sitte edelleenkin tehdä työn, sillä se voidaan hänelle uskoa, vaikkei juutalaista haluttaisikaan ulkoasiain komisariksi muodollisesti.

Kysymys ulkoasiainkomisarin paikan täyttämisestä kiinnostaa senvuoksi, että Tshitsherinin sairauden ehkä vielä kauankin jatkussa voi maailmassa syntyä se käsitys, että jonkunlainen politiikan muutos on tekeillä ja ettei senvuoksi tätä tärkeätä paikkaa täytetä.

Ulkoasiainkomisariaatti on muuten, niinkuin m.m. lähetystösihteeri Vesterlund äskettäin ilmoitti, ollut ankarassa kiirastuksessa käynnissä olevan virkakoneiston puhdistamisen aikana. Hän mainitsi siitä, että m.m. Stomonjakow on menettänyt suurimman osan kommunistisista virkavuosistaan (hän saa laskea tämän palvelusajan vain vuodesta 1922, sillä on katsottu, että hän aikaisemmin on vain pintapuolisesti ja sysäyksittäin harrastellut vallankumousta), ja että Litvinow on paljon kärsinyt. Mutta todellisuudessa komisarriaatin korkeimmista herroista kaikki ovat saaneet muistutuksensa. Niinpä kollegion jäsenet Karahan ja Rotsteinkin. Karahan on liian herramainen, liian "barin", ajelee liikaa autoilla ja on mukkea mies nähdä. Rotsteinilla on liiaksi pukuja, ja miksi hänen perheensä ei ollenkaan saavu tänne vaan tykkänään oles-

kelee ulkomailla!

Tulkoon vielä mainituksi, että Stomonjakowin terveys ei kuulu korjautuneen loman aikana, vaikka lomaa on kestänyt kohta kolmisen kuukautta. Nyt hänen ennustetaan muutaman päivän kuluttua palaavan tänne.

Yleensä on saattanut havaita, että mieliala komisariaatissa on sangen lamassa, ja myöskin, että tämän viraston toimintatarmo on entisestään vähentynyt. Jossakin määrin tämä ilmiö on yleinen täkäläisessä virkamiehistöessä lukuunottamatta eräitä virastoja, joilla on nousukautensa kuten korkeimmalla kansantalousneuvostolla, mutta komisariaattiin nähden tämä pitää erikoisesti paikkansa. Paitsi puhdistuksen aiheuttamilla erikoisilla kokemuksilla on tämä ilmiö selitettävissä vielä sillä, että juuri tämän komisariaatin minimalinen populariteetti on käynyt entistä ilmeisemmäksi. Tämän huonon suosion syy on sangen kuvaava. Kommunistit moittivat komisariaattia siitä, että sen virkamiehet ovat liiaksi porvarillisten mielipiteiden saastuttamia, mikä johtuu heidän kosketuksestaan ulkomaalaisten tartuntapesien kanssa. Myöskin ovat kommunistit periaatteessa sitä mieltä, että heille oikeastaan koko laitos on tarpeeton, vieläpä, se on olemassa todistuksena siitä, ettei maailmanvallankumous ole toteutunut. Sillä jos se olisi tapahtunut, ei tämäläistä laitosta ollenkaan tarvittaisi. Komisariaatti ei ole sen tarpeellisempi kuin Suuren oopperan baletti.

Tämä katsantokanta johtaa tietysti siihen, että komisariaatti on mahdollisimman vailla vaikutusvaltaa. Mitä se esittää, on sinähän jo epäilyttävää. Senhän täytyy ulkomaiden vaatimuksesta aina jarruttaa ja hillitä kommunistisen itsetunnon ilmauksia. Kun komisariaatti nyt

juuri on entistä huonommassa maineessa, on sen vaikutusvalta tietysti sitä vähäisempi. Mitä ulkomaiset lähetystöt näin ollen voivat odottaa yhteistyöstä komisariaatin kanssa, on ilman muuta selvää. Niiden luokse taasen, jotka määräävät ja päättävät, ulkomalainen diplomaattikunta ei pääse.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti № II.75- 24 p. lokak.1929)

Ristiriitaiset huhut Stalinista.

Yhä liikkuu täällä ristiriitaisia ja itsepuhuvia huhuja Stalinin terveydentilan huonoudesta. Jatkuvasti väitetään, että hän sairastaa vainoomishulluutta, mutta toiset taas ovat tietävinään, että hänen sairautensa on vain reumatismia. Virallisesti tietysti jyrkästi peruutetaan kaikki huhut hänen sairaudestaan, ja lehdissä julaistun tiedon mukaan hän on uskettain palannut lomaltaan Kaukasiasta ja ryhtynyt virkaansa hoitamaan. On myöskin henkilöitä, jotka eivät ole virallisessa asemassa ja jotka pitävät varmana, että hänen terveytensä on hyvä. Eräskin kertoi minulle tuntevansa henkilöitä, jotka ovat tavanneet Stalinin Kaukasiassa ja puhuneet hänen kanssaan sekä todenneensa, ettei häntä mikään vaivaa. Toisaalta taas on henkilöitä, jotka hyviin tietolähteisiin vedoten vakuuttavat, ettei tämä ole totta, vaan että hänet on uskettain siirretty Gorkista Kremliin. Tämä väitetty valaistaan kuvaavilla huhuilla siitä, miten Stalinin piti uskettain ottaa osaa erään kommunistin hautaukseen, mutta että häntä hoitava lääkäri siitä nimenomaan varoitti. Lisätään vielä seuraava lysetikkäs piirre. Tästä hautauksesta puhuttaessa ehdotettiin lääkärielle, että hän olisi läsnä Stalinin mukana siltä varalta, että tämä saisi kohtauksen. Siihen lääkäri kysyi, luullaanko sairauden sillä tavalla

pysyvän salassa, sillä hän itse on ulkomuodolta koko lailla tunnettu henkilö Moskovassa.

Kerron nämä jutut, vaikka yhä olen, kuten niistä ensi kertaa mainitessani, taipuvainen varovaisuuden vuoksi olemaan luottamatta tietoihin sairaudesta ja suhtautumaan odottavasti koko asiaan. Venäjän historiassa on kyllä totuttu hulluihin hallitsijoihin, mutta vielä ei ole saatu todistusta siitä, että toinenkin bolshevikisen Venäjän itsevaltiaista on hullu.

(Suomen Moskovan-lähetystön raportti N II.75 - 24 p. lokak.1929.)

Saksalaisia neuvostotalonpoikia (pakomatalla.

Kolmisen viikkoa sitten levisi täällä tieto, että saksalaisten talonpoikain joukossa on syntynyt joukko-
liike, pyrkiminen pois tästä maasta, johon heidän esi-
isänsä muuttivat aikaisin yhdeksännellätoista vuosisadal-
la. Tämä tieto saapui pian ulkomaalaisiin lehtiinkin
ja näkyy joutuneen Suomen sanomalehtien palstoille.
Se on epäilemättä oikea.

Noin viikko sitten vakuutettiin minulle uskotta-
vasta lähteestä, että pakokauhun valtaan joutuneitten
henkilöiden lukumäärä oli jo useita tuhansia, sanot-
tiin 5,000-6,000, tietysti kaikki perheiden jäsenet mu-
kaan laskien. Pääasiassa nämä ovat kotoisin Siperias-
ta, mutta saksalaiselta taholta on vakuutettu, että sa-
ma ilmiö on havaittavissa myöskin Ukrainassa asuvien
saksalaisten joukossa. Joka päivä on tuonut lisää pa-
kolaisia Moskovan ympäristöön. Syyksi lähtöön ovat
asianomaiset ilmoittaneet, että heidän elämänsä oli
käynyt mahdottomaksi. Heidän asuinseutujaan oli kohdan-
nut kato, mutta siitä huolimatta heiltä vaadittiin
viljaa ja veroja. He möivät tavaransa polkuhintaan,
aivan neurettaviin hintoihin, huonekaluja muutamalla ko-
peekalla, karjaa muutamilla ruplilla j.n.e. ja lähti-
vät matkustamaan Moskovaan. Täällä he asettuivat asu-
maan eräisiin huvilakyliin kaupungin ympäristössä. Hei-
dän elinehtonsa siellä kuuluvat olevan erittäin huono-
ja varsinkin mitä köyhimpiin tulee. Asunto-olot ovat

surkeat, sillä heitä on kymmeniä sulloutunut samaan huoneeseen.

Nämä onnettomat ovat, niin vakuutetaan, erittäin päättävissä. He selittävät, että olisivat joka tapauksessa kuolleet puutteeseen Siperiassa, mutta että pitivät viisaampana lähteä sieltä ihmisten ilmoille, sillä jos he kuolevat Moskovassa, niin maailma ehkä saa paremmin tiedon heidän kohtalostaan.

Neuvostohallitus on heti käsittänyt, että tämä joukkoliike voi käydyä vaaralliseksi, ja ehkäisee sen kyllä, jos voi. Onkin varmaa, että uusien siirtolaisten lähtöä kotiseuduiltaan koetetaan estää, mikäli mahdollista. Mutta niiden suhteen, jotka jo ovat tänne saapuneet, ei ole voitu tehdä muuta kuin antaa heille lupa lähteä maasta. Viralliselta taholta kuulinkin viime maanantaina, että lupa on annettu. Samalla kerrottiin, että lähtijät ovat "kulakkeja", jotka eivät halua "mukautua meidän järjestelmäämme", ja että heillä kyllä näkyy olevan varoja. Varoja heillä varmasti ei voi olla muuta kuin ne vähät määrät ruplia, jotka ovat tavaroistaan saaneet. Mutta matkapiletit heille kuitenkin on varattu ja se lienee tehty ulkomailta käsin erinäisten uskonnollisten lahkosten, varsinkin mennoniittien toimesta. Nämä lienevät myöskin varanneet heille mahdollisuuden asettua asumaan jonnekin Amerikkaan, luultavimmin Kanadaan.

Moskovassa 24 p. lokakuuta 1929.

Ilmari Aho

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Arsti raportti no 77
Moskova

7/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa marraskuun 7 p:nä 1929.

Salainen.

No 1339.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 609/400 h.c. 79		
9/11-29	5	111
5	18	

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettynä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N II.77 tältä päivältä:

Saksalaisten talonpoikain pako Neuvostoliitosta

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

Pentti M.

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

7 p. marrask. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystöön

II.77.

Saksalaisten talonpoikain pako
Neuvostoliitosta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 69 / 400 (aot. 10 29)		
9/11 29	№	LA
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C18	

Otsikossa mainittuun asiaan, jonka vaiheista olen jo kaksi kertaa tiedoittanut, palaan jo nyt uudestaan, koska sillä on huomattava merkitys. Ensiksikin se heittää rähäkeen valaistuksen siihen sanomattomaan kurjuuteen, jonka stalinilaisten maatalouspolitiikka on tähän maahan synnyttänyt. Ja toiseksi sen seuraukset tulevat todennäköisesti olemaan huomattavat, käyköön miten tahansa. Ellei neuvostohallitus saa nyt alkanutta ja ilmeisesti leviämässä olevaa liikettä seisautetuksi, uhkaa se vaara, että syntyy, kuten ennen olen huomauttanut, vaellus Moskovaa kohti. Sellaisen seuraukset taasen tulisivat olemaan niin kurjat, että senkin, joka ei suinkaan ole tämän hallintojärjestelmän ystävä, melkein täytyy toivoa, että ehkäisyyrkimykset onnistuisivat. Sillä mitkä ulkomaat voisivat ottaa vastaan esim. kymmeniä tuhansia tämän maan kurjuuteen syöstyjä talonpoikaisperheitä? Ja ellei se ole mahdollista, niin minkä kohtalon alaiseksi joutuvat nämä kurjat lähdettyään päätä pahkaa pakoon kotiseuduiltaan? Sen ajatteleminenkin kammottaa. Vielä lisäksi tulee se, että bolshevikit nähtävästi ovat päättäneet ryhtyä aivan äärimmäisiin toimenpiteisiin estämään talonpoikain aseentonta liikehtimistä muodostumasta heidän vallalleen vaaralliseksi. Tällä puhutaan siitä, että bolshevikit valmistautuvat panemaan toimeen "perrtulin yön" eli, niinkuin tällä sanotaan, "mustan yön" talonpoikain joukossa ja että jo nyt on olemassa eri kylien osalle luetteloita

henkilöistä, jotka siinä tilaisuudessa tapetaan kuin koirat. Täällä on kyllä tottunut hurjiin huhuihin niin että tulee epäileväksi, mutta tässä tapauksessa minun täytyy huomauttaa, että on hyvinkin hyviä olon tuntijoita, jotka eivät näytä suhtautuvan kovinkaan epäilevästi tähän huhuun.

Mahdollista on myöskin, että neuvostohallitus alkaa väkipakolla palauttaa niitä, jotka jo ovat tänne Moskovan liepeille päässeet, takaisin itänpäin, tuskin sentään kotipaikoilleen vaan ehkä karkoituspaikkoihin, ehkä Kiinan rajoille. Mieliä pakolaisten keskuudessa on sellainen, että he tämän tapauksen varalta ovat selittäneet etteivät lähte vaan mieluummin heittäytyvät junan alle. Kun kysymyksessä ei ainakaan vielä ole venäläinen rotu, niin voi olla, että nämä uhkaukset voidaan ottaa vakavammalta kannalta. Mutta silti saattavat vallanpitäjät viekkauksella ja väkivalloilla onnistua tässä aikeessaan. Hirvittävän kohtalon alaiseksi nämä talonpojat joka tapauksessa joutuvat, jos heidät lähetetään takaisin, joten maailma voi vielä joutua kuulemaan kertomuksia järkyttävistä murhenäytelmistä.

On siis täysi syy omistaa huomiota puheena ollevalle liikkeelle. Sitä suuremmassa määrässä, kun bolshevismin historiassa jo kerran on tapahtunut, että maatalouskysymys ja talonpoikain kurjistuminen on pakottanut tekemään jyrkän käänteen koko sisäpolitiikassa. Tämä tapahtui 1921, jolloin ne syyt ensi sijassa pakottivat Leninin saattamaan voimaan n.s. Nep'in. Tuskinpa on tällä haavaa silti syytä odottaa historian toistuvan. Ensiksikään ei nyt ole ohjaksissa ketään Leninin kaltaista voimakasta realipolitiikkaa. Toiseksi on bolshevistinen politiikka kehittänyt kahtena viime vuotena maatalousmuodon, josta he joka tapauksessa kat-

sovat voivansa odottaa jotain apua, niin että ehkä rohkenevat jatkaa kulkemaansa suuntaa. Heidän tietoinen tarkoituksensa on nyt tuhota itsensä, vauraampi talonpoikaisaines, ja niinpä saattaa heidän hurjissa mielissään tuntua tervetulleelta tämä uusi tilaisuus hävittää ties miten monia tuhansia näitä muutenkin uhreiksi, vaikka vähän hitaammin ja vähemmän dramaattisesti uhrattaviksi, valittuja talonpoikia.

Pakolaisten kokoontuminen Moskovan lähistölle on viikon kuluessa yhä jatkunut, ei tosin suurin joukoin, sillä ehkäisytoimenpiteet vaikuttavat sentään jotain, mutta kuitenkin niin että heitä lasketaan nykyisin olevan noin 2,000 perhettä, mikäli toissapäivänä kuulin henkilöltä, jota voidaan pitää ulkomaalaisista ehkä parhaana sovjetin maatalouspolitiikan ja maanviljelijöiden olojen tuntijana, saksalaiselta prof. Auhagenilta. Hän laski keskimäärin viisi henkilöä perheeseen ja tuli siten siihen että pakolaisia nykyään on noin 10,000 henkilöä. Niistä on vasta nelisensataa päässyt lähtemään tänne Pietariin. Loput vielä asuvat ennen kuvaamissani huviloissa, ja kurjuus on jo heidän keskuudessaan huomattava. Olen kuullut esimerkkejä heidän asuntoloistaan. Esim. kahdessa huoneessa, joista toinen on suuruudeltaan noin 9 neliometriä ja toinen puolta pienempi keittiö, asuu 25 eri perheisiin kuuluvaa henkilöä. Kahdessa teetarjoiluun käytetyssä suurehkosassa huoneessa asuu yhteensä 44 perhettä. Lasten joukossa on jo alkanut näkyä seurauksia tästä asumisahtaudesta, sillä tulirokkoa ja tuhkarokkoa tapaa, joku lavantaudin tapauskin on sattunut. Noiden talvella tyhjinä olevien huoneiden omistajat ovat lisämässä kurjuutta sikäli, että kiskovat korkeita vuokria ja pakoittavat maksamaan vuokrat etukäteen useammiksi kuukausiksi. Ovatpa jotkut olleet niinkin kaukonäköisiä, että ovat vaatineet vuokria ensi kevääseen saakka etukäteen suoritettaviksi. Mitä ra-

vintoon tulee, ei siinä suhteessa vielä liene suurta va-
liittamisen syytä; sovjet onkin kieltäytynyt ottamasta vas-
taan apua, jota kuuleman mukaan on tarjottu. Tulkoön täs-
sä yhteydessä mainituksi, että luvattuaan näille pakolai-
sille passit, on sovjet määrännyt että heidän on suori-
tettava passeista 200 ruplaa henkeä kohti sekä vielä Pu-
naisen Ristin hyväksi 20 ruplaa passilta. Ensimmäinen jouk-
ko, joka passit saatuun lähti Pietariin, käsitti 190 hen-
keä ja maksoi siis passeista 38,000 ruplaa sekä Punai-
selle Ristille 3,800 ruplaa. Useimmilla ensiksi tulleista
on ollut jonkunverran rahaa mukanaan, niin että ovat voi-
neet suorittaa passimaksut. Joukossa on myöskin ollut sel-
laisia, joilla on ollut rahaa enemmän kuin itse tarvit-
sevat, ja he ovat maksaneet toisten puolesta. Eiväthän
he kuitenkaan saa viedä mukanaan rahaa. Silti on käynyt
niin että osan on täytyntä käydä täällä "riinokeilla"
myymässä vaatteitaan ja muita kapistuksiaan, joita ilman
luulevat voivansa tulla toimeen, saadakseen kokoon vielä
Punaiselle Ristille vaaditut summat.

Sovjet on odottamattaan saanut apua - sitä sanaa
täytyy käyttää - sekä Kanadan että Saksan hallituksilta
sikäli, että nämä eivät ole valmiit ilman muuta ottamaan
vastaan pakolaisjoukkoja. Kanadan hallitus tahtoo saada
varmuuden, että pakolaisilla on edes joksikin aikaa toi-
meentulomahdollisuuksia. Saksan hallitus taas ei anna läpi-
kulkuviiisumia, ennenkuin Kanadan hallitukselta on saatu lu-
pa maahantuloon. Sovjet on tämän havaittuaan äkkiä käynyt
erittäin auliiksi lähtölupien antamiseen. Se on selittä-
nyt, että ensiksi tulleet, nähtävästi näihin luetaan ne,
jotka marraskuun 1 päivään saakka on rekisteröity saapu-
neiksi, saavat lähteä. Mutta se vaatii, että lähdön on
tapahduttava pian, sillä he eivät voi kauan odottaa vaan
tulevat lähettämään pakolaiset takaisin. Saksan täkäläinen
suurlähetystö, joka lopultakin tuli pakoitetuksi ajamaan

näiden saksalaisten asiaa, on tarmokkaasti koettanut tätä aikaa pitkiä. Kysymys on päävistä. Jännityksellä odotetaan ratkaisua, ja täällä yksityisasemissa olevat saksalaiset, jotka eivät voi olla tuntematta veriheimolaisuutta, ovat jo nyt sangen katkeria hallituksensa viivyttelämisen vuoksi, sillä he ajattelevat että onnettomat olisi päästettävä Saksaan odottamaan Kanadan hallituksen maahanlupaa. Heidän mielestään pakolaiset sentään hyvällä tahdolla ja maailman sääliin ja apuun vedoten voidaan pelastaa siitä kurjasta kohtalosta, joka heitä täällä odottaa. Sovjet-taasen toivoo, ettei näin käy vaan että lähtöilupien saanti viipyy riittävän kauan, jotta he voisivat selittää olevansa pakoitettuja lähettämään pakolaiset takaisin. Siten he saisivat muodollisen oikeutuksen jyrkälle menettelylle näitä kohtaan sekä myöskin kaikille niille raikeille toimenpiteille, joilla he koettavat panna sulun uusien pakolaisten matkaan lähdölle ja jotka ovat niin ankaria, että jos joku lausuu sanankin Moskova, niin se jo voi riittää hänen vangitsemisekseen. Onhan sovjet siinä oikeassa: ellei kukaan vastaa näitä onnettomia, niin täytyyhän heidät lähettää takaisin ja täytyyhän estää toisia lähtemästä, sillä Moskovan laidoille heidän ei voi sallia ryhtymään kaikkine kurjuuksineen. Maailmalla ei senjälkeen ole oikeutta valittaa talonpoikain kohtaloa, kun ei ole auttanut.

Lieneekö maailmalla vieläkään kaikista kuvauksista huolimatta täyttä selkoa näistä olosuhteista, jotka ovat pakoitaneet nämä pakolaiset liikkeelle? Ehkäpä saanen vielä näistä olosuhteista kertoa.

Venäjän talonpoikain ristintie alkoi hieman yli kaksi vuotta sitten, kun Stalin kukistettuaan Trotskin alkoi itse sovelluttaa maatalouteen ja talonpoikiin tämän vaatimaa jyrkkää politiikkaa. Vuosi 1927 oli näille jo vaikea vuosi, sitä seuraava oli varsin raskas, ja tänä vuonna heidät on

saatettu tuhon partaalle. Viljan hankinnassa vallanpitäjät käyttivät ensin niinsanottuja "erityisiä toimenpiteitä", toisin sanoen suoranaista väkivaltaa. Nämä toimenpiteet olivat sikäli sovjetinkin mielestä hylättäviä, että ne herättivät vihaa hallitusta vastaan, sillä olivathan ne hallituksen suoranaisista käskyistä johtuvia, Niinkuin muistetaan, ne sittemmin "jalomielisesti" kiellettiin. Mutta tähän kieltoon oli varaa ryhtyä, sillä pirulliset aivot olivat silloinkin keksineet uuden menettelyn, jota on tänä vuonna noudatettu ja jonka mukaan nyt koetetaan kiristää vilja talonpojilta jo tammikuuhun mennessä tai ainakin tammikuun aikana. Mikä on sitten tämä uusi aate?

Se on kyläen oikeus yhteisesti sitoutua joihinkin suorituksiin, m.m. viljan luovutukseen. Yhteisessä kokouksessa päätetään, paljonko viljaa voidaan luovuttaa, vieläpä paljonko kunkin talonpojan on luovutettava. Tätä systeemiä kutsutaan täällä "pakolliseksi vapaaehtoisuudeksi", sillä se toteutetaan siten, että puolueen paikallinen elin määrää saamiensa ohjeiden mukaan, paljonko viljaa kylän on luovutettava, ja jakaa suoritukset yksityisten viljelijöihin osalle. Täten valmistettu lista esitetään jonkunlaiselle yleiselle kokoukselle ja siinä se hyväksytään bolshevikien käytäntöön saattamalla tavalla "yksimielisesti", s.o. ehdotus luetaan ja kysytään: "vastustaako joku?" Tuskinpa ainutta kättä uskalletaan nostaa vastaan. Ja siten on luovutus päätös saatettu voimaan, vieläpä se on "vapaaehtoinen", kylän asukkaat itse ovat luvanneet puheena olevan määrän. Hallitushan on viaton. Se luonnollisesti panee täytäntöön päätöksen, jonka kylä itse olosuhteensa hyvin tuntien on tehnyt.

Näitä päätöksiä tehtessä noudatetaan nykyisin suurella raivolla kuulutettua tunnuslausetta: kulakit on kukistettava, tuhottava. Viljanluovutukset asetetaan suurim-

maksi osaksi sillä nimellä tarkoitettujen, ennen omin neuvojin maata viljelleiden, ahkerien ja kunnollisten talonpoikain suoritettaviksi. Heitä ei saa sääliä, sillä heidätthän on tuhottava. Tuntuu uskomattomalta, että niin on, mutta se on totta: tunnussanana on kokonaisen talonpoikaisluokan hävittäminen maan päältä. Kun "kulakeiksi" tshekäläisen, toista vuotta sitten säädetyt "humaanisen" lain mukaan saadaan lukea 3% maanviljelijöistä, merkitsee se siis että tuhoon on tuomittu noin 750,000 viljelijäperhettä, siis ainakin noin 4 miljoonaa ihmistä. Mutta kuka tuon rajan niin tarkkaan tietää? Kulakkikäsiete on jo laajennut paljon suuremmaksi, ja tuho uhkaa vielä suurempia joukkoja talonpoikia ja juuri niitä, joiden varaan menestyvä maanviljelys olisi rakennettava.

Sovelluttaaksemme tätä systeemiä niihin saksalaisiin talonpoikiin, jotka sen uhreina nyt värjöttelevät Moskovan ympäristössä, palaamme pakoliikkeen alkuseuduille, läntiseen Siperiaan. Sinne tuli viime kesänä kato. Asian tuntijat väittävät, että sato on parhaassa tapauksessa noin 15 puutaa (240 kiloa) hehtaarilta, useimmiten vähemmän. Kun viljanluovutuksesta päätetään, sanotaan heille: se ei ole totta, tulos on suurempi, te salaatte; te voitte suorittaa esim. 50 puutaa hehtaarilta, tai 100 puutaa, miten sattuu, tai miten vihattu asianomainen on. Jos hänellä sattuu olemaan rahastöjä tai hän myy omaisuuttaan saadakseen vajauksen ostetuksi, niin hän voi salakaupasta ostaa viljaa maksaen esim. 5 tai 7 tai 9 ruplaa puudalta ja luovuttaa määrätyn viljan saaden valtiolta 1:20 puudalta. Kun se on tapahtunut, ilmoitetaan hänelle, että hänen on vielä lisää luovutettava viljaa ja jos hän senkin sattuu suorittamaan, tulee kolmas luovutusmääräys. Kaikki yhä vielä kyläkunnan itseveroitusoikeuden nojalla "vapaaehtoisesti" valtiolle

luovutettavaa viljaa. Ennemmin ja myöhemmin hän joutuu samaan asemaan kuin se, joka ei ensi kerrallakaan kykene luovuttamaan tai ei halua ruveta ostamaan.

Tähän asemaan joutuneille määrätään rangaistusviljanluovutus, joka useimmiten on ensimmäisen erän viisinkertainen määrä. Se tuntuu sadulta, mutta sen vakuutetaan olevan totta. Ellei hän tätä suorita - ja mitenköpäs hän sen suorittaisi? - ilmoitetaan hänelle jalomielisesti, että hän saa maksaa viljan rahassa, mutta ei suinkaan siihen hintaan, minkä valtio maksaa, vaan käypään hintaan! Kun ei rahaa tule, myydään hänen omaisuutensa pakkohuutokaupalla. Ja tällöin taas tapahtuu ihmeellisiä asioita. Noissa huutokaupoissa on vähän ostajia, sillä yksityiset eivät uskalla lähteä yrittämäänkaan, jos solidarisuuden tunteelta tahtoisivatkin. Ostajat ovat kommunisteja, kollektiviviljelyksiä ja muita senlaisia. Hinnat ovat sen mukaisia. On myyty lehmii muutamasta kopeekasta. On myyty taloja muutamista kymmenistä ruplista. Niitäkin kolhoosit tarvitsevat kun voivat ne purkaa ja siirtää tiluksilleen. Krimillä on myyty suuria, peltikattoisia rakennuksia 100 ruplasta, on myyty höyrypuimakone 25 ruplasta j.n.e.

Mitä on edessä tämän käsittelyn alaiseksi joutuneella siperialaisella perheellä? Nälkäkuolema tietysti läheisessä tulevaisuudessa. Talvi siellä on alkanut, kylät ovat kaukana toisistaan, ja kaikki ne ovat yhtä köyhiä. Apua ei tule mistään. Näissä oloissa on onnettomissa saksalaisissa syntynyt ajatus ajoissa muuttaa polkuhintaan rahaksi mitä voivat ja lähteä pyrkimään pois maasta, ja niin heitä on nyt kokoontunut Moskovaan. Ja kun kokemukset ovat samat ympäri maata, niin leviää tämä ajatus kaikkialle, varsinkin kun tulee tietoja, että toiset ovat päässeet lähtemään. Huolimatta kaikesta valvonnasta ja mitä ankarim-

mista pakkokeinoista, on kuulema nyt jo esim. Ukrainassa saksalaisia kyliä, jotka ovat kuin markkinapaikkoja: asukkaat ovat kantaneet tavaransa pihalle ja kaduille sekä myyvät niitä ympäristön venäläisille saadakseen rahaa matkatilettiin Moskovaan. Talonpoikain vartiointi on nykyään yleensäkin erittäin tehokasta. Onpa esimerkkejä siitä, että Moskovan lähistöltä on tullut talonpoikia kaupunkiin salaa myymään perunoita, joita he itse ovat kertoneet varastaneensa omasta kellaristaan, koska heitä siinä määrässä vartioidaan. Tietysti on valvonta vielä tehokkaampi siellä, mistä voidaan odottaa uusien pakolaisten lähtevän liikkeelle. Mutta on kysymyksen alais- ta auttaako se.

Tällä viranomaiset vakuuttavat, että pakolaiset ovat kaikki kulakkeja. Mutta se ei ole suinkaan totta. Mainittakoon ohimennen, että heidän joukkoonsa on nyt jo päässyt pujahtamaan joitakin venäläisiäkin, vaikka muuten melkein kaikki ovat saksalaisia. Heihin kuuluu lukuisia n.s. keskivarakkaita ja onpa joukossa päiväläisiäkin, jotka lähinnä uskonnollisista syistä ovat liittyneet lähti- jän joukkoon. Siitä on selviä todistuksia. Erästä kylästä oli lähtenyt noin 80 perhettä, ja heille oli kylä neuvoston puheenjohtaja naivisuudessaan antanut erämlaisia todistuksia mukaan. Näissä todistuksissa on mainittu kun- kin nimet ja yhteiskunnallinen asema, mutta joukossa ei ole ainoatakaan nimitetty kulakiksi.

Väitetään, että on vielä kaksi aluetta, Neuvostoliit- tossa, joissa olot ovat olleet paremmat kuin muualla, nimittäin Taka-Kaukasiassa ja Volgan saksalaistasavallassa. Taka-Kaukasiassa ovat olot aivan erikoiset, eikä vilja ole siellä tärkein tuote, niin että viranomaisten menet- tely on toinen. Sitäpaitsi on sovjetin valta vielä siel-

län kokolailla heikko, joten varovaisuutta tarvitaan. Näistä oloista minulla on piakkoin oleva tilaisuus lähemmin tiedoittaa. Volgan saksalaistasavalta ei vielä ole huomattavammin saanut poismuuttotartuntaa. Siellä olevat saksalaiset ovat enemmän venäläistyneet kuin muut, eivätkä viljankeruutoimenpiteet ole siellä vielä tulleet kehityksi huippuunsa. Mutta juuri viime aikoina on alkanut lehdistä näkyä vihaisia moitteita siitä, että tämä tasavalta on niin "takapajulla", ja on määrätty kaksiviikkoinen "hyökkäys" saksalaisten talonpoikain viljavarain kimppuun. Suunnitelma on siis kaikella voimalla toteutettava sielläkin. On uskottavaa, että toistuu sama näytelmä kuin muuallakin itseveroituksineen ja kiristyksineen sekä siellä täällä kaikesta huolimatta tapahtuvine "erityisine toimenpiteineen", esim. siten kuin muissa saksalaisseuduissa on tapahtunut, kun on pistetty revolveri talonpojan suuhun ja vaadittu häntä ampumisen uhalla ilmoittamaan viljakätkönsä. Voi siis olla mahdollista, että myöskin Volgan saksalaiset alkavat liikehtiä.

Niinkuin edellä sanottiin, on vallanpitäjien tietoisena tarkoituksena hävittää itsenäinen talonpoikaisaines, siis nuo 3%. Tuhoavat toimenpiteet ovat kuitenkin jo nyt ulottuneet laajemmalle, ja olen kuullut laskettavan, että kokonaista 10% talonpoikaisperheistä on jo joutumassa uhreiksi. Ja kun nämä on tuhottu, seuraa toisten talonpoikakerrosten vuoro. Tämä on todella bolshevistinen tapa ratkaista jo nyt osittain kireäksi käynyt väestökysymys. Sillä, kuten laskimme, merkitsee 3% talonpoikaisperheistä ainakin 4 miljoonaa ihmistä. Mutta siihen vastaa jo Venäjän vuotuista väestönlisäystä. Siis hankitaan tällä repäisevällä tavalla tilaa uusille tulokkaille, joista sitte aletaan kasvattaa oikeauskoisia venäläismallisia kommunisteja.

Voidaan kysyä, eivätkö nämä kulakeiksi leimatut siis pääse pelastautumaan kolhooseihin. Niinkuin olen ennen raportoinut, on pakoa kolhooseihin paljon tapahtunut kulakkien keskuudessa. Siihen eivät saksalaiset kuitenkaan ole turvautuneet periaatteellisista syistä. Sitäpaitsi ovat viranomaiset huomanneet vaaran, ja nyt on kulakkien liittyminen kolhooseihin estetty ja niihin ennen liittyneitäkin eroitetaan. Ei siis ole tättäkään pakotietä enää käytettävissä.

Näin on siis varsin hyvin ymmärrettävissä ja arvioitavissa Venäjän maaseuduilla nyt käymässä olevan näytelmän häretön traagillisuus. Ja ymmärrettävät ovat myöskin syyt, jotka ovat pakottaneet esille saksalaisten pakoretken, suurimman joukkoliikkeen, mitä sovjetin vallan alla on tapahtunut jälkeen vuoden 1921.

Moskovassa, 7 p. marraskuuta 1929.

I. Wotan Ahti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C18.

ASIA:

Ministeri Arttiin raportti no 78.

Moskova

21/11 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa marreskuun 21 p:nä 1929.

No 1395.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No	72/401 Sac.	15 29
23/11-29	9	Liit.
KYHMA	OSASTO	ASIA
5	C18	

Salainen.

Herra Ministeri,

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, oheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II. 78 tältä päivältä:

Saksalaistalonpoikain pako. siv. 1.

Paul Schefferin karkoitus Moskovasta. " 4.

Pyydän Teitä, Herra Ministeri, vastaanottamaan erittäin suuren kunnioitukseni vakuutuksen.

Protopopoff

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé

Helsinki.

21 p. marrask. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

N° II. 78.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
72/1401 h. D. 10 29		
23/11-29	2	111
RYHMÄ	LUOKA	ASIA
S	C 18	

Saksalaistalonpoikain pako.

Tällävälin noin 13,000 henkeen nousseen saksalaisten talonpoikain pakolaisjoukon kohtalo on sikäli selvinnyt, että Saksassa toimeenpantu mielipiteiden muokkaus - jossa erinomaisen tehokasta osaa ovat näyttelleet täällä olevat saksalaiset lehtikirjeenvaihtajat - ja rahankeräys on avannut heille tien aluksi Saksaan. Näinä päivinä lähtee täältä uusi lukuisa joukko matkalle. On erinomaisen ilahuttavaa, että Saksa on ymmärtänyt velvollisuutensa auttaa heimolaisiaan, sillä saksalainen veri virtaa näiden suunnissa, ja tämän seikan rinnalla sekä niissä oloissa, joihin he ovat joutuneet, on katsottava inhimillisesti epäoleelliseksi satunnaisuudeksi, että heidän täytyy saada sovjettilainen passi päästäkseen pois tästä maasta. Kun Kanadan hallitus ei vielä ollut halukas heitä vastaanottamaan, olisi heidän kohtalonsa ollut surullinen, ellei Saksa olisi avannut oviaan.

Nyt jo ehti neuvostohallitus tai oikeammin G.P.U. yrittää jyrkkiä toimenpiteitä heidän karkoittamiseksi takaisin Siperiaan. Kun huhut niistä saapuivat takäläiselle Saksan lähetystölle, kysyttiin komisariaatista, onko niissä perää, ja vastaukseksi saatiin, että lähetetään takaisin vain ne, jotka itse haluavat palata. Saksalaisten lehtimiesten avulla oli kuitenkin helppo ottaa selko asian oikeasta laidasta.

Kuulin tässä suhteessa toimesta olleilta, mitä he olivat saaneet tietää. "Vapaaehtoisuus" oli siinä, että pakolaisten asunnot olivat G.P.U:n joukkojen ankaran vartioinnin alla ja revolveri kädessä vaadittiin pakolaisia allekirjoittamaan papereita, jossa he ilmoittavat haluavansa lähteä takaisin. Revolveri otsaa vasten heille sanottiin: tällä aseella teidät illalla ammutaan, ellette päivän kuluessa paperia allekirjoita. Miehä eristettiin perheistään ja vaimoille sanottiin: miehene on jo matkalla takaisin, ja teidän on myöskin suostuttava menemään. Joukossa oli kuitenkin ollut niin viisaita ja rohkeita vaimoja, että olivat vastanneet: menköön, minä en palaa. Kun tämä esimerkki aito sovjettilaisesta vapaaehtoisuudesta oli saatu todistetuksi, sai Saksan lähetystö aikaan, että lakattiin ainakin julkeimmasta pakoituksesta. Silti on todennäköistä, että painostusta kaikessa hiljaisuudessa ja vähemmän huomiota herättävällä tavalla yritetään. G.P.U. veti kyntensä sisään peläten sitä huomiota, minkä pakkokeinot olisivat koko maailmassa herättäneet, vaikka sille ei luonnollisesti ole mieleen päästää ulkomaille näin suurta joukkoa henkilöitä, jotka ovat omakohtaisesti mitä täydellisinmin selvillä sovjettilaisen ihannevaltion elämästä ja oloista.

Uusien pakolaisten saapuminen Moskovan laiduille on tyrehänyt. Kaukaisilla maaseuduilla ei ole lehtimiesten valvovaa silmää seuraamassa tapahtumia, ja siellä ovat vallanpitäjät saaneet tehokkaasti panna toimeen ehkäiseviä menettelytapoja. Nämä toimenpiteet, kylien saartaminen ja tarkka valvonta, ovat saaneet aikaan, että on miltei mahdotonta enää talonpojan päästä matkustamaan. Eikä vielä se riitä vaan pannaan junissa, jotka saapuvat Moskovaan pakokauhun saastuttamilta seuduilta, toimeen alinomaisia matkustajain tarkastamisia, ja jokainen, jota voidaan epäillä pakolaiseksi, poistetaan

junasta. Tällaisia tarkastuksia on todettu toimitettavan useita saman yön aikana.

Venäjän kansan "vapaus", jota vallankumous julisti, on siis toteutettu siinäkin muodossa, että talonpoika on vanki kylässään.

Paul Schefferin karkoitus

Moskovasta.

Tarkoitukseni ei ole selittää tämän tapauksen merkitystä, sillä se, samoin kuin palaamiskiellon yhteydessä olevat seikat ovat luonnollisesti kaikkien tiedossa. Berliner Tageblatt ei näy jättävän asianmukaisesti käyttämättä tätä tärkeätä menettelyä, joka ei missään tapauksessa ole osoittautuva sovjetille hyödylliseksi. Scheffer lähtee nyt Amerikkaan ja alkaa siinä toimia lehtimiehenä maassa, joka sovjetille on kaikkein arin kohta. Hänellä on, vuosikautia täällä oltuaan ja tämän maan ristiin rastiin matkusteltuaan, erinomainen olojen tuntemus, josta amerikalaiset eivät voine olla hyötymättä. Sovjetin menettely tässä suhteessa on yhtä epäviisasta ja yhtä huonoa psykologista silmää osoittava kuin heidän monet muut ulkomalaisiin kohdistuvat toimenpiteensä, sillä viisainta heille olisi tietenkin ollut pitää Scheffer täällä, jolloin he olisivat voineet harjoittaa hänen kirjoituksiinsa nähden jotain valvontaa. Hänen kirjeensä, jotka olivat jonkunverran vaikeatajuisesti kirjoitettuja, eivät yleensä ole olleet sovjetille erikoisemmin vihamielisiä.

Otan tämän asian puheeksi todetakseni vain, mitä sovjetin taholla selitetään puheena olevan toimenpiteen syyksi. He selittävät, että Scheffer yksityiselämässään täällä on asettunut muka liiaksi sovjetvihamieliselle kannalle. Hänen vaimonsa on venakko, joka aikaisemmin on ollut naimisissa nyt Parisissa elävän ruhtinas Volkonskin kanssa. Sovjettilaiset moittivat, että rouva Scheffer on vetänyt miehensä seuraan, joka on vihamielinen sovjetille, että rouva mielenosotukselli-

sellisesti välttää kaikkia tilaisuuksia, joissa voi joutua kosketukseen sovjettilaisten kanssa j.n.e. Tällaisilla joutavilla syillä, jotka muistuttavat pikkumaisuuksista "nokkautuvan" lapsen ajatustapaa, siis sovjet selittää toimenpidettä, joka on sen omalle maineelle ulkomailla vaarallinen.

Toiset täällä olevat saksalaiset kirjeenvaihtajat asettivat Schefferiä kohdanneen rangaistuksen yhteyteen erään toisen täällä askettain sattuneen tapauksen kanssa. Kuriositeettina ja takäläisiä oloja kuvaavana kerrottakoon se. Askettain kutsui Voss. Zeitungin hyvin informoitu ja tyynesti harkitseva sekä rehellisesti ja suoraan kirjoittava Wilm. Stein luokseen joukon takäläisiä virkaveljiään. Tarkoitus oli antaa varsinkin englantilaisten ja amerikalalaisten kirjeenvaihtajain tutustua saksalaistalonpoikain paon yhteydessä oleviin seikkoihin, ja siinä tarkoituksessa piti saksalainen prof. Auhagen esitelmän. Hänen esitelmänsä, jota ainoana ei saksalaisena virallisessa asemassa olevana henkilönä olin kuulemassa, oli erinomaisen valaiseva ja suorasukainen sekä vetosi voimakkaasti maailman mielipiteeseen onnettomien pakolaisten puolesta. Jo samana iltana puhuttiin siitä, että pari läsnäolevaa lehtimiestä tunnetusti on hieman liian hyvissä suhteissa sovjettilaisiin, mutta se seikka ei ainakaan säikyttänyt esitelmäitsijää sanojaan säätämään. Esitelmä oli sitä huomattavampi, kun sen pitäjä on aikaisemmin ollut sängen optimistinen sovjettiin nähden, mutta nyt lausui varsin vähän toivorikkaita mielipiteitä.

Pari päivää myöhemmin Saksan asiainhoitaja kutsuttiin komisariaattiin ja hänelle esitettiin erittäin ankara moite prof. Auhagenia vastaan esitelmän johdosta. Samalla siteerattiin eräitä hänen käyttämiään lauseita. Siis oli joukossa todellakin ollut joku, joka oli heti rientänyt tekemään tilaisuudesta selkoa komisariaatille. Tulokoon tässä yhteydessä lausutuksi, että

kun lähetystössämme viikkokautta myöhemmin oli samanlainen tilaisuus, jossa kaikki lehtimiehet olivat läsnä ja jossa oli tarkoitus kuulla kuvaus Etelä-Kaukasiasta ja Armeniasta, niin päätimme, vaikkei aijottu esitelmöitsijä enempää kuin minäkään pelänneet seurauksia, jättää esitelmän pitämättä vastalauseeksi sille, joka oli niin katalasti menetellyt virkaveljiään kohtaan. Hänen täytyi se itsensä ymmärtää, sillä henkilö, jota syylliseksi epäillään, oli tässäkin tilaisuudessa läsnä.

Edellämainitun välikohtauksen luullaan tavallaan vaikuttaneen siihen, että Schefferin pääsy tänne kiellettiin. Tosin hänen palaamisensa tänne oli jo aiemmin epävarma muiden syiden vuoksi, mutta on mahdollista, että esitelmäjuttu asiaan vaikutti. Tahdottiin osoittaa saksalaisille lehtimiehille, ettei heidän asemansa täällä niinkään varma ole ja etteivät saa ottaa itselleen kovin suuria vapauksia.

Schefferin katoaminen täältä on joka tapauksessa hyvin valitettava seikka, sillä hän oli tietorikas, valistunut ja miellyttävä lisä tšekäläisten ulkomaalaisten seurapiiriin.

Moskovassa, marraskuun 21pNä 1929.

P. W. A. H.

Moskovassa, 21 p. marrask. 1929.

S. M. B.

Ced

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 82/401 h.c. D. 10 29		
23/11-29	53	LII
RYHMÄ		ASIA
5	C18	

Ulkoasiainministeriö,

H e l s i n k i .

Saksalaistalonpoikain pako.

Tänä päivänä saapuvaan raporttiin No II. 78 pyydän lisäämään seuraavaa, jonka juuri olen kuullut, mutta jota ei täällä enää ehditä raporttiin liittää.

Eilen illalla myöskin ilmoitti ulkoasiainkomisariaatti Saksan lähetystölle, ettei enää anneta passeja eikä jo annettuihin passeihinkaan lähtöviisumia muille kuin nalle noin 300:lle, jotka ovat jo Pietarissa ja joiden paperit ovat kunnossa. Tämän mukaan siis ne tuhatkunta, joiden näinä päivinä piti lähteä ja joista raportissa mainitaan, eivät pääsekään menemään. Selitykseksi ilmoitetaan, etteivät sisäviranomaiset /-G.P.U./ pidä suotavana heidän lähtöään.

Myöhemmin on vielä huomattu, ettei Saksan lähetystön sittenkään ole onnistunut saamaan estetyksi Moskovan luokeryneitten talonpoikain "vapaaehtoista" palauttamista kotiseuduilleen. Pakotukseen on uudelleen ryhdytty ja joukottain sullotaan talonpoikia tavaravaunuihin sekä lähetetään jonnekin. Vaunujen osoitus on ylimalkaan "Siperiaan" tai "Krimille" j.n.e. Lavantautisairaista on niihin kuljetettu. Sitäpaitsi tapahtuu sellaista, että Krimiltä kotoisin olevat sullotaan Siperiaan meneviin vaunuihin ja päinvastoin. Perheiden jäseniä erotetaan toisistaan j.n.e. Saksalaisten väliaikaisten asuntojen ympärillä vallitsee kuulema suunnaton surkeus.

Saksalaisiin lehtiin ei anneta lähettää minkäänlaisia sähkötietoja, jotka vähänkään valaisisivat tilannetta, ainoastaan joitakin kuivia tosiseikkoja. Kieltoa selitetään: tällaiset sähkösanomat kiihoittaisivat liiaksi yleistä mielipidettä Saksassa.

P. A. H.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

*Huom.
2 m*

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C18.*

ASIA: _____

Ministeri Irén Rapartha no 79.

Moskova.

5/12 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
MOSKOVASSA

Moskovassa joulukuun 5p:nä 1929.

No 1481.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Salainen.		
76/402 m.	29	
7/12.29		
RYHMÄ	OSASTO	ALA
5	C18	

Herra Ministeri,

©

Saan kunnioittavimmin Teille, Herra Ministeri, cheenliitettyinä lähettää viisi kappaletta Moskovan-lähetystön raporttia N:o II. 79 tältä päivältä:

1. Onko "Stalin voittanut"? siv. 1 - 8
2. Bolshevikit ja ulkomaat. " 9 -19.

Protopopoff

Herra Ulkoasiainministeri
Hj. J. Procopé
Helsinki.

5p. jouluk. 1929.

Suomen Moskovan-lähetystön raportti

II. 79.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 76/402 vuorok. 1929		
7/12-29	52	LIIT.
RYHMÄ	OLUOTO	ASIA
5 Cel		

Onko "Stalin voittanut"?

Äskettäin olin yhdessä parin amerikalaisen kanssa, joista toinen täällä tilapäisesti kymmenessä ja toinen täällä jo kahdeksatta vuotta oleskeleva kirjenvaihtaja, Duranty. Keskustelu oli varsin mielenkiintoinen. Tuo toinen amerikalainen tyrkytteli meille käsityksiin Venäjän talonpojista, käsityksiä, jotka perustuivat siihen, mitä hän lähes kymmenen vuotta sitten tänne tekemällään lyhyellä matkalla luuli oppineensa ja mitä hän yleensä tiesi talonpojista sen perusteella, että hänen isoisänsä oli ollut amerikalainen farmari. Nämä amerikalaiselle erittäin kuvaavat perustelut ja niiden nojalle rakennetut mielipiteet eivät saavuttaneet hyväksymistämme. Keskustelun aikana Duranty, joka mielellään käytti paradokseja ja rohkeita väitteitä, sanoi lausahti: minä sanon: Stalin on voittanut talonpojat. Huomatkaa en sano, että hän tulee voittamaan, vaan että hän on jo voittanut. Mr. X. ei uskonut vaan väitti ettei tämä voi olla totta sen kokemuksen nojalla, mikä hänellä on talonpojista. Minä huomaustin Durantyille: tuota en oikein usko, sillä käsitykseni mukaan Stalin pelaa uhkapeliä, ja on pannut kaikki yhdelle kortille, ja peli jatkuu parhaillaan. Se on totta,

myönsi Duranty. No miten sitte voitte sanoa, jatkoin, että Stalin on jo voittanut? Duranty iski silmää ikäänkuin huomauttaakseen, ettei nyt pidä lähteä kovin syvälle. Toinen amerikalainen ei tätä pientä väitte-lyä havainnut ensinkään.

"Stalin on voittanut", se on paradoksi, joka ei lähemmin tarkastaen ole niinkään vailia perusteita kuin ensi katsaukselta luulisi. Se on juuri tarpeeksi perusteltu, jotta siihen sisältyvä liioittelu olisi omiaan erinomaisesti kuvaamaan nykyistä epätoivoista tilannetta Venäjällä: vallankumous on jatkunut niin pitkälle, että saattaa asettaa kyseenalaiseksi, jaksaa-ko tämä kansa enää vastustaa 12 vuotta isännöyttä pitännyttä sortovaltaa, murtuuko myöskin talonpoikais-väestön terve konservatismi ja antautuuko se nöyräs-ti siihen kollektivisointiin, johon niin kiivaasti pyritään. Paradoksi näyttää tällä hetkellä sikäli pe-rustellulta, että "Stalin on voittanut" mitä tulee järjestön luomiseen: kauppa ja teollisuus ovat valtion käsissä, ja varsinkin ulkomaankaupan monopoli on erin-omaisen vahva ja tehokas ase; maatalouden kollekti-visoiminen kehittyy nopeasti, sillä kolhoseja ja sov-hoseja muodostetaan niin suurella innolla, että se vielä vuosi sitten oli aivan aavistamatonta - onhan nyt uskottavissa, että koko kollektivisointisuunnitel-ma, joka laadittiin viisivuotiskautta varten, tulee kahdessa vuodessa, siis ensi vuoden loppuun mennessä, suoritetuksi. Täten on siis järjestöt luotu, voitto siinä suhteessa saavutettu. Kysymys on vain siitä, kestävätkö nämä järjestöt sen taloudellisen painon mikä niiden kannettavaksi heti paikalla on joutunut, ja saavutetaanko voitto siis täydellisesti. Paradoksi

ei tähän nähden ole perusteltu, ja peli jatkuu.

Bolshevikit itse tietysti eivät ole ummista-
neet silmiään siltä tosiseikalta, että tilanne vie-
lä on vaarallinen, mutta he sanovat vain: vaikeuk-
sia on vielä edessä. Toisaalta he eivät lakkaa
toitottamasta, mitä suurta on jo saavutettu. Ulko-
maalaisiin lehtiin näkyy levinneen Tsikin sihteerin
Jenukidsen eräs puhe, jossa hän on vakuuttanut, et-
tä voitto on saatu. Enemmän merkitystä on kuiten-
kin Rykovin puheella parhaillaan koollaolevan Toi-
meenpanevan keskuskomitean /Tsikin/ ensimmäisessä istun-
nossa. Erityisesti siinä mainita numerot, joita hän
antoi siitä, mikä merkitys maatalouden kollektivi-
soinnilla on neuvostohallituksen viljakaupalle. Hän
lausui, että tänä vuonna on jo kolhoseilta saatu
viljaa 1,638,000 tonnia ja sovhooseilta 491,000 ton-
nia, siis yhteensä 2,129,000 tonnia. Ja ensi vuo-
teen nähden hän ennusti, että saadaan edellisiltä
4,914,000 tonnia ja jälkimmäisiltä 1,638,000 tonnia,
siis yhteensä 6,552,000 tonnia. Nämä numerot ovat
bolshevikeille erinomaisen ilahuttavia ja antavat ai-
hetta ylpeisiin toiveisiin. Mitä tulee ensi vuoden
suunnitelman toteuttamismahdollisuuksiin, ovat ne epä-
tietoisia, luonnollisesti. Mutta tämän vuoden tulos
ei oikein anna tukea epäluulolle. Tietysti paljon
riippuu ennakoilta tuntemattomista seikoista, joista
toiset, kuten vuodentulon ilmastolliset ^t edellytyk-
set, eivät ole bolshevikien määrättävissä, toiset
taasen, kuten kylvöjen suoritus ja itse luovuttami-
nen, riippuvat suureksi osaksi heistä. Tänä vuonna
on viljankeroo osoittanut, että he siinä suhteessa
kykenevät ajamaan tahtonsa läpi. Sillä kaikista pai-
kallisista epäonnistumisista ja vaikeuksista huolimatta,

on melkoisen odottamaton tulos se, että jo kolmisen viikkoa sitten tämän vuoden viljan keruun koko suunnitelmasta oli koottu noin 85 prosenttia. Ensimmäisen kerran nyt koetetaan kiirehdyttämällä viljan keruuta ja siinä saavutetaan heti tällainen tulos, se oli, kuten sanottu, kaikille yllätys, mutta sen onnistuminen pakottaa uskomaan bolshevikien kykyyn vastakin ajaa tahtonsa läpi. Tällöin ei tietysti kannata ottaa lukuun sitä seikkaa, että se tapahtuu suurta kovuutta osoittavin menetelmin ja tuottaa paljon kärsimystä ja katkeruutta, sillä ne ovat bolshevikien mielestä epäoleellisia seikkoja, jotka kuuluvat vallankumoukseen. Vastattiinhan eräälle ulkomaalaiselle, joka maaseudun kollektivisoinnin keskuslaitoksessa valitti siitä, että niin paljon ihmisiä on tämän politiikan kautta suorastaan tuomittu tuhoon: za to revoljutsia - se kuuluu vallankumoukseen. Nyt on joka tapauksessa päästy siihen, että ensi kerran useihin vuosiin bolshevikeilla on viljavarastoja hallussaan eikä ainakaan kulutuskeskuksien leivänpuutteesta ole pelkoa. Mikojanin vakuutuksen mukaan neuvostohallitus ei silti ajattele viljanvientiä, minkä saattaa ymmärtää, sillä viljavarastot ovat mahdollisen sodan varalta välttämättömät.

Siksi on siis "Stalin voittanut", mutta Rykow todistaa, - että vaikeuksia on. Niitä hän ei kaikkia suinkaan määrittele, mutta viittaa eräisiin. Maaseudun kollektivisoinnista puhuessaan hän mainitsee, että koneiden tuotantoa on välttämättömästi suuresti lisättävä. Joku aika sitten näin jossakin kirjoituksessa mainittavan, että kolhoseissa nykyisin tehdään koneilla vain 15 prosenttia työstä, ja jos niin on, niin näiden suurtilojen toiminta ei vielä ole lähelläkään

täyttää tehoansa. Maanviljelyksen muuttuminen palkkatyöksi ei myöskään ole edullista, niinkuin aikaisemmin olen osoittanut. Tunnettuja ovat ne vaikeudet, joihin on jouduttu sen kautta, että kollektivisoidut viljelyksetkään eivät ole varsin halukkaita luovuttamaan viljaansa valtion maksamaan alihintaan. Mutta, kuten sanottu, kuluvan talven viljanhankinta on jo osoittanut, että bolshevikit voivat tarmolla ja säälittömyydellä saada paljon aikaan ihmisten luomien esteiden poistamiseksi, eikä ole syytä luulla, että he vastedeskään säikkyisivät turvautumasta sekä tarmoon että säälittömyyteen.

Kaikissa näissä "vaikeuksissa", niinhyvin maataloutta kuin teollisuutta koskevissa, on siis pohjimmalsena kysymys siitä, kestääkö nyt luotu järjestelmä sen taloudellisen rasituksen, joka sen kannettavaksi on tullut. Toisin sanoen neuvostohallituksen finanssiressurssien riittävyydestä tai riittämättömydestä riippuu kaikki, lopullinen voittokin. Suuri helpotus on jo siitä, että leipäkysymys näyttää onnellisesti ratkaistulta. Mutta rahantarve on yhä erittäin suuri ja ulkomaisesta valuutasta kova puute. Tässä suhteessa ei vielä ole valkenemista näkynyt. Siitä ei kuitenkaan ole tällä haavaa mitään uutta kerrottavana.

Poliittisesti täytyy viime aikojen tuloksena myöskin myöntää, että "Stalin on voittanut", s.o. valta on vallankumouksellisten elinten käsissä vahvistunut. Ensimmäisessä herättää tässä suhteessa huomiota se, että oikeisto-oppositio on murrettu senjälkeen kun Buharin eroitettiin poliittisesta toimistosta ja Rykow sekä Tomski saivat varoituksen. He ovat sittemmin palanneet puolueen helmaan, niinkuin tiedetään, ja tunnustaneet

"puolueen yleisen linjan" oikeaksi. Tämä tapausta koetettiin täällä ahkerasti tulkita ja selittää, ja useimmat näyttivät taipuvan luulemaan, että "oikeisto" on tehnyt vain taktillisen parannuksen, s.o. alistunut odottaakseen parempaa esiintymishetkeä. Tämä kantaa edustivat täällä eräät henkilöt, jotka esiintyivät oikein patenteerattuina asiantuntijoina ja kaikkien ilmiöiden syvällisimmän merkityksen selittäjinä. Miksei voisi niinkin sanoa? Sillä varma saa olla siitä, että tämä "oppositio" on valmis esiintymään uudestaan heti, kun luulevat ajankohdan otolliseksi. He ovat todella opportunisteja siinä merkityksessä, ettei heillä ole lujaa eikä määrätietoista ohjelmaa, he muodostavan "suon", jossa kaikki hyllyy. Pieninkin heikkous keskusjohdon taholla, vaikeuksien kasaantuminen erikoisen uhkaavana, saa kyllä heidät uudestaan esille. Mutta minä en voi antaa tälle joukolle niin suurta arvoa, että käsittäisin heidän tässäkin suhteessa menettelevän määrätietoisesti. Jos tahtoisi lausua olettamuksia, niin pikemmin väittäisi, että koko oikeisto-oppositio on ollut pelkkä komedia, jolla on tarkoituksena pitää kommunistista puoluetta terveellisessä jännityksessä ja antaa sille askaroimista sisällississä asioissaan, tilaisuutta päätöslauselmien ja tuomitsevien julistusten hyväksymiseen, jotta eivät saisi aikaa eikä aihetta takertua muihin vaikeampiin ja vaarallisempiin kysymyksiin. Joka tapauksessa on oikeistolaisista ollut tämä hyöty stalinilaisille, ja opposition nyt muodollisestikin alistuttua vallitsee puhdistetussa puolueessa voitokas mieliala ja entistä suurempi varmuus johtajain politiikan oikeudesta ja erehtymättömydestä. On muuten erinomaisen kiintoisaa tässä-

kin kohdassa todeta, miten heikko on tässä maassa puhtaasti venäläinen aines. Niistä vastustajista, joita stalinilaisilla on ollut, on juutalainen Trotski ainoa, joka vielä pysyy leppymättömmänä. Sen sijaan oikeisto-oppositio, jonka edellä mainitut rangaistut johtajat ovat kaikki venäläisiä, on alistunut heti, kun johto iski nyrkkiänsä pöytään heidän nenänsä edessä. Vieläkin saavat siis venäläiset sanoa jollekin vierasrotuiselle: tulkaa ja hallitkaa meitä. Tässä kohdassa merkittäväkin sekin, että viime aikoina on alkanut levitä sellainen käsitys, ettei Stalin enää todellisuudessa ole se yksinvaltijas, minä häntä pidetään, vaan että hänen kätensä on jossakin määrin herpaantunut. Muodollisesti hän vielä on valtijas, mutta hänen takanaan väitetään olevan toisia vahvoja voimia, jotka hänen kauttaan hallitsevat. Väitetään, että Molotovinkin tähti on laskemassa-heikko mies hän muuten onkin - ja sen sijaan mainitaan kaksi nimeä, juutalaiset ^(anttilainen?) Koganovitsh ja Bauman, joiden väitetään paljon merkitsevän. Tämä kerrottakoon toistaiseksi reservoituen.

Muuten vallitsee yhä sisäinen sotatila, ahdistetaan säälittävä kaikkia, jotka eivät ole tunnetusti järjestelmän kannattajia. Puhumattakaan n.s. kulakeista, joiden asema ei ole parantunut, on viime aikoina kiihtynyt vaino kaikkia entiseen intelligenssiin kuuluvia sekä nepmanneihin luettuja vastaan. Ensimmäkin on pantava merkille, että suurimmista kaupungeista järjestelmällisesti karkoitetaan pois "entisiä ihmisiä", huolimatta siitä, miten surkeassa tilassa he ennestään ovat. Heidät karkoitetaan kurjista asunnoistaan, sillä tahdotaan saada tilaa puna-armeijasta vapautuville uskollisille. Tällä tavalla tyhjennetään

Moskovassa näin aikoina monia tuhansia huoneita. Niiden entiset asukkaat saavat muuttaa jonnekin, etupäässä maaseudulle tai pikkukaupunkeihin kuolemaan, "se kuuluu vallankumoukseen". On myöskin tullut tietoon useita kuvaavia takavarikointitapauksia, jotka käyvät siinä määrässä samalla tavalla, että täytyy uskoa määrättyä suunnitelmaa noudatettavan. Useissa perheissä on viime viikkoina käyty panemassa toimeen kotitarkastuksia ja takavarikoitu kaikki, mitä niistä on löydetty hopeaa ja kultaa, vieläpä sormuksetkin. Sijaan on jätetty kuitti, josta ei tiedetä, mihin se vastaisuudessa kelpaa. Nämä perheet ovat olleet paremmassa asemassa olevia, nepläisiä. Hekin syöksyvät päätä päkkaa pois asunnoistaan ja myyvät ne virallisille trusteille; niissä tapauksissa, joista tiedän, on nimittäin ollut kysymys sellaisista perheistä, joilla on ollut varaa rakennuttaa itselleen omia hyviä huoneustoja. Tällaisen peloituksen kautta nämä huoneustot, joiden omistusoikeus määrävuosiksi on lailla taattu, saadaan kevyesti valtion elinten haltuun. Kun ei valtion rakennustoiminta jaksa kehittyä riittävän nopeasti, on tämä keino hyväksi avuksi.

Tämä kaikki on, kuten sanoin, epäoleellista; se on khrsimystä, jota vallankumouksen katsotaan täytyvän tuottaa. Se ei horjuta "Stalinin voittoa", jos hän todella on saavuttamassa voiton sen hikkilemättömän uhkapelin tuloksena, jota hän pelaa. Siitä ilkkämme mitään emustako, todetkaamme ainoastaan, että viimeisimpien viikkojen ilmiöt näyttävät osoittavan stalinilaisten suunnan voitonmahdollisuuksien jossakin määrin vahvistuneen, vaikka asema vielä onkin kriitillinen.

Bolshevikit ja ulkomaat.

Tahallani en otsikossa puhu neuvostohallitukselta ja sen suhteista ulkomaihin. Tällä hetkellä siitä ei ole aihetta puhua vaan nyt on puhuttava bolshevikien suhteista ulkomaihin, tai ehkä kominternin ulkopoliitikasta, jonka tahdon ja kääskyjen täytäntöönpanijana neuvostohallitus on enemmän, mutta varsinkin selvemmin kuin ennen.

Jokainen tällainen lähetystö on kuluneen syksyn aikana valittanut yhä kasvavaa mahdottomuutta saada mitään aikaan ulkoasiain komisariaatissa ja päätellyt tämän osoittavan, että komisariaatin merkitys on yhä entisestään vähentynyt. Se osoittaa epäilemättä myöskin sitä, että bolshevikeilla on tätä nykyä erittäin vähän mielenkiintoa viralliseen ulkopoliittikkaan, yhteistoimintaan ulkomaisten hallitusten kanssa. Samaa osoittaa myöskin se, että johtavienkin sanomalehtien ulkopoliittiset kirjoitukset ovat pitkään aikaa olleet merkityksettömiä. Sekä sähkösanomissa, että enimmäkseen lyhyissä omissa lausunnoissa pannaan pääpaino kaikelle, mikä kertoo vieraiden valtioiden sisällisistä vaikeuksista, varsinkin yhteiskunnallisista riidoista niissä. Toisin sanoen, pääpaino on sillä, mikä merkitsee jotakin kominternin ulkopoliitikalle. Näin on kyllä jossakin määrin ollut aina laita, mutta ennen on sentään lehdissä esiintynyt myöskin sovjetin ulkopoliittisia suunnitelmia, on arvosteltu ulkopoliittikkaa sillä tavalla kuin sitä

arvostelee sellainen, joka tuntee siihen ottavansa osaa ja sen kehityksestä jotakin toivovansa. Tällaista kiinnostusta ei enää tapaa: sikäli kun ulkomaiden hallituksista on puhe, solvataan niitä eroituksetta ja mitä katkerimmin, ja kiintoisia ovat vain sellaiset seikat, joiden voidaan väittää osoittavan, että maailmanvallankumous on eteenpäin menossa. Kun jokaisesta pikkuisesta tilapäisestä lakosta puhutaan tärkeänä, mullistavana tapauksena, lähestyvän kumouksen merkkinä, niin on ymmärrettävää, että tällainen tavallinen lukija, joka ei koskaan saa vihjaustakaan ulkomaiden oloista muuta kuin omien lehtiensä kautta, lopulta uskoo, että kaikkialla muualla on vielä kurjempaa kuin täällä. He uskovat mitä hyvänsä, niinkuin osoittaa seuraava anekdootti: muuan sovjettilainen selitti kerran ulkomaalaiselle, miten huonot ovat olot Englannissa, ja kun viimemainittu ei sitä oikein ottanut uskoakseen, todistettiin se sanomalla, että eihän niillä raukoilla ole varaa maksaa ruplastakaan kuin viisi penceä.

Muuttanut sävy ulkomaihin nähden ei kuitenkaan johdu siitä, että tahdottaisiin tehdä entistä voimakkaammin väkivaltainen vaikutus täällä sisällänpäin, vaan olen taipuvainen selittämään sen todella merkittävää muuttunutta suhtautumista ulkomaihin. Vallankumouksellisen taistelun huipentuminen ratkaisuaan kohden omassa maassa on pakottanut samalla työskentelemään kiihkeämmin maailmanvallankumouksen linjalla, ja siksi täällä korostetaan kaikkea, mikä voi olla ilmiötä siitä työskentelystä. Tämä vastaan voisi väittää, että johtajain tyyty tietää, että ulkomailta kommunistien voimat ovat heikentyneet ja että maailmanvallankumous on kauempana kuin koskaan, mutta

tähän on huomautettava, niinkuin joskus ennen olen raporteissani selittänyt, etteivät tšekkiläiset johtajat yleensä sitä usko. Heillä ovat omat tiedoittajansa, ja nämä tiedoittavat sitä, mitä tietävät toivottavan ja odotettavan. Sitäpaitsi useimmat heistä eivät ole kykeneviä ulkomaisia oloja oikein arvostamaan, koska heillä on tässä suhteessa sama puutteellisuus kuin itsellään Leninillä. - Ja jos johtajat olisivatkin tulleet epäilemään, ettei ulkomaiden kommunistien joukossa asiat olekaan ihanteellisella kannalla ja että ei syytä ja tarve heitä innostaa, niin tšekkin olisi vienyt toiminnan kiihoittamiseen. Ilmeisesti on siis perään piissä ulkomaillakin tehdyissä havainnoissa, että bolshevikien toiminta on syksyn tullen huomattavasti yltynyt ja että siinä suhteessa voimia kovasti ponnistetaan. Tähtämpäin katsoen olen taipuvainen sitä uskomaan, varsinkin kun se on täydelleen sopusoinnussa sen seikan kanssa, että tšekillä on harrastus virallista ulkopolitiikkaa kohtaan heikentynyt. Siitä ei toivota enää tuloksia tai ei jättydyt niiden menestysten varaan, joita sillä alalla suurin ponnistuksin ehkä on saavutettavissa, vasensijaan tehostetaan kominternin ulkopolitiikkaa. Onhan sattunutkin eräs tapaus, joka osoittaa, että ulkomaiden hallituksista ja juhlallisista sopimuksista piittaamaton oman toiminnan politiikka on johtanut tulokseen tilanteessa, joka näytti toivottomalta. Tärkeintä Itä-Kiinan rautatien selkkausta, joka on antanut bolshevikille arvokkaan opetuksen. Sen pitäisi myöskin antaa muulle maailmalle tärkeitä opetuksia, joista alempana.

Itä-Kiinan rautatietä koskeva selkaus on tšekillä koko ajan selitetty imperialististen suurvaltain kan-

nattamaksi ja aikaansaamaksi yritykseksi antaa ras-
 kas isku neuvostovalalle. Samalla ovat bolshevikit
 tietenkin hyvin huomanneet, ettei tämä ole totta,
 vaan että suurvallat eivät ole halukkaat Kiinaa tu-
 kemaan. Ne eivät voi sitä tehdä, sillä ne eivät
 voi sisäisten olosuhteittensa vuoksi harjoittaa pai-
 nostusta neuvostovaltaan - jos niillä olisi edes kei-
 nojakaan siihen - ja sen lisäksi niitä sitoo niiden
 omat julistukset ja sopimukset, m.m. sodan hylkää-
 misestä kansallisen politiikan aseena j.m.s. Kun tä-
 mä kävi selville bolshevikeille, niin nämä saivat
 myöskin toimintasuunnitelmansa selväksi. Toimintasuun-
 nitelmaa määrättäessä ei heitä suinkaan sitonut Kel-
 lo^gin pakti, vaikka he ovat sen juhlallisesti saat-
 taneet voimaan. Tämä ei ole ihmetteleminen eikä ole
 oikein senvuoksi bolshevikeja solvata, sillä ovathan
 he rehellisesti kaikessa toiminnassaan alusta alkaen
 teoreettisesti niinkuin käytännössäkin osoittaneet,
 ettei mitkään sitoumukset, eivätkä mitkään porvaril-
 listen tyhmydessään pyhine pitämät kunniantunnot
 vaatimukset ansaitse hetkenkään huomiota, kun vallan-
 kumouksen asia vaatii ne rikkomaan. Kun uudestaan
 alkanut sisällissota oli sitonut Kiinan keskushalli-
 tuksen kädet ja voimat - missä määrin sovjetin raha
 on ollut ja on vaikuttamassa tämän onnellisen kään-
 teen aikaansaamiseen, se on minulle tietämätöntä -
 niin tuli sovjetille tilaisuus panna suunnitelmansa
 täytäntöön, tehdä rohkea ja voimakas hyökkäys Mandshu-
 riaan, turvautua sotaan "kansallisen politiikan ase-
 na".

Kansallinen politiikka tässä on kysymyksessä
 eikä suinkaan kommunistinen politiikka, sillä kommu-
 nistisen teorian mukaan Kiinalla pitäisi olla oikeus

omien rautateittensa hoitamiseen miten tahtovat. Sen ovat oikeauskoiset kommunistit itsekin myöntäneet, vaikka tietysti voidaan selittää, että rautatien pitäminen neuvostolaisten hallussa on kommunismillekin eduksi. Siinä määrin imperialistinen ja venäläisnatsionalistinen on sentään jo mieliala täällä varsinkin armeijan piirissä, että Kiinan selkkaus juuri natsionalistiselta kannalta oli vaikein sulattaa täkäläisille. Oliko Mandshuriassa käymässä sota, siitä ei myöskään ole epäilystäkään. Mikäli olen täällä kuullut, on venäläisillä ollut viime aikoina käytettävänä ainakin satatuhatta, ehkä satakaksikymmentä tuhatta miestä sekä huomattavat ilmahyökkäysvoimat, tykistöstä puhumattakaan. Ja se hyökkäys, joka ratkaisi asian ja taivutti Mukdenin hallituksen sovinnontekoon, ulottui Kiinan alueelle niin kauas kuin noin 240 kilometrin pääosan rajasta. Ellei tämä ole sota, niin mikä sitten on? Toimenpide oli monessa suhteessa oikein laskettu. Ensiksikin sikäli, että Kiinan taholla heti oltiin valmiit nöyrytykseen ja suostumaan niihin ehtoihin, joilla sovjet oli aikaisemmin ilmoittanut olevansa valmis neuvottelemaan, ja toiseksi, mitä tulee suurvaltain vastatoimenpiteisiin, oikeammin toimettomuuteen.

Kiina on jo kauan aikaa ollut vaikeassa asemassa ja toivonut selkkauksen selvittämistä. Siellä on ilmeisesti hämmästyttävä siitä, että sovjet osoittautui olevan niin jyrkkä ja päättävä vastustaja ja kykenevän niin tehokkaalla tavalla varustautumaan vastarintaan. Toistaiseksi näyttää siis koko yritys vallata Itä-Kiinan rautatie menneen myttyyn, pöhinä- toin kuin aluksi saattoi luulla. Kiinan omat sisäiset olot osoittautuivat siellä olevan liian heikkoja

tällaiselle yritykselle. Seikkailusta on ainoana tuloksena, että se on bolshevikeille tuottanut menestyksen, joka todennäköisesti on monessa suhteessa osoittautuva epäedulliseksi muulle maailmalle-toivokaamme, ettei se ole osoittautuva sille kerrassaan vaaralliseksi. Sitäkin saattaa olla syytä pelätä. Katsokaamme.

Ensiksikin aiheutti tämä tulos huomattavan mielialan nousun Moskovassa. Kun Mukdenin rauhan-tarjous oli tänne saapunut, hälytettiin illalla myöhään täällä olevat ulkomaalaiset kirjeenvaihtajat ja heille ilmoitettiin riemukkaassa äänilajissa: katsokaas, ei tarvittu muuta kuin yksi hyökkäyksemme, niin heti on Kiina polvillaan. Voitto mielistelee ja kiihoittaa nimenomaan venäläistä natsionalismia, eikä ulkomaille, varsinkaan naapurimaille, mikään ole niin vaarallista kuin natsionalismin nousu täällä. Sitäpaitsi on voitto erinomainen reklaami punaiselle armeijalle, nostaa sen rohkeutta ja itsetuntoa sekä sen kansansuosiota hyvin suuressa määrässä. Sen on täällä jo usein saanut havaita. Rykov ensimmäisessä puheessaan Tsi-kin avajaisistunnossa siitä mainitsi, ja varsinkin Litvinov eilen illalla pitämässään sovjetin ulkopolitiikkaa esittelevässä puheessaan useaan kertaan ylisti punaista armeijaa, suoraan lausuen, että Kiinan selkkauksen selviytyminen näin onnellisesti oli sen ansio. Joka kerran mainitessaan punaisen armeijan, hän sai voimakkaat suosionosoitukset. Hänen puheensa loppukin oli suoranainen ylistys sille.

Minusta näyttää olevankin pakko myöntää, että

punainen armeija on nämä ylistykset ansainnutkin, ainakin siten, että on saanut osoittaa kykenevänsä enempään kuin mitä maailma on luullut lyhytnäköisyydessään ja tapansa mukaan kieltäytyessään uskomaasta mitään muuta kuin epäedullista ja halventavaa neuvostojen valtakunnasta. On saatu nähdä, että neuvostovaltakunta punaisen armeijansa avulla kykenee kaikista vaikeuksista huolimatta niin kaukana valtakunnan laidalla ja niin epäedullisena vuodenaikana tehokkaaseen sotilalliseen toimintaan. Olkoon, että vastustaja on ollut heikko, mutta sittenkin ei ole ummistettava silmiä punaisen armeijan sotilalliselta saavutukselta. Jos tämä armeijaa kukaan alettaisiin käyttää jotain läntistä naapurimaata vastaan ja se kykenee lyhyessä ajassa tunkeutumaan 240 kilometriä rajalta, niin olisivat seuraukset hirvittävät, eikä siellä, ainakaan yllätyksen sattuessa, olisi odotettavissa aineellisesti paljoakaan tehokkaan vastarintaa kuin idässäkin, Puolaa kaiketi luukuunottamatta. Ennenkuin apua ehtisi saapua, olisi onnettomia tapahtunut, varsinkin kun bolshevikeilla nyttemmin on kaikissa maissa sisäiset apujoukkonsa astumassa toimintaan tarpeen tullen. Tämä saattaa moni sanoa mustalla maalaamiseksi, mutta sitä väriäkin täytyy käyttää, kun se on paikallaan.

Kell^{3/}in paktia on selkkauksen aikana jo kuu-kausia rikottu, ilmeisesti molemmin puolin ja nyt varsinkin sovjetin puolelta mitä rikeimmin. Mitä maailma on sen johdosta tehnyt? Kesällä heinäkuun keskivaiheilla on säyseästi huomautettu paktista ja sen asianomaisille asettamista velvollisuuksista. Saman aikaan kun sopimuksen loukkaukset tapahtuivat, uudisti yksi maailman mahtavimmista suurvalloista diplomaattiset suhteensa toiseen loukkaajaan. Ja nyt pari

päivän sitten on Yhdysvaltain ja Ranskan sekä Englannin hallitusten taholta jälleen huomautettu, yhtä säyseästi, että on olemassa sellainen kansainvälinen asiakirja kuin Kellogg-paketti, ja lausuttu toivomus, että asianomaiset ottaisivat sen huomioon. Luin kahden ensinmainitun hallituksen nootit tällaisen Ranskan suurlähettilään luona samana iltana kuin ne oli jätetty, ja ne tekivät masentavan vaikutuksen. Silläkö siis ne, joiden käsissä on mahti valvoa maailmanrauhan ylläpitämisestä, katsovat kaiken vanhurskauden täyttäneensä ja tehokkaasti ylläpitäneensä yleisen hyökkäämättömyysopimuksen pyhyttä? Tämmöhän ei ole muuta kuin havainto-opetuksen antamista bolshevikeille siitä, mitä he eivät uskaltaneet suurvaltain kykenemättä olemaan edes sanoissa jyrkkää.

Kiinan selkkauksen viimeisessä vaiheessa on vielä eräs opettavainen ja synkkä kohta. Sovjet on neuvotellut selkkauksen lopettamisesta Mukdenin hallituksen eikä Kiinan keskushallituksen kanssa. On annettu bolshevikeille tilaisuus saada se kokemus, että he voivat tärkeistä kansainvälisistä selkkauksesta selviytyä sopimalla riitapuolensa jonkun osan kanssa. Onko siis todellakin kansainvälisesti oikein järjestää suhteet johonkin toiseen valtakuntaan sopimalla viimein mainitun jonkun erikoisen maakunnan paikallisen mahtimiehen kanssa, vaikka hän olisi vain joku kuvernööri? Jos bolshevikit saavat tältä menettelyä sovellutusta vastakin, niin onhan heidän helppo provosoida selkkauksen, sotilaallisenkin, ja sitte sopia siitä vastustajan jonkun osan kanssa ja sopia itselleen soveliailla ehdoilla. Bolshevikit ovat suhteissaan muu-

hun maailmaan kumonneet niin paljon sellaista, mitä on pidetty kansain välisen kanssakäymisen lakina, että on pakko olettaa heidän kykenevän mihin tahansa, kun huomaavat, että kaikki on heille luvalista ja ettei edes tehokasta vastalauseita mistään tule.

Kaiken kaikkiaan on siis Kiinan ja sovjetin selkkkaus saanut käänteeseen, joka mielestäni on omiaan herättämään levottomuutta, sillä se ei lupaa hyvää porvarillisen maailman vastaisille suhteille sovjettiin. Se on tuottanut voiton, jonka bolshevikit syytät lukevat oman lujuntensa ja jäykkyytensä ansioksi. Litvinov eilisessä puheessaan nimenomaan sanoikin, että "bolshevikien lujuus" on saanut voiton kahdessa suurimmassa kysymyksessä, mitä sovjetilla kuluneen vuoden aikana on ollut ratkaistavanaan, nimittäin Kiinan selkkauksessa ja ristiriidassa Englannin kanssa. Ja tähän kehumiseen hänellä oli täysi oikeus.

Mitä muuten hänen sovjetin ulkopolitiikkaa koskevaan esitykseensä tulee, ei se sisältänyt erikoisempaa mainittavaa. Se käsitteli pääasiassa noita kahden suurta asiaa. Suhteita muihin valtioihin koskeltiin vain verrattain lyhyesti, ja läntisistä maista mainittiin vain Saksa, Ranska, Italia, Puola, Viro, Skandinavian maat yleensä, nimenomaan mainiten vain Ruotsin, jossa Litvinov oli havainnut eräitä imperialistisia pyrkimyksiä, sekä Kreikan. Bessarabian kysymys mainittiin ratkaisemattomana riitakysymyksenä. Puolaa ja Ranskaa hän piteli hieman pahasti. Viro ja Kreikka mainittiin senvuoksi, että molemmat ovat

solmineet kauppasopimukset. Virosta nimenomaan sanottiin, että suhteet ovat erinomaiset, mutta eh voinut olla tätä kuullessani muistamatta, miten Viron lähettiläs on monta kertaa valittanut, ettei hän näistä erinomaisista suhteista huolimatta saa mitään käytännöllistä asiaa komisariaatissa sujumaan. Ei edes synny sopimusta ilmoittamisesta toisen maan kansalaisia vangittaessa, vaikka nimenomaan kauppasopimusta päätettäessä luvattiin, että tämä asia selviää helposti diplomaattista tietä.

Litvinovin puhetta kunnella tuli ainomaa mieleen, miten tämä kaikki on silkkaa komediaa. Hänen sanansa eivät mitään merkitse, sillä ne eivät edusta muuta kuin ulkoasiain komisariaattia. Hän puhui myöskin laajalti propagandasta ja pilkkasi paljon ulkomaiden pelkoa tässä suhteessa. Tsik taputti kassiin ja nauroi. Tietysti ei neuvostohallitus harjoita propagandaa, tietysti sillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa, että joka maassa on tyytymättömiä aineksia, jotka tahtoisivat päästä kassiksi "sosialistiseen rakennustyöhön" sovjettilaiseen malliin. Mutta tämän maan todellinen hallitsija, kommunistinen puolue ja sen elimet, ylläpitävät tämän valtion rahoilla toisia valtioita heikontavaa ja niiden mullistamiseen tähtävästä salaista myyräntyötä, vieläpä on tämä työ, kuten edellä olen maininnut, nähtävästi saanut viime aikoina entistä avonaisemmasti keskeisen aseman neuvostolan suhteissa ulkomaihin. Minusta alkaa tuntua siltä, että neuvostovallan vielä jatkuessa jonkun aikaa, muu maailma järkiään on päätyvä fasismiin. Sillä jos olisi kysymys vain siitä bolshevismista,

mikä saattaa kussakin maassa syntyä sisällisesti, omansa kotoisena ilmiönä, kestäisivät demokratiat sen kyllä, mutta taistelu saattaa käydä ylivoimaiseksi, kun se on salaista sotaa, jota suuri bolshevistinen Venäjä käy häikäilemättä ja keinoista välittämättä koko muuta maailmaa vastaan. Toivon hartaasti, että tämäkin olisi vain mustalla maalaamista, mutta niin synkkiin ajatuksiin joutuu katsellessaan neuvostolan ilmiöitä viime ajoilta. Jos "Stalin voittaa", ei maailmalla ole rauhaa odotettavissa. Vielä hän ei ole voittanut, mutta hän on saanut käänsensä eräitä hyviä valtteja, ja hän pelaa häikäilemättä ja rohkeasti, aito bolshevistiseen tapaan.

Moskovassa, 5 p. joulukuuta 1929.

Immanuel Alt.